

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
XXXV
РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор
*др Павле Ивић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан
др Слободан Реметић и др Драго Ђупић*

Главни уредник
ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД
1989

Секретари часописа
др Слободан Реметић и мр Никола Рамић

У финансирању ове књиге учествовали су:

Републичка заједница науке СР Србије
и
СИЗ културе Пирот

Издају

Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез-Михаилова 35/II

и

Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35/I

Штампа: „Студио плус“, Булевар АВНОЈ-а 179, 11070 Нови Београд

САДРЖАЈ

	Страна
Миле Томић: Речник радимског говора	1
Драгољуб Златковић: Фразеологија страха и наде у пиротском говору	175

ДРАГОЉУБ ЗЛАТКОВИЋ
ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕ
У ПИРОТСКОМ ГОВОРУ

САДРЖАЈ

	Страна
УВОД	179
КЛЕТВЕ, ЗАКЛЕТВЕ И ПРЕКЛИЊАЊА	183
Клетве	183
Заклетве (и преклињања)	252
О клетвама	258
БЛАГОСЛОВИ, ЗДРАВИЦЕ И МОЛИТВЕ	268
Благослови	268
Здравице	283
Молитве	289
СУЈЕВЕРЈЕ, ПОБОЖНОСТ И БАЈАЛИЦЕ	294
Сујеверје и побожност	294
Бајалице	372
О бајалицама	379
Обредне бајалице	382
ПРЕТЊЕ	387
ТУМАЧЕЊЕ НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ	430
ФРАЗЕОЛОГИЈА СТРАХА И НАДЕЖДЫ В ПИРОТСКОМ ГОВОРЕ	456
КАРТА ОПШТИНЕ ПИРОТ	457

100

УВОД

Од априла 1965. године непрекидно сакупљам све врсте усменог фолклора на подручју мог матерњег, пиротског говора, који је Александар Белић у свом делу „Дијалекти источне и јужне Србије“ сврстао у тимочко-лужнички дијалекат. Подручје са кога сакупљам доста је уско и сведено је на општину Пирот. Од почетка 1988. године често боравим, по службеној дужности, и у суседним општинама (Бела Паланка, Бабушница, Димитровград), па и тамо понешто забележим. Иако је њихов говор врло близак говору општине Пирот, ја сам уз примере из тих општина наводио пуно име насеља да бих нагласио разлику. Скраћеницом „НМл“ означио сам примере из некадашњег села Нова Мала, поред Пирота, које је сада саставни део града, али има своје посебности у говору и обичајима. Скраћеницом „Зав“ означио сам само примере које сам забележио на појатама расељеног Завоја (Средњи висок), као и примере које сам забележио од старца Завојца из Новог Завоја (поред Пирота), и то само од оних чији се говор и менталитет није променио упркос јаком мешању са досељеницима са разних страна. Примере изван подручја Пирота и суседних општина, осим неколико изузетака које сам назначио, нисам бележио.

До сада сам објавио две књиге — *Што има дума* („Слобода“, Пирот, 1987) и *Пословице и поређења у пиротском говору* (СДЗб XXXIV, Београд, 1988), и у њима се, нарочито у другој, налази много примера који би могли, према својим основним карактеристикама, да буду саставни део ове књиге. Фразеологију страха и наде бележио сам упоредо са свим оним што ми се чинило да треба од усменог фолклора забележити и она је само део укупне грађе. У највећем броју случајева бележио сам неупадљиво, на терену, када су ми то околности допуштале или диктирале, спонтане разговоре људи у разним ситуацијама. Само мали део сам забележио на седељкама, на које су ме позивали они који су знали за моје бележење и поштовали га („Ти дојди ка се зберемо на седењу, па ни че си приказујемо, а ти си писуј кво ти трéбе“. Дој.). Накнадно, после прве грубе систематизације по врстама, проверавао сам грађу бележену у току врло дугог времена на различитим местима и под различитим околностима, тражећи слабе стране забележених примера, изоштравајући критеријум и ближе одређујући границе између појединих врста. Да бих повећао

степен верности, и лакше уочио и одбацио слабе варијанте, проверу сам вршио на различитим местима на целом подручју, и то на организованим седељкама и код поузданих информатора са развијеним осећањем за аутентичност и за квалитет. Предност сам давао оним варијантама које су архаичније и које говоре жене, конзервативније и мање писмене особе, сточари и сл. Учесталији примери су, такође, имали предности, али сам, мада у врло малом броју, унео и оне примере које сам само једанпут чуо, па чак и ако су само део реченице који сам успео да забележим, када сам проценио да они можда носе драгоцене информације. Достигнути квантитет, као резултат дугог бележења, олакшавао ми је одабирање примера. При даљој, прецизнијој систематизацији ослањао сам се више на унутрашње, суштинске везе претходно грубо систематизованих примера, него на уобичајене, стандардне критеријуме.

Границе између појединих врста (и одредница у случају „Сујеверја и побожности“) тешко је одредити. Настојао сам да не вршим разграничавање по сваку цену, па сам граничне примере, који по облику припадају једној а по садржини другој врсти, сврставао без много двоумљења било у једну било у другу врсту како бих омогућио да се та граница, и „ничија земља“, јасније уочи. Има много примера који истовремено припадају већем броју сродних и супротстављених врста — клетва/благослов, молитва/благослов, здравица/бајалица/клетва и сл. Да би примери сачували што више од своје аутентичности, како сам је схватио у тренутку бележења и провере, настојао сам да их одбраћим од унапред познатих клишеа за разврставање и да их дам као рибе у води (Да би били живи!), али у мало воде (Да би се јасно уочавали!). Поједине врсте (и одреднице) систематизовао сам тако да буду као предмети са сенком, па побожност иде заједно са сујеверјем, Бог са безбожништвом, примери страха са примерима наде, да би имали простор у коме могу да пулсирају и живе између свих крајности, својих координата, као у језику свакодневице.

Редослед циклуса, и појединих врста и одредница, дат је тако да омогући само глобалну повезаност датих примера, који се, иначе, могу и другачије повезати. Примери сујеверја и побожности груписани су по одредницама, које су у датим примерима у мањој или већој мери мистичне, испуњене очекивањем, најчешће страхом. У многим од њих, вероватно, чуће многа заборављена, и због тога тешко уочљива, паганска и друга божанства и чудовишта, разне персонификације страха (и наде), у сенци искривљених или замењених имена. Поред своје негативне улоге сујеверје и побожност су имали и важну друштвену улогу у обнављању и обликовању традиционалне културе јер је помоћу њих вршен јак притисак на младе стварањем утиска да иза сваког савета који се даје стоји, у ствари, Бог. Тако су млади увођени у систем вредности старијих и без великог ризика укључивани у веру, рад, друштво, старање о себи, плашећи се ока које све види и руке која може да казни сваког. Бајалице теку као молитве да би умилостивиле, припитомиле и отерале зло, или да би га, језиком претње, натерале да побегне. Записивао сам их највећим делом од оних

који су ишли код врачаре, а само мањим делом, и то при провери, од неколико врачара. Обредне бајалице су по стилу као молитве, а иду уз одређене обреде и прожимају се са њима. Отргнуте од обичаја и сврстане уз бајалице, оне делују мање потпуно него иначе, у животу. Бајалице, молитве, благослови и здравице појачавају наду а потискују страх, и чине жеље стварнијим а будућност ближом и извеснијом.

Обрнуто је са клетвама и претњама: оне потискују наду и преносе мржњу и страх са онога који говори на онога ко слуша. У случају клетви казниће Бог, у случају претњи човек, најчешће онај који прети. Мушкарци најчешће не куну. Само понеки од њих, када су дубоко повређени од стране својих потомака или родитеља, куну, и при том куну најгорим клетвама. Жене, чак све, куну када су љуте, и клетва им дође као олакшање, да им прође љутња. Када се свађају, оне користе и покоју тежу клетву. Ретке су жене које су се „специјализовале и усавршиле“ за сталне свађе са било ким, при чему користе само најгоре клетве. То су оне које су склонеле свађи, разочаране, одбачене, брбљиве и неваспитане, губитнице — које траже прилику да „равнају рачуне“ са Богом и људима. Међутим, њих не прихвата родбина, стиже их се њихова деца, нарочито ћерке, а у селу их се сви клоне и избегавају сукобе са њима. У клетве се верује, зависно од личности, у различитом степену. Мушкарци верују мање, мада се и они плаше најтежих клетви. Ипак, родитељских клетви се готово сви плаше и сви избегавају да дубоко повреди родитеље и заслужи клетву. Људи се, иначе, нерадо друже са онима које родитељи прокуну. У посебном делу у оквиру циклуса дао сам, у ствари, узбучени низ примера који употпуњују представу о проклињању, заклинању и сујеверју. Мржња, коју преносе претње, оружје слабих, мања је, али конкретнија, и више ослобађа љутње онога који прети него што плаши онога коме се прети. Она је чешће замена за тучу него увод у тучу. Они који туку, ако и прете, чине то без много буке, кратко, пре него што замахну.

Све врсте у овој књизи имају велики број примера који су у већем или мањем степену прожети шалом, хумором, вулгаризмима, двосмислицама, поезијом, мудрошћу, мржњом или нечим другим, а језик им је знатно архаичнији од језика свакодневице, и у њима је јасно омеђен систем вредности наших предака.

Велики број информатора уложио је много стрпљења да ми омогући бележење и проверу забележеног. Међу њима се нарочито истичу: Момчило Јеленковић, 48, професор, Сопот (претње), Буба Петровић, 48, Држина (клетве, сујеверје), Мирјана Живковић, 55, Паклештица (клетве, сујеверје, бајалице), Предраг Ваџић, 50, В. Лукања (сујеверје, благослови) и његова супруга Добросавка, 45 (сујеверје), као и моја супруга, Марија Златковић, наставник разредне наставе, која ми је много помогла у проналажењу добрих информатора и у стварању повољне атмосфере при провери грађе на терену. Користим се овом приликом да им се свима захвалим.

Посебну захвалност дугујем академику Павлу Ивићу, који је дао подршку овом мом раду и који ми је дао низ врло корисних савета, као и његовим сарадницима др Слободану Реметићу и др Недељку

Богдановићу, који су ми помогли при акцентовању и при решавању низа других проблема у току припреме књиге.

Пирот, 7. 1. 1989. године

Драгољуб Златковић

НАПОМЕНЕ У ВЕЗИ СА ТЕКСТОМ

1. Целокупна грађа не представља искључиво фраземе, већ су то фразеолошке јединице, најчешће уклопљене у шири контекст. Намера је била да се да целокупна грађа као дијалектолошки запис, који ће сведочити најпре о језику, а онда и о схватањима људи једног краја, а стручњак ће лако разлучити фразем као сегмент (који се као такав понавља) од осталог дела реченице (нпр. *Здрaво-живо*, пишује ли војникат).

2. Конструкција „Да бог да“ осећа се као једна реч, али са одвојеним сегментима, зато што постоје и примери где је то сливање слабије.

3. Неки текстови који имају ритмичку структуру овде су дати са косим заградама, које одвајају ритмичке целине.

4. Акценат појединих речи може се показати необичним са становишта самог дијалекатског типа пиротског говора (бисери; орите). Међутим, у грађи су акценти задржани онако како се на терену чуло.

5. Неке речи могу се јавити и различито наглашене чак и онда када то не мора бити везивање акцента за пенултиму (това; това, поред това-је).

6. Код императива на -ај (Чекај! Гледај! Слушај!) јавља се појава -ај>-б^еј, а затим долази до губљења -ј, после чега се слуху намеће утисак изговора ових облика са непотпуним кратким -е, што се бележи као: Чеке! Гледе! Слуше!

7. У позицији: вокал +ј+и долази до губљења -ј-, а онда и до стварања *i* (прајимо прајмо). Дато је увек *j*.

Насеља у пиротској општини — списак и скраћенице

Бе — Бела	Зс — Засковци	Пл — Планиница
Бср — Беровица	Изв — Извор	Пн — Поноор
Бз — Базовик	Јал — Јалботина	Пок — Покровеник
Бла — Блато	Јел — Јеловица	ПРж — Пољска Ржана
Брл — Брлог	Км — Камик	При — Присјан
Бриц — Бериловац	Кп — Копривштица	Пс — Пасјач
Бс — Басара	Кр — Крупац	Раг — Рагодеш
БЧ — Барје Чифлик	Кс — Костур	Рас — Расница
ВЈ — Велики Јовановац	Ку — Куманово	Рос — Росомач
ВЈк — Велика Лукања	МЈ — Мали Јовановац	Рс — Рсовци
Вој — Војнеговац	Мл — Милојковац	Ру — Рудиње
Вра — Враниште	МЈк — Мала Лукања	СГл — Сиња Глава
ВРж — Височка Ржана	Мр — Мирковци	Соп — Сопот
ВС — Велико Село	МСв — Мали Суводол	Сре — Срећковац
ВСв — Велики Суводол	НМл — Нова Мала	Ста — Станичење
Гњ — Гњилан	(део Пирота)	ТД — Топли До
Гос — Гостуша	Нш — Нишор	Тм — Темска
Гра — Градашница	Об — Обреновац	Трн — Трњана
Грш — Градиште	Ор — Ореовица	ЦД — Цервдел
ДД — Добри До	Орљ — Орља	Цр — Црноклиште
Дој — Дојкинци	Осм — Осмакова	Црв — Црвенчево
Држ — Држина	Пет — Петровац	Чин — Чинглавци
Зав — Завој (стари)	Пк — Паклештица	Ш — Шугрин

КЛЕТВЕ, ЗАКЛЕТВЕ И ПРЕКЛИЊАЊА

КЛЕТВЕ

А Було, збулила се. Гра. (Крави Були).

Ќ га не мануло, да бог даде. Пир.

Ќ, не мора да мре, (само) нек се окове. Пк.

А он га привати́л, да му се привати циђер, да бог даде. Држ.

А, Света Недеља те уби́ла. Гњ. (Блага клетва, најчешће мужу).

А ТЕ ЦРНА — изела. Гос/Кр. (Страшна клетва).

— не изела. Гос/Соп. (Врло блага клетва у љутњи).

А текá-де! Че пукнеш ти негде, (че даде бог). ДД.

Аир да не видиш што-си́-ми га узела. Пир. (Девејка девојци која јој преотела момка).

ЀЈДЕ, ЀЈДЕ — додѣк углебале до ту́в отпада́ле. ЦД. (Месиља лошег хлеба куне своје руке).

— са пи́ли и је́ли, до годину ексе́ри ваді́ли. Ста. (Дунђери газди на опроштајној вечери, ако их не исплати).

Ѐјде да ли́пчеш. Сук. (Коњу).

ЀКО, ЀКО, ОНЃ — бог све ви́ди одозго́ре. Кр. (Ономе ко чини зло).

— те бог кажња́ва. Водени́цата до кра́ј ме́ље. Ка су ти три́ че́рхе умре́ле до са́, че у́мре и четвртата, истри́шчето, а́ко ђу ма́зиш. Држ.

Ако́ га ува́ти некоја́ срчка, че ви́ди. Нш. (Клетва, и упозорење).

АКО́ ДОЈДЕ КА УМРЕМ, С О́ЧИ ДА ДОЈДЕ — без о́чи да изле́зне; сле́п да изле́зне. Гра.

Ако ђи је укра́л, да му ђи на поју́трину изнесу́, да бог даде. МЈ.

АКО ЈЕ ТОВА́ — она напрајі́ла, да си че́ркуту до́м не затече́. Бла.

— оно́ напрајі́ло, да се наду́је, да бог даде. Рас.

АКО ЛБЖЕШ, ДА БОГ ДАДЕ́ — ви́дело да не ви́диш. Вој.

— да се ко жерави́ца му́чиш, и гла́с да изгу́биш, и ви́дело да не ви́диш.

А ако ја лбжем, не́ка мене́ сті́гне. Пк. (Клетва, и заклетва).

- АКО МЕ — тужиш, тужан по свет да бдиш. Км/Вој.
 — удариш, да ти отсбну рућете; че ти отпадну ручицете. Кр.
- Ако ми дојдеш на сáрану, да ти не буде лѣко. Кс.
- АКО МИ ЈЕ МАЉТА — ама ка сам пошъл у војску рекла ми је:
 — Куде си пошъл, да се не вѣнеш. Гра.
- АКО МИ ЈЕ — онó укóало овцýту, вѣци га изели, да бóг даде. ВЛк.
 — сóлат вѣнула, бчи да вој се посóле. Рас.
 — това направѣла, нѣкакъв айр вѣше да не вѣди. Вој.
- АКО — ми мѣн не платиш, бóгу че платиш, бн ти нѣма опрóсти. Држ.
 — мóж да те мѣне, па да тѣ дојде пáмет. Рс.
 — не дојдеш, слѣп по свет да бдиш. При.
 — сам ђи ја отрула да не вѣдим вѣдело: А ако несѣм, тѣ да га не вѣдиш што ме клеветиш. И тужна по свет да бдиш штó ме клеветиш за прáву дýшу. Рос. (Заклињање и клетва).
- АКО СИ — ми сóл купѣла, бчи да ти се посóле. Гра. (вѣнула. ДД).
 — узела, руће да ти се згрче какó това што си ми узела. Гра.
- АКО — ти је мáлко, а ти отѣмај, па че дојде бóг да му платиш. Гра.
 — украднеш, нóпав че бдиш и руће че ти се осóше. Кр.
- АЛЕ ТЕ — изеле (Бер); однеле (Кр); подѣгле, да бóг даде (Пир).
- Але ! Црвје ви изели, што ми упропастѣте градинкуту. ВЛк.
- Алѣло, багатѣло једна! Штó ми детѣво удари, твојата че бóг да унакази.
 Тм.
- Ало, áло, црна землá да се отвóри па да пропáднеш у нý, да те свет не глѣда. Вој.
- Ало бóжја! Умрло да бóг даде. Пир.
- АЛО — мѣжава (Вој); прóклета (Кп).
- АРÁМ ДА — је; му је. Вој/Пир.
- АРÁМ ДА ТИ ЈЕ — и катрán (Кр); што си појѣл (Јал); што си испѣл и изѣл у моју кýћу (Брц); свѣ това што си узѣл (Вој).
- Арám и катрán. Вој.
- АРÁМ И КАТРА́Н ДА — му је свѣ (Раг); тѣ је, свѣ црнó и прóклето (Гра).
 Арám те изѣло. Пк.
- Арлѣ да је, проклѣтó да је. Кр. (Оном ко се љути због малог поклона).
- АШЬМ ТЕ — ватило; затрѣл. Кр. (Клетва, али и шала у облику клетве).
- Ашѣн те ватило, (пѣпка те изѣла, тáм, чýжда). Вој. (Истеривање туђе кокошке).
- БАБА, БАПЦИ — ђу разнѣли, па текá нá-живо да се распáда. Вој.
 — те распáдли. Трчѣш ми по децáта ко јаре, с мóтку да ђи бѣјеш. Пир.
- Баба сас зѣта да си ђу изѣде на мезе, да бóг даде. Рс. (Ташти кажу. Вулгаризам у виду клетве).

- БАБО — бабо, што не затвориш таја уста, бапка те ударила. Вој.
— бапка те ударила. Сук.
- БАКСУЗЕ, БОЛКА ТЕ — баксука изела; изела баксука. Вој. (Инацији).
- БАКСУЗЕ — да бог да ти крз очи мује пролатиле, а крз косу траву
проницала. Дој.
— душa ти излела. Пк.
- Башка му глава и трупина, да бог даде. Пк.
- Башта, башка му глава и трупина. Соп.
- БАШТА, БАШТА, БАШКА — глава, башка му трупина (Рос); му глава (Тм).
- БЕЗ ОЧИ ДА — бдиш (Ор); останеш (Вој).
- БЕЗ ОЧИ ДА ОСТАНЕ, ПА — по свет хорав да бди (При); хорав по свет да
бди, и да не знаје куде иде (Вој). (Отац сину).
- Без очи да останеш, и да немаш никакво здравје, што ме клеветиш да сам
ти ја това узела. Јал.
- Без-руке да останеш. Нш.
- Белжило те, па по свет белажан да бдиш. ВЛк.
- БЕС ГА — ватило (Вој); ватило, откуда дојде, па воду наврну, па ми све
сено потопи (Рс).
- БЕС ГА ВАТИЛО, ПА ГА — затрело (Км); не пуштило (Вој).
- БЕС — га затрл (Гос); те ватило (ДЦ).
- БЕС ТЕ ВАТИЛО, ПА — горуту да ванеш (Пк); се не врнул (Јал).
- БЕС ТЕ — ватило, црвје те изели. Што мене да закопујеш, тебе да си
закопаш. И да си закопаш најмилимото унуче. Гра.
— изело. Вој.
- Беснило те ватило. ВЛк.
- БЛЕК ДА-И — ване; удари. Пк. (Козама).
- БОГ ДА ГА — убије (Пир); не убије (Бер/ЦЦ).
- Бог да жали лебацат што сам ти га давала. Гњ.
- БОГ ДА ТЕ — заборави (ДЦ); згрчи, па да не мрднеш (При); накаже (Кр);
стлца још, ало стлцана (Пк); убије (Кс/Бла).
- БОГ ДА ТЕ УБИЈЕ — па да те накаже, (па) по свет наказан да бдиш (Јал).
— само тропчеш бомбонете по устата, нема на децата да дадеш. Пир.
— што беснејеш ко бесно куче (Јел).
- Бог да ти стлца главуту што толко клнеш. Пир.
- БОГ ДА ТИ СУДИ — рђо (Црн); на-главу (ДЦ).
- БОГ — дал да ти устата отиду на тил. Ор. (Оговарачу).
— ли га убило. Вој/Пир. (Блага неусмерена клетва у љутњи).
— му главу отсекал. Пн.
— неје врапа па да ти одједнуш ископа очи. Он бави, ал не заборави.

- Че се сѣти и за тѣб. Пк.
 — нѣк га унакази. Пк.
 — нѣка те казни, и нѣка ти наплати. При/Рас.
 — свѣ види, он че ђи казни. Бриц.
 — слѹша и види штѣ ме мѹчите. Он че ви свѣ наплати. Дој.
 БОГ ТЕ — уалил, ало уалена. Ама јѹш да те уали, па на ђишку да те направи, кола да се подмазују сас тѣбе. Пир.
 — уби́л у ма́чкуту, штѣ ми на́лока млекцѣто. Вој. (Мачки).
 БОГ ТИ — бчи извади́л, па ђорав по свѣт да бдиш (Пк); суди́л (ТД).
 БОГ ЧЕ ГА — уби́је (Вој); уклнѣ, ја га не клнѣм (Бе).
 Бог че ти плати. Пир. (Клетва или благослов, зависно од ситуације).
 БОЖЕ — ако те има, да оћоравѣјеш, штѣ-ми мѹжа, најубавога у сви́, ўзе. Сук/Пир.
 — дај на свекрву ми здравје да живи јѹш тѣлко, да се мѹчи. Тм.
 — мѹли, има ли те нѣгде или те нѣма, овѹј алу да накажеш. Нш.
 — Света Богородичѣ, Света Пѣтко, Света Трѹјице, да га мѹсне ў-главу, да га утѣпа на мѣсто. Изв. (Клетва у облику молитве).
 БОЖИЛЕ, БОГ — да те, Божи́ле, забелѣжи; те, Божи́ле, забележи́л. Пир.
 БОЛЕС ГА — изѣл (Пир); изѣла (Вој/Пир); изѣло (Вој/Бс).
 Болес да га ва́ти, па да не мѹж да се лѣчи, и од брѹгу да ўмре. Изв.
 БОЛЕС ДА ТЕ ВА́ТИ, ПА БОЛАН ДОМ ДА СИ — не најдеш; отѣдеш. Кр.
 БОЛЕС ДА ТЕ — дрѹи, па снагу да ти одѹне, па да омршавѣјеш и испаднеш, па сѣнѹ да си не видиш (Кр); сарани (Сук/Кр).
 БОЛЕС ТЕ — ванѹл, па гѹру ванѹл, и ни́кад се до́м не врнѹл. Тм.
 — вати́ла, па ни́кад лѣк да не најдеш, и бо́лан по свѣт да бдиш. ВЛк.
 — изѣла, болес ти дѹшу извади́ла (Кс); изѣло(Км).
 — испѹило, па те исуши́ло, па ти се са́мо бчи видѣле ко на булу́лѣју. Рас.
 БОЛКА — га изѣла, чѹма га изѣла, вѣтар га однѣл у ма́терину. Гос. (Клетва и псовка).
 — те изѣла. Ор.
 БОЛКА ТЕ ИЗѢЛА, ПА — видело да не видиш, рѹо јѣдна (Сре); се разгубјѹсало (Држ).
 БОЛКА ТЕ — изѣло (Пир); напала (Орљ); нападла (Бе).
 — ргну́ла, сви́њо јѣдна (Дој); свѹила (Вој); уби́ла (Пир).
 — увати́ла, и ни́кад да се не олѣчиш. Пир.
 БОЛКА ЧЕ ТЕ — ва́не (Сук); увати, па нѣма ни́кад да те пу́шти (СГл).
 Бо́ље да сам цр́кла, негѣ да сам те пу́кла. ДЦ. (Мајка сину).
 БО́ЉЕ ДА СИ — је главѹту отсѣкал, а не дрвѣто што је отсѣкал. Брл.
 — умрѣло, па да сам тѣ веч премѹкува́ла. Рс. (прежалѹла. Сук).
 (Мајка свом детету у великој сри́би).

БОЉЕ — да те несъм роди́ла, боље ка́мик да сам роди́ла, боље би ми било́ без теб. При.

— је жену́ да си поштујеш, да те не кли́че нешто одозго́ре. Пир. (Сујеверје).

— ма́јна ти да те зако́па, негб да те оже́ни. Пир.

БОРКО — бо́лка те изе́ла за́срце, да бо́г даде́ (Пк); ме́чће те бо́риле (Ор).

Бра́нко, ега́-се збра́нил, да бо́г даде́. Држ.

Бо́шко, си́не, да бо́г даде́, хо́рав по све́т оди́л што не́чеш при бо́лну ма́јну да на́срнеш. До́јди, си́не, до́јди, бо́г да те не ка́зни. До́јди, не́што че ти даде́м, и не́што има да ти ка́жем. При ме́н мре́чка веч сти́гла.

— А́ко, на́не, а́ко, о́кај и ќлни, не тре́беш ми ни жи́ва ни мр́тва. Пир.

Бравче́то, това́ што ми штéту на́праји, да бо́г даде́, до́м си не отишлб. СГл. (до́м ти не. Вој).

Бра́т, бра́два му гла́ву отсе́кла. Јал.

Буда́ле ти на́д-главу поја́ле, какве́ ми ви́ле споми́наш. Оне́ бѣш па дошлэ́ теб да поју́. Пир. (Лажову, који се хвали да су му виле певале).

Вати́ло те бо́лка, па те не пушти́ло док дѣшу не испу́штиш. Брц.

ВЕТА́Р ГА — да-би́-га (Вој/Кр); разне́ло (Брл); одне́л (Рс); одне́ло (Км); би́ло-да-би́ло (Пир). (Све клетве са „Ветар га/Ветѣр га“ су благе, неусмерене, и више су израз љутње него клетве. То су женске клетве, замена за псовке).

ВЕТА́Р ЛИ — га (ВЛк); га одне́ло (Вој). (Блага клетва).

ВЕТА́Р ТЕ — да-би́-те (Гра); одне́л (Бла). (Блага клетва).

— Ру́жа, сцепи́ се жи́ва до́к-ној помага́. Бс. (Клетва-шала).

ВЕТА́Р ТЕ У — алу́ту. ЦД.

— на́шти живб́т куде́ се најде́, за ни́шта несмо́, за ни́шта смо стану́ли. Пир. (Клетва као стилско средство).

— слива́ра́тога. Држ. (Клетва-шала).

ВЕТА́Р ТИ — деца́; жену́; живб́т; има́ње; му́жа; па́ре; сто́ку; убави́ло. Пир/Вој. (Благе и неусмерене клетве).

— здра́вје, голо́ здра́вје, ка не́мам ни квб́ да обле́чем ни квб́ да изеде́м и испи́јем. При. (Јадиковање у облику клетве).

— ма́јну, ветар ти че́рку. Пс. (Клетва, ублажена до шале и подсмеха).

— ту́ја алу, штб́-га бо́г не прибе́ре. Штб́-га очува́ с големо́ нема́ње, а он са не́че ни да ме чу́је ни да ме ви́ди. ЦД. (Сину).

ВЕ́ТРУШКА ТЕ — да бо́г даде́, одне́ла, па те на ко́лѣц надену́ла. ВС.

— закачи́ла, па ти па́мет одне́ла. Држ.

ВЕ́ТЪР ГА ДА — би́-га (Вој/Чин); је (ВРж). (Неусмерена благо клетва у љутњи).

Вечи́та му́ка да те једе́. Пир.

Вечи́то по пути́шта пооди́ла и са́мо за здра́вје бо́га моли́ла. Пс/Кс.

- ВЕЧНА — га изела, па да нема мiрку ни на овiја ни на онiја свeт. Пк.
— мyка да те изедe. Пк.
- ВИДЕЛО — да не видиш, курвeтино једна, да се не наситиш сас живoт, да се не распаднеш y-земи. Јал. (Вiдало. Пир).
— не видeл. Раг.
- Видене, да бoг дадe, видело да не видиш. Пк.
- Видо, видело да не видиш. Вој.
- ВИДО, ВИДО — видело да не видиш. ВЛк.
— да бoг дадe, да си децaта на видело не извeдеш. Пир. (изнeсеш. ВЛк).
- Видо га, влaчи нoгу! Ако! Текa-је за теквo! Кa ме не почитујe, бoг чe гa кaзни. Брц. (Мајка сину).
- Виле те растрглe. Јал.
- Вилу сам ти у двoр забiла, y-земи, нeма ћу нaјдеш. Па како вилата трулeје и рцaвeје, текa и тi сас мужaтoгa да трулeјеш и рцaвeјеш, и текa да се бoдeте. Гра.
- Витко, видело те не видeло. Гос.
- Влaјко, влци те развлeкли. НМл.
- ВЛЦИ — мy нaд-главу вили, да бoг дадe (Брц); те изели (Км).
- ВЛЦИ ТЕ ИЗЕЛИ, ПА ТИ СЕ ТРАГ — затрбл (Тм); не видeл (Тм); не знaл (ВСв).
- ВЛЦИ ТЕ — однeли (Држ); разнeли (ВЛк).
— разнeли, па ти се не нашлo ни стрв ни пометaр. Сук.
- ВОДА — да га однесe (ВРж); те однeло (Вој/Пир).
- Воденицата до крај мeљe. Ка су тi три-чeрћe умрeлe до сa, чe yмpe и чeтвртaтa, истришчeтo, aкo ћу тoлкo мaзиш. Држ.
- Вoјe, водa те однeла. БЧ.
- Волoвe да нeмaш. Гос/ТД.
- Врaнa ти бчи извадила. Тм/Чин.
- Врaнe кoсти да ти разнoсe, да бoг дадe. Рс.
- ВРАНЕ МУ — мoзaк ишчoвркaлe (Брц); бчи ископaлe (Држ).
- Врeк те вaтило. Вој. (Кози, којa дoсaћујe мекeтaњeм, „врeкa“).
- ВРЕКАВИЦА — да ви вaнe (Пк); те вaнула, па да не мрднeш (Вој). (Кози).
- ВРЉАЛА МУ ГОВНА — на кaпију. Сас yстa нa спaњe да ћи грeбe, да бoг дадe. Рс/Пир.
— у двoр. Мoрe, нa-мртвo да ћи јeдe. Пир.
- Вртeли су кaкo су остeли, aмa сa чe пa њиnа децa бoлкa дa врти. Пир. (Свaђa).
- ВРТОГЛАВИЦА ТЕ — вaнула (Пир); увaтила, па да не умeјeш пo пyт дa бдиш (Држ).

- ВУКО — вљци те појели (Пк); пет метара у-земи да се вукнеш (Гра).
 Гаврање те разнели. Брл/Сук. (Гаврање/Гарвање. Вој).
 ГАЗДА — ако си је газда, мечће га газіле. Кс.
 — газіле га мечће, цепіле га свіње. Кс/ДД.
 ГАЗДА ТИ — главу изел (Вој); се с реп заћитіл, што-ме лајеш (Јал). (Псу).
 Главá да му се осуши. Пир.
 ГЛАВУ — да му изедеш (Вој); му изел, вране те разнеле, што-га удари (При). (Ономе ко без разлога удари пса).
 ГЛАВУСИ — заорал (Држ); изорал, да бог даде (При). (Ономе ко је преорао).
 — строшило, штб-ми строши стовнута. Раг.
 — отскал, Дојчо. Сьндѣк ти напрајили од туја нашу сливу. НМл.
 Глас да изгубиш, па с прсти да оратиш, да бог даде. БЧ.
 Гледѣцат да ти се распадне. Пир.
 ГЛЕЦ ДА СЕРЕШ — и да се не посереш (Сук); па да се не посереш (Гњ).
 Говѣда ти се у јерѣм обеси́ла. ЦД.
 ГОВНА — да једеш, воду да не пијеш, да бог даде. Чин.
 — поди теб да си једеш ка остарѣјеш, што лѣжеш. Пир.
 Голубе, Голубе, црни Голубе, црне ти вране бчи изваділе. Брл.
 Господ ви убіл. Пир.
 ГОСПОД ГА — посекло (Јал); убіл (При); унаказило (Брц).
 ГОСПОД — да те убије, пачавро (Гос); му душу изваділ (Брц); те посекло (ВЛк).
 ГОТУРАЧ ГА — ватіл; разнел. Пир.
 Готурач да га изед. ЦД.
 ГРАД ГА — стлкал (ВРж); треснуло (Гос); ударіло (Зав); чукнуло (Зав).
 ГРЕ — му на-душу (Гос); ти на-душу (Пст). (Клетва или заклетва, зависно од прилике).
 Грлица да и вáne, размирише ми главу теја свіње. Пк. (Свињама).
 ГРОБ ДА ТИ СЕ — не знаје; с воду напліни, ка те копу (Пк); склопи (Пк).
 — чѣре, с воду напліни, ка те закопам. Пк.
 Грób тува да си ископа, и прво дете да си закопа, тува, куде је преорал. Рс.
 Грбoви си, сине, напрајили на децáта. Једѣн тáм, једѣн тáм. Тува чѣ ђи закопаш куде си ми с кућу пут пресѣкал, па црни барјаци да се вију. Све на гробишта да идеш, нíкакво вíдело да не вíдиш. При. (Отац сину, који поставља темељ за нову кућу).
 ГРОМ ГА — убіло (Дој); убіло, па му душу разнело (Брц) — спалило (Пир).
 ГРОМ ДА ГРМНЕ, ТРЭС ДА ТРЭСНЕ, И ЊИ ДА — разнесѣ (Пир); убије (ДД).

- ГРОМ ДА — грóмне, трéс да трéсне, па тéб да убíје. СГл.
— љу удáри, чéрку ти, ко мláду неvéсту. Изв.
- ГРОМ ДА ТРÉСНЕ — тéбе да погóди (Гос); ў-земи да га набíје (Брц).
- ГРОМ — му дýшу извади́ло. Брц.
— по мláду неvéсту. Вој/Сук. (Клетва-шала).
- ГРОМ ТЕ — спали́л (Тм); спали́л из ве́дро не́бо (Пн).
— убíл (Ор); ударíл (Ста); утепа́ло, да бóг даде́ (Соп).
- ГРОМ У — мláду неvéсту (ДД); неvéсту (Гњ). (Клетва-шала на рачун невесте, када иза не зазвечи неки предмет).
- ГРЧ ТЕ — збрáло, па те не пушти́ло (Држ); ў-срце вати́ло (Брц).
- Гутур те изéло. Пир.
- ГУТУРАЧ — га изéл, па да му загорчí (Гњ); да га ва́не (Грш).
- Гутура́че, баксу́зе бóжји, íме ти се не чу́ло. Дој.
- Гутура́чница те изéло, па нíкада да не прегíнеш. Ор.
- ГУЦУЛ ГА — изéл (Пир); изéло (ВРж).
- ГУЦУЛ ТЕ — изéл, отру́л те, да бóг даде́; изéло (Дој).
- Гуцу́р га изéло. Тм.
- Гуцурица га изéла, па му се изнóтрица распáдла. Соп.
- Ѓглом зéмљу да пропáдне. Влк/Гос.
- ЃГЛОМ ЗÉМЉУ ДА ПРОПÁДНЕШ — стó мéтара ў-земи да отíдеш (Км);
ў-земи да штóкнеш, ви́ше да те не́ма (Дој).
- Да áлтáво почу́ваш, повóзиш и повóдиш. Ако ти је до сá мáлко, јóш текá да поживиш. Пир. (Мајци изобличеног детета).
- ДА БОГ СЕ ВА́ТИ КАКО ЧИЧ́БК ЗА — јајце́. ВЛк (Расклетва).
— пусти́њу́ту. Држ. (Скаредна шала у облику клетве).
- ДА БОГ ДА — белó (видело) у кýћу не виде́ло: СГл.
— бревене́цити да му оштурéју, да му пу́сти остáну, па на плóт да повису́. Рас.
— вéнци му не зави́ли, свáтови му не пошлí (Бе).
— ве́тар га однéл. Гра.
— ви́ле те однéле, па да не зна́јеш да се в́рнеш. Рас.
— врáта своја́ не отвори́ло и пра́г не прескочи́ло. БЧ.
- ДА БОГ ДА ГА — загуши́ло (ВСв); запече́, па да се не (мóж) исéре (Тм).
— у црнó зави́ли (БЧ); црв́је поједу́ (Пс).
- ДА БОГ ДА ГЛЕ́Ц ДА — сéреш (Пир); сéреш док не призна́јеш (Чин).
- ДА БОГ ДА — грóм га спали́ло (Тм); гутур те вати́ло, па те задави́ло (Пир).
— децáта да ти се ненави́де, ка ўмреш (Гра); двáта сíна да зако́паш (Пк).

- ДА БОГ ДА ДА — заклѣш това бравче за недајбоже. СГл.
 — им бог покаже. Брл.
 — му душата лута, да нема нигде место за њу. Пир.
 — отидеш у Турско, па да ти главу (тамо) отћину. Рс.
- ДА БОГ ДА ДА СЕ — влачи ка бди (ДЦ); уковé (Пир).
- ДА БОГ ДА ДА ТИ СЕ СПЛЈЕШТЕ ИЖЉАКАТ — ка у њега улéзнеш. Јал.
 — па да не мож ни да улéзнеш у њега. Вој.
- ДА БОГ ДА — љу живе ране распáдле. Гра.
 — залок лéб да не турниш у уста. Пир.
 — здравје молил, и нигдева (га) не измолил, ни од бóга. Вој. (не нашéл. Пир).
 — змије ти бчи извади́ле. Држ.
 — и она́ да доживи ту́ја судбину, (па) да је са́ма, једна́, да види како́-је ка човек остане са́м. ВЛк.
 — излагáло, па ти се уста изврну́ла. Дој.
 — јáлова билá. Рос. (Младој жени).
 — јединчето ти се из колéвку не дигло. Пир.
 — јези́к ти се тргáл. Пн.
 — ка умреш, да се уковéш. Пир. (оковéш. Чин).
 — кад појдеш сас колáта, у прву бандéру да удáриш, мóзакат на дру́м да ти се раси́пе. Пир.
 — кáшлеш, па крв да плу́јеш. Пир.
 — ко́њи му у двóр не заигра́ли на зимс́и Свети́ Јовáн. ЦД.
- ДА БОГ ДА ЛЕБ НЕ — јéднула; јéла. Пир.
- ДА БОГ ДА — куч́не те изéле (Рс); лéгла, па се јутре не дигла (Пн).
 — лју́лху не врзáла и не заљу́лáла. Пир.
 — ма́жеш по стéнете и по сáдовете, свéт да не видиш. Бер.
- ДА БОГ ДА МИЖАВ — да бди (Држ); по свéт да бди (Вој).
- ДА БОГ ДА — мајмуну да рóдиш. Дој. (Трудници).
 — мр́тав да улéзнеш у нóвуту кúћу. Пир.
 — мртвóга те не споми́њали. Пк.
- ДА БОГ ДА МУ — не заблáјало у обóр, не заровáло у кошáру и не загрдéло у кочину. МСв.
 — оштурéло свé што има по кúћу. Бер.
 — поцр́кало свé у кúћу. Да не види видело. Што је мéне стигло, и њéга да не замíне. Брл.
 — свéче на грóб изнéла. ТД.
- ДА БОГ ДА МУ СЕ — барјáк крз селó не завејáл (Пс); душá распáдла (Бер).
- ДА БОГ ДА МУ — ту́жна душá за нáјмило. Бер.
 — ту́жно (детéто) по свéт полутáло. ДД.
 — чáвне крз кúћу летéле, ка му женá врата отвóри. Пк.
- ДА БОГ ДА НА — крстáчу да му изнесу това што је набрáл да се за́ћити из нáшто градинчe. Пир.

- мѹжа-ми опѣнциѹти однѣл, што га тѹлко мртвѹга врѣђаш и једѣш. Пир.
 - нѹјмѣло да му се врне. Рос.
 - нѹвуту кѹђу прѹг не прешлѹ (Јал); нѹђе не станѹло (МСв).
 - свѣт (детѣ) не донѣла. Пир. (Трудници).
- ДА БОГ ДА-НЕ ВІДИШ НИКАКВО ВІДЕЛО, АКО САМ ТИ ЈА НЕШТО УКРАЛА И АКО САМ ТЕ ИЗЛѢГЛА. Држ.
- ДА БОГ ДА НЕ ДОСЕДЕЛО, НЕ СТѢИНѹЛИ СЕ САС — момчѣто (Вој); мужатѹга (Бла).
- ДА БОГ ДА НЕ — задимѣл му комѣн (Пк); изедѣш тѹва што си укрѹл (Пир).
- зачурѣло му на комѣн (Пс).
 - лѣгла при младожѣнѹту. Бер.
 - моглѹ нѹ-нѹђе да стѹнѣш. Кр.
 - отишлѹ мѹђѣи здравѹ и чѣтаво. При.
 - отишлѹ кудѣ си пошлѹ. Пир.
 - подржѣш детѣ на колѣно. Ста.
 - улѣзла у цркву за добрѹ, негѹ само по грѹбиштѹта да лѹташ и да вѣкаш. Јал.
 - чордѹше што ми (је) нѣвуту узѣл. Брл.
- ДА БОГ ДА — нѣма нѣкога, па ѣвѹли му по кѹђу одѣли. Пир.
- нѣгде сврѣиште да нѣмаш. Вој.
 - нѣкад да се не провесѣлиш, свѣ на грѹбје да идѣш, па нѣкад добрѹ да не вѣдиш. Км.
 - нѣкада се не досѣлѣл, вѣделѹ не вѣдѣл. Да не вѣди аѣр од тѹвѹ што ми је отѣл, кѹђу што не мѹгу да си направѣм, нѣмам кудѣ. Пир.
 - нѣкакву срѣђу да нѣмаш и нѣкакво вѣделѹ не вѣдѣл. Пир.
 - нѣшта му се не заврѣло. СГл/При.
 - нѹж му се ѹ-срце забѣло, што тѹвѹ нѹпраѣи. Пир.
 - ѣм се напѣло. ДД. (Туђѹј овци коѹ је ушла у стадо).
 - оглувѣјѣш и ѹхоравѣјѣш. Пир.
 - од пармѹцѣи сѣндѣк да ти направѣ, у грѹб да ѣи однесѣш. Што чѣ су ти те ѣи крѣшома стѹраш једѣн по једѣн. Гра.
 - онѣмиш и с прѣсти да показѹјѣш. Држ.
 - пѣленку да не савѣјѣш. ДД. (Невести).
 - пијѹно одѣло и за ређѣју помѹлѣло. Бла.
 - плѣк на јѣзѣк да му се дѣгне, па да не мѹж нѣ да једѣ нѣ да орѹти. При.
 - покрѹв да си кѹпиш од тѣѹ пѹре што ми ѹзе. Јал.
- ДА БОГ ДА ПОЦРНѣЈѣш, ПА — по пѹт да не умѣјѣш да бѣиш. При.
- црнѹ и зеленѹ (понадвор) да идѣш. Рас.
- ДА БОГ ДА ПРОЦѢВТѣШ КО ДРѣНѢА — на дупѣ (Рс); у дупѣ (Тм).
- ДА БОГ ДА — распѹло се. ДД.
- ргнѣш, па да си бѣи избѣјѣш, што си (ми) ргнул преко срѣд лѹзѣ. Вој.

- ДА БОГ ДА РУЊЕ ТИ — отпадне (ВС); се згрчи́ле, што-га́ удари (Вој).
- ДА БОГ ДА — с црну́ ђитку да се заћи́тиш. Пк/ВЛк.
— свекрва-ми жива́ у-земи да иде. Пок.
- ДА БОГ ДА СЕ — ваља́л ко тру́п. ЦД.
— згрчи́, па да му се но́ђе и ру́не скуко́ље и ишче́пе, и да не види
видело док је живо. Брл.
— ма́јни не ожени́ло, и чу́жда деца́ чувало. Брц.
— на́род сас тебе саири́л. Дој/Рос.
- ДА БОГ ДА СЕ НЕ — весели́ш у ку́ћу што си ми љу отел сас адвокати́,
и ни́кад да не заи́грајеш у њу. Брц/Пир.
— врне. Држ.
— ожени́ло, и му́жа не виде́ло, и виде́ло не виде́ло. Брл.
— раска́пете у ку́ћу, и дру́жи да ви седу́ у њу. Пир.
- ДА БОГ ДА СЕ — ни у гроб не смири́л. Кп.
— окова́л на земљу, земља́ да те не приби́ра. Рос.
— окова́ло и ду́шу не испушта́ло док ти ја во́ду не даде́м и док ме не
мо́лиш да ти опростим, и ду́шу у-зуби да вла́чиш. Рс.
— оковеш, па ни́када да не у́мреш, на онíја свёт да не оти́деш. Пир.
— осуши́л ко дрво, ду́шу у-зуби да но́сиш, по пу́тови да се вла́чиш,
ми́р да не на́јдеш. Брл.
— разни́жеш ко бу́ре. Вој.
— разни́зало. Деве́т године да лежи́ш и (све) да се разни́жеш. Пир.
— расплу́л, па се не ди́гал од-земи. Брц.
— у гроб преврну́л. Пир.
- Да бог да семе да ти се за́тре. Бс.
- ДА БОГ ДА — си у ку́ћу очи повади́ли. Кр.
— си́не, па да тресе́не, па да те у црну земљу наби́је. Дој.
— си́нко, све това́ што си ми отел, на ле́кове да издаде́ш. (даде́ш). Пир.
— си́ње те му́ње опрли́ле (Гра); срце да ти пр́сне (Брц).
— с́н да не́маш ни но́чња́м ни дња́м. Пир.
- ДА БОГ ДА ТЕ — алтаву (напра́ј), па да не мо́ж да мрднеш док ми се не
помо́лиш. Рс.
— заглу́ши, па ни́шта да не чу́јеш. Пир.
- ДА БОГ ДАДЕ ДА ТЕ ЗАКО́ПАЈУ У — мецу́ту, ка бчеш чу́ждо да прити́снеш.
Об.
— ту́ја земљу да ти не бу́де ма́лко. ВЈ.
- ДА БОГ ДА ТЕ — зако́памо у ту́ја земљу што си ми љу узел. Ма́лко ти
тво́јето, него бчеш и чу́ждо да узима́ш. Пир/Изв.
— зане́ми, па да не мо́ж да ка́жеш ни́шта. Сре.
— зане́мйло, па те завушті́ло. Држ.
— запече́, па да не мо́ж да се исере́ш. Брц.
— зга́зи во́з, па да ти преби́је и но́ђе и ру́не. Брц.
— змија́ за јези́к изе́ло. Пк.
— љу́та клетва стигла (Мр); моје́ слзе стигле (Гњ).

- пцѣта разнѣла (Сук); убије нѣкој (Раг).
- утѣпа нѣкој по путѣштата. Вој.

ДА БОГ ДА ТИ — душá на дупе испáдне. ДД.

- жѣто кусáла, да бѣг да те у спѣменик писáла. Пир.
- земљá кѣсти не прибере (Дој); кáмик нá-главу турѣла (Пир).
- куче прѣ-главу постојáло (Пир); ђчи искочѣле (СГл).
- по кúћуту вѣли све црни барјáци. Км.
- се глáс не чýло. (чул). Сук.

ДА БОГ ДА ТИ СЕ ЇМЕ — затрѣло (Вој); затрлѣ (Рос).

ДА БОГ ДА ТИ СЕ — језѣк осушѣл, што товá рѣче. Изв.

- нѣже исушѣле, па какѣ клѣчку станýле. Гра.
- рѣгове нá-главу надизáли (Пир); рýће унаказѣле (Брц).
- úста искривѣла, на тѣл ти постојáла. Пир.

ДА БОГ ДА ТИ — Тýрци нѣве поорáли, ливáде покосѣли и дрѣје поносѣли. БЧ.

- Цѣгање дрѣјете поносѣли. Сре.

ДА БОГ ДА ТИ ЧÁВЋЕ ГЛÁВУ — провртѣле, ђчи извртѣле, па һѣрав по свѣт да одиш (Пк); прокљуцáле (Зав).

Да бѣг да ти чáвће искљуцáле ђко. Пир.

ДА БОГ ДА — товá имáње не дочекáло твојѣ детѣ да га ўзне, свѣ пýсто да остáне, па ўтрина сѣлска да бýде. Соп.

- у гýшу ти запѣло, из гýшу ти се поврнýло. Тм.
- ў-земи да отѣдеш, и земљá да те изедѣ (ДД); у зѣмљу пропáдло (Брл).
- у нѣмци отишлѣ, па нѣмѣ да бýдеш. ДД.
- у постѣљу девѣт гѣдине да лежиш, и да се разнѣжеш. Пир.
- угнилѣјеш и иструлѣјеш, па да смрдѣиш и да не мѣж од голѣм смрáд нѣгде да побѣгнеш. Држ.
- уковáло се (Пир); Цѣгање ти по кúћу ковáли (Пк).
- цркал, ѣме да ти се зáтре, свртѣште да нѣмаш. Кп.

ДА БОГ ДА ЦРКЛО, ПА СЕ — надýло (Ор); не пýкло (Кр).

- пýкло, и у гýшуту ти се недáча дѣгла, па се не поминýла. Држ.

Да бѣг да цркло, што ме тѣлко једѣ. Рс.

ДА БОГ ДА — цркне, па да не мѣж да си опѣнциѣти однесѣ. Брц. (доһѣне. Рс).

- чáвће му ђчи извадѣле. Тм.
- чѣрка ти се не ожѣнѣла, и кѣвчег вој не прокарáли крз сѣлѣ. БЧ.
- чѣркуту не ожѣнѣл. Јал.

ДА БОГ ДА, ШТО МИ ЈЕ — обрáло и однѣло, на грѣбишта да му изнесý. Бла.

- отсѣкло дрвцѣто, рýће да му отпáдну. Пир.

Да бѣг да што онѣ мѣн помислило, тѣв да га ђд-бога стѣгло. Сре.

ДА БОГ ДАДЕ, БЕСНО КУЧЕ ДА ТЕ ИЗЕДЕ — и да лајеш ко бесно куче.
Рс.

— па лек да не најдеш. Пк.

ДА БОГ ДАДЕ — ветрушка да те носи (Дој); видело да не видиш (Вој).

— вода га однела. Пир.

— воду да сереш, зуби да си плакниш. Кр. (Вулгарна шала у виду клетве).

ДА БОГ ДАДЕ ГЛАВУ — си отһинул (Дој); ти на дрвник отсekli (Пс).

Да бог даде, госје ти кћу исплнли, а ти-ћи не служи́ла. Изв.

ДА БОГ ДАДЕ ДА — га не ма́не. Мл. (Болеснику).

— дојдеш на моја врата да се молиш, тегај че ми на-срце лкне. Пир.

— му ноћете исну, како је могло да ми ми́не преко гради́нкуту и да љу згази. МЈ.

ДА БОГ ДАДЕ ДА НЕ ВІДИ ВІДЕЛО — од не́га, што га је узел, у гроб га однел. Држ.

— по свет куде иде. Сук.

ДА БОГ ДАДЕ ДА НЕ — видиш бело видело од не́га, све по гробје да бдиш. Држ.

— процвтиш. Гра.

— чардоше на својето, а камо ли на туђо. Пк.

ДА БОГ ДАДЕ ДА — останеш по мене ко тенџ, па сам да се слушаш. Пок.

— ргнеш, па сркалата да си искараш. Вој.

ДА БОГ ДАДЕ ДА СЕ — врнеш ка се каменјето врне што по тебе врљам. Пк.

— дома никад не свртиш. По свет да идеш, с тојагу да прбсиш, деца да не видиш, жену да не помилујеш и не чујеш. Км.

— живо не роди, негб детето с кће и конопци да ваде. Пк.

— и она текá усмрди, како што (су) нбј се устата усмрдела, што ћи не отвара. Пет.

— не сћинете. Дој.

— по свет влачиш, и трн да не закачиш, и ништа да не стekнеш, него све прошљак да си. Брц.

— утнчиш, па да се оковеш на овја́ја свет, и да не мбж душу да испуштиш. Пет.

ДА БОГ ДАДЕ, ДА СИ НЕ ДОЋИНЕШ ДРЕЈЕТЕ — ало белосвeцка, рђо скапана. Јал.

— пусте да ти остану, па Цигање да ћи влaче. При.

Да бог даде да си сас туја машину, што си љу од мртвога ми мужа отел, покрв сашијеш. Пир. (Удовица, мужевљевом ортаку).

ДА БОГ ДАДЕ ДА ТЕ — занеми. Вој.

— земља не прибeре, и да се не раскапеш док ти поп не очита. Изв.

ДА БОГ ДАДЕ, ДА ТЕ МОЈЕ ОЧИ ВІШЕ — не вiде (Гра); никад не вiде (Изв).

ДА БОГ ДАДЁ, ДА ТЕ — нёкој утёпа, па ни спáси од тёбе, и селó да спáси.

ПРж.

— отрују по путиштата, нёгде у јендек да умреш. Вој.

— чёрката с дупе рани, бд-глади да не умреш. Пир.

ДА БОГ ДАДЁ, ДА ТИ — нá-нос излэзне свё што си изёл и испил при мён.

Држ.

— своји при-главу не постоју. Кр.

ДА БОГ ДАДЁ ДА ТИ СЕ — ни једнó детё не заврне (Раг); срце распáдне (Кр).

ДА БОГ ДАДЁ, ДА ТИ — сина́т прекó остýн, и кроз пёнцёрче, лёб да́ва напóмáлко, да не умреш. Текá че те ја благослóвим. Пир.

— това́ што си ми узéла, на грóб изнесу́. Вој.

— у комшилџк до́јду Завóјци, да ти се ови́ју окол кýћу. Гра.

— чёрката седи́ до бёле влáси, или да се ожéни за нёко́јега стáрца, па да њóј зачáс увéне убави́лото ка тóлко бира, и урни́сује нáшата момчети́ја. При.

— чýжди лýди вóду дава́ли, и служи́ли (те пред смр́т). Соп.

ДА БОГ ДАДЁ — до́м да се не врнеш. Вој.

— ду́шмање с пр́сти да ора́те, на шта́ће да се влáче. Пет.

ДА БОГ ДАДЁ, ЗА — здрав́је у цр́кву да се мо́лиш. (Ор); нáјмило завика́л (Гњ).

ДА БОГ ДАДЁ — и тво́јата текá да стигне. Вој.

— јéвтика те вати́ла, па те не пушти́ла, па по свёт да óдиш, лёк да не нáјдеш, крв да плýјеш. Пет/Вој.

— јегá му душáта на ребра́та испáдла. Пк.

ДА БОГ ДАДЁ, ЈЕЗЫ́К — му отпа́дал (Кп); си прегри́зал (ДЦ).

ДА БОГ ДАДЁ — копилети́ја да почу́ваш, од сва́ку чёрку по једнó. Км/При.

— кýкавице и лáставице ти по кýћу летéле, а чéљад да ти до́м не наóди. Тм.

ДА БОГ ДАДЁ, МАЉѢ́А — да те зако́па ка те поведé у белó. Пир. (Девојци).

— те с цр́н повóј пови́ла, па свё да с́и прóклет. Пир.

ДА БОГ ДАДЁ, НА — дупе да се влáчиш. Чин.

— младожéњу́ту цвёт ка ту́риш, ри́бу да му да́ваш, с бóлну ду́шу да једé. Пир.

ДА БОГ ДАДЁ — не завртéло му се ни кýче ни мачé пред врата́, ка је пушти́л сто́ку́ту да му иде рéдома прéко дома́ћинско има́ње. Кс.

— нигде свр́тиште да нéмаш. Вој.

ДА БОГ ДАДЁ, НО́ЋЕ СИ — отсéкал на дрвни́к (При); претроши́л (Соп).

ДА БОГ ДАДЁ — окамени́ло се. Јал.

— ру́ће ти изгорéле, па свё пли́кови по њи́ да бóду. Бла.

— самови́ле га однéле. Држ.

ДА БОГ ДАДЁ, СВЕ — да ти је дóста у прáзну кýћу. Ш.

— по ма́ције иш́л, и по вражалци́. Пир.

ДА БОГ ДАДЁ — свече да си купиш за това што си у скút држиш и милујеш.
Пир.

- сто мѹжа променила, по чужди дóмове ишла, свртиште немáла. Кс.
- тóј у грóбишта да си понесé. Тм/Црн.
- хóраво да óдиш, по стéне да пипаш. Пир.
- у грóбишта на чérнете нá-госје да идеш. Сук.
- у твој век да не видиш мѹжа, и да не лéгнеш при мѹжа. Дој.
(Девојци).
- увапирило се (Вој); увапирило се (Брл/Гос).
- улóгава да óдиш. Вој.
- Цíгање му по кѹћу одíли и кова́ли. Кр.

ДА БОГ ДАДЁ, ЦÍГАЊЕ ТÍ — косíли ливáдугу (Раг); се у кѹћу населили
(Тм).

ДА БОГ ДАДЁ — црвје те појели, пáмет ти однели. Јал.

- цре́ва да ти се превр́жу и преокр́ену. Сук.
- чéдо да си не видиш. ТД.
- чérка ти је, та́ја нáјмладата што љу нáјвише милујеш и ва́лиш се
сас нѹ, с дѹпе да ви рáни, сас бесóвицу. Пк.

Да ви не овáјди ми́шће сíнат. Вој.

Да видиш бóжју óсвету. Брц.

Да ви́снеш на комíн. Пк/Рс.

ДА ВОЈ — не ту́ри чérката венѳц нá-главу, да не напра́ве то́ва весéље.
Јал.

- се кѹ́хата с црнí барјáци ућíти, па да ма́не дру́ђи да клне и
проклетíсује. Пет.

ДА ГА — бóг још ви́ше завр́же у мóзакат, па још пó да не разб́ира. Рс.

- бóлка не мíне, и да га злó не мíне. Гос.
- задѹши, па да не мр́дне. Вој.
- закатáнчи, па да се не (мóж) исéре. Пир.
- замлáти до íч, па да не знáје кудé íде, па да види добрó ли је.
Пир.
- занéми, па да не мóж да орати, нéго самó с пр́сти да мр́да. Вој.
- је греотá, ако га не́је срамотá. ТД.
- катрањóше. Вој. (Детету, које је обавило нужду на пролазном месту).
- напра́ји бóг на дрвене нóђе. Соп.

ДА ГÁ ÓГАЊ — запали (Об); изгори (Вој).

ДА ГÁ — одели бóг одí очíти. Изв.

- уби́је бóг што се б́ш ту́ва искатрањóсáло, па црн катрáн да га ва́ти,
па катрáн да сéре. При. (Малом детету).
- цр́на земљíца изедé. Изв.

ДА ДАДЁ БÓГ — видело да не видиш. Чин.

- да кра́днеш, па с кра́дено да се рáниш. Држ.

Да дадé Гóспод, ни́шта одн газдинл́кат да ти се не завртí. Јал.

- Да жа́лиш за на́јмило. Вој.
- Да залежи́ш, па да се разгубја́шеш, па црви да те поје́ду. Држ.
- Да замр́кне, па да не осб́вне. Држ.
- ДА ЗАНЕМЕ́ЈЕШ — да бо́г даде́, за наве́к. Дој.
— па да бо́г даде́, с пр́сти да поора́тиш. Држ.
- Да зара́даш, па да ти с коно́пци и с ру́ће дете́то ва́де, на́преко да по́jde. Држ.
- Да и бо́г уби́је који побíше ова́мо ко́лџ, па ни насе́лише, ту́ва, на ло́ше ме́сто. Пк.
- Да и́де у безди́р. Изв.
- ДА ИДЕ́Ш — како пусти́ња́к. Кр.
— па да се ни́кад не в́рнеш. Вој.
— хо́рава по́-земи. Сре.
- Да изгуби́ш око. Држ.
- Да има́ш сре́ћу два́-пути да се же́ниш. ДД.
- Да исхо́раве́јеш. Соп.
- Да је жи́в и здра́в док сла́мка прего́ри. Брц.
- ДА ЈЕ ПРОКЛЕ́Т — ко́ј-га ро́ди, што-ме́ тека́ изе́де. Пк.
— па да је три́клет, ко́ј те зда́де све́т да бла́зниш. Сук.
- Да је проклéта ко́ја те ро́ди, што-ме́ за́црни. Рос.
- Да је проклéто, и да је три́клето. Дој.
- Да ле́гне, па да се не ди́гне. Вој.
- ДА ЛЕ́ГНЕШ, ПА ДА СЕ — жи́в рашту́миш (Тм); не ди́гнеш, какáв си (Пет).
- Да линдро́ше, да бо́г даде́. Изв.
- Да лу́таш, па ни́где свр́тиште да не на́јдеш, како́ што га ја́ не набдим. Сук.
(Стари и немо́ћни о́тац, си́ну који га не прихвата).
- Да л́же, па да вра́же, и од то́ва да се ра́ни. Изв.
- ДА МЕ НИ́ГДЕ — не́ма (Гра); не́ма, каква́ сам (Чин). (Само́ј себи).
- ДА МУ — га изнесу́ на поју́трину, да бо́г даде́. Брц.
— дре́жете не оветéју. Пет.
— је а́рам и катра́н. Км. (Отима́чу, лопову).
— не́је прóсто ни на ти́ја, ни на онíја све́т. ВСв.
— опу́стéје. Вој/Сук.
- ДА МУ ОПУ́СТÉЈУ — бревене́цити (ВС); жлти́ците (Пс).
— и ку́ћа, и има́ње, па Ци́гање да ко́ву по ку́ћу. Пк.
- Да му оштурéје. Брц.
- ДА МУ СЕ И́МЕ — за́тре; не чу́је. Вој.
- ДА МУ СЕ НЕ — зна́је ни стр́в ни пометáр. ВС/Чин.
— не ро́ди ни че́лад, ни бере́хét. Пир.

ДА МУ — се очéпи ногá и рукá, да не вíди вíдело прéд-очи, да оћоравéје и да осакатéје. Штó ми бчепи дрвцéто, мýка да гá изедé. Држ.

— ўмре што-му је нáјмило (Бе); Цíгáње по кýћу поковý (Пир).

ДА НЕ ВÍДИ АЙР — да бóг дадé (Држ); бд-бога (ТД).

Да не вíди белó вíдело. Вој.

ДА НЕ ВÍДИ ВÍДЕЛО ОД — својé (Чин); свóјето имáње и од свóјата децá (СГл).

Да не вíди нíкакъв айр оди тóва. При.

ДА НЕ — вíдиш свóје, да не рóдиш, да не успрáјиш уз колéно. Тм.

— дадé бóг да успрáји уз колéно, нело да дóјде да ми се помóбли да вој дадém мојé детé да помилýје. Јал.

— доживи стáрос, и у кýћу свé незгодíје да íма. Пир. (Отац сину, ко́ји је са својом породицом, без договора, напустио родитељски дом).

— дóјдеш, него мр́тва да дóјдеш. При/Км.

— излéзне на своју н́иву, него дрýђи да бде по нý. Јал.

— ос́внеш. Сук.

— разб́ираш ко́ји си. ДД.

— ўмре, него да се оковé на тýја зéмљу. Гра.

ДА НЕ УСПРÁВИШ — уз колéно, да не вáнеш зá-руку (Пк/Рс); ун́че уз колéно (Бш).

Да не успрáјиш детé уз колéно. Јал.

Да чардóшеш. Пк.

ДА НÉМА — (вíше) н́ивете кóј да ти побре (Гра); кóј по кýћу да му бди (Ор).

ДА НÉМАШ — децá бд-срце. Тм.

— мíрку у кýћуту (Об); својé, чýжди лýђе да те чýвају и слýже. Држ.

— срéћу млóго да жíвиш. Дрш.

Да нéмају срéћу. Цер.

ДА Н́ЙМ — бóг дадé мýку, мéне (да мóж) да остáве на мíра. Вој.

— се дóм зáтре, да нéмају срéћу. Пир. (Мајка куне одбеглу ћерку и нéног изабраника).

ДА Н́ОЈ — дрýђи дрешл́ацити понóсе, да бóг дадé. При.

— се дóм зáтре. Цер.

Да оглувéјеш и омутавéјеш. Пир.

ДА ÓПИ, ÓПИ, ПА ДА СЕ — нíгде не свртí (Вој); нíкад не в́рне (Сук).

Да бдиш, да бóг да, на штáће. Изв.

Да онемéјеш, па с пр́сти да орáтиш. Пет.

ДА — опалéје (Вој); опáлеје и опустéје (Рас).

— опустéје (Вој); опустéје од тебе (свé што је). Пир.

Да остáне áлтаво, па ко сéнћа да се вл́ачи пó-земи. Рос.

Да остáнеш на овíја свѣт, па да се скамѣниш, па да се сви́ње сас дупе
чѣшају оди тебе, а да ти ббг дýшу не прибíра. Гњ.

Да отíде, па да се нíкад не в́рне. Држ.

ДА ОТИ́ДЕШ — ý-земи ко пусти́на́к. Нш.

— у Турску, и Турску да замíнеш (Пир); туту́лин (Бс).

ДА О҃ХОРАВЕ́ЈЕШ — а да о́хораве́је и гáздата ко́ји те пуштíл у пáкос. Пк.
— и бѣз-очи да бдиш (Брц); и да пíпаш стéне по кúћу и манасти́ри
(Дој).

— по свѣт ѱ́рав да бдиш (Тм).

— о́попаве́јеш, и рýће да ти исб́ну. Гос.

— па да нѣма ко́ј лѣб да ти даде́. При.

— па с то́јагу да пíпаш куде́ идеш. Вој.

ДА О́Ч ДА — се не в́рнеш, да ббг даде́ (Бер); цр́кнеш, па да пúкнеш (Трњ).

Да бч и тебе́ нѣкој да утѣпа, како што-ми тí утѣпа кúчето. Сук.

ДА О́ЧЕ — ббг да га прибѣре. Км. (Клетва у облику молитве).

— да-те нѣшто клѣ́пне, па да не бдиш више́ пб-земи. Брц.

— бб́лак да те срѣ́тне, па до ко́жу да те намб́кри, па да се разбѣреш
једну́ш зашто́ се дрѣ́ја нб́си ка се пб́јде ý-поље. Сук. (Отац сину
дечаку).

Да бчеш да ўмреш, свекр́во, па са́мо два д́на ма́кар по тебе́ живíла, да
вíдим и ја вíдело. При.

ДА ПОВЕСНѢ́ЈЕШ — ко бѣсно кúче (Дој); па бѣсна пцѣ́та да те јуре́ (Тм).

Да по́живиш док кúћуту испíниш, и ка љу испíниш т́г да ўмреш. Км.

ДА ПО́ЈДЕШ — мíжава (Вој); мíжава и ѱ́рава (ВРж).

Да поп́ра ко кокб́шката, ко́ј ми љу је узѣ́л. Јал.

Да потавнѢ́јеш ко земл́а. Пир.

Да поцрнѢ́јеш ко земл́а. Кп.

ДА ПОЦРНѢ́ЈЕШ, ПА ДА — потвнѢ́јеш. Дој.

— потвнѢ́јеш, па да те нíгде нѣма. Рс.

Да при́дбше. Држ.

Да проклѣ́то б́уде, свѣ се слúшам на варканѢ́. Дој. (Блага неусмерена
клетва у љутњи).

Да свѣ му опустѣ́је, па да га нíгде не на́јде. Ни тра́г ни глас да му се
не чýје. Нш. (Ма́јка сину).

ДА СВÍТНЕ, ПА ДА — трѣ́сне (Чин); трѣ́сне, па да га набíје у днб́ ý-земи
(Сук).

ДА СЕ — в́рнеш ка се водáта в́рне наѓбре. Рос.

— до́ма в́рнеш мр́тав, да ббг даде́. Пир.

ДА СЕ ЗДúВАШ — како теквб́ (Пир), ко теквб́а (Брл).

ДА СЕ ЗДúВАШ КО ТÍКВА — тíква здúвана да стáнеш (Тм); тíкво здúвана
(Сук).

- ДА СЕ — и ви осрећите ко ја, па да нема с квџ да се силите. Об.
— издужеш (Пк); издужеш ко говедо (Кр).
— молиш за лебац, па да нема кој да ти даде. Пк.
— надужеш како жаба (Цер); напнеш, па да се распрштиш (Грш).
— напратиш ко камик, па камик да станеш, да бог даде. Пк. (При том она која куне трља два камена да се клетва „приване“).
— не види. Вој. (Блага неусмерена клетва у љутњи).
- ДА СЕ НЕ ВИДИ — женско. Дој. (Блага клетва-жалба на судбину потчињене жене).
— теквџ време. Вој. (Клетва-жалба на метеоролошко време).
- ДА СЕ НЕ — осрећиш оди това. ВРж.
— разбереш какџв си. Соп. (Блага клетва, несташном детету).
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕ (Ў-ЗЕМИ) КУДЕ — је легал. ДД.
— легне, доста ме је појел. Ор/При.
- Да се не расипе, што ме је преваријл. Кс.
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕШ КУДЕ — легнеш (Ор); си легал (Тм).
- ДА СЕ НЕ РАСИПЕШ — ѱ-зем (Цер); ѱ-земи, што си текџ напратијла (ЦД).
Да се не раскапеш. Пир.
- ДА СЕ НЕ РАСПАДНЕШ — док ти поп не прочита да види откуде си грешан. Пир.
— какџа си (Сре); у ѱжуту (Пир).
- ДА СЕ НЕ — расћисне и не распадне куде је легал. Брц.
— раштумиш, да бог даде. Гос.
— свртиш, како шушљак на ливџду. Соп.
- ДА СЕ — негде сас колџта изврнеш. Бла.
— ни водениџа нигде не види. СГл. (Блага клетва у љутњи).
— обесиш (Пк); разгубџашеш врџџ-земи. Држ.
- ДА СЕ РАСЕДНЕМ, АКО — ви више седнем у колџта. Пет.
— седнем у твоџата кола. Држ.
- ДА СЕ — распрснеш какџ мџј (Пк); скапе, па све да се раскапе (Брц).
— скапошеш у црну зџмљу, да бог даде. Соп.
— сригошеш, да бог даде. Ор.
— суринеш одозгоре, па да се све распрштиш. Пир.
— утџнчиш. Вој.
- ДА СЕДНЕШ, ПА ДА СЕ — не дџгнеш од болку (Пк); расџднеш (Сук).
- ДА СИ ЖИВ И ЗДРАВ — али да неси длговџчан. Кр. (Клетва у облику благослова).
— док се лџча не свџри. Јал.
- ДА СИ ЗАКОПА — најмило тоџа (Брц); тоџа најмило (Црн).
- ДА СИ — закопаш најмило џџдо (ВЛк); излџпиш кџћу с црни барџџи (Пк).
— и она закопа прџво то џџдо, па да мџне да се радуџе на моџу несрећу.
При.

- испразниш бременџити. ПЦ.
- ишчџи и главу, и рџе, кој ми бчепи дрвџето, да бџг даде. Јал.

ДА СИ НЕ — дођинеш дронџити. Вој.

- нађе ни траг, ни трагове, да лџта ко зашашавено. Нш.
- сђине жив и здрав дрџуту (Јал); сђинеш опђнџити (Тм).

ДА СИ НЕ СЦџПИШ — дрџете (Тм); опђнџити (Сук).

ДА СИ — пребџје јџзик што је това рекла (Км); пребџјеш јџзик, што си текá жванђала за мџјето девџче (Вој).

- проклет, па да си триклет (Изв); своје не познаваш (ДД).
- слабо, и све бџлка да те дрђи. Гра.
- цркал, до са би те прежалила. Тм. (Мајка свом детету).

ДА СЊНЕ, ПА ДА Тѐ — обасја (Ор); опрли (Дој/Кр/Сук).

Да станеш ко сџво дрво. Јал.

Да сте ви свата помрџла, самџ башта ви да је жив. ДД. (Мајка својој деци)

ДА ТЕ БџГ — заборави. Кр.

- казни, па да се свџраш по џошетијата, и да се слутџи по пџтовети, и да те нџкој не глџда. Рс.
- млáти, млáти, па да те смлáти, па видело да не видиш. Км.
- млáтне, па да заштџкнеш. Пет.
- наkáже. Вој.

ДА ТЕ БџЛКА — увáти (Гра); увáти, па да не разбџраш ни којџ-си (Бе).

ДА ТЕ ВÁТИ — бџс (Вој); бџс, па по пџље да бџиш и нџгде сврџиште да не видиш (При); бесџчá (Вој).

- вреkáвица. Рс. (Кози која досађује мекетањем).
- посџрка (ВЈ); понадвџрица, па све да смрџиш кудџ идеш (Чин).
- шашавџло, да бџг даде. Пет.

ДА-Тѐ — видело не види (Пк); згрчи, па да-не мрџнеш (Вој).

- Гџспод убџје, áло бџђја, цукџло бџђја. Пир.

ДА ТЕ ЗАПџШИ — па да не мџж да орáтиш. Нш.

- сџнко, па да не узџњеш. Гра.

Да те занџми, па с прџсти да орáтиш. БЧ.

ДА ТЕ ЗГРЧИ, ПА НА ШТУЛЕ ДА — побџиш (Пк); те направи (Пир).

ДА ТЕ — изедџ бгањ (Гос); искáра бџг из дронџити, што ме искáрујеш (ДД).

- кáп убџје, па да не стџгнеш с нџкога да се опрџстиш. Да те кáп удáри, па да нџкој не стџгне грџове да ти опрџсти. Гра.
- катрањџше, тџв ли се сџре, кџпиле мáлечко. МЈ.
- мџсне у главџту, па да заштџкнеш, па дџшу да не мџж да поврњеш. Вој.
- мојџ очџ нџкад не виде, да бџг даде (Км); наkáже (Ста).

ДА ТЕ НЕ ВЊДИ МÁЉЉА — живџг прџд-очи. Пир.

- у вџнци, и да те тџца мџжат свáђи дџн (Држ); у зеленџ вџнци (При).

- ДА ТЕ НЕ-ЗНА́М ШТО — буде; уби́је. Вој. (Блага клетва, али и изрека којом се подстиче и охрабрује).
- ДА ТЕ — не на́јду, и од те́б ни ко́ску да не на́јду. Рс.
 — бога́н изеде́ (Ш/Вој); оку́кају ку́кавице (Пир); отрúје, да бо́г даде́ (Ор).
 — пце́та разнесу́ ка у́мреш. Држ.
 — разы́пну ко И́суса Кр́иста, па да ти плу́нем у уста и т́гај да се расв́естиш. Пк.
 — ра́не распа́дну (Пир); р́гне (Јал).
 — скоќлине, па да те не́ма (Вој); с́лнце не огре́је (Ор).
 — спр́чи, па да се усéреш преди на́род. Јал. (Шалџива увреда у облику клетве).
 — ст́гне, па да те трéсне (Сук); сугру́шти (Вој).
 — сьв́ије, па да не мр́днеш, да бо́г даде́. Вој.
 — та́тне, да бо́г даде́, гла́ву ми про́врте. Изв. (Мајка детету које непрекидно зове „тата“).
- ДА ТЕ Т́ИЦНЕ — од-бога (Тм); па да те ни́где не́ма (Пир).
 — па ни́где да те не́ма. Брл.
- ДА ТЕ — три́летница тресé (ВСв); уби́је бо́г (Пир).
 — увáти јéвтика и да те не пу́шти. Пир.
 — укóчи, па да не мр́днеш (ВРж); уло́жи, па уло́гав да седи́ш (При).
 — цр́ни мочé издúје. Гра. (Говечету).
 — чу́кне ле́бат у-главу. Вој. (Детету, ако се игра хлебом).
- ДА ТИ — га́ на поју́трину изнесу́. Вој.
 — до́јде до-главу, па да ви́диш и ти то́ва добро́. Вој.
 — до́м опустéје, па да ти двóр у тра́ву урасте́. При.
- ДА ТИ ДРЕ́ЈЕТЕ НЕ — оветéју (Изв); оветéју, него да опустéју (ДЦ).
- ДА ТИ — запу́стéје ка́пата (Сре); земл́а кошч́ине исвр́љи (Пир).
 — има́њето оста́не пу́сто, и да срастé у тр́ње и гр́мје. (урасте́). Држ.
- ДА ТИ ИСБ́НЕ — јези́кат, па да не мо́ж ви́ше ни добро́ ни ло́ше да проора́тиш. Рс.
 — рука́та с коју́ си ме ударил. Гра.
- ДА ТИ ЈЕ — дете́то живо и здра́во, па да се по́ћитиш с не́га. Ама да не́је за мло́го, пред жени́дбу да у́мре. Јал. (Клетва, делом у облику благослова).
 — у ку́ћу све пл́но и плновáто, али да не́ма ко́ј да се шéта по ну́. Држ.
- ДА ТИ — ко́жуту одéру и на ко́лџ зака́че, да бо́г даде́. Брц.
 — ку́ћа запу́стéје. Пет.
 — ку́ћата изгорí, па да пра́јиш сва́дбу на по́јату, па да не́ма го́сје кудé да уведéш. Зав.
- ДА ТИ НЕ — буде за мло́го (Гра); подиѓне ми́шће си́нат (Вој); со́ше (Дој/Вој).
- ДА ТИ — обеле́је гла́ва од бр́иђе, да бо́г да, па да те унака́зи. Брц.
 — огњи́ште опустéје (При); одзвóне звóна (Пир); опразне́је ка́пата (Бер).

- опустеје кћата, с црни барјаци да љу ућитиш. Држ.
- опустеју бревенецити. Кр/Вој.

ДА ТИ ОТПАДНЕ — отпадлицата (Вој); рука́та (Брл).

- ДА ТИ — отпа́дну ру́ћете, што ме у́дари, та ме изе́де. Ор.
- отс́ну отпа́длицете. То́ва ти не́ма бу́де је́втино, че пла́тиш. Пет. (Клетва и претња).
 - б́чи побéлеју, да ти с́ирење поцрне́је. Тм. (Клетва, али и шала).
 - под ка́пу не́ма ни́шта. Јел.
 - поли́пчу свáта пи́лишта, пипка да до́јде па свé да љи уло́ви. Држ.
 - посто́ји на јези́к то́ва што си ме́н рекла́. Брл. (Вулгаризам у облику клетве).
 - цвѣту́ ду́шмање, ти ра́дос да њим пра́јиш. Држ.

ДА ТИ СЕ ДИ́ГНЕ У ГУ́ШТУ — гму́це голе́мо колко коко́шкуту што си ми́ љу укра́ла (Сре); не́што ко коко́шкуту (Рос).

ДА ТИ СЕ ЗА́ТРЕ — же́ната, па ќућу с де́ца да не испи́ниш. Нш.

- стрв́ и по́мен. Гњ.

ДА ТИ СЕ — згр́че но́ђе и ру́ће (Сре); изгуби́ стрв́ и пометáр (ЦД).

ДА ТИ СЕ Ї́МЕ — за́тре (При); не чу́је, трн по те́бе, и пометáр, да не оста́не (Рс).

ДА ТИ СЕ ИЗВ́РНУ УСТА́ТА — на́пако. Вој.

- на́пако, па да ти се на т́лат ука́че. Држ.

- ДА ТИ СЕ — ишче́пе уста́та, па да ти на т́лат посто́ју. При. (Оговарачу).
- ко́сти не раска́пу. Пир.
 - насéрем у коленце́, с́ине, како́ се ро́ди на ма́јћу и башту́. Нш. (Нечи́јем детету, које прави штету или изазива).
 - ни је́дно дете́ не завр́ти, да бо́г даде́. Држ.
 - одво́ји мо́закат од главу́ту, што ми де́ца дво́јиш. Дој.
 - б́чи осу́ше. ТД.
 - ти се пусти́њата на́-живо распа́да, па да си му́жје гла́ву ћи́ну од те́бе. Рс.

ДА ТИ СЕ РУ́ЋЕ — осу́ше (Соп); укб́че (Јал).

- сémка за́тре. Држ/Вој.
- ст́вни, па да ти се ни́кад не с́вне, да бо́г даде́. Соп.
- тка́ју пути́шта и врви́шта. Дој.

ДА ТИ СЕ УСТА́ТА — извр́ну на́пако што на́пако орати́ш, па да-ти́ излэ́зну на т́лат (Вој); на т́лат завр́ну, алапа́чо, да-бо́г даде́ (Рс).

ДА ТИ — се чу́жди љу́ди по двóр изв́скују. (извр́скују). Пир.

- ста́не мо́закат, па ни́шта да не зна́јеш и не разб́ираш. Држ.

ДА ТИ СТИ́ГНЕ — пара́унуче (Држ/Вој); пре́унуче (Вој).

ДА ТИ Ё́МРЕ — ма́јћа. Вој/Пир. (Детету. Најчешће деца тако куну децу).

- најмили́ти с́ин (Пк); најми́ло (ВЛк); што ти је најми́ло (ТД/Сук).

ДА ТИ Ё́МРЕ ТО́ВА У ШТО́ — глэ́даш (Соп); ти б́чи глэ́ду (Пк).

Да ти устата на тилат искоче, што си наопако оратила. Пир. (Оговарачи).

ДА УМРЕ, ПА ДА СЕ — скамени, и да се говеда чешу од њега. Јал.

— сригоше у црну земљу. Вој/Нш.

Да умреш, малко и ја да поживим без тебе. МЛк.

Да цркне. Ш/Пир.

ДА ЦРКНЕТЕ, ДА ПУКНЕТЕ, ДУШУ МИ — извадите деца (Пн); изедосте (Кр).

Да цркнеш, па да се надујеш. Ста.

ДА ШТУКНЕШ, ПА ДА — се земља отклони, да те нема (ВЛк); ти не најду ни стрв ни пометар (Пир); у-земи, па да ти се ни коска не најде (Раг).

ДАЛ БОГ — па умрели (Сук); те умрели (Кр). (Злурадост у облику кетве и благослова).

Два метра у-земи да идеш. Кр. (Жена мужу)

ДВЕ — деца имаш, ни једно да не затечеш. Сук.

— децица има, да ћи у једн сндрк турн, и две свечице да запали. Држ. (Сину)

Дје, придј, не пришљ, да бог даде. Вој.

Деверичич побесне, бче да ме искара. На гробишта да га искарају, да бог даде. Пир.

ДЕВЕТ ГОДИНЕ — болес да болујеш. Гра.

— да болујеш и лек нигде да не најдеш. Пк.

— да лежиш, крз очи трава да ти проница. Јал. (Куне се и са „Три године да ...“, али ређе).

ДЕВЕТ МЕТРА У-ЗЕМИ ДА ТЕ — закопају. Гњ.

— закопају, черко, па да те више не видим. Гра.

Деса и Блажа да ошоравеју што су ми това напрајили. Зав/Пир.

Детје ми је болно, зашто да лжем. Ако ми неје болно, да га сараним, а ако је болно, она својата да закопа. Зав. (Заклетва и кетва).

Детје, снао, да не завртиш. Пир.

Деца да не видиш. Сук.

Деца да ти не виде видело, и да не прокопшеш на тија дом. Вој.

Дигло вој се, тамо њој, краставице на-главу, да ми ћи више не крадне. Брц.

Дигни се, не дигал се. Да ти кућата опустеје, да кости тува оставиш, и да ти крз косе трава пробди. ДД.

Дисе се, не дигал се, да бог даде. Сук. (Блага кетва).

Добра, добро у кућу да не види. Дој.

Добро, Добро, зло те не заминуло. Вој.

Добрил је това напрајил. Добрил, добро не видел. Пир.

Добрин ли је, Добра ли је, добро га заборавило. Вој/Пет.

Добріне, Добріне, добро да те, Добріне, заміне, добро да те не стігне.
Добріне, Добріне, зашто текá, Добріне?

Дом да се не свртиш, него све на дру́жи да рабóтиш и дру́жи да те ра́не.
Држ.

Домазлѣк да ти се зáтре. Гос.

Допр́ва че се жéни, уби́ло га ў-главу. Вој. (Осамдесетогодишњаку).

Дóста гнѣте, бóлка те изéла. Км/При. (Блага клетва).

Дрѣ́жете, да бóг да, да ти опустѣ́ју, па да нéма кóј да и нóси, него на тр́не
да повису́. Соп.

ПРЕЈÉТЕ ТИ — запустѣ́ле (Рос); на плóт повисѣ́ле, да нéма кóј да-ћи́ нóси
(Држ).

ПРО́Б ДА СИ — изру́чкаш. Вој. (Детету, тепање у облику клетве).
— превр́нул. Тм. (Страшна клетва).

ПРО́Б ДА ТИ — ба́ба изру́чка. Вој. (Тепање детету у облику клетве).
— се превр́нул. Вој. (Страшна клетва).

Дронци́ти ти се по сли́ве распада́ли. Држ.

Дру́жи љу́ђе да ти óде по ку́ћу, а ти улогáва да лежи́ш и да глédаш. Пс.

ДУ́ПЕ — ви ма́јно. Вој. (Неприхватање онога што неко тражи, у облику
клетве).

— да си изедéш. Кр/Пир. (Тепање детету, у облику клетве).

— си изéл. Пир. (Детету, блага клетва-тепање).

Дупѣ́нце да му изедéш. Км. (Старијем, који задиркује дете, клетва-шала).

ДУША́ — да ти је про́клета (Дој).

— крз иглѣ́не ўши да ти пробди, ка зауми́раш. Брц.

— на дупе да ти излáзи. Јал.

— те одева́ла, да нéма ми́рку, сврти́ште. Кр.

— ти на́-нос излази́ла; на дупе излази́ла. Тм.

— че да ти на дупе излáзи ка по́јдеш на онíја свѣт. Пир.

Душа́не, Душа́не! О, про́клети Душа́не, Душа́ ти на дупе испáдла. Јал.

Душа́та ти на ребра́та искочíла. Пк.

ДУШКО, ДУША́ ТИ — испáдла на ребра́та (Пк); на дупе испáдла (Кр).

— на ребро́ излѣ́ла. Км.

ДУШКО — ли је, какб́в ли је, егá га задуши́ло, па да не мрдне, па с пр́сти
да ора́ти. Сук.

— тебе́ Душко, тебе́ да затвóри, Душко, па да те заду́ши, па да
занемѣ́јеш, па само с пр́сти да ора́тиш, па да не мóж дру́гако да
ора́тиш. Држ.

Душмани́не! Душмани́не! Морé, онó че ти до́јде. Трњ. (Свађа).

ДУШМА́ЊЕ У — гра́ње. Јал. (Клетва, здравица, али и шала).

— гра́ње, па ви́дело да не ви́де. Км. (Брату, који је за свадбарима
његове ћерке бацао пепео, мађи́је).

- Душу ми је изёл, ега се не распадне у-земи. Рс.
 Ђавол да га изеде. Сре.
 ЂАВОЛ ТЕ — изёл (Бер); однёл (Брл); предотёл (ВРж).
 — предуёл, па да не врдиш ни две паре. Рс.
 Е, Вéro, не продумала. Соп. (Прскор у облику клетве).
 Е, гутур те уватило. ДД.
 Е, да пукнеш, каква си. ТД. (Блага клетва).
 Е, Мико, Мико, куде че ти је душата кад умреш? Проклёто да ти је! НМл.
 Е, Милисаве, Милисаве, ја ти, Милисаве, не могу ништа, ама бог ега
 може. Км/При.
 Е, хеле, врѣње, шуђе, да вану теје жéне, па да нéма кóј да га понесé. Зав.
 (Стрини и неним ћеркама девојкама, сиротица девојка коју су отерале
 из родитељске куће без девојачке опреме коју је себи припремила).
 Ега без мбзак пооди́ло. Чин.
 ЕГА БОГ — даде. Вој. (Клетва или благослов, зависно од тона и прилике).
 — даде да ти-сé устáта на тилат ука́че. Рас. (Оговарачу).
 ЕГА ВИ — полáнзе (Гњ/Соп); разнели (Рас). (Воловима).
 ЕГА ГА ЖИВИНИЦА — изела (Сук); испила (Вој).
 ЕГА ГА — задуши́ло (Чин); изеде црни катрáн (Кр); катрањосáло (При).
 — сугру́шти, па да не мрдне. Вој.
 Ега даде бог ви́дело да не ви́диш. Вој.
 ЕГА ДАДЕ БОГ ДА — зли́каш за лебац, па да ти га ни́кој не даде. Вој.
 — зри́каш за лебац. Пир.
 — ни́када не ту́риш венџ на-главу. Дој.
 — про́сиш, па да се рáниш. Држ.
 — се не вр́неш, што ме то́лко изеде. Јал.
 Ега даде Гóспод. Вој/Сук/Пет. (Блага неусмерена клетва у љутњи).
 ЕГА ДАДЕ ГÓСПОД — да óдиш ко преби́јен (При); ко преби́јен по грóбишта
 да óдиш (Пир); улóгав да се вла́чиш (ВСв).
 Ега ђавол преби́је нóгу, само да бóде. Гњ. (Клетва, и благослов, и
 бајалица).
 Ега ћи вáне посирка. Вој. (Деци, која су нешто кришом појела).
 ЕГА — и онí текá прокóпшу како и нí. Јал/Вој.
 — и тво́јат му́ж умре, па и за теб да изми́шљају једно́га-другóга. Држ.
 — и ти не ви́диш айр оди то́ва, и оди тво́јата децá. Чин.
 — иде на тво́ју гла́ву што си мéн рекъл. Пир. (Расклетва).
 ЕГА ЈЕЗÍК — прегри́зал (При); прегри́зал, што ми то́ва рече (Вој).
 (Расклетва).
 Ега ми́жава пошлá. Вој.

ЕГА МУ — бóg не дáл днi (Гра); врáне кóсти разнéле (Рас).
— глáву изéл. Вој.

ЕГА МУ ГЛАВУТУ ИЗÉЛ — нáблaго (При); рђо бéсна, што га гáцаш (Сук);
што-гá удари (Вој). (Ономе, ко без разлога изазива пса или га туче).

ЕГА МУ — дру́ство венéц за свáдбу не исплéло. БЧ.

- не запóјало и не закрéало. Км.
- опáшкyту изéл, што-гá гáцаш. Вој. (Изазивачу пса).
- отпáдле (Вој); отпáдле ру́хéте (Км).
- отсéле ру́хéте, ко́је тоvá нáправи. Сук.

Егá нáпне гáјде. Сре.

ЕГА НЕ — вiди айр оди тóва што ми је отéл, егá га отру́је. Сре.
— дунуло; загрéло; заросiло; кáпнуло; свiтнуло. Вој. (Временским
приликама, када не одговарају).
— заигрáл жiв. Пир.
— маукну́ло, да бóг даде. Вој. (Матки).
— пркне. Вој. (Закржљалом усеу).
— прокопсáл. Вој.

Егá несi за млóго. Вој. (Клетва у облику молитве).

Егá нiм се чýма у дóм усéли, па да ђи зáтре у кóрен. Гра.

Егá нóј на свáдбуту исплéли венéц за у грóбишта. Пет.

ЕГА — опалéл, ега опустéл (Пир); опалéло (Вој); опустéло (Вој).
— оћоравéјеш, па ћóрав по свéт да óдиш (Сук); полудéјеш, да бóг даде
(При); оштурéло (Вој).
— с прсти пооратiл, да бóг даде. Вој.

ЕГА СЕ — влачiл пó-земи, па те дру́жи закусóвали (Бла); здригóше (Сук).
— издóле овчiце, па да ви мртве вóзим у Рáковицу. Брц.
— издóло (Пет/Вој); мáјһи не посрáло, штó да се тýва посéреш, áло
áлтава? (Сук).
— надóло, да бóг даде. Сук. (Најчешће стоци).

ЕГА СЕ НЕ — вiди, не знáје и не чýје. Км. (Неуслерена клетва у лyтњи).
— дiгал. Вој/Држ.
— знáје; чýје. Вој. (Неуслерена клетва у лyтњи).
— распáдал y-земи. Чин.

ЕГА СЕ — нiкад не наситiл. Држ. (Похлепном).
— оковáла на овiја свет (Вој); оковé на овiја свéт (Сук).
— отру́л, да бóг даде. ПРж/Трњ/Кр.
— расéдал. Км/Вој. (Оном ко седне усред великог посла).
— расéднем. Вој. (Самој себи, у току кратког предаха, усред посла).
— раскапáл (Гра); раскапáла, да те нигде нéма (Гњ/Дој).
— распáдле, да бóг даде, мртве да ви вiдим! Овóв је стрáшно. Брц.
(Овцама које измичу немоћном пастиру и иду у штету).
— тýва не проврéло. Вој.

ЕГА СЕ y-ЗЕМИ НЕ — раскапáла (Км); распáднеш (Чин/Км).

- ЕГÁ СЕ — уконцил, па да не умре никако. Држ/Вој.
— усрál, да бóг даде. При.
- Егá си закóпаш најмилото, па да се на чужда (деца) радујеш. Рас.
- ЕГÁ СИ ИЗЕДЕШ — говнóто; пátкуту. Пир. (Детету, увреда у облику клетве).
- Егá, сáнко, ћóрав побдиш, па да те (теквóга) без бчи зá-руку вóде. Пк.
- ЕГÁ ТЕ БÓГ — наказáло (Бер); уби́ло (Вој).
- ЕГÁ ТЕ ВÁНЕ — посíрка (СГл); цврkáвица (ВС).
- ЕГÁ ТЕ — влци разнели (При); дру́ђи закусували (Чин).
— живини́ца изела (Вој); живини́чка изела (Пир).
— згр́чи, да не мрднеш. Сре.
- ЕГÁ ТЕ ЗГР́ЧИ, ПА ДА-НÉ — мрднеш (Км); мрднеш ма́ђи (Сук).
- Егá те згрчи́ло па да-не мóж ни својете слíве да обéреш, а не и ту́ђе. Вој.
- ЕГÁ ТЕ — изедé црни катрáн (Држ); óгањ изедé (Км/При); отру́ло (Сук/Пир).
- ЕГÁ ТЕ ПОСÍРКА — вати́ла (Сук); увáти (Пир). (Оном, ко је нешто кришом појео).
- ЕГÁ ТЕ — приштосáло; проју́рило. Држ/Пир. (Оном, ко је нешто кришом појео).
— пцéта разнела (Кр); рашчепи́ло, па рашчéпена да бдиш. ВСв.
— ргне ý-срце (Изв); сáнце не видéло, да бóг даде (Вој).
— сугру́шти (Вој); сугрушти́ло (Чин).
— тресé трилетница. ВЈ.
— у сáндџк изнели из ту́ја ижу. Држ.
— у ту́ја моју́ дре́ју за у грóб премени́ли, да си ћу понесéш. Вој.
- ЕГÁ ТИ — га на грóб изнели. Км.
— гáврање бчи испи́ли. Грш.
- ЕГÁ ТИ ДÓЈДЕ ДÓ-ГЛАВУ — и теб теквá добри́на (Пс); па да ви́диш (Кр).
- ЕГÁ ТИ — загорчí весéљето. Соп.
— исану́ле ру́ћете, па да не мóж лéб у ўста да ту́риш, да ви́диш какó божја сíла мучи. Брц.
— ку́ћа заустéје, а двóр у трáву урастé. Кс.
— ма́ђа-ти нáд-главу повика́ла (Км); на ку́ћу рéзу ту́ре (Кр).
— нá-нос излэ́зне. Бла.
— овцá не блáјне у појáту. (у двóр). ПРж.
- ЕГÁ ТИ ОТПÁДЛЕ — но́ћете, што тóлко трéскаш сас нí; ру́ћете. Сук.
- ЕГÁ ТИ ОТСЬ́ЛЕ — ручи́цете (Вој); ручи́цете, што прéкрши убáво дрвцé, баксу́зе (Чин).
- ЕГÁ ТИ ОТСЬ́НУ — отпáдлицете; ру́ћете; ручи́цете. Вој.
- ЕГÁ ТИ — бчи испáдле. Км.
— појáли пóскоро нáд-главу што си ми товá извела. Пир.

- по́п чита́л на́д-главу (Гра); при́-главу постоја́ла (Грњ).
 — пцетáта на грóб завивáла, што ђи ди́раш ка те не ла́ју. Сук.
- ЕГÁ ТИ СЕ КОЖАТА НАО́ПАКО — изврну́ла (Км); изврну́ла, што нао́пако ора́тиш (Вој).
- ЕГÁ ТИ СЕ — ру́ћете угрчи́ле (Изв); смр́кло прѣд-очи (При).
 — уста ишчепчи́ло (Гра); устáта нао́пако изврну́ла (Кр).
 — чи́р привáне. Гра/Брц.
- ЕГÁ ТИ — ту́ре цр́ну кр́пу на́-очи (Јал); црв́је óчи појѣли (Рас).
 Егá цр́кне. Пир.
- ЕЈ, ДА — ви не-зна́м што бу́де. Вој. (Избледела клетва прешла у изреку).
 — се расѣднеш, бре (ВЛк); те не-зна́м што бу́де. Вој.
- Еј, мо́ре, мо́ре, каквó је де́да ти прави́л сас ме́не, не́ма да се сми́ри (ни) на онíја свѣт. Рс.
- Еј, проклѣта да си, не́че добрó да ви́диш. Кс.
- Еј, проклѣто да је и завр́зано, што не мо́же детé башту́ да си би́ра. ВЛк.
 (Шала у облику клетве).
- Еј, сýнко, сýнко, óчи ти побелѣле. Пк. (Сину).
- ЖЕ́НСКО ДА СЕ НЕ — ви́ди; ви́ди, же́нско је проклѣто. Км. (Избледеле клетве, сада изреке).
- Жив да га не изедѣ. Брц.
- Жива је това́ направíл, живини́ца га испíла. Вој.
- Живи да се вукнете у́-земи, па да ви не́ма. На́м је од вас живóт цр́н и пýклен. ВЛк.
- ЖИВ́ИНИЦА ТЕ — изѣла; испíла. Вој/Пир.
- Живини́це да те изеду́. Пир.
- ЖИ́ВКО — жи́в по пýт да не óдиш (Сук); живи́на те изѣла (Кр).
 — по свѣт жи́в да не óдиш. Чин/Кр.
- ЖИ́ВО, ЖИВА́К — (су) тí у меши́ну врл́или; ти у меши́ну улѣзал. Соп.
- ЖИ́ВО, ЖИ́ВО — живáк ти се у меши́ну извѣл. Пир.
 — живини́ца те изѣла, живини́ца те испíла. Ти си, Жíво, то́ва сас твóјете óвце направíл. Вој.
- Жлѣ́ница да га увáти. Пс.
- Жми́кава по свѣт да íде, хо́рава у́-земи да отíде. Брц.
- Жму́кав по свѣт да óдиш. Вој.
- СИ́В — да сѣреш (Гра); просра́л (Пир).
- За́-душу да му се на́јде, па да не стíгне пак бра́јћа да си превáри. Држ.
 (Деверу, који је у наслеђе добио већи део).
- ЗА НА́МИЛО ДА — ви́каш, слзу́ да не испу́штиш, лѣк да му не на́јдеш.
 Пет.
 — си повика́л. Пк.

Зајеча ти главá на врата, а церова ти главнá у дупе. Зав. (Клетва-бајалица и расклетва).

Залутáло, па дóм си не нашлó. Пк.

ЗАНЕМÍЛО — тé (Ор); тé, да бóг дадé, штó рúцаш (Трњ). (Расплаканом детету).

Зáрко, Зáрко! Еј, Зáрко, Зáрко! Зóрле ти, Зáрко, душá испáдла. Да штúкнеш, Зáрко, па да цркнеш, и зóру да не дочéкаш, да бóг дадé. Пк.

ЗАТÓВА ШТО НАÓПАКО ОРА́ТИШ — кóжата да ти се изв́рне наóпако. ВЛк.
— устáта да ти се ишчáнче, и кóжата да ти се наóпако изв́рне. Чин.

Затрéл те мáрен. Кр.

Затрлó ти се íме, па нíгде да ти се не нáјде. Дој.

ЗАШТÓ — (ја) да старéјем, нека ти говéда остарéју. Бер. (Шала у облику клетве, и истовремено благослов).

— ми детé бíјете? Рúће ви отпáдле, óчи ви испáдле, и да не вíдите белó вíдело. Пк.

Заштурéло, да бóг дадé. Вој.

Згрчíло те, да бóг дадé. Вој.

ЗДРА́В УЛÉЗАЛ — мр́тав излéзал (Пк); һóрав излéзал (Рос).

ЗДРА́ВЈЕ ДА — нéмаш. Држ.

— нéмаш, цр́вици да те једú, пијáвице да те пíју, да се распáдаш и да се нíкад не распáднеш. Пир.

ЗДРА́ВО-ЖИВО! — Мóре, здрáл ти бóг óчи! (Пир);

— Здрáла ти мáчка óчи (Гњ). (Клетва, као одговор на поздрав при виђењу).

Здúвана тíкво. Пир. (Клетва се преобразила у увреду).

Здúванице. Пир. (Клетва и увреда).

Здúванице, здувáло се, па се усмрдéло. Пир.

Здувóтино. Вој. (Клетва и увреда).

Землá те изéла. При/Вој/ВРж.

ЗЕМЛÁ ТЕ ИЗÉЛА, ПА — да не вíдиш белó вíдело (ВЛк); ти се тра́г затрлó (Пк).

ЗЕМЛÁ ТЕ — изéло (ТД); исврл́ила из грóб (Пк); не прибрáло (Пк).

Землáта те исврл́ила из грóб. Пк/Бс.

ЗЛÓ — си ми учинíла, клéла си ми децá, ама и тí да несí за млóго. При.
— те изéло. Пок.

ЗМИЈА ТЕ — зá-срце изéла, да бóг дадé (Јел); изéла (Сук/Вој).

— изéла зá-срце (Брл); изéло зá-срце (Пк).

ЗМИЈЕ ÓЧИ ДА ТИ — извáде (БЧ); испíју (Пир).

ЗМИЈЕ — те зá-срце изéле; ти срце изéле. Пк.

И НА — овíја свѣт, и на онíја свѣт, ви́дело да не ви́диш. Пир.
 — онíја свѣт да се не расíпеш. ДД.

И онá че ме рáни, рáне ме распáдле. Пир. Има текá понéкоје па си сáмо сéбе клíне, íма рáзан нáрод.

И ТЕБ ЧЕ СТÍГНЕ — проклети́ја. Вој.
 — проклети́ја, ако клíнеш. Ако те стíгне. Држ.

И тí да се текá осрѣ́ниш, и теб да стíгне мóјта срѣ́на. ВЛк.

ИДИ, БРЕ — у Карамáнци. СГл. (Иди дођавола, гранична варијанта).
 — у Њорáву стрáну. Вој. (Гранична варијанта).
 — куде те óчи вóде и нóђе нóсе, па се не врну́ло ма́јни. Пет.

И́з-очи ти свíтíне излатíле. Пир.

Издубóтино јéдна, тí! Да те нéма! Јал.

ИЗДУ́Л — га ђáвол, па да не знáје какво о́рати и какво рабóти. Брц.
 — се, да бóг даде́, од нáшето грóзје што си обрáл и изручáл. Ор.

Издúло му се, да бóг даде́! Цр́кло му да бóг даде́. Јал/Вој. (Стоци, туђој, у штети).

ИЗДУ́ЛО СЕ — најéло се, отрúло те. Км. (Стоци, када непрекидно тражи храну).
 — пщéта те разнéла, не мóж се наједéш. Вој. (Стоци).

ИЗÉДЕ МЕ, ЛЕ́Б ДА НЕ — једé (Бс); јéдне (Пир/Вој).

Изéдоше ме дúшмање, душá њим на дúпе излази́ла, па да не мóж да излéзне. Пк.

Изéл те ц́рни прíш. ВРж.

Изéла га мýка. ВРж.

ИЗÉЛА ТЕ — ба́ба; ба́пка. Вој. (Баба тепа унучету у облику клетве).
 — изну́трица (Брц); ц́рна изну́трица (Пс); чýма (Км/Сук).

ИЗÉЛО ТЕ — изну́трица (Рс); чýма (Сук/Вој).

ИЗНУ́ТРИЦА ТЕ — изéла (Тм); изéла, не најéл се (Сук).

И́МА ЛИ БО́Г ДА — ви́ди што ме мýче, па да њíм све в́рне и наплáти. ЦД.
 — га умóри. Пк.

Има́ње, па има́ње! Да бóг да ти опустéје. Изв.

Има́њето пýсто да ти остáне. Соп.

ИМАШ СИ — чѣр́не. Да бóг даде́ да и онé текá úбаво жíве ко јá при Бáну.
 Да ђи бíју и да ђи т́лцају свáђи д́н, и да њíм не да́вају ни пáре ни лéб. Зав/Гра.
 — чѣрку. Оћоравéла ти, кýрво, што си ми мýжа предúзела. Кс.

И́МЕ ТИ СЕ — затр́ело (Сук); затр́ло, íме ти се не чýло у свѣт (Тм).

И́МЕ ТИ СЕ НЕ — споменúло (Чин); чýло (Вој); чýло, и плéме ти се не видéло (Кр).

- Исануло му, да бóg даде. Об.
- ИСКАТРАЊОСАЈ СЕ — бóg га (не) уби́л; уби́л га Гóспод. Вој/Пир.
- Исклч́ил ти се мóзакат. Брц.
- Исклч́ила ти се дúшата. Брц/Гра.
- Искрив́ила ти се устáта што кр́иво врéвиш. Тм.
- Исприштóсáло се. Вој. (Детету, ако је обавило нужду где не треба).
- Испр́сле ти б́чи. Брл/Сук.
- Ис́гле ти отпáдлицете. Тм.
- Иш, п́ипка! Вој. (Истеривање туђих кокошака из штете, а и својих).
- Иш, п́ипка те — вану́ла (Пк); вати́ло (Вој). (Терање кокошака из штете).
- Иша, п́ипко једна, аш́н те вати́ло! Вој. (аш м. Кр). (Кокошки у штети).
- Ишчепч́ила ти се у́ста, да бóg даде. Трњ.
- ИШЧЕП́ИЛО — те, да бóg даде, што чéпаво орати́ш. Трњ.
- — ти се устáта нао́пако. Тм.
- ЈА ИЗ КУ́ћу, А БОГ — ви у ку́ћу не улéзал. Коњóштипе бóжји, свé злó у ку́ћу да ти б́уде. Пир.
- у ку́ћу да ти не ула́зи. Нóђе да ми се претрóше нá-две, ако ти ви́ше дóјдем. Пир. (Клетва, и заклетва).
- ЈА — мис́лим да сам свé бóгу исплати́ла, сá те је ст́игло, р́ђо. При.
- не умéјем да клн́ем, али онó нека ти бóg врне. Брц.
- ну́ све МА́МО! МА́МО! а онó самó ћут́и и злó прáви. Да бóg даде, ма́мци ћу разн́ели. Изв. (Свскрви).
- ЈА САМ БО́ЛАН, А — каквó ми зетовéти и с́иновети мис́ле, да и ст́игне. ДД.
- с́иновети, ба́бо, каквó ми мис́ле, нéка ћи ст́игне. — У, Митре, какó мóжеш текá да реч́еш? — Ама, ба́бо, па ли ми он́и добрó мис́ле, и чéкају да оздравéјем. Пир. (Двосмислена клетва у виду благослова).
- ЈА — сам те до́јила, мо́је си млекó, чéрко, п́ила, мо́је млéко да те отрúје. Брц.
- ти давá једeње, а ти ми рáну óтвори. Нéка ти бóg плáти. Сре.
- црнó нóсим, а ти ми се шегу́јеш! Да бóg даде и т́и с црнó да се заћ́и тиш, па н́икад црнó да не стур́иш. Јал.
- че излéзнем, а бóg н́икад да ти у ку́ћу не улéзне. Пир. (Домаћину).
- Јéвтика те изéла. Пир.
- Јегá вој на свáдбу ту сýндбк мртвáчћи донéли. Брц/Брл.
- ЈЕГÁ ГА БОГ ЗАВР́ЖЕ У ЈЕЗ́ИКАТ, ПА — да-нé мóж ви́ше да проорáти. Пк.
- јóш пóвише да не разб́ира. Пк.
- ЈЕГÁ ГА — бóg очист́ил, кóј мéне замис́ли лóше; на грóбишта изнéл. Пк.
- ЈЕГÁ ДАД́Е — Гóспод. ВРж/Гос. (Блага и неусмерена клетва).
- Гóспод, улóгава да се влáчиш. Пк.

ЈЕГА ЋИ ГРОМ — све по кућу потепал (Рс); убило (ВРж).

Јега ћу од свадбу у мртвачињи сандџк донели. Брц.

ЈЕГА МУ СЕ ЗА ПОЈУТРИНУ — најде (Пк); нашло (ВЛк).

ЈЕГА НЕ — излезал сас здравје. Рс.

— капнуло. Рс. (Киши).

ЈЕГА — немало кој да те орове, поп да те само опоје. Пк.

— од деца видело не видела, да бог даде. Јел.

— побеснејеш; побеснел, па по гору вил. Тм.

— придобше, да бог даде. ВРж.

— све по чужди мужје одила. Од како ти мужат умре, ти се не сврташ, са су сви твоји. Ама чеке само да остарејеш, па да видиш. Дој.

ЈЕГА СЕ — исприштосало; не исприштосало. Пк.

— не сунул за водицу да си узнеш, него дрући да те поје. Пк.

— раседал (Дој); распаднеш и ижуту куде седиш (Пир).

— сине, дом не врнуло. Пк. (Сину).

ЈЕГА СИ — главу преорал, што ми преора њивуту. Јал.

— не легло при својега мужа. Дој. (Мужевљевој љубавници).

— не пошло (ЦЦ); сине, дом не дошло (Пк).

ЈЕГА ТЕ — бесно куче изело, па нигде лек да не најдеш. Пк.

— бог снаказал. Пк.

— ване посирка (Дој); вануло бес, да бог даде, што ми душу изеде (Пк).

— ветар однел у-гору, па да те никој не најде. Рс.

— дом деца не затекла. Рс.

— за-срце изело, па само да бдиш по путиштата и да ровеш. Пк.

— загушило; кљцнуло одозгоре. Пк.

— коњи у вра згазили. Бе.

— лебацат ударил у-главу, па ни њега да не једеш. Пк.

— макар преди смрт, завуштило, па да ти се врне. Пк.

— мртвог покарали (Пк); мје живог изеле (ЦЦ); не затечем (Рос).

— пцета разнела, у јендек ти се кости расипале. Рс/Дој.

— стигла таја добриња што је мене стигла, па да се охутиш. Пк.

— стигне, па че поверујеш (Брл); чума појела (Брл/Рос).

ЈЕГА ТИ — камење на-главу постојали. ВРж.

— кућа опустеје, па да нема кој у њу да (ти) улэзне. Пк.

— кућата изгорела. Јел.

— преседне једене и пијење које си при мене изел и испил. ДД.

— све што си при мене појел и попил, преседне, па да више не прегјтнеш. Рс.

— своји не постојали, него чужда кошћинка да те сарани. Пк.

ЈЕГА ТИ СЕ — завртела уста на тилат. Пк.

— не родило мушко дете, уз колéно да успрајиш. Рс.

— ставнило, а не савнуло ти се. ВЛк.

ЛЕГА ТИ ТОВА БИЛО — за у гроб (Пк); последњо (ЦД).

Јегато ти кукавице кукале по кућу. Јегато ти опустела, па кукавице не престанувале да кукају по њу. Јал.

Јэгдо, Јэгдо, рђо проклета! Све за унуче влачиш, унуче ти при-главу постојало. Пир.

Једва ћу уреди да ћу направим на човека, а оно ме само једо од жену до жену, по путштата. Проклета да је, језик да њој поцрнеје. Пк.

ЈЕДНО ИМАШ — ама и њега да немаш. ТД.

— да бог даде, и њега изгубил. Једно ти остало, да бог даде, и без њега остал. Пк.

ЈЕДНОГА ИМАШ — и њега да немаш. Кој ти га је дал, нек ти га узне. Км.

— у сандџ да га туриш. Кр.

ЈЕЗИК ДА ТИ СЕ — исуши, па с прсти да пооратиш. Вој.

— тргне, па само да мљцаш, ама да не мож да оратиш. Гњ.

ЈЕЗИК МУ — исъл, (у) уста залок не турил. Тм.

— се изъл, па да занеми, па с прсти да враже. Тм.

Језик прегризал! Сук. Кад те некој пита куде си пошъл, а ти му текá речѝ, да те баксуз не бије. Или па, ка те некоја рђа клине. (Расклетва).

ЈЕЗИК ТИ — исъл, па само с прсти да показујеш. Рс.

— се преврзал, кво оратиш (това). Брл.

— утриел од гадну орату. Трњ.

ЈЕЗИКАТ ДА — вој отпадне, што је за мѝн јела кво се не једо. Вој.

— (јѝ) исѝне, па да се прилѝпи, па да не (мож да) зѝне. Пк.

— ти отпадне. Пк.

ЈЕЗИКАТ — ти је млого дѝг, али још да се продѝжи, па дѝпе да си лижеш. Кр.

— че-(да)-ти отпадне. Вој.

Језѝк да је. Вој. (Клетва прешла у изреку: Да се не понови зло, срамота; није ти, ваљда, до тога стало).

ЛЕКСѝК ДА (ТИ) ЈЕ — арам да ти је (Пир); и таја слѝшка (Дој/Вој); това слѝшање (Вој); што си ме чувала, па ме са једеш тува (Пир).

Јѝлѝе, Јѝлѝе, живѝна те, Јѝлѝе, изѝла. Км. (Јѝлѝе). Вој.

Јоване, Јоване, камене да мѝлѝш сас туја твоју воденицу. Зашто ме не пригледа, и не смѝе ми макар колко за једну погачку. Вој. (Воденичару).

Ка глѝц просѝреш, тегáј да признаш, да бог даде. Пир.

Ка свáдбу запрајѝш, сандџ да си купиш. Пир.

КА РОДИШ, ДА БОГ ДАДЕ, ДА — си мртво детѝто у корѝто окупеш. Бер.

— децá мавѝе испѝју. Брц.

КА СЕ — врне камикат што сам га по тебе врѝла, тегáј и тѝ да се врнеш. Држ.

— Маковиште смири и мáne да се свлáчи, тáгај зрно жíто у кúћу да вíдите. Гра.

— Сарлѝк расíпе, тегáј и óн. Пир.

КА СИ — вíдиш тíл, тегáј да вíдиш детé. Гњ.

— тíл вíдиш, тегáј детé да рóдиш. Тм.

— тóлко лóш, нáвјe те испíли. Пир. (Малом детету).

Ка ти сíнат у вóјску пóјде, у сьндѝк да га тúриш. Држ.

КА УМРЕМ — заклíна́м те и преклíна́м, да не дóјде. Ако дóјде, нáпола нóђе да пребíје. Ја нóј несѝм мáјһа да нóј трпíм. Пир. (Заклетва и клетва).

— нóђе да си стрóшиш, снáо, ако дóјдеш. ВЛк.

КАД — ми лéгнеш при мýжа, мр́тва да се дíгнеш. Км. (Мужевљевој љубавници).

— се кáмикат в́рне, и ти тегáј да се в́рнеш. Цер. (Уз магијску радњу).

Кáжеш: - Штúкло! Мóра нóђе да је добíло. Морé, да ти кáпа штúкне, па да љу нíкад не нáјду. Сук.

КАКВÁ (ЈЕ) — мáјһа, óчи вој мáчће ископáле. Товá ли је мáјһа? ПРж.

— мáһа, мáчће óчи да вој извáде. Какó си клнé децáта, ко да нéма дúшу. (дечицата). Нш.

КАКВÁ ЈЕ — мáчавата, óчи вој мáчће извáдíле. Тм.

— р́ђа, сéмка да му се зáтре, вíдело да не вíди, вóду да не пíне, с кáмење глáву да си т́ца, ко кúче да лíпше. Пк.

Каквá си па товá тéтка, убíла те Светá Пéтка. Вој. (Клетва-прекор, али и шала).

КАКВÉ ПÁРЕ ÓЧЕ? — Попарíле га пó-срце. ДД.

— Платнó му нá-очи постојáло. Нш/Вој.

КАКВÓ — је мéне стíгло, и тéб да не замíне. Пк.

— ми д́рчшиш и клнéш? Каквó те ја д́рчим? И каквó сам ти крíва? Јá ти несѝм крíва што ти чéркуту нéче нíкој. И што ти мýж пíје, и што те бíје, и што се свí мýжје облíзују ка те срétну. Нéчу да те клнéм, него че те благослóвим: - Јóш текá да побíдиш и на селсци мýжје һéв да попра́виш. Гра.

— ми мýсли, бóг нéка нéму дадé. Држ. (Двосмислена клетва у виду благослова).

— прáјиш, нéче л́ко да прóјдеш, бóг íма, па че те наkáже. Брц.

— сам ти сíне, помислíла, да те стíгне. Ја бóље несѝм проодíла, теквó сам чу́ла и вíделá, нејé ме стрá. ДД.

— си другóме правíл, тéбе да стíгне. С óчи да глéдаш, с рúће да мр́даш, а онó да те занéми па нíшта да не мóж да кáжеш. Рс.

КАКВý ЈА СНАУ́ ÍМАМ, ТЕКВý БÓГ ДА ТИ — и тéб дадé. Пир. (Клетва у виду благослова).

— не дадé. Пир. (Благослов у виду клетве).

Какó иглú да стáнеш, из иглéнс úши да мíнш, па да дóјдш да сс мóлиш. Пир.

КАКО ЈА — млáтим с црнуту крпу по калдармúту, тебе текá бóг да млáти.
Пир. (Уз магијску радњу).

— сá викам од тебе, текá ти од бóга да повикаш. ДЦ.

КАКО ЈЕ — мéн стíгло, текá сá и тебе стíже. Од-бога си-га нашéл, теб си уклéл. Пк.

— мéне стíгло, да те не зами́не. Цер.

КАКО — крадачкóм правиш, нéка те текá и стíгне. Пир/Рс.

— кутачкóм правиш, текá те и стíса. При.

— мóже да се свíива и извíива? Да свíије шију, па да ђу нíгде нéма.
Јал.

— онí с мéне, текá бóг сас нí. Дој. (Мајка оговара и куне своју децу).

КАКО С МЭНЕ — правиш, снаó, текá бд-бога си нашлá. Вој.

— прáјш, снајó, текá да ти снаје врчу. Држ. (врчају. Вој).

КАКО САМ — (га) клéла, једнó да га стíгне, дóста (че) му је. Пет.

— облéкла кошуљу́ту набпач́ни, текá да се на суди́јуту пáмет обрне,
па да суди на моју страну. ПРж/Пир. (Уз магијску радњу).

Какó се сá мóјат васу́љ вáри, текá чéрхете да ти се дýвају. Пир.

КАКО СИ — изгрбавéл, још да изгрбавéјеш, па да ти свí пóмру, ама тí
да не мрéш. Па да остарéјеш и пáмет да изгубиш, и сам да живиш, и
гóвна да гребéш и да ђи једéш, и текá да се рáниш. Гра.

— ти мéне прáјила, снаó, текá твојé с тебе да прáји. Држ.

Какó те проклé, не зáмину те. Пк.

КАКО ТИ — је дошлó тоvá што си стéкал, да бóг даде, текá и да отíде у
невíделицу. Гра.

— мéне клé, текá твојé нáјмило да стíгне. Пк.

КАКО ТИ САС МЭНЕ, ТЕКА — бóг сас тебе да прáви. Грш.

— дýшмање сас тебе. Тм.

КАКО — ти, сíне, билó прáво, текá ти билó здрáво. Кудé те ја подојила,
тува се крв проли́ла. Бла. (Сину на суду).

— цвёт вéне, и ти да вéнеш. И да забовáриш да си билá убава. И да
си мојéга мýжа с убави́ло заслепíла. Пир. (Мужевљевој љубавници).

— што сé овóв дрво, што си га прекрши́ла, сýши, текá и ти да се сýшиш.

Гњ.

КАКЉ ЈЕ — бóље да нејé (Држ); сíн, да сíне, па да га опр́ли (Брц).

Каќв си, сíнко, бóље и да несí. Какó те ма́јна родíла цел живóт да ме
једéш, на мíр да ме не остављаш. Пк.

КАМЕНЕ, — Кáмене, нá-главу ти кáмик постојáл. При.

— кáмик ти при́-главу постојáл. Км/При.

— скамени́л, Кáмене, да бóг даде. Км/При.

— стáни, Кáмене, рáне те разнéле, у-зуби ти пиштáле, и какó кáмик
да стáнеш. Изв.

Кáмене ти глáву разб́или. Брц.

КАМЕНЕ ТИ ПРИ-ГЛАВУ — постојале (Нш); постојали (Тм).

Камене че врљам по тебе, па ка се онј врну и ти да се врнеш, снао. Пк.

Камене то ка-се врну, снао, тегј и ти да се врнеш. Пир.

Камиличка шуга да и ване, што се никако не лечи. Пк.

Капата да ти опустеје. Сук/Дој.

Кара, вара, лга, те даде бог, ко прошљак у-земи бтиде. Мјте га клетве стјгоше. Пк.

Карала га, карала, ама си ну докарала. Бог да љу казни. Рас.

Карете се, карете, па, ако ви очити не трбу, и бчи си повадете. ДД.

Катар га уватил, па ко катран да поцрнеје. ВЛк.

КАТРАН — га ударил (Раг); те ударило (Тм).

КАТРАН ДА — сереш (Јал); ти је (Сер).

Катран летело, па да не мјж да се посере. Бри/Трн.

Катраносало га. Нш/Вој. (Детету које је обавило нужду где не треба).

КВО — рабџиш на друђи, това тебе да стјгне. Чин.

— ти знајеш, убиј те марен. Км/Вој.

КЛЕЛА — говна кљуца (Пир); клеа, па кљуца, па сва говна искључа (НМл); кљуца, говна кљуца, и црвје кљуца, и све ђи искључа (Бри); па сва говна искључа (Пир). (Расклетва).

— сам га, клеа, около свет да иде. И укле га, бтиде, и више се не-врну. ДД.

КЛЕТВЕ ТИ — до шјју стјгле, што клнеш? Рс. (Клетва на клетву).

— на-главу постојале. Што мене замислиш, тебе да стјгне. Пк. (Клетва на клетву).

КЛИНЦИ ТЕ — бџји разапели, што клнеш? Да бог даде више никад да не мјж да проклнеш (Јал); разапели (ВЛк). (Клетва на клетву).

КЛИЊЕ ТЕ — разапели (Пк); разапело (Вој); разапело, што клнеш (Држ); разнело (Гњ). (Клетва на клетву).

КЛИЕ, КЛИЊЕ У — распрали (Пк); растргло (Нш). (Клетва на клетву).

Клинем те, теквó добрó, које ми спомінаш, теб да стјгне, па да те држи, и да не мјж од нега да се курталишеш. Бла. (това добро. Гра). (Клетва на клетву).

КЛИНЕС — ама клиње те разапело како Исуса Криста. Сук. (Клетва на клетву).

— злинујеш, клетве и зло да те изеду, кучко бесна. Јал. (Клетва на клетву).

Ко ја викам од деца, нека он вика за деца. Нека му умру децата, повише че га боли. Ка он умре, малко че га боли, а ка му децата помру млго че-га боли. Бри.

Ко питије да се тресеш. Гра.

- Когá мрáзиш да га проклнэш: — Да бóг дадé, да не оздравéјеш, да ми се гáди у úста да ти плýнем. СГл.
- Кóј га је укрáл, својé да нéма. ВЛк.
- КОЈ ДÁВА — а злó мýсли, бóг да га очýсти. Кр.
— па да ýма да дáва, а кóј не дáва, нýкад да нéма квó да дáва. Гос. (Благослов и клетва, и део здравице).
- КОЈ ДРУГОМЕ — злó чýни, нéму нéка на шýју пáда. Тм. (Клетва на клетву).
— прáви злó, да га удáри, па да вýди добрó ли је. Рас.
- КОЈ — згáзи градýниту, нóђе да си пребýје. Држ.
— је рекýл да сам га укрáл, нá-главу да му постојý. Бер.
- КОЈ ЈЕ ТОВА — направýл, нéга да стýгне. Раг.
— тýја да ýма óчи. Зав. (нéма óчи. ВЛк).
- КОЈ — кáже (да) ýмам жлтыце, óчи да му побелéју па да ýде по свéт жýт и пýклен, да бóг дадé. Пир.
— квó си прáј, он че си нáјде. Немóј, чéрко, бáбичкyту да дýраш. Онó нéма тéбе да стýса, негó че ти стýгне децáта. Пир.
— клнé, сéбе да си уклнé, а не дрýгога. Пир. (Расклетва).
- КОЈ КОМÉ ЗЛÓ — мýсли, у пáзуку нéка му остáне. ВСв.
— чýни, нéка нéга стýгне. Рос.
- КОЈ КРÁДНЕ — да га не изедé жýв и здрáв. Ор.
— рýће му исýле, па му се до рáмена згрчýле. Пк.
- Кóј лýже с лýжу да се рáни, да бóг дадé. Вој. (Клетва, а кадкaд и заклетва).
- КОЈ ЛÝЖЕ, САС СÓЛ ДА — лýже, клéтва да га стýгне. Брц. (Магијска радња).
— лýже, клéтва да га не стýгне. Кс.
- КОЈ ЛÝЖЕ, СОЛ ДА — лýже. Пир. (Магијска радња).
— лýже, кој не вéрује, гóвна вечéрује. Пир. (Дечја заклетва, али и вулгарна шала).
- КОЈ МЕ — дрса, па да ме дрса, да бóг дадé. Брц.
— клнé у дýпе ме цýне, кóј ме мрáзи на колéна да лáзи. Пир. Кóј ме клнé, јá га текá нарáним, и óн се зачаскóм оћутý.
— оговáра, да му се дýгне плýк на језýк, па да дóјде да се мéн пожáли. ДД.
— (осáд) удáрил, зýб забýл, и трý хýла мéсо извaдýл, да бóг дадé. Пир.
— удáри, рýће му исýле (Тм); укрáл, на грóб да га изнесé. Ру.
- КОЈ МЭНЕ — злó мýсли, нéка си нéга стýгне. Тм.
— мýсли лóше, да га стýгне пóлоше. ВСв.
- КОЈ МИ — завýди, да бóг да га злó стýгло. ВЛк/Брл.
— замýсли лóше, нéка га стýгне пóлоше. Пк.
— злó мýсли, бóг да га очýсти. ВС/Трн.

— истрже кољц из плѳт, црѳва му се истргла. Пк.
 — је најдушманин, това да га не стѳса. Вој. (Благослов у облику клетве).

КОЈ МИ-СЕ НА ДЕТЕ СЌНЕ — да не мѳж воду да прогљне. Соп.
 — руће да му исѳну. Нш.

КОЈ МИ — се по дете сѳне, рука да му исѳне. Мр.
 — украде црнуту кокошку, да ђу коље и лѳј да тѳпи, кола да маже и мртви да кара. Ја не умѳјем да клнѳм, ама да дѳјде нана, она че бѳље да клнѳ. Брц.

КОЈ МИ УТЕПА ПИЛЕТО — да попѳра како њѳга (Држ); црвици да га изедѳ (Изв).

Кѳј на злѳ мѳсли, бѳг да га очѳсти. Рс. (Шала у облику клетве).

КОЈ НЕ — дѳјде, да му цркну волѳвети у јерѳм. (у кошару). Ор. (Позив у виду клетве).

— пије, да му се не рѳди. Вој. (Клетва-шала, део здравице).
 — слави славу, да изгѳби главу. Пир. (Клетва-шала, и игра речи).

КОЈ НЕЧЕ — мајѳи му га. Кр. (Псовка у облику клетве и претње).
 — тѳђо, да не изедѳ ни свѳјето. Нш. (Клетва као принуѳа да се прихвати понуђена храна, или пиће).
 — чѳждо, нѳма ни њѳгѳвото да виѳди. Кој тѳђо не воли, он ни своје не воли. Нш. (Клетва „у пратѳи“ пословице).
 — чѳжду, нек изедѳ мѳјту, да бѳг даѳѳ. Рс. (Скаредна шала жене у облику клетве).

КОЈ НИ — мрѳзи, пред нас да лѳзи. Магѳре га у дѳпе убѳло. Пир. (Клетва „у пратѳи“ псовке).
 — узѳ Жѳтку, од њу лѳј да тѳпи, кола да маже, мртви да кара. Јал. (Оном, ко је украо жуту кокошку).

КОЈ — пије, чѳвѳе му мѳзак испѳле. Чин/Бла.
 — подѳали, гѳдина да му подѳали. Чин/Вој. (Клетва, и заклетва, зависно од ситуације).
 — прѳви (маѳије) да му се на најмило дете направи, па да га боли, па да виѳди како је. Пн.

КОЈ СЕ — мѳн зараѳуваѳ на злѳ што ме стѳгло, њѳг не заминѳло, све на-главу да му се свѳли. Брц.
 — сам не повѳли, бѳг да га убѳје. Пир. (Клетва прешла у изреку).
 — сѳвал?! Што му не исанѳше рућѳте кад га узѳ. Пк.
 — сѳне за мѳјето, ѳбе руће му исѳле. Пк.

Кѳј (си) ѳма рѳне, да си и чѳва. Пир. (Сујевѳрје).

Кѳј си тија лѳк текѳ сас маѳије направи, да се не олѳчи. Ако је направѳл за дете, да му се детѳто не олѳчи. А ако је направѳл за њѳга си, да се распада од бѳлку, да бѳг даѳѳ. ВСв. (Поводом „маѳија“ у једном шљивару које су изјутра освануле, а помоћу којих је неко „изнеѳ“ болест из своје куће).

- КОЈ — те клне, у пазуку да му буде. Рс/Пк. (Клетва на клетву).
— ти мисли зло, нека га стигне. Држ.
- КОЈ УЗНЕ — дунђерџи алат, да бог даде, да се цел живот слуша с њега.
Ста. (Шалива самоклетва дунђера пред газдом за чији рачун раде).
— туђе, да не изедје своје. Тм.
- Која је клела, на онџ ми седла. Која ме куне, у дупе ме цуне. Кoj ми зло мисли, бог да га пречисти. Пир. Које те клне, а ти га тека залепи пред народ, па че се зачас охути. (Клетва, „товарење“, и део здравице).
- КОЈА МЕ ЈЕ КУЧКА ЗАЛАЈАЛА — свака је побеснела, како си клела, тека те стигло (Пк); сваку је бес ватило (Брц). (Клетва на клетву).
- КОЈЕ — га је узело, на најмили на гроб да га изнесе. Км/Држ.
— криво, да неје живо. Рас.
- КОЈЕ МЕ ЈЕ — куче залајало, свако је побеснело, па чеш и ти. Вој/Пир.
— украдо, да си нема своје никада, све да крадне па да се рани. Км.
- Које на моје дете зло мисли, зло да га стигне. Пн.
- КОЈЕ СИ — испратила у војску, да ти се не врене. Јал.
— ми рекла тека те стигло, па са и ти немаш деца. Пк. (Сујеверје).
- Колера да те увати. Ор.
- КОЛЕРА ТЕ — ванула, па да те нигде нема. Држ.
— ватило (Грш); појела (Сук/Вој).
- Колеро проклета. Гра.
- КОЛКО — да је лоша, бже, нембј њој памет узнеш, нека си гледа муњете док-је жива. Пк. (Клетва у облику молитве).
— ми зло напраји, колко ли те земља држи! Што се (земља) не отвори да те живу прогине. Јал.
- КОЛКО САМ ВИ ЈА — изел, толко срећу да имате; опасал, толко здравје да имате. Рс. (Клетва у облику благослова).
- КОЊИ ТИ НОЋЕ — згазили, ка не видиш куде газиш (Пир); развлekli (ТД).
- Коњоштине проклети, коњоштине божји! Да те загуши, да бог даде. Пет.
- Корела те изела. Пк/Нш/Гос. (Колера. Вој/Чин).
- Коска с коску да ти се не састане. Пк.
- Кости да ти се распадне на-живо. При.
- Косе ти се распадне, да не мож никој да ђи збере. Км.
- КРВ — да сереш. За плот да се држиш, крв да сереш и народ да те гледа.
ДД.
— ти се ссирило. Пир.
- КРЗ — косе му бробици лазили. Брц.
— уши ти трава прорасло, крз очи ти мује пролатиле. Км.
- Крстино, Крстино, крс ти на-главу. Пир.

Куга ти се у кућу уселила. БЧ.

КУДЕ — идеш, све мѣн да клѣнеш, све теб да стѣса. Пк.

— бди, ђорав да бди. ВС/Вој.

КУДЕ ПОЈДЕ — све ђорав да бди, за-руку да га воде, и по зидове да пи́па. Пк.

— ђорав да појде. ДД.

КУДЕ — сѣднеш, да се не дѣгнеш. Брц.

— си ме ударѣл (по дупе), тамо зуб углобѣл, да бѣг даде. Грш/Чин.

КУДЕ СИ ПОШЛО, ДА — бѣг даде, нигде те не билѣ. Гос. (Мајка малом детету).

— се не врнеш. Пк/Вој. (пошѣл. ДД).

Куде си пошѣл, нѣкад да не стѣгнеш. Кр.

КУДЕ УДАРИЛ — зуб углобѣл. Брл. (Ономе ко је ударио пса без разлога).

— зуби углобѣл. Пн. (Шалѣва и изазовна девојачка клетва-игра, када је момак, коме се допада, удари по туру.) Пн/Вој.

Куде удариш, зуби да си стрѣшиш. Пк.

Кука, кука, само кука. Какѣ кукавица да покука, да бѣг даде. Пк.

КУКАВИЦЕ ДА — му кукају на комѣн (Држ); ти кукају по кућу (При).

Кукумавка ти кукала на врата! Што кукаш тољко! ВЛк.

Куп ти се дѣгло на-главу. Пет.

Курва ми изѣде деца, затвори кућу, бѣе му́жа. Распа́дла се на-живо, да бѣг даде. Тм.

Курво проклета! Пир.

Курјаци те изѣли. При.

Кутурач те изѣло. Ор.

КУЋА ТИ СЕ — запишѣла; затвори́ла. Пир.

— не осветѣла. Да бѣг даде да нѣкад не улѣзнеш у нову́ту кућу. Да бѣг да не прерипѣла праг. Јал.

— упали́ла (ТД); упали́ла, и ти изгорѣла (Гос).

Кућу да ѣмаш, рѣд да нѣмаш. Држ.

Куче да ти остарѣје, што ја да остарѣјем. Трњ. (Блага клетва-шала).

Кучко, црвје те појѣли, зашто ми узѣмаш му́жа. При/Км.

Лаж ме куче, лаж! Тека ти је судено, мир да нѣмаш, и на дру́жи да га не даваш. Соп.

ЛЕБ ДА — не тураш залак у уста (Пк); прѣсиш, па да се раниш (Брц).

ЛЕБ — ти се огади́л (Ор); у уста да не туриш (Држ).

ЛЕБАЦ ТИ СЕ — огади́л (Цер); огади́ло (Пир); угади́л (Гра/Кр); угорча́л (Тм); угорча́ло (ВЛк). (Клетва-псовка у тренутку највеће срѣбе).

ЛЕЛЕ, ЛЕЛЕ — не стрѣи водѣту, чу́ма те изѣла. (у, чу́ма те). Пир.

— Што самѣ лелѣчеш? Да бѣг даде, цѣл живѣт лелекала. Пир.

- Липцало му. Брц. (Туђој стоци у штети).
- Лудницу, да ббг даде, уватили. Пир.
- Лудос да га ване. Брц.
- ЛУТА, ДА — залута, па да не дојде. Гра.
— лута, па дом да се не сврти. Држ/Вој.
- ЛУТЕ, ЛУТЕ, ДА — луташ Луте, и дом да се не свртиш. Пир.
— залуташ Луте, па нигде траг да не најдеш, дом да си не дојдеш.
Пк.
- Луте, Луте, морé да луташ, Луте, и па да луташ, по свет да луташ, и да се нигде, па ни дома, не свртиш. Вој.
- Льгал, па се ранил. Рс.
- Љуто се калило, пбчесто при мајстора доодило. Пир. (Ковачка клетва-шала, пред муштеријом чији предмет кали).
- МА, — ти ме мразиш! — Колко те ја мразим толко срећу да имаш. Вој. (Клетва у виду благослова).
— храва му страна. При/Брл. (Блажи облик клетве који се приближава псовци).
— че узнем, па нека попуцају думшање. Дој.
- Мазало ми на капљу. Па га клнем да оћоравéје. И ка си ћи нагрéбе да се наједé, (и) тагај да провиди. НМл.
- Мáјна, мáмка ћу ударíла. Кр.
- МАЉНА, МАЧНЕ — вој бчи извади́ле (Км); њој бчи ископа́ле (Вој).
- Мáјна те уби́ла. ЦД.
- МАЉНА ТИ — на́д-главу извивáла. Вој/Сук.
— бче да се жéни! — Мóre, да бче башта́ ти да ўмре, па мáјна ти да ти најде дру́гога башту́ да те допра́ви и да те чу́ва, дево́јно! Гњ.
— чéтри сна́је има, па свéте да ћу текá удáрају ко ти са мéне, снао. Пир.
- Мáјни си умрéло. Пк.
- МАМО, — мáмо! Морé, мáмка те ударíла па те не пушти́ла! Гла́ву ми рáзмири. Пет. (Мајка свом малом детету које је непрекидно зове).
— па мáмо! Мáмка те ударíла, гла́ву ми рáзмири. Не мóгу се послушам оди тéбе. Вој. (Слично: Тáте — тáтка; Нáне — нáнка; Бáбо — ба́пка; Дáде — дáтка; Бáте — ба́тка; Дéдо — дéтка). (Детету које досађује дозивањем мајке, оца, бабе, сестре, брата, деде).
- Мáлко ли те ббг наказáл, и још че те нака́же. Душу нéма да испу́штиш штó овíја дом расту́ри. Јал.
- Мангусíјо мангу́шка! Вој/Држ. (Жена другој жени, или стоци).
- Мангу́шко да је! Вој. (Неуслерена клетва).
- МАРЕН ТЕ — видéл (ТД); уби́л (Пир); уби́ло (Соп).
- Ма́на ли си, или ма́чава, ма́чће ти бчи извади́ле. Нш.

Мáћи не осбвнуло. Пк. (Туђем детету).

Мáчава мáјһа, мáчһе вој бчи ископáле. Држ.

МÁЧҢЕ — те изéле (Кр); ти бчи ископáле (Дој).

МÉН — клнэш, тéб тéка да стíгне. Сук. (Клетва на клетву).

— мислиш, у пáзуһе тéбе да ти пáдне. Км. (Клетва на клетву).

— помисли́ла, тéб да стíгне. Чин/Вој. (Клетва на клетву).

Мéне клнэш, тéб да си уклнэш. Пк. Текá речэш три пúти, и расклнэш. (Расклетва).

Мéне жáли онá !?! Жáлна по свét да бди, па нíкада да не прежáли. Сук.

Месá се одí тéбе распадáла. Јал.

Месóто ти се распáдло, па се разгубусáло. Брц.

Мéсто ц́ргу шарéницу за свáдбу, ц́рн покрóв да вој тýре. СГл. (Девојци).

Мéчһе га изéле. Рос.

Мíжав да пóјдеш. Вој/Пет/Гос.

Мíжава по свét да бдиш. Пир.

МÍЛЕ — мíлос не видéл (Гњ); свét ти не омилéл (НМл).

Милéнко, мáјһа да те не помилýје. Изв.

Милíсаве, ја ти не мóгу нíшта, али да ти дóјде од невидено. Од кудé се не нáдаш отýва да те стíгне. Км/Пир.

Мíран б́уди, да те мирóсано дрво не закáчи, па да се свí (не) мирóсују оди тéбе. Брц. (Клетва-претња).

Мíрка, Мíрка, проклéта Мíрка, мíрку да нéма. Онá ми девб́јчето б́сотоһи, па ми б́тиде у тýја ц́рну сиротíһу. Па зéтат ка дóјде не знáје кóлко че лéб изедé. А тражіли су һу пóдобри човéци и пóубава момчeтíјa. Кр.

МÍРКО, МÍРКО — да се не смíриш. У гробíштата да ти се смíре кóсти. ВЛк.

— кóсти ти се не смири́ле. Да лúташ, па нíгде мíр да не нáјдеш, сíне мóј. Пк. (Мајка сину).

Мíро, Мíро, мíрку да нéмаш што си мојéга Мíрка затрéла. НМл. (Мајка синовљевој девојци).

МÍРҢЕ — мíрку да нéмаш, по бéл свét да бдиш, својé да тра́жиш и да га не нáјдеш. Кр.

— у гробíштата да те смíре, да бóг даде. Изв/Пир.

МЛÓГО — гóдине по свét да бдиш, и све да прóсиш па да се рáниш. Цер.

— ме појéло, вéчна га (мýка) изéло. Црн.

— ручíце благослóвене, а млóго дупетíјa проклeтíјa. Кр. (Пословица у облику клетве и благослова).

МЛÓГО СИ ЗЛÓ — на овúја кúһу нанéла, да бóг даде да те лéбат отрúл што га у нý појéде. ВЛк/Пк.

— нанéла, али тéбе јóш не стíса. А че те стíгне. Рс.

Мбзакат ти се обрну́л што си шами́јуту на́опачћи обрну́ла, па бчеш с́удат да с́уди на тво́јуту стра́ну. Пир.

МОЈЕ — кра́днеш! Да б́ог даде́, само од кра́дено да жи́виш. ТД/Гос.

— про́јде, твоје до́јде. Што ме сти́гло, те́б да не зами́не. Какво́ ми ми́слиш, те́б да не зами́не. Од ме́н да се отка́чи, за те́б да се зака́чи. Какво́ пра́јиш, ни́кад добро́ да не на́јдеш. Какво́ си тражи́л, то́в си нашъ́л. Рас/При.

Мора́ те испи́ло. ЦД.

МОРЕ — б́ес не́ка те ва́ти. Вој.

— бра́т?! Бра́два гла́ву, а се́ћира но́ђе. Сук.

МОРЕ, ДА БО́Г — да да ти синато́га трэ́зне у Тополни́цу. ТД.

— даде́ да те ми́сне одозго́ре, да осе́тиш, па да те по́сле просве́сти. Вој.

МОРЕ, ДА — болу́јеш, па да се ни́кад не оле́чиш. Соп.

— даде́ б́ог од завидлѣ́к да цр́кнеш. ВЛк.

МОРЕ, ДА ЛЕ́ГНЕШ, ПА ДА СЕ — не ди́гнеш, да б́ог даде́ (Вој/Чин); ни́кад не ди́гнеш (Тм).

Мо́ре, да му не́је жи́во. И у гроби́штата да га тра́жи да му се пора́дује. Пир.

МОРЕ, ДА НЕ — побеѓнеш од проклетѣ́ју. Раг.

— ту́рите ни́када зеле́ни вѣ́нци над вра́та и над капи́ју, да б́ог даде́. ТД.

МОРЕ ДА — њо́ј се уста́та извр́ну на́опако (Рас); оти́деш у ту́тулин (Јал).

— бч не́где у шу́му да цр́кнеш, па да се усмрди́ш, па ни ку́рјаци да не́че да те разнесу́, ни пце́та, негó вра́не да те кљу́цају напома́лко. Км.

Мо́ре, да се ску́та слнцето́, па да га ни́где не́ма. ВРж. (Дугој суши).

МОРЕ, ДА СЕ СКУ́ТАШ, ПА — да те више́ ни́кој не ви́ди; ма́јћа и башта́ да те не ви́де. Вој.

МОРЕ, ДА СЕ СКУ́ТАШ, ПА СЛНЦЕ ДА ТЕ — више́ ни́кад не ви́ди, а́ло оче́пена, а́ло на́-свет; не ви́ди. Вој.

МОРЕ, ДА — се́днем, па да се расе́днем. Вој/Држ. (Уморна, себи).

— си́не, па да трэ́сне, па да те за́тај, па да не мр́днеш. Вој.

— слэ́знеш од тлакану́ту сас гла́ву надóле, па́мет да ти до́јде, да се о́хути́ш. Вој.

МОРЕ, ДА ТЕ — б́ог рашче́пи, па да ти је́днa ногá иде́ ната́м, дру́га нава́м. Изв.

— злó сти́гне, па да се кр́стиш од ме́не сас двéте ру́ће. Пир.

— клѣ́не, па да не мр́днеш. Сук.

МОРЕ, ДА ТИ — од ме́н не́је пр́сто. За́-срце си ме изе́ла. Јал.

— се извр́ну кола́та, да б́ог даде́. Км.

МОРЕ — до́м да се не свр́тиш, да о́диш по свѣ́т. Тм.

— до́ма да те жи́ву не затече́, ка се вр́не. Сук.

МОРЕ, ЕГА — лeгал, па се не дигал, да бoг даде. Вој/Сук.

— ти влци вију по појату. Јал.

МОРЕ — занемило те, па се не чуло. Тм.

— злo у двoр да ти улeзне, па да не излaзи док свi не пoмрете, дoгдe се не зaтрете у кoрен. Јал.

— и тi, и твoјат бoгaтлѣк, у невиделицу да идете. Сук.

— има ли бoг одозгoре, па да ђу заслeпи, па ништа да не види. Км.

— ка ти ја даде́м да јeднеш, че те отрyје. Изв.

— какo га чува, рашчу́вци ђу ударили. Држ/Вој.

МОРЕ, КРАДНЕШ МОЈЕ, АМА СВОЈЕ ДА — не видиш (Пир); нeмаш, од крадено да живиш (ТД).

МОРЕ — мајна, ма́мци те разнели. Ста.

— наде́ваш се, наде́ваш, на ко́лѣц се надену́ло. Пет.

— ната́м да иде, нава́м да се не врча. Вој.

— не мо́гло ни́кад да (се) одмoриш док не цр́кнеш. Тм.

МОРЕ, НЕК — па́дне, па не́к си ср́калата иска́ра. Сре.

— цр́кну ду́шмање од завидлѣк. Пет.

Мо́ре, немoј се мло́го ђи́тиш, ти си ђи́тку имаши! — Мо́ре, те́ка те́бе бoг да oч да зађи́ти, па и по́више, па да но́сиш по́голему ђи́тку од ме́не. Пир.

МОРЕ, НИ — вра́на ко́с да ти не но́си там. Дој. (Благослов у облику клетве).

— да се види, ни да се чу́је, какѣв је. Сук.

МОРЕ — ни́где да се не свр́тиш, ни́где свр́тиште да не на́јдеш. Вој.

— околo-свeта не́к иде! Мло́го је ло́ше правíла, мло́го! Пир.

— побеснело, каквo је (Пир); проклéто му свe билo (Тм).

— ра́не ти се нади́сале, па у гно́ј и у ра́не да се распадаш. Изв.

— ти́ја ли несрeтник, несрeћата све с не́га да си иде. Вој.

— уста́та на тiл да вој посто́ју, што ора́ти наoпако. Чин.

— че га уби́је моје добро́ у-главу. ДД.

— чу му даде́м oтров, а не рану́, да се отрyје. Изв.

МРТАВ — до́м дошл, у сьндѣк да те дока́рају, што ме јeдeш; лeгал. Пк.

МРТВИ ДА — потeраш, да бoг даде́ (Јал); тeраш сас та́ја ко́ла (Тм).

Му́жа си ми отeла, да бoг даде́, ро́д да нeмаш. Дој.

МУКА ГА — изeла; изeло. Вој.

МУКА ТЕ — изeло, да бoг даде́. Држ.

— уби́ло, па да не зна́јеш кудe да oдиш по свeт. Рса/Пир.

МУШИЧТE МУ OЧИ — извади́ле (При); извртéле (Пс).

НА БАНДЕРУ ДА — повиси́ш. Па по́сле и плака́те по дрвја и бандeре да ти повису́; се ука́чиш, ама сас ши́ју. Пир.

На вилe му свe то́ва. Вој. (Блага неусмерсна клетва, и изрека).

На-главу ти посто́јало. Пк/Кс/Вој.

На гроб да му га изнесу. Да не види никакво видело. Да (га) не прогине, да бог даде. Јал.

На гробишта маџије што прравиш, да те стигне. Пир.

На добро това да ти не излезне. ВРж.

На дрвене нође да побдиш. Изв.

На дупе да се влачи, руће и нође да нема. Пир.

НА ДУПЕ ДА СЕ ВЛАЧИШ, И — да нема кој да те најде (Пк); трн да закачиш (Брц).

На-живо да се распадаш. ВЈ.

На колџ, да бог даде, да се наденеш. Пир.

На конџ да ти душа излази. Ор.

На најмило чедо на гроб да си изнесе. При.

НА-НОС — ви излезло (Сре); ти вода излезла (Пк).

На онија свет говна че једеш, што текá оратиш. Пк.

На питије да се стресеш. (тресеш). Пир.

На штаће поодил. Пир.

НАДУЛО СЕ — да бог даде. Да цркнеш, да се напнеш. Не може ли на друго место да пасеш него бџ у мојат пипер, мојуту градинку да обереш. Бес те ватило, па липцало. Гра. (Стоци).

— ега бог даде. Вој. (Стоци).

— па прсло. Тм. (Стоци, али и човеку).

НАЈГОЛЕМО ЗЛО ДА — га снајде (ВРж); те не заміне (Гос).

Најело се, па на народ заборавило. Змије га најеле, да бог даде. ДД.

НАЈМИЛО — да ти оћоравје. Дој.

— ти оћоравело, најмило ти ослепело, за најмило жалила. Тм.

Наказал те бог, (рђо проклета). Вој/При.

Наказало те, па по свет наказан да одиш. Км.

Напело се, (да бог даде). ВЛк/Јел/Вој. (Стоци, у штети).

Напрајил те бог на дрвене нође. Ор.

НАПРАТИЛ ТИ СЕ — живак, да бог даде. Ста/Гњ. (Сујеверје).

— живак, нече ти је лџко. Соп. (Сујеверје).

Натам да идеш, навам да се не врчаш. Вој/Чин. (Сину).

Нацко, Нацко, не нашла те, синко, мајна, да бог даде. Вој. (Мајка сину).

Не блајнуло. Вој/Гос/ВРж. (Овци или јагњету, када блеји).

Не видџл весџе у кућу. Јал.

НЕ ВИДЕЛА — га мајна ни у друство, ни у бро (Бла); те мајна у бело (ДД).

Не врекнуло. Вој/Пир. (Јарету, или кози, када мекеће).

Не дигал се, да бóg даде. Ега се не дигал. Вој. (Оном ко седи усред највећег посла).

Не ди́ре га! Нек си га најде од бóга. Бла.

Не заблájало. Пир. (Овци, јагњету).

НЕ ЗАВИКА́ЛО МУ ДЕТЕ́ У — лулѐјћу (Пс/Бабушница); љу́љћу (При).

НЕ — завíло (ПАС, КАДА ВИЈЕ!); загрде́ло (ПРАСЕ, СВИЊА!); заврека́ло (ЈАРЕ, КОЗА!); закрека́ло (КОКОШКА!); запијуча́ло (ПИЛЕ, ПИЛИЋИ!); запоја́ло (ПЕТАО!); заскуича́ло/заскуча́ло (ПАС, КАДА СКИЧИ!). Пир/Вој.

Не зину́ло! Што труби́ш? Ѐма те ши́бнем да те затáјм ту́ва. ЦД. (Клетва и претња, ономе ко рида и јауче, најчешће детету или жени).

НЕ ЗНА́ЈЕ СЕ ОТКУДЕ́ — и теб че стíгне. ВС.

— че га стíгне, ама да га стíгне, да бóg даде. Јал.

Не ќни, ц́рна кучко, што ми д́шу пој́де. Мóж све то́ва теб да стíгне. Кр.

НЕ — кр́кнуло (КОКОШКА!); ла́јнуло (ПАС!); ма́укнуло (МАЧКА!); м́пнуло (ГОВЕЧЕ, ТЕЛЕ, АЛИ И ЧОВЕК КАДА ДОСАЂУЈЕ ЗАПИТКИВАЊЕМ!). Пир/Вој.

Не нај́ел се, синко. То́ва ти билó једе́нице што си од ме́не ј́днул. Пк.

Не напи́л се, да бóg даде. Ђубре ј́дно, сто́ко ј́дна! Држ.

НЕ НАПÍЛЮ СЕ — не нај́ело се (Пн); отру́ло те, послéгњо ти билó (Јал/Чин).

Не овај́дило се. Тм. (Лопову или отмичару).

Не оже́нило се, да бóg даде. Не тури́ло ва́л на́-главу. Ни се оже́нило, ни виде́ло м́жа у кре́вет. И не провесели́ло се у живóг. Јал.

Не осре́ћило се, ни ва́јду виде́ло. Тм.

Не пи́снуло. Вој. (Свом детету).

Не пи́снуло ма́јћи. Вој. (Туђем детету).

Не повл́кло се, него на влач́ег да те се́цају. БЧ.

Не по́ј, не подира́ј ме! Ма́јћа ти на грóб попоја́ла. Пет.

Не продума́ла, да бóg даде. Соп.

Не роди́ло га жи́во. Ор.

Не сврте́ло се, плéме не заплемíло, ун́че да ви́диш не доживíло. Кс.

Не усправи́л уз ко́лено сво́је. Км.

Нево́ља да те ува́не. Гра.

Нек íде око́ло светá. ТД.

НЕК ÍДЕ У — безди́р (ВЛк); свет (Вој); света (Вој/Км); ту́њи свѐт (Чин/Вој). — Ђорáву стра́ну. Ђорáва му стра́на. Вој. (Блага клетва).

Нек ми поцр́цају д́шмање, штó па ја да цр́кнем. Вој. (Клетва на клетву).

НЕК МУ ЈЕ — ара́м и катра́н (Пир); то́ва на ши́ју (Сук).

- НЕК — окапу у Дóһинци, све рéдома. Нéма кúде да бéгамо. Дој. (Стаду, када време не допушта да иде у пашу).
— пúкну дúшмање. Гра.
- НЕК-СЕ — жéни, и óн да вíди вíдело ко и јá. Гњ/Ста.
— издúју, па да поцрцају сви. Пир.
— оковé, па, да бóг дадé, да му травá прорастé крз кошчíнһете. Пк.
- НЕК СИ — ђáвол прекрши нóгу, вí да се помíрите. Соп. (Савет у облику клетве).
— нáјде дóм да га баштá ми вишé не клнé, клíње га разьпéло. Пир. (Клетва на клетву).
— трóши глáву. Пк/ВРж/При. (Блага клетва, али и изрека: Нек иде до ђавола).
- Нек стрóши ђáволат óпашку, па(к) да се ви помíрите. Нш/Соп. (Савет у облику клетве).
- НЕК ТИ ЇДЕ — да бóг да, спрám главé, а не мéне. Рс.
— на главé (Дој); прекó-главу (Пир). (Клетва, и расклетва).
- НЕК ТИ — íжата опустéје, рђо шáшава, што пустáсујеш. Вој. (Клетва на клетву).
— лóзјето опустéје, парасíна да бúде, кóзе да пасу по нéга. Сук.
- НЕК ТИ ЈЕ — алáл од мéне. Чин. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
— арám што сам те чувáл. При. (Сину, тешка клетва).
- Нек ти је нá-душу прóсто што кáжеш. Пир. (Опроштај на клетву).
- НЕК ТИ ЈЕ НÁ-ДУШУ ТÓВА ШТО — клнэш; лбжеш. Вој. (Клетва на клетву).
- НЕК ТИ ЈЕ — спрама главé. (главу). Пир. (Клетва на клетву).
— текá добрó, ко што је мéн (са) добрó. Јел.
- НЕК ТИ ОПУСТÉЈЕ — имáњето (Брц); кúһата (Јел).
- Нек ти опустéју дрéјете. Пет.
- НÉКА — га бóг наkáже (Вој); íде у бéстрага (ВРж/ВЛк); капóше тúва (Вој).
— мре, дóста ми је дúшу појéл. Км. (Самртнику).
— му бúде у пáзуку. ДД. (Клетва на клетву, и расклетва).
- НÉКА МУ ЈЕ — алáл. Вој. (Клетва у облику благослова, али и благослов).
— спрам глáву. ДД. (Клетва на клетву).
- Нéка му пустóсује, па да не вíди аíр ни тíја ни тíја. Пир. (Онима који се често свађају и куну).
- НÉКА — нéка, че вој се врне, нéче да доседí. Че дóјде на мéру, че ванe за вéру. Јал.
— си нóј иде на главé. Дој. Нéка ну стíгне тóва што је клéла. (Клетва на клетву, и расклетва).
— те бóг нáкаже (Вој); ти тóва бúде првнó и послéднó. Сре/Чин.
- Нéка цркнем, само да ме нéма. Зав. (Самој себи).

Некоја си лоше черку оженила. Па сестра на младожењути преди њу почела млого брататого, младожењути, да вали: — Брат си ми је добар, добар, добар! А жената се наљутила, па рекла, проклела: — Добар, добар!? Добрица му се у-гушу дигла колко је добар. Пијандура, черку ми зацрни. Пир.

НЕМА ДА — прокóпше; ти сóше. Вој.

НЕМКА ГА — ударила (ВЛк); ударила, па га занемíла (Вој). (Ономе ко ћути).

Немка да те занéми, па да не мóж да проорáтиш. Пк. (Ономе ко ћути).

НЕМÓЈ МИ — ћу казујеш, немóј ми ћу спомíнаш, íме вој се не чýло, íме нéчу да вој чýјем. Пир.

— клнéш девојчето, клíње че те разб́пну. При. (Клетва на клетву).

Нémће, нémће, нíгде да те нéма. Бе. (Својој немотињи).

НЕМЦИ — да ћи занéми, па да не мóж да орáте. Вој. (Немцима).

— занемíло ћи, па ћи задушíло. Вој. (Немцима).

— мóре, занемíло ћи, па с пр́сти да орáте. Вој. (Немцима, као окупаторима).

Нéнаде, Нéнаде, ти Нéнаде, др́т Нéнаде! Тí си ћи, Нéнаде, поднéл, тí си ме зá-срце изéл, тí да се не нáдаш, Нéнаде, ни на добрó, ни на децá, ни на срéћу. Па да се изгубиш, Нéнаде, па да не мóж нíкој да те нáјде. Заштó да ми детé б́ијете, ру́ће да ви (на свитí) отс́ну. Сук/Пир.

Несу ми више сíнови. Два спóменика пóскоро да њим кúпим, па да ћи там запíшем. Пир. (Мајка синовима). (Тешка клетва).

Нес́м ти врну́ла сóл, кáжеш?! Арáм да ти је, тóлко за т́ја сóл. Дој.

Нéшко, нáрод те клéл. Пк.

НÉЧ ДА ВÍДИШ — вíдело (Кс); голéм а́йр оди тóва (При).

НÉЧЕ ДА — прокóпше оди тóва (Вој); прокóпшеш, сíне, што текá рабóтиш сас мáјћу (Пир/Рс).

НИ ДА — блéкну, ни да врéкну, да бóг дадé. Пк. (Овцама, козама, али и лудима када ћуте).

— му завíка, ни да му закрéка, ни пíле да не завртí, и нíшта да му не пóјде бд-руку. При/ВС. (Домаћину).

НÍ ДА СЕ — вíди, нí да се чýје (Вој); чýје, ни да се вíди (Гос). (Блага неусмерена клетва).

НÍГДЕ — да се не свртíш. За тéбе у нáш крáј свртíште да нéма. Пк.

— мéсто да нéма, ни жíв ни мр́тав. Рос.

НÍГДЕ СВР́ТИШТЕ ДА — не нáјдеш (Вој/Сук); нéма (Пк).

НÍГДЕ — те немáло, бóг да те отрúје (Цер); ти се íме не нашлó (Пк).

Низ-оцáк травá да му пронíкне. Држ.

НИКАД ВИДЕЛО ДА НЕ — видиш. Пир.

— видиш. Меџата пушта да ти остане. И да нема кој да ти прибере това што си посејал. Гра.

НИКАД — да немаш срећу. Пк.

— уста не отворила воду да глътнеш, да бог даде. Пс.

Никакво видело да не видиш. ТД.

Никакв аир да не видиш на овија свет. Брц.

Никога другога да не види, само мене да види, кад је лоша. Своје да не види и своје да не може да познаје. Пк.

Никој да му у кућу не улэзне, па и змије да му се од кућу разбэгају. При.

Ништа да немаш у кућу, и Цигање да ти се по њу шњувају, котлове да калајисују. Пир.

НОГУ ДА ПРЕБИЈЕ КОЈ — га је згазил (Пир); ми згази лејуту (ВЛк).

НОЋЕ ДА — му се пребију кој ми згази това (Пс); прећинеш (Пир).

НОЋЕ ДА СИ — потрошиш (Сук); претрошиш (Чин/Вој); потрошиш до колéна (Пк).

НОЋЕ ДА ТИ-СЕ — осуше (Зс); осуше, па да-сé влáчиш (Вој/Држ).

О, бог да ти здравје не даде. Сук.

О, боже, које је направило, да бог да се распáдло. Пк.

О, ВЕТАР ГА — да би га (Вој); однéл (Гос). (Блага неусмерена клетва).

О, главу си строшило, што ми строши паничéто. Јал.

О, ДА СЕ НЕ — види. Вој. (Блага неусмерена клетва).

— види, ка се стáвни. Рс. (Пародија клетве).

О, ДА ТЕ — бог убије. Пир/Вој.

— бог не убије (Гос/ВЛк); не знам што бóде (Вој). (Клетве по облику, а за изражавање чуђења и сл.).

— нигде нема. ТД/Соп. (Клетва, али и израз чуђења).

О, ђавол да те нóси. Рос. (Клетва, али и шала).

О, излипцáли, да бог даде, чији сте дá-сте. НМл. (Воловима у штети).

О, искубло си мбзакат, да бог даде. Што си ми лóкат искубла. Сук/Јал.

О, ИШЧЕПЧÍЛ — си уста, да бог даде, па ти се на шију укачíла, па те јá, мóжу, при дóктура водíла. А мáјћа ти дóм да остане, па да вíка. Пир.

— те бог. ТД. (Мужу, или и другом).

О, јегá ти бог здравјето обéре. ТД.

О, колéра те ватíло. Чин/Вој.

О, липцáло! Да му се издóје. Јал. (Стоци у штети).

О, не знам што да те бóде. Чин. (Радостан и охрабрујући усклик на нечију досетку, у облику клетве).

О, овилнéло. Бе.

- О, полѣк, полѣк, онó се не знаје куде че прво буде смрт. Она чека при мене, ама мо́же прво њу да стигне. Црн. (Клетва на клетву).
- О, сине, сине, ма́јни не осьвну́ло. Пир/ДД.
- О, СРЦЕ — ми је изела, ра́ну ми је отвори́ла. Црвје љу изели, ра́не љу распáдле. Јал.
— те изело, што ме љутиш. Јал.
- О, уби́л те бóг. Сук/Вој. (Клетва, али и клетва-шала).
- О, ЦРНА ТЕ — зéмља изела (Јал/Вој); чу́ма изела (Гра).
- Обете ти се че́рхе обеси́ле, да бóг даде. Кс.
- Обича́ла сам ви́ ко бра́јна, а ви́ сте ме за-срце изели. Ко што мене са боли́, вас ни́када да не престáне. Ко што ја ви́кам, и ви́ по грóбиштата да повикáте. Слзе да ви течу́, ни́када да не престáњују. Км.
- Обра́ла ми гради́нуту, у гу́шу њóј се за́прело. Ра́к њим се на свíти у гу́шу надисал. Тм.
- ОВУЈ — го́дин и́жу гради́ли, догóдин јексэри из пéпел вадíли. ЦД. (Клетва, али и део здравице).
— годи́ну ку́ћу гради́ли, а догóдину из ку́ћу јексэри вадíли. При/Км. (Клетва, али и део здравице).
- Овча́ре, па́ска те ударíла! Што ми тво́јете овце изедоше мору́скуту. Вој.
- ЌГАЊ ГА — изгорéло, што је ту́ва óгањ наклáло. Очи си испрли́ло. Тм.
— изгорíл. ДД.
- ЌГАЊ ДА — га за́пали (Вој/Јел); љу изгóри (ВРж).
— ни изедé, са́мо једéмо. Зав.
- ЌГАЊ ДА ТЕ — изгóри (Гос); изедé (Вој).
— за́пали, па да изгóриш (Изв); опрли́ (Рас).
- ЌГАЊ ТЕ — за́палил (ДД); за́палило (Гра/Сук).
— изéл, за́млатеншти́но једна, што (ми) ди́раш кучéто (ДД); изело (Брл).
- Ќгањ ти ку́ћу за́палил. Пир.
- ЌД-БОГА ДА СИ (ГА) — на́јде (Брл); на́јдеш (Км).
- Ќд-бога да си га стигне. Пн.
- ЌД-БОГА ДА ТЕ — стигне (Чин); стигне, па да те трéсне, па да те опрли́ (Пк).
- ЌД-БОГА ЧЕ СИ — га на́јдеш (ВЛк); на́јдеш (Вој/Пет).
- Од бравче́то на грóбишта да си изнесéш за на́јмило, ка има́ ду́шу да ми га óтне. СГл.
- Од ку́ћуту ми тра́жиш. Да бóг да те сарани́ла, да бóг да ти ја свечу́ за́палила. Пк.
- Од невидено да ти до́јде. Да ти до́јде одóкле се не ви́ди и не на́даш. Км.
- ОД ПРОКЛЕТÍЈУ — не́ма да побéгнеш (Пир); несí побéгал (Пк).

- Од-срце ти се не ћинуло. Своје да не́маш, ту́ђе да почу́ваш. Пк.
 Од твоје бблће сас клétве да се лéчиш, да ббг даде́. Вој. (Клетва на клетву).
 ОД ТОВА — да не видиш а́ир (Нш); дрво дбсће за сьндбк да ти нап्रा́је
 (Пир).
 — не́чеш да проко́пшеш. Пир.
 Од то́га зéта Лужни́чанина се за́каса. Лужне зми́је да му се на-срце изведу́.
 Пир.
 ОДНÉЛ — га вéтар. Вој/Јал/Пир. (Блага и неусмерена клетва).
 — му опѣнци́ти по́скоро, ка тека́ орати́ш. Тм/Соп.
 ОДНÉЛ ТЕ — вéтар. Соп. (Блага клетва).
 — вéтар мангуси́йо ббжја, што се сви́раш ко буда́ла. Брц.
 — ма́рен. Соп. (Блага клетва).
 ОДНÉЛА ТЕ — ала́ (Км); вода́ (Трњ/Рс).
 Озгб́р те ббг тл́цну, и па́ че те тл́цне. Ама ти не видиш. Пк.
 Окапа́ло. Вој. (Блага клетва, предмету).
 ОКОЛО СВЕТА́ ДА — иде, па да не́ма свр́тиште. Гра.
 — иде́ш, да ббг даде́, и ни́кад до́ма да се не в́рнеш. Вој.
 Óморчина те изéла. Км.
 ОН — га привати́л. Да му се привати́ циђéр, да ббг даде́. Гос.
 — за́мути, па не ра́збистри. Проклéто да му је. СГл.
 — ме па́ рани!?! Ра́не га распа́дне. Пир. (Мужу).
 — ме́не не́ка клне́, а не́му у ши́ју да па́да. Брц. (Клетва на клетву, и
 расклетва).
 — че ти кр́с изедé, он је дилба́з. Пир.
 ОНА́ КАКВА́ ЈЕ — да се скúта, па да ђу ни́где не́ма, и ни́кому на-очи да
 не изла́зи (Јал); у-земи да пропа́дне (ВРж).
 ОНА́ — ми је деца́ проклéла, проклéта по свéт да се вла́чи. Јал.
 — че се по́сле са́ма би́је у-главу. Држ. (Савет у облику клетве).
 — што ме је појéла, појéла и помучи́ла, земља́ да у поједé. Клемо у
 сви́, али не мо́жемо да у уклéмо. Пк.
 Она́ја ми утрну́ оди цу́ћеле. Па не́је ло́ше да (ми) у изеду́, да ббг даде́.
 Пк. (Вулгаризам у облику клетве).
 ОНО́ — ббг че види́ што ме мучи́ш, па и теб́ че помучи́. Пк.
 — да те надокра́јђу заву́шти, да ббг даде́. Пир/Гњ.
 — ме једе́, вéчна да у изедé. Нш.
 — све лу́та. Живи́ница га, да ббг даде́, изéла. Јал. (Свом детету).
 ОНО ЧЕ — до́јде Црни́ пéтак и теб́. ТД/Соп.
 — заку́ка ку́кавица и при ва́с, да ббг даде́. Км/При.
 ОНО ЧЕ ТЕ — кл́цне озозгóре; тл́цне озгóре; тл́цне одозгóре. Вој.
 — тл́цне одозгóре у главу́ту, че видиш. Вој.
 Опалéло. Вој. (Предмету).

- ОПАЛЈЕЛО — га. Гњ. (Предмету).
 — га, па опустело. Дој.
- Опалíја. Км/При/Чин. (Блага клетва).
- Опáлно. Чин/Вој. (Блага клетва, предмету, површини).
- Опáлно да је. Вој. (Блага клетва).
- Опрлíла те опалíја. Тм.
- ОПРЛÍЛО ТЕ — мýна. ВСв.
 — Светá Марíја. Пир.
- Опустела ти, па да нéмаш кóј да ти óди по кýћуту. Држ.
- Опустели ти папúчити, па ђи Цíганће носíле. Пир.
- Опустело. Вој/Пир. (Предмету, површини, простору).
- ОПУСТЕ́ЛО — да бóг даде, па да се нíкад не урабóтило. Јал. (Тешком послу).
 — му бравчéто што ми с нéга штéту нáправи. ЦД.
 — па се нíгде не видéло. Вој.
- Опустело ти. Пир. (Предмет, простор, зграда, и сл.).
- ОПУСТЕ́ЛО ТИ — па ти на кóлци повисéло (Држ); свé што имáш (Пк).
- Орáње трéе да ти вáти, па нíву да си не познáјеш. Кр.
- Орлí те разнели. Чин/Вој.
- Орлóви ти тýја стоку разнели. Јал. (Орлóве/Орлí. Вој/Чин).
- Остáле ти нíве пустињáци. Држ.
- Отпáдле му рýће и нóђе што-гá úзе, што-мý-је требáло. ДД.
- ОТПÁДЛЕ ТИ — нóђе и рýће, па на чýп да се вáљаш (Пк); отпáдлицете (ЦД).
- ÓТРОВ ГА — изéла, па се нíкад не видéла. Пир/Љуберађа.
 — изéло. При/Вој.
- Отсéкло си глáву, да бóг даде, штó си отсéкло дрвóто. Јал/Вој. (Ономе ко је посекао нечију воћку).
- Отсýла ти рукáта, да бóг даде, што ме удáраш. Јал.
- Отсýле ти (отпáдлицете). Вој. (Ономе ко туче).
- Отру́л те лéбацат. Сук.
- ОТРУ́ЛО — га, да бóг даде (Пир/Пк); се, да бóг даде (Вој).
- Отру́ло те. Пир. (Пијаници).
- ОТРУ́ЛО ТЕ — да бóг даде. Тм. (Пијаници).
 — млекцéто што пóсиса. Јал. (Сину).
- Отúд Тýрску да отíдеш. Пир.
- Оћоравéло, па си дóм не нашлó. Кс.

ОЋУТИ СЕ — нѣмка те занемѣло. Дој.

— стужни ми се од твојуту пѣсму. Да бѣг даде, на грѣбишта ти попојали. Сук.

Оч на имање да му сѣднеш. Бѣг да те убије, рђо проклѣта. ЦД.

ОЧИ ДА — нѣмаш (Грш); осушиш, па лѣк нигде да не најдеш (ВЛк).

— си повѣдите. Вој. (Онима који се често и јако свађају).

ОЧИ ДА ТИ — задрљавѣју, па дрљете никад да не стурѣш. Кр.

— извади врана (Пк); испадну (СГл).

— се ишчѣпче, па да не знајеш куде (да) глѣдаш. Рс.

Очи и уши да имаш, језик да нѣмаш. Дој. (Савет у облику клетве).

ОЧИ МУ — испадле (Вој); побелѣле, да бѣг даде (Пк).

Очи сас слѣзе да напѣниш, па никад у кућу смеј да не виде. Кр.

ОЧИ ТИ ИСПАДЛЕ — нѣће ти отпадле, па бѣг даде и сакав у-земи да појдеш. ЦД.

— па да не умѣјеш по пут да бдиш, него да пѣпаш па да бдиш. Држ.

ОЧИ ТИ — испрѣле (ЦД); побелѣле, видѣло не видѣл (Км).

— пожтѣле, жѣтѣ једна. Кр.

— синко, побелѣле, па по свѣт слѣп да бдиш, да се сас тебе народ укорѣсује. ЦД/При.

Оштурѣло. Вој/Сук/Чин. (Предмету, али и човеку).

ОШТУРЕЛО — да бѣг даде (При); ега бѣг даде (Рас).

— му, опустѣло му, бѣгаво по свѣт поодѣло. Бла.

— ти бд-главу. Пир.

Оштурѣтина. ВРж. (Безлична клетва у љутњи).

Оцак ти се затрл, у бѣе да отидеш. Соп.

Пѣ(к) ми узѣла водуту! Да у се изврну цреваѣа, када че ја пољајем мојуту градинку. Пк.

ПѣСКА ТА — затрла (Пк); ударѣла (Вој).

— ударѣла, бѣи ти испрѣле, па да не видиш куде идеш. При. (Сточару, у штети).

Пѣска че те удари. Вој. (Клетва-претња, и упозорење сточару).

Пѣлѣн те изѣло. Рас.

ПѣПЕЛ ТИ — на језик. Сук/Вој. (Расклетва).

— постојал на језик, мѣни ми се бд-главу. Пк. Ка нѣкој казује нѣшто што неје за казување, клѣне или пѣска, па се текѣ проклѣне. (Расклетва).

Пѣрко, пѣро ти на-главу постојало. Гос. (Пѣро; Пѣрчо; Пѣрѣе. Вој/Пир).

Пѣрчо, Вѣрѣе, Јовѣнѣе, име да ви се на свѣти затре. Гос/ВЛк.

Пет сѣна имаш, пет снаје да доводиш. И свака по детѣ да доведѣ. И ни од једнога сѣна унѣче да не видиш. Чужда да те бѣбо бѣају, и чужда да милујеш. Јал.

Пијавице му бчи испіле. Брл.
 Пијандуро, што те не шљогіра. Тм.
 ПИЈАНИЦО — проклётнику, што те шљог не шљогіра. Пир.
 — што не оглувѣјеш и не оћоравѣјеш. При.
 ПИПКА — ви изѣло, рѣне ви изѣле, чума ви појѣла. ЦД. (Кокошкама у штети).
 — ђи ватила, што ми кокошкату украдоше. Гра.
 ПИПКА ТЕ — ватила (Вој); уватила, па те не пуштила (Грш). (Кокошки).
 ПИПНЕШ ЛИ ЦРКВЕНО — нѣче ти је на ѣрно. Кр.
 — че ти бѣг изврне кожуту набпако. Рос.
 Платила си, кажеш?! Платно ти на-очи постојало, кољко си ми платила! Држ.
 ПЛАТНО МУ — на-очи било (Пир); се на-очи дигло. (Пн).
 — ти на-очи постојало. Пк.
 Плац си ми на прѣвару узѣл, платно на-очи да ти туре. Кс.
 Плѣсан да те изедѣ. ВРж/Вој. (Прљавој и лењој жени).
 ПЛѣСАН ТЕ — изѣло (Пир); испіла (ДД). (Прљавој и лењој жени).
 — црни изѣл. ВЈ. (Страшна клетва)
 По зѣмљу да се влачиш, и друг те ранил. Тм.
 ПО МАНАСТІРИ ДА ІДЕШ, І — лѣк да не најдеш; спѣс да не најдеш. Дој.
 По бѣл свѣт да идеш, нікада добрѣ да не видиш. Јел.
 ПО СВѢТ БЕЗ ОЧИ ДА ОДИШ — па да те друђи вѣде. Соп/Ор.
 — па с тојагу да піпаш, или да те вѣде. Пк.
 ПО СВѢТ — да идеш, нігде видело да не видиш. Тм.
 — пијано поодило и понило. Бла.
 — ћорав да бдиш, друђи да те вѣде. Нш.
 Побеснѣле, па се нігде не видѣле. Пк.
 ПОБЕСНѢЛО — како куче. Јал/Бер.
 — кучѣто, па само лаје, бѣс га ватило. Јал. (Псу).
 Поврчу се овцѣте, пцѣта ђи изѣла. Чин. (Овцама).
 Подуло се. Пк. (Стоци).
 Поклали се, да бѣг дадѣ. Вој. (Онима који се без посебних разлога често и жестоко свађају и туку).
 Покрала, па се поранила. Кр. (Оној која краде).
 Полѣка, че дојдеш ти на мѣјат опѣнак. Вој/Сук. (Шаливи савет у облику клетве и претње).
 Поморчина га испіла, да бѣг дадѣ. Нш.
 Поп у кућу свађи дѣн да ти појѣ. Кр.
 Попадија с лѣмци деца да ти рани. Кр.

ПОСЕРЕМ ТИ СЕ — на отпа́длицете, да ти отпа́дну да б́ог даде́. Држ.
— у акълат, што ти га б́ог бдузе, па са не (мо́ж да) ви́диш да си блéсава.
Пир.

Посíрка да те ва́ти, па из ну́жникат да не изла́зиш. Кр.

ПОСÍРКА ТЕ — ва́тила (Вој); ва́тила, па те не пуш́тила (Вој).
— увати́ла (Рс). (Благе, вулгарне клетве).

Потепáли се, и гла́ве си потроши́ли, да б́ог даде́. Вој. (Свађалицама).

Поцр́цале, да б́ог да, га́дове једни. Км. (Кокошкама, стоци).

Пош́бл, стига́л, а да б́ог да, жи́в се не́ врну́л. Пир.

ПР́ВА ПУ́ШКА ДА ПУ́КНЕ, ТЕБ ДА — погóди; уби́је. Цер.

Пр́ва пу́шка да пу́кне и те́б у-срце да уда́ри. Пк.

Пр́ви завр́зак да не доче́каш (оди́ ту́ја кру́шу што си ћу на на́ше насади́л).
Кр.

Пр́дла на сва́дбу пред ку́ма, да б́ог даде́. Кр. (Девојци, шаљива клетва).

ПРЕ́З-МОРЕ МУ — вечера. Пк. (Бајалица као клетва).
— ве́че́ра, а це́рва му главна́ у онóва. (у дупе). ВЛк/Гра. (Клетва и бајалица).

ПРЕКО́ — свет да оти́деш. Пк.

— ти́ја марéнски календа́р се ви́ди каква́ че ми је су́дбина. Чин.
(Вечитом календару, одн. судбини коју он диктира).

При́-главу да ти посто́ју. Цер.

ПРИ́Ш ГА — изе́л, ве́тар га однéл. ЦД.

— ударíл, па да се не посéре на зелену́ тра́вку. Тм.

При́ш да те ва́не, па ле́к да не на́јдеш. Ор.

ПРИ́Ш ТЕ — ва́тило (Вој); проју́рило (При); пролетéл (ЦД); уда́рило (Пк).

При́ш ти се ди́гал на је́зик. ДД.

ПРИШТОСА́ЛО — се (Вој); те (Кр). (Малом детету које обавља нужду где се не сме).

Прóклет би́л што се је роди́л. И проклéта му де́ца била́, и унучи́чи, и пре́унучичи. Све му проклéто билó. Што сам га́ проклéла, једно́ да га стигне, до́ста (че) му је. Бер.

ПРО́КЛЕТ ДА — бу́деш, проклéт да си. Јал.

— је ти́ја што му је че́рку ми пр́ви показа́л. Рс. (Наводацији).

— си. Зна́јеш ли ка ти спаси́ живóт, а ти се са те́ка разду́жујеш. Црн.
(Незахвалнику).

ПРОКЛÉТ ДА СИ — (и ти) бо́же, што ми у́зе на́јмило че́до. Пир. (Богу).

— све́т да чу́диш. Тм.

Прóклет и три́клет да си, и завр́зан. Дој.

Проклéта да бу́деш што си ме лага́ла и што си ми дума́ла. Држ.

ПРОКЛѐТА ДА ЈЕ — мајна што ме роди. Боље змију да је родила и у реку
врљила, него мене несрѐтну. Тм.
— овај судбина наша. (моја). Км.

ПРОКЛѐТА ДА САМ И ЗАВРЗАНА — како сам се па(к) обула! Зав. Това
неје никаква клѐтва, текá кáжу жѐне ка нѐшта погрѐше.
— што те узб теквóга блѐсавога. ВЛк.

Проклѐтија. Пир. (Неусмерена и блага клѐтва у љутњи).

Проклѐтнице! Божурáто глѐдаш, Басáру ви́диш. И тѝ че нѐкому казу́јеш
за убавило. Пир.

ПРОКЛѐТО ДА — будеш. Бе. (Детету које је учинило штету).
— је. Вој. (Блага и, најчешће, неусмерена клѐтва).

ПРОКЛѐТО ДА ЈЕ — и заврзано. Пк. (Блага неусмерена клѐтва).
— онóва које је мајна с ту́пицу изранила, па љу сá не ви́ди. Пир.
(Ћилимарка своју децу, већ одраслу. Блага клѐтва).

ПРОКЛѐТО ДА — је свѐ тóва што си при мѐне изѐла и испѝла. Пк.
— му је. Вој.

Промлну́ло те, па те угуши́ло. Бер.

Просѝрка те вати́ло, па нѝгде мѝр да не најдеш. Пк. (Блага клѐтва).

Прѝпче огњат, нѐкој ни оговáра. Да му се дѝгне плѝк на језѝк. Пир.
(Клѐтва, и сујеверје, и раскѐтва).

Пүзно пүзава, што си заһоравѐла. Брц. (Спорој, лењој, неспособној жени).

ПүСТА ДА ТИ ОСТА́НЕ — да бóг дадѐ (Држ); нѝкој ти по кућу не одѝл.
(Соп).

ПүСТА — мотка за теквó. Да бч да га нѐгде пребѝју. Сук. (Клѐтва и
претња).

— му кућа остáла, немáло кóј по њу да бди. Пир.

— опалија. Сре. (Куне се кућа или нека друга зграда).

— остáла тáја ређија, што се не потру́ше сас њу. Зс.

— ти главáта остáла. ВЈ.

Пүсте му остáле жлѝцете. Км.

Пустѝна́цити да му се распáдну, да му (ђи) чáвће разнесу́. Брц. (Одећу).

Пустѝна́че! Пир. (Врло тешка клѐтва: све да ти пропадне).

ПүСТО ДА ОСТА́НЕ — пусти́ната. Пир. (Своју вулву, њене прохтеве).

— па ти Цѝгање у кућу одѝли. Пир.

ПүСТО — и вилнó ти остáло (Нш); му остáло (Вој).

ПүСТО МУ ОСТА́ЛО — и у обóр му не заблајáло (Рас).

— на трн (му) постојáло (ЦД); не заблајáло му и не завреkáло (ВСв).

— па Цѝгање по њѐг одѝли (Пн); у кошáру му не заровáло (Рс/Пк).

ПүСТО ТИ ОСТА́ЛО — да бóг дадѐ (Дој); све тóва (Пир).

Путѝшта ти се сплѐла, да не знајѝш кудѐ идеш. Пк. (Клѐтва са призвуком
магије).

ПЦЕТА ТЕ — изела (Вој/Сук/Пет); разнела (Рс).

Разнел те коњ. Гос.

Рана те изела. Бе.

Ране да влачиш и мује да збираш куде одиш, и за себе да не знајеш. Вој/Пет.

РАНЕ ТЕ — ватиле, па се не олећил (Брц); нападле (Пир); распадле (Црн).

РАЊЕЛЕ, РАЊЕЛЕ — Ранђел ли си, анђел ли си, бог да те убије. Пир.

— Свети Ранђел да не дочекаш, бог у главу да те убије. Пк.

Распал се на-живо. Пк.

Ргни, па си очи искарај, да бог даде. Јал.

Рђа те изело. Гос.

Рђо проклета. Вој.

Роспијетино једна! Куде идеш, да бог да се распаднеш. (распадаш). Пир.

РУКА ДА — му отсѣне кој је разградило нашо лозје, и брао. Вој.

— ти отпадне што га удари. Брц.

Рука му се истргла. Пк.

Руку да пребје кој преби дрвцето, па да га (после) друђи закусује. Вој.

Руће да си пребје. ВРж.

РУЋЕ ДА ТИ ИСЋНУ ДО — лакти (Пе); рамена (Пир).

Руће да ти се осуше до рамена, па да не мож (ни) воду да пијеш. Сук.

РУЋЕ МУ ОТПАДЛЕ — па му отсѣле. Бер.

— што је така направио, да не мож да се слушамо с котлето. ВЈ.

РУЋЕ МУ ОДСАНУЛЕ, КОЈ МИ ТОВА — стрши; узе. Гра.

РУЋЕ — му усануле (Цер); си отсѣкало, што ми отсече дрвото (Држ).

РУЋЕ ТИ — и нође отпадне (Ор); исале (ЦД).

РУЋЕ ТИ ИСЋЛЕ — до лактове, и нође до колена. Сре/Пк.

— како може да га удариш. Држ.

РУЋЕ ТИ СЕ — осушило до лакти, да не мож воду да пијеш. Км.

— отhiniуле. Пир.

Рућете да ти отпадне. Пк.

С орловето, да бог да се оковеш. Пир.

С ПРСТИ ДА — оратиш, па да те само ја разбирам. ЦД.

— показујеш (Пк); се договараш (Јал).

С руће говна врљала, сас уста ђи грѣбла, да бог даде. ЦД. (Скаредна клетва).

С теја паре да те саране, што ми ђи несѣ врнул. Рс.

С црни барјаци кућу да си ућитиш, да бог даде. Рс.

(Са) орати, не прооратила. Пир.

Садѣ туја сол да имаш, што сам ти ја дала. Пк.

Сам, лёб да не мѡж да си узнеш, друђи да те рáне. Кр.

Сас лúте рáне да сé бѡриш. Пир.

САС САРЛѢК ДА СЕ — оковéш; расипеш, па кá се ђн расипе, та и тѣ. Пир.

САС — сол, да бѡг да, лѡгáл. Јал. (Магијска радња).

— тéје пáре што ми не врчаш, свéче да тѣ кúпе за на грѡб. Пк.

— тéја пáре што ми не врчаш, свéче да си кúпиш за децáта. (тéја).

Пир.

Свáку гѡдину кѡсе расплетéне да нѡсиш. Пир.

СВÉ — влáчи за унúче, па за унúче. Унúче ти, Јéгдо, прѣ-главу постојáло.

Пир.

— да му опустéје, па и змѣје од кúћу да му побéгну. ЦД.

— му (бѡг) врча. И нéка му врча. Пир.

— потрѡши за проклét пијалѢк, бéс те ватѣло па те не пуштѣло, децá ми ђглади. Јал.

— ти по кúћу погорéло. Брц.

— чу тýва црнѣ барјáци да наковéм, па нéма да вијјете вéнци на кúћу.

И цвéће нéма да вијјете, него свé црнѣ барјáци. Пк.

— што ти је узéл, нá-нос му излéзло. Пир.

Свекрва, íме вѡј се не чýло. Вѡј. (Пословица у облику клетве).

Свét да вáтиш, нѣкад дѡма да те нéма. Ор.

СВÉТА — Марѣја те убила ў-главу (Пк); Недéља да га убије (Пир); Пётка те убила (Пс).

Свéти Мѣна те казнѣл, свѣ да те заборáве. Нш. Клнé се у цркву сас четѣресе запáлене свéче, а текá кáже за тѡга кѡга клнý.

СВÉЧЕ СИ — купѣл! Штѡ купúјеш пијалѢк за тéја парѣце, ка знáјеш да нéма децá с квѡ да изрáнимѡ, па че ми децѣца гладúју. Јал.

— купѣло за нáјмилѡто. Пк.

СВѢЊѡ — проклéта (ВЛк); проклéта, да би проклéта (Вѡј); Проклéта, да би свѢЊѡ (Црн).

Свѣтка да сѣне из вéдро нéбо, да те убије. Пир.

Свѣртиште да нéмаш. Рас.

Свúде си прсти мешáла, мѡра да те стѣгне. Дој.

Сéв да сéвне, трéс да трéсне, па тéб да убије. Рс/Дој.

Сéва! Да сѣне, па да ѣу трéсне. ВС.

Сéвдо, да сѣне, па да те трéсне, па да се нѣкад не свѣрнеш, да бѡг дадé. Пир.

Сéдаш?! Раседáл се, да бѡг дадé. Сук. (Ономé ко се припрема да седне усред великог посла).

СÉМЕ — да ти се зáтре, кѡрен да ти се зáтре. Ста.

— ти се затрéло. Срѣћу да не видиш, вáјду да не видиш, айр да не видиш, крз мýку и пáтњу живѡт да живиш. Брц.

СЕМКА ДА ТИ СЕ — зátре (Гос); зátре, па нигде лék да ти се не најде (Пк).

СЕМКА ТИ СЕ — затрела (Вој/Тм); затрла (Дој); затрло (Пк).

Сэрма ти кóсти изела. Дој.

СЇН — морé, да сине, па да свítне, па да га занéми. Товá сін нејé. Пир.
— синуло, па га опрлiло. Јал. (Сину).

Сине-ле, сине! Да бóг да сине, па да те опрли. Сук. (Мајка сину).

СЇНЕ — по вóзат црéва да ти се развлечу́, жив да не стiгнеш там кудé си пошъл. ВЛк. (Мајка сину).

— по зiдове да бiташ. Пк. (Мајка сину).

— последнó да ти је тóва сисáње. Држ. (Беби, која је ујела при дојењу).

Сине, сине, свiтка да сине, у-срце да те промiне. Рс. (Мајка сину).

СЇНЕ, СЇНЕ, СЇНУЛО — па те опрлiло. Вој/Држ.

— мyне, па ти бчи опарлiло. Тм. (Мајка сину).

Сине, сине! Што ћутиш, сине? Што мајни не одговáраш? Срце те нéмско изéло, свét да вáтиш, па да се не врнеш. Бер. (Мајка сину).

Синишо, синуло, па те опрлiло. Сук/ДД.

Синуло, па те опрлiло. Држ.

Скапáло се, не дiгло се. Ор.

Слáмка му у дyпе улéзла, па чéк му нá-очи излéзла. Брц. (Клетва, и еротска двосмислица).

СЛЕПНО, СЛЕПЇЦЕ — земља да те не прибéре; ништа да не вiдиш. Брц.

— пéпел ти на језiк, гóвна ти под језiк. Пир. (Расклетва).

— ћóрно ћóрава, ћóрава по свét да бдиш. Пир.

Слiнце да га не вiди. Вој.

СЛIНЦЕ ТÉ НЕ — огрејáло (Пк); огрејáло, грóм те убiл (Брл).

Слуна́л се, слуна́л, еј, проклét ли је? Орљ. (Клетва у облику питања).

СÓКОЛЕ, ДА ИСКОКÓЛИШ, ПА — нигде да те нéма. Пир.

— нiкада бчи да не склóпиш. Ако си тi сóкол, нигде врáна нéма. ВРж.

Сóколе, црни Сóколе! Сóкол ли си, врáна ли си, црне ти врáне бчи извади́ле. Рос.

Сплуáл се на зéмљу, усмрдéл се, распáдал се, да бóг даде. Пир.

Сплува́л се на зéмљу. Пк.

Спомену́ло се, не поврну́ло се. Вој. (Изрека у виду клетве и бајалице).

Србо, србéла те кóжа. Гњ.

СРÉТКО, својé чéдо да не срéтнеш, своју срéћу да не вiдиш. Срце те изéло,

Срétко. Нiкакву срéћу, Срétко, да не вiдиш. Кр.

— срце те изéло, срéћу да не вiдиш, чéдо да не срéтнеш, кyрјаци да те срéтну па да те растргну. Тм.

Срѣћу да не видиш. Да ти се рѹће исѹше, да ти се бчи исѹше. Рас.
 СРПКО, КОЖА — да те засрбѣ, па да те нѣкад не мѣне. Вој.
 — те засрбѣло, па те нѣкад не мануло. Пир.
 Срце га изѣло. Вој.
 СРЦЕ ДА — га изѣде (Гос); му поцрнѣје, нѣкакво видело да не види (Држ).
 Срце љу ватило, па љу не пуштило. Вој/Чин.
 СРЦЕ ТЕ — болѣло, па да те нѣкад не мѣне (Рс); испило (Вој).
 — савило (Гос); свѣило (Вој/Држ).
 Ставнило ти се, па ти се не савнуло. Тм.
 Стоко проклѣта. Вој. (Увреда у облику клетве) .
 СТРЕЉА ТЕ — изѣла (Пир); убило (Изв).
 Сѹше, Сѹше, синуло, па те испрлило. Пир. (Мајка ћерки).
 ТАЈА — мајна рабѣта. Пир. (Тешком послу).
 — мангусѣја. Вој. (Најчешће стоци, ређе људима).
 — мангушка рабѣта (Вој); марѣнска рабѣта (Чин); опѣлна рабѣта (Сук/Вој). (Тешком послу).
 — опалија (Вој); опѣлна свињетѣрина (Држ).
 Таја, таја, сас вештачка та деца, на вештачѣте нѣђе по свѣт да бди. Пир.
 Танчо, ега се утѣнчиш, да бѣг даде. Вој.
 Татко, татка те ударила. БЧ.
 Тѣје пѣре на сѣндѣк да тѹриш, што си ми пѣвише узѣл. Пир.
 Текѣ, како си тѣ мѣн с рѣч рѣнула, текѣ бѣг да те рѣне. Пир.
 ТЕКВѢ ДОБРО — да ти дѣде дѣ-главу и тѣб. Брл/Рас.
 — и тѣб да стѣгне, па да те држѣ, и да не мѣж да се курталишеш. Сук.
 — нѣк и тѣб стѣгне. Тм.
 Теквѣј ако добди, поменѣло се, не поврнуло се. Ми старци да га не дочѣкамо. Зав. (Молитва-бајалица, у облику клетве).
 ТѢ ДА — ме клѣш?! Кѣцнуло те ѹ-главу. Сук. (Ономе ко га ударио).
 — цркнеш. Заштѣ мѹж да ми цркне ?! Пир/Гњ. (Клетва на клетву)
 ТѢ јѣтрво, да лежѣш, па да мукѹјеш, а сѣн да ти се жѣни. И свѣ да играју и поју, а ти да умѣраш. Јал.
 ТѢ ЛИ — ме па рѣниш?! Рѣне те распѣдле. Пир.
 — бѣш да (ме) клнѣш, а јѣ да те благосѣвљѣм, рѣѣо проклѣта?! Изв.
 ТѢ — ме клѣ, клѣ, и рѣдува се ка ми чѣрѣте помрѣше. Ама сѣ и твѣјете почѣше. Чѣ се зѣтрете! Вој.
 — мѣне клѣла, тѣб да стѣгне. Влк. (Клетва на клетву, и расклетва).
 — не знајеш?! Ама како знајеш, текѣ те и стѣса. Изв.
 ТѢ СИ — бѣгу додолѣла, он чѣ глѣда да те нѣма. Пк.
 — ѣмаш ѣйтку! — Морѣ, да бѣг да се заѣтитѣла сас теквѹ ѣйтку, па љу нѣкада бѣ-срце не стурѣла. При.

— проклѣтник, и да остáнеш проклѣтник, и нѣкад домаћин да не будеш. Пир.

Тѣ њути, скамени. Скаменило те. Пир.

ТѢЈА — душманин, име му се не чуло. Држ.

— ми изеде срѣћу, змија га за-срце изела. Км.

— се не наједе. Ђоспод да га убије. Брл. (Сину, који много једе).

— старчина, да ббг да улогав полежал, и не дигал се. Ста.

— тѣја, што се вбзе у жлтата кола, сви да изђину, па да ђи сас крв попрскају: БЧ/Пир.

ТЛЦНУЛО ТЕ — па нигде да те нѣма (Чин); у-главу, ббг да те убије (Пир).

Товá добрó да те не замине. Вој/Пет. (Иронична клетва).

ТОВА ДОБРО И ТЕБ ДА СТИГНЕ — па да те држи, и да не мбж да се курталишеш од нѣга. Гра/Соп.

— теквá срѣћа дб-главу да ти дбјде, па пбсле заједно да викамо. Пир.

ТОВА — зајре што си од мене укрáл, сáмо товá зајре да имаш и с нѣга да се раниш. СГл.

— је татабица, татабице га изеле, црвје га изели. Кс. (Мужу).

— мангушко једене. Вој. (Оброку, често је, а нема хране).

— на најмило, на грбѣшта да изнесеш. Тм.

— опáлно карáње. Сук. (Клетва прешла у фразем).

ТОВА ПА — мангушко једене (Пет); опáлно једене, нѣкад њим нејѣ дбста Вој. (Оброку, односно деци која често траже да једу, иако нема).

ТОВА — ти умрело што ти из окбто испáдло. Тм.

— у-гору и у-воду нек иде, преско плáнине. Дој. (Клетва и бајалица).

ТОВА ШТО-МЇ ЈЕ — рекъл, нѣк му постоји на шију, ли му је сá дошло да вѣди. Пк. (Клетва на клетву).

— укрáл! Да осакатѣје, да оћоравѣје, за-душу да му се најде. Држ.

Товá што речѣ, спрам главу да ти је. Пир. (Клетва на клетву, и расклетва).

ТОВА ШТО СИ — мѣн реклá, нá-главу да ти постојѣ. Пк.

— ми из кућу изнѣл, за-душу на грбб да ти изнесу. Кр.

— узѣл, за-душу ти се нашлб. Пк/ВЛк.

Травá му низ кбсти прорáсла. Држ.

ТРЕСАК ДА ТЕ — трѣсне, па да не мрднеш (Гра); удáри у-главу (Пир).

Трѣснуло га, па му се мбзакат разлетело. Брц.

ТРИ ГОДИНЕ БОЛЕС ДА БОЛУЈЕШ — на иглене уши да мињујеш, из иглене уши да глѣдаш, из иглене уши воду да пијеш. (иглѣни). Пир.

— низ иглене уши да мињујеш, низ иглене уши да се просрѣташ. Брц.

ТРИ СѢНА ЇМАШ, ТРИ — барјáка на кућу да заkáчиш. Два барјáка по синовѣти, што су тука, а рицѣтога из Бѣоград у два сьндѣка да докарате. Пá, ако ви је товá мáлко, голѣмото унуче у пѣти сьндѣк. Јá сам рѣшила туја кућу на пустињáк да направим. А тáја децá што

оста́ну, да бде по свѣт ко прошљаци за зало́к ле́б. Пир/Држ.
 — барја́ци да разви́јеш, и свити́ (синове) у сьндѣ́ци да нату́раш. Држ.
 Три́јесе те стрѣ́ле у-срце уда́риле. Пир.
 ТРИ́ЛЕТНИЦА — га трѣ́сла, па га ни́кад не пушті́ла. Црн.
 — да га ва́не, да бо́г да. Брц.
 — те трѣ́сла, да бо́г да, па те не пушті́ла. Пир.
 Ту́в ли најде́ мѣсто да се посѣ́реш, да бо́г даде́ не посра́ло се ма́јњи. Пир.
 (Малом детету).
 Ту́жан по свѣ́т оди́л, ни́где ле́к не нашѣ́л. Пк.
 ТУ́ЖНА ПО СВѢ́Т ДА — идеш, туга́ да ти на́-срце ле́гне. По свѣ́т да идеш,
 ле́к да не најдеш. Брц.
 — по свѣ́т да бди́ш, ни́где сре́ћу да не најдеш. Руд.
 Ту́жил (си) ме́, ту́жан по свѣ́т да бди́ш. Нш.
 Ту́жо, туга́ ти на́-срце ле́гла, па да бо́г даде́, ле́к да не најдеш. Брц.
 ТУ́ЖО, ТУ́ЖАН ПО СВѢ́Т ДА — бди́ш, па да се ни́кад не развесѣ́лиш, да бо́г
 даде́. Трњ.
 — побди́ш. Пир.
 Ту́жо, ту́жно по свѣ́т оди́л, и све́ да си ту́жан, и ни́кад да се не сми́риш.
 Пк.
 Ту́ка! Ту́ка! Куде́ уда́рам сас ногу́ту, ту́ка да ви сара́ним, ту́ка че ви
 спо́меник поди́гнем. Пир.
 Тупа́н. Вој. (Детету).
 Тупа́не, ма́лечк ти! Вој. (Детету, када направи штету).
 Тѣ́к! Тѣ́к! Бе́лће! Ко́ј те увати́л од те́бе ло́ј топи́л. Ама ја́ не уме́јем да
 клне́м. Ма́ма ка до́јде из гра́д, она́ по-зна́је. Ё́ма да ви́диш како́ она́
 клне́. Пир. (Магијске радње).
 Ћеле́ме проклѣ́то. Вој. (Блага клетва, а каткада и за изражава́ње милости
 према несташном детету).
 Ћо́пав да бди́ш. Нш.
 ЋО́РАВ ДА — бди́ш (Вој); по́јдеш, да бо́г даде́, па до́м да си не до́јдеш
 (Јал).
 — побди́ш, па зи́дове да попи́паш. Дој.
 Ћо́рав по свѣ́т да бди́. Гос.
 ЋО́РАВ ПО СВѢ́Т ПООДИ́Л — у дру́ство се не умеша́л, бро́ не заигра́л. Јал.
 — у-оро се не увати́л. Сук/Јал.
 ЋО́РАВ — у-земи д-и́де (Брц); у зе́мљу да оти́деш (Пир).
 ЋО́РАВА — да бди́ш, с прсти́ да пи́паш (Тм); по свѣ́т да бди́ш (Ор).
 — му стра́на. Вој/Сук. (Клетва-изрека: Нека иде дођаво́ла).
 Ћо́раво да по́јдеш. Гос/Вој.
 Ћо́рна је́дна, ћо́рава! Ћо́рава по свѣ́т да бди́, ћо́рава у-зем да оти́де. Гос.

- Ћорча! Ћорав по свет да побди. ВСв.
- Ћути, пепел ти на језик. ВРж. (Расклетва и бајалица).
- У БЕЛ СВЕТ ДА ЙДЕШ — добро да тражиш, добро да не најдеш. Пир/Црн.
— никада добро да не видиш. ЦД.
- У беснило да отидеш и ти, да бог даде. Цер.
- Ў, бог те убило, да те не убије. Ашбн те појел. ДД. (Стоци, најчешће кокошки, али и човеку).
- У бунар да се удавиш, двајес метра ў-земи да штукнеш. Пир.
- У вра те коњи згазили. Гос.
- Ў, ВЉК ТЕ — изел (Гос); удавил (Брл).
- Ў-главу те убило. Брл.
- Ў-ГЛАВУ ТЕ УБИЛО — моје добро (Пир); зашто текá напраји (Брл).
- Ў-ГЛАВУ ТЕ — ударило. Ста/Тм.
— чукуло, па да не знајеш ни лебац да једнеш, ни воду да пинеш. Брц.
- Ў-ГОРУ — да отидеш, дома да си не дојдеш, да се ў-свет изгубиш. Пк.
— и у воду да иде, да бог даде. Да га више не видим. Сук/Вој. (Клетва и бајалица).
- У ГРОБ ДА СЕ НЕ — расипеш (Пир); распаднеш (Јал).
- У грцман ти се од рибу коска запретила. Пир.
- Ў, ДА ЋУ БОГ — убије! Гледе ћу каква је дористрашна змијата. Гра.
— убије, гле каква је! Вој. (Змији која је изненадила).
- Ў, ДА ТЕ — не-знам-што буде. Вој. (Фразем за исказивање милоште и подршке, у облику клетве).
— пцета изеду. Сук/Брц. (Стоци, када је у штети).
- Ў-зем те турим. Км.
- Ў-земи да се не распаднеш. Грш.
- У иглу да те удену, сас слáмку да се потпираш, и слáмката да ти је тешка. Пир.
- Ў, језик прегризал. При. (Расклетва, али и клетва-шала).
- У јендек да умреш, па да те пцета и врaне разнесу. Сук.
- У колѣнце (да) му се куче насѣре. Зав.
- У КУЋУ — да му сви викају, само поп да (му) поје. МСв/Гњ.
— му поп запојал. Пк.
— све да му је плно, само амбар да му је празан. Км/При.
- Ў, мaни, ў-гору и ў-воду да отиде. Вој. (Клетва-бајалица).
- Ў, не исприштосáло се, да бог даде. Вој. (Детету које врши нужду).
- Ў, НИГДЕ ТЕ — немáло (ДД); немáло, што-чѣш па ти тáмо (ЦД).

- Ў, однел га марен. Пир/Држ. (Блага клетва).
- Ў, пепел ти на језик. Соп. Кад те некоје клне, а ти му текá речеш да се клетвата не приване.
- Ў, проклéто говéдо, нéче ни бóга да нáзве. Пир. (назовé. Вој). (Клетва-љутна на оног ко се не јави при сусрету).
- Ў, пустињо! Опустéло му, чијó је. Нéка бóг дадé да нéмаш гáзду да те прибéре, ка је пушти́л да му се текá сто́ка сн́ита. Кс. (Грлу стоке, које лута по пољу и прави штету).
- Ў-руку свечу да подржиш, па тегáј ду́шу да испу́штиш. Пк.
- Ў свој дóм свр́тиште да нéмаш, по чужде íже да идеш, чужду срéћу да глéдаш. Сук.
- Ў-срце да те р́чне, како т́и мéне што си сас рéч р́чнула. Пир.
- Ў сьнд́к да ћу докáрају. При.
- Ў Топóлницу да от́идеш, да бóг дадé, па с лудити да се дру́жиш, и од лудíло да се лéчиш, и да те н́икад не о́лече. Км.
- Ў, црвици те изéли.Пир.
- Ў црн повóј да га повíјеш. Тм. (Младој мајци).
- Ў чијé си се дрéје венчáл, у тéје дрéје и да се разв́енчаш, да бóг дадé. ДД.
- Ў, што ме уплаши, бóг че ти с́уди. Брц. (Блажа клетва).
- Ў ш́уму отишлá, па те н́икад не нашл́и, него те в́лци изéли. Ш.
- Ўапа ме зá-срце, ў-срце те р́гнуло. Вој/Јал.
- Ўбаво, марен да га в́иди. Вој. (Похвала у облику клетве).
- Ўбаву ку́ћу да íмаш, ама да ти се огњ́иште угáси. Држ.
- УБ́ИЛ — га Гóспод! Вој. (Блага клетва, најчешће мужу).
— ђи Гóспод, това́ ли су родíтељи, баштá и мáјна. Чин.
- УБ́ИЛ ТЕ — бóг у алúту. Вој. (Мужу. Честа клетва у љутњи).
— мáлер (Пир); мáрен (Вој/ВРж); мáрен у алúту (Кр/Вој).
— óгањ. Гос.
— снéг. Пир. (Блага клетва-шала).
- УБ́ИЛА — га Светá Недéља. Вој. (Блага клетва)
— те Светá Богорóдица. Пир. (Блага клетва).
- УБ́ИЛА ТЕ СВЕТá НЕДЕ́ЉА, ШТО — блáжиш на Рáспети пéтак, нéче те Гóспод прибéре?! — Јá и не сáкам да ме прибéре. Нек тéб прибéре. Ти свáђи д́н у цр́кву идеш, па сте ми досадíли и т́и и бóг. Држ. (Баба, свом старом, Солунцу, и он њој).
— га рáсипа. Изв. (Мајка детету).
- Уб́ила те Светá Пéтка. ВЛк/ВРж/Вој.
- УБ́ИЛО ГА — Гóспод! Наш́л с мéн да се замлáчује, с домаћ́ицу жену. ВЛк. (Клетва, и разметање у облику клетве).
— мáрен. Км/Вој.

- УБИЛО ЛИ ГА — Господ; ма́рен. (ви; ђи; ђу; те). Пир.
- УБИЛО ТЕ — бђг; Гђспод. Вој/Сук/Пир. (Мужу, клетва-прекор).
 — снђг. Пир/Гос. (Блага клетва-прекор, и шала).
 — у-главу. Вој. (Жена немоћном који је задирује, а и сваком другом).
- Убђде ме у-срце, срце те изђло. Кр/ВСв.
- Увђдо ђи у рђд, а онђ ме са оговђра и клнђ, и ђка сви да чују како́ сам ја́ штрђкава, а она́ нејђ. Клнђ и мђне, и децђ, ама нђк му се у пђзуку струпа, нђк му у пђзуку падне. Рс. (Клетва на клетву, и расклетва).
- Уврђди ме, те ми́рку нђмам. Да бђг дадђ, и она́ ђу немђла. Пир.
- УГРЧИЛО — те (МСв); те, да бђг дадђ (Кр).
- Ударђл те лђб у-главу, што га врљаш а не јђдђш. Држ/Пет/Вој.
- УДАРИЛО ТЕ — мојђ добрђ у-главу (ДД); трђсак (Цер/ТД); у-главу (Гос).
- Узђ ми га, ама да ти не слђжи за млђго. При.
- Узнђш ли црквђно, нђче ти је на ђрно. Пк.
- Уклђђл га бђг, па си ни пђт прђд-нође не ви́ди. Ђко, нђка га јђш клђца, тођа је за нђга. Вој.
- Улђгав по свђт да ђдиш. Вој.
- Улђгава да ђдиш, па да се ни́где не свртђш. Бс.
- Улђгаво поодђло по свђт. Гос.
- Умрђл, а крз кђсђе ти травђ пронђкла. Тм.
- Умрђла ти ма́јна. Вој. (Дете детету).
- Умрђло ти тођа што си јђдва дочђка́ла да се рђди. Брц.
- Умри, ђло белосвђцка, умри. Дђста си ми ду́шу појђл. Тм. (Мужу).
- Унаказђл те бђг. Што се мђшаш у бђжју ра́боту? Рс.
- УНУ́ЧЕ — му не завикђло, не доживђл да га ви́ди. Пн.
 — ти крђђшку поноси́ло. Пк. (ти не. Бс.).
- Ура́сал ти двђр у пђлђн, па ку́кавице кука́ле по нђга. Држ/При.
- УСТА — га болђла (ЦД); да ти се ишчђпе (Пир).
 — ишчђпчи́ло, да бђг дадђ, и кђсђе ти се распђдле. Брц.
 — те болђло. Кр.
 — ти се на тђл изврну́ла, када́ нађпако орати́ш. Км.
- Усђла ти рука́ до ла́к. Тм.
- Усђле ти ру́ђе до ла́ктове. Тм.
- Утенчи́л се, да бђг дадђ. Тм.
- Уђна проклђт. Вој. (У облику клетве истиче се важност ујака. У истом смислу каже се — Ма́јна проклђта! Башта́ проклђт! Јђђанка проклђта! и сл.).
- Цвђђђне, сас цвђђе те ма́јна не зађитђђла. Рс.
- Цђл свђт те клнђ, јђга те стђгло. Пк.

- ЦИГАЊЕ — му бочи извади́ли; ти дрѓнци поноси́ли и сѣину́ли. Пн.
- ЦРВИ ГА, ДА БОГ — да, на́-живо изе́ли (Пк); даде́, изе́ли (Пир).
- ЦРВЈЕ ГА ИЗЕ́ЛИ — на онѣ́ја свѣт, да бѓг даде́; па тегáј да ўмре. Пк.
- ЦРВЈЕ — да га изе́ду (Пир); лази́ли по те́бе (Тм).
— му крз кошчи́не лази́ли и крз-очи излази́ли. Брц.
- ЦРВЈЕ ТЕ — ди́гли, па с метлу́ те ме́ли (Ор); изе́ли (БЧ).
- Црвје ти бочи извади́ли. Пк.
- Црвици га изе́ли. Пир/Вој/Сук.
- Црвичичи га изе́ли. Км/СГл.
- Цре́ва ти искочи́ло. Пир.
- ЦРЕ́ВА ТИ СЕ — да бѓг даде́, преврза́ла (Брц); згрчи́ла (Вој).
— угрчи́ла (Држ); угрчи́ла, да бѓг даде́ (Сук).
- ЦРКАЛ — га какѣ́в је. Ста. (Клетва или похвала, зависно од ситуације).
— да бѓг да, бочи ти испáдле. Свѣ ло́ше пра́виш, па мо́ра да те и кли́ем и бру́кам. Км.
- ЦРКЛО, ДА-БОГ — даде́. Вој. (Најчешће блага клетва).
— даде́, и од деца́ ви́дело не ви́дело. Јал.
- Цркло му. Пк. (Стоци у штети, али и детету).
- Цркло, пүкло, бѣс да те ва́не. Пк.
- ЦРКЛО, ПүКЛО, БОЛКА ТЕ — вану́ла (ЦД); ва́нула, чу́ма те вану́ла, не напи́ло се, не најѣло се (Цер).
- ЦРКЛО, ПүКЛО — да бѓг даде́ (Сук); не напи́ло се, не најѣло се (Јел).
- ЦРКНИ — кү́че, цркни! Ка ми доводи́ш чу́жду жену́ у мою́ кућу́ и на мою́ бочи спи́ш сас ну́. Тм. Текá га проклéла, и бн ўјутро ѣстина умрѣл.
— ми, пүкни (ми), душма́нче. Вој. (Дечја шала-изазов).
— не напи́л се. Јал.
- ЦРНА — ви поје́ла; га изе́ла, бо́лка га изе́ла, гу́цурица га изе́ла. Пк.
— и поје́ла (Гос); љи чу́ма изе́ла (ВС).
- ЦРНА ТЕ — бо́лка изе́ла (Сук/Пн); је́втика изе́ла (Пн); ну́жда изе́ла (МСв).
— му́ка изе́ла, па јега́ не осѣвну́л до јутре (Пк); поје́ла (Гос).
— ну́жда изе́ла (МСв); уби́ла, пачáвро, и ти́ ли си за ора́ту (Кп).
- ЦРНА ТЕ чу́МА — изе́ла (Пн/Кр); одне́ла (Брл).
- Црна чу́ма да те изеде́. Пир.
- Црне богѣ́не да и ва́ну, што то́лко грду. Пк. (Свињама).
- Црни барја́ци на ку́ћу да ти се пови́ју. Км.
- ЦРНИ ДУШМАЊЕ — да поцрне́ју, па да потьвне́ју. Км.
— задуши́ло љи, па с прѣсти да ора́те. Вој/Пет.
— поцрне́ли, па потьвне́ли како́ земља́. Пк.
- ЦРНИ — катра́н да га изеде́ (Држ); при́ш да те уби́је (Гра); те влѣци разне́ли (ВЛк).

Црница га изела. При.

Црничка га сваљала, да бóg даде. Пир.

ЧАВЊЕ — и гаврање те по сливе разнели. Држ.

— му мбзак искључале, бчи извадили. Брц.

ЧАВЊЕ ТИ МОЗАК — искљувале (Држ); искљувале, да бóg даде (При).

— искључале (Пет/Вој); испиле (Ор).

Чавње ти се насрале у акблат. При.

Чворуга ти се дигло на челó. Рс.

ЧЕ ГА — клнем да просере катран и цецелъ. Нш.

— прájмо текá, а нека си ђавол опáшку искубé. Соп. (Клетва-изрека).

— убије бóg. Вој. (Блага клетва-упозорење).

Че кáжеш, ама че те наkáже. Вој. (клнеш, ама. При).

Че ми сéднеш на колéно да ми се помóлиш. Онó че дóјде! (На колéна).

Пк.

ЧЕ МУ ДÓЈДЕ И ЊÉМУ — бд-бога (Гос); Црни пéтак (Дој).

Че му дóјде Црни пéтак. Пет.

Че плáти?! Платнó му се нá-очи турило. Пк.

Че се удáри ў-главу, ама пóсле. Држ. (Блага клетва-претња, и упозорење).

ЧЕ СИ ГА — нáјде бд-бога (Сук); бд-бога нáјдеш (Вој).

ЧЕ ТЕ — бисне по тиквуту, па че разбéреш. Пир. (Клетва-претња).

— занéми, па немá да орáтиш. Сук.

— ргне ў-срце (Пир); пијáвње испију (Гра); пијáвице испију (Вој).

— убије бóg у алúту. Рас.

ЧЕ ТЕ УДÁРИ — лéбацат ў-главу; по чúтуруту, па че ти се отвóре бчи. Вој.

ЧЕ ТЕ ЧУКНЕ — лéбат ў-главу; лéбацат у главúту. Пир. (Клетва-упозорење).

ЧЕ ТИ ДÓЈДЕ — дó-главу, че ви́диш (Сре); Црни пéтак, ама полъка (Пк); Црни тóрник (ЩД).

ЧЕ ТИ СЕ — ожéни чéрката, ама ка ти на длáн длáка излéзне, да бóg даде. Пир.

— распршти све тóва, че даде бóg, па нече да има кóј да га збéре. Км.

Че тужи! Морé, тужан по свéт да бди. Км.

Че тужиш! Морé, тужан по свéт да лúташ, и да не знáјеш кудé лúташ. Сук.

Челéнка ти-се дигло нá-главу. Пк.

Чéлад да ти се потика. Церóва ти главнá у дúпе. Зав. (Клетва, и бајалица).

Чéмер те изéло. ВЛк.

Чéрко, íмам, íмам, амá землá га чува. Землá íма да га изéде, ама не́ма да ви га дадéм ако ме лóше пóштујете. При. (Претња која се приближава клетви, не само по облику већ и по суштини).

- Чёрку у вал да не тურიш. Пир.
- Чи́р ти се ди́гло на је́зик, па да не мо́ж да ора́тиш. Држ.
- Чому́га ти се ди́гло на челó, па да бдиш за́хитен. Рас/Вој.
- Чу́ва га, рашчу́вци га уда́рили. Кр/ВС. (Оном ко лоше чува своју децу или родитеље).
- Чува́ла сам га, рашчу́вци га изе́ли. Гра. (Незахвалнику; кога је подигла).
- Чу́кнул те леба́цат у-главу. Држ. (Блага клетва).
- ЧУ́КНУЛО ТЕ — одозго́р (Ор); у-главу, ка́кв си (Чин). (Блага клетва-милошта).
- ЧУ́МА ВОЈ О́ЧИ — извади́ла (Гњ); изе́ла (Вој).
- ЧУ́МА ГА — затре́ла; изе́ла; одне́ла. Чин/Вој.
— одне́ла, да га не́ма (ВЛк); разне́ла (Кс/Бри).
— уда́рила, па се не сврте́л ко́ј ме ди́ра. ЦД.
- ЧУ́МА ДА — га уби́је (Пир); ђу однесé, чу́ма да ђу изеде́ (Рс).
— ји поједе́. Соп.
- ЧУ́МА И — побíла; потр́ла. Црн.
- ЧУ́МА ТЕ — загоди́ла (Бла); затре́ла (ЦД); изе́ла (Тм).
- ЧУ́МА ТЕ ИЗЕ́ЛА — да те Го́спод уби́је (Пн); куде́ идеш на та́мо (Сук).
— црвје́ те поје́ли. ЦД.
- ЧУ́МА ТЕ — поје́ла, што́ сам те рани́ла (Цер); ргну́ла, па до́м не нашлá (Пк); р́чнула (Рс); удри́ла (Вој); уда́рила (Вој/Сук).
- ЧУ́МА ТЕ УДА́РИЛА — да те уда́рила (Чин); па се не сврте́л (СГл/Вој).
- ЧУ́МА ТИ — ку́ћу затре́ла. Бри.
— у ку́ћу уле́зла, па све́ ти по ку́ћу разне́ла, и све́ помори́ла. Сва че́љад увечер да ле́гне, а у́јутро да се не ди́гне. Бри.
- Чу́ма че те за́тре. Пк.
- Чу́мо проклéта. Вој/Пир.
- Чи́ћер да ти се зду́ва. Пир.
- Чи́ћерица ти се изе́ла. Ор.
- Шамíја ти изго́ре́ла на-главу. Тм.
- Шва́бе ли су, Не́мци ли су, да ђи занéми ка́кви су. Кр/Сук.
- Шегу́јте се де́ца, ама че ви бо́г помо́гне на шегу́ту. Бри. (Клетва-шала, и чак благослов).
- Шљогира́ло те, да бо́г даде́, али прво́ јевти́ка да те подр́жи. Изв.
- Шљóкчо, што те не шљогíра. Штó те, шљóкчо, шљóг не шљогíра. Нш.
- ШТО-ГА́ НЕ — приви́ну, бо́лка ти се приви́нула. Пок.
— проклéм, това́ да га не сти́гне. Пк.
- ШТО-ГА́ — уби ма́рен?! Вој/ВСв. (Клетва-изрека: Шта му би?!)
— узе, да бо́г да си на́јмило у не́га зави́јеш, или сас те́бе у грóб да си понесéш, ако га не врне́ш. Јал.

ШТО ЈЕ — онó мен помислило, бд-бога га је стíгло, а и јóш че га стíгне. Пир.

— побеснела?! Да-ли за мýжа, да-ли за дрýго? Што ме једе, вéчна ђу изéла. Пир.

Што кáже, да га снакáже. Пк.

Што кáжеш, да ти тóв душá нóси. Пк.

Што кáпе лулáта, не кáпнуло, да бóг даде. (на лулúту). Вој.

Што кáпеш тáм при њи, ко да нéма рáбота дóма? Раскáпáл се, да бóг даде. Вој.

Што ли гáцаш пцетáта, рђо? Јегá ти пцетáта нá-главу извивáла. ДД. (нáд-главу. Вој).

Што лýжеш, лéко да не прóјдеш. Чин.

ШТО МЕ — искáрујете? Јá че си сáм излéзем из кýћуту, ама из кýћуту и бóг да ви излéзне. Пир.

— једе, вéчна ђу (мýка) изéла. Пир.

— лáјеш кáкó бéсно кýче. Пк.

— удари, нóпав да остáнеш. Црна те нýжда изéла. Од тебе ми је на пýпак тýжно. При.

ШТО-МÉН МÍСЛЕ, БÓГ ДА ЊИМ — врне, и њíна децá текá да прожíве. Брц.

— плáти. Брц.

Што мéн мíсле, тóва бóг да њíм даде. Пк.

ШТО МÉН МÍСЛИ — бóг да му свé надокнáди. Рс.

— њу да стíса. А онó си њу и стíса. ВЛк.

ШТО МÉН — клéла, тебе да стíгне. ВСв. (Клетва на клетву, и расклетва).

— мíслиш, тéб да не замíне. Брц. (стíгне. Пк).

ШТО МÉНЕ МÍСЛИШ — нéка тебе стíгне (Км); тебе да ти бóг даде (Пир). (Клетва у виду благослова).

ШТО МÉНЕ — помисли́л, свé да ти се у пáзуку стрúпа, а што ти је нáјмило да ти стíгне. Пк.

— стíгло, тебе да не замíне. Држ.

ШТО МИ — детé удари, грóм да те удáри. Рас.

— свé упропасти, липцáло, бóг те убíл. Км. (Свињи, у штети).

— се мéшаш у дóм, црéва да ти се измéшају, да полудéјеш и побеснéјеш. Пир.

— сóлиш, штó ми тýва чíташ, штó не престáнеш?! Читáл ти пóп нáд-главу. Пир.

Што мíсле да њим мíслим, бóг тоvá да њíм дáде. Брц.

Што мíслиш мéне, нáјмило да ти стíгне. Брц.

Што му не прче?! Јал. (Стоци, у штети).

Што нас стíгло, тéб нéма да замíне. Вој. (Клетва на клетву).

ШТО НЕ — зарадиш, па да си купиш? Што си у шаће не плунеш, па да си зарадиш ко мој муж, па зарадено на своја деца да си оставиш, него отимаш чуждо? Затов што отимаш, видело да не видиш. Гра.

— затвориш таја уста проклета, главу ми размири. Вој.

— платиш, платно ти на-очи? Сук.

— приде да га узнеш, циђер ти се привануло. ВЛк/Пок.

— умре тија бесник, да се спасим од њега. Рс. (Мужу, који није присутан).

— црче, него ме само сасипујеш? Јал. (Мужу).

Што са не оратиш? Ајде са нешто кажи! Да бог да никад не прооратила. Вој.

Што сам клела, да бог да те стигло. Пк.

Што само питујеш, пипка те уватила па те не пуштила. Пир.

Што си мѐн рекла, теб не заминуло. Тм.

ШТО СИ МИ ОТЕЛ — земљицу, уста сас земљу да ти се напине, а и земља да-ћи поједѐ. Пир.

— на деца сирочетија, да бог да никад жив (да) не одиш по њу, него у мртвачињи сьндѐк да те доведѹ, сас мртвачка кола. Пир. (Деверу, који се помогао њиве која припада братанцима).

ШТО СИ ТУВА КОПАЛ, ДА СИ ЗАКОПАШ — главѹту. Вој.

— најмило. Јединцатога да си закопаш. А черку девојћу имаш, па и њу да закопаш. Држ.

ШТО ТЕ — ђавол не издѹје, ало шашава. Сук.

— изду ђавол, па се не мођ оћутиш, рђо проклета. Вој.

— не удари нешто у језикат, па да занемѐјеш, да бог даде. Нш.

— не шљогира, пијаницо проклета. Пк.

— нешто не скоклѐне, па да се село курталише оди тебе. Вој.

Што тува капете, па пијете од-јутро, убила ви Света Недѐља?! Мѐне ли чѐкате да ви искарам? Сре.

Штрѐкно штрѐкава, на чѹму си се направила, чѹма ти очи извадила. ВСв.

ШТУР ПО СВѐТ — поодѐл, блѐсавога те народ погледал. Пир/Брц.

Шѹга те изѐла. Кр. (Стоци).

ШѹМ — да те вѐне (Пк); те ватило, па се никад не спасил (Пир).

ЗАКЛЕТВЕ (И ПРЕКЛИЊАЊА)

Ако је онѐв твојѐ, закѐли се у децѐта. Брл. (ТИ-заклетва).

Ако лѐже, гѐвна да једѐ. Брц. (ОН-заклетва).

АКО ЛѐЖЕМ — да се одѐвде не помѐрим (Гос); децѐта да нѐмам (Об).

— *очи да нѐмам (Вој); устѐта да ми се ишчѐпе (ВЈ).*

- Ако ми бч верујеш! Ја ти не могу душу дадем. Бог че ми верује, ако ми ти не верујеш. А бог има нади сви. Км. (Преклињање).
- АКО НЕЈЕ ТЕКА — да се не померим од овова место. Сук/Вој/Чин.
— две деца имам, да ти немам. Вој.
— дом да се не врнем. ВЛк/Пк/При.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА, ЈА — че главу на труп да турим. Чин.
— чу главу на труп да турам. Вој.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА, ЈЕДНО ДЕТЕ ИМАМ — да га немам. Рас.
— дом да га не затечем. При.
- АКО НЕЈЕ ТЕКА — никога да си дом не затечем. Пир/Ста.
— ноће да си пребјјем (Гра); бчи да ми испадну (Држ).
— туча сам најтњак. Вој. (При том показује врат).
- Ако сам излџал, бчи ми испадле. Рос.
- АКО САМ ЈА, ДА СЕ НЕ ПОМЕРИМ — од овова место (ДД); отува (Км); отука (Сук).
- АКО САМ — ја, своја деца бдалек да не видим. ДД. (Шалџива заклетва).
— текá рекла, да бог да цркла. А ако несъм рекла, ти да цркнеш, да бог да те закопала. Пир/Рс. (ЈА, ТИ, заклетва).
— това ја направил, децата дом да си не затечем. Рс.
- АКО ТЕ ЛЉЖЕМ — грбину да си не видим. Рс. (Шала у виду заклетве).
— да се не померим отува. Пир.
- АКО ТИ — подвџлим, година да ми подвџли. ВЛк.
— това напрџиш, ја че идем у калуђери. Брц.
- АКО ТОВА КАЖЕШ — да занемјеш, па да не оратиш. Гра. (ТИ-заклетва).
— у немци да отидеш. Гра/Вој. (ТИ-заклетва).
- Аман-заман! Вој. (Преклињање).
- Бог ми душа! Вој. (Заклетва-изрека).
- Брате мили, помогни ако имаш душу! Км. (Преклињање).
- Глава на рамена да ми стоји, ако те лљжем. Јал. (Заклетва-шала).
- Главу че си дадем за неџа. Вој.
- Говна да једеш, ако лљжеш. Јал. (Вулгаризам и ТИ-заклетва).
- Гре ти на-душу, ако лљжеш. Грш. (ТИ-заклетва).
- Да бог да, јутре не освнџл, ако несъм рекл џстина. Вој.
- ДА БОГ ДА НЕ ПОЧЕКАЛ — Свети Јован (Вој); Светога Јована (Сук); сина да оженим (Пир); Прџсвету (Кр).
- ДА БОГ ДАДЕ ДА СИ — не видим грбину. Бс/Рс. (Шалџива заклетва).
— одовдека кућуту не видим. Км. (Шалџива заклетва).
- Да ме загџши, ако сам ти преорџл. Пс.
- ДА МИ — бчи испадну, ако сам рекла. Црн.
— син јџдинац оџоравџе, ако меџата неје тува. Км.
— снаа рџди џораво и џтаво, ако неје текá. При.

ДА МИ ЎМРЕ МАЉНА — а само њу имама за заклетву. Пир. (Јединац без оца).

— ако лђжем. Држ.

Да ми ѱмре што ми је најмило, ако неје текá. ВЛк/Вој.

ДА НЕ — видим добрó (Јал); излэзнем отува, ако неје текá (Пет).

— мрднем од овóва мéсто, ако сам ти преорáл, и у мецýту да ме закóпају. Вој.

ДА ОЋОРАВЕЈЕМ, АКО САМ РЕЧ РЕКЛА ЗА — девојчето. ВЛк.

— тебе при додý Крстíну. Сук.

Да сам прóклета, ако сам га јá узéла. Вој/Сук.

ДА СЕ — клíнем у óба сíна, ако лђжем. Кс.

ДА СЕ-НЕ ПОМЕРИМ — од овóва мéсто, ако неје текá. Пет/Вој.

— отука, ако неје текá. Кр/При.

Да се расéднем, па да се расéднем, ако сам излýгал. Вој.

Да ти ѱмре мајна, ако лђжеш. Држ/Пир. (ТИ-заклетва).

Да цркнем, ако неје текá. Пет/Км.

Два сíна имама, ко две óчи, и у њí глéдам, и њí да нéмам, ако неје текá. Изв.

Два децá имама, да љи не видим, ако лђжем. Гра.

ДВЕ ДЕЦА ИМАМ, ÓБЕТЕ — више да не видим, ако лђжем. Држ.

— да не затечéм, ако неје бóш текá. Вој.

ДВЕ ДЕЦА ИМАМ, ÓБЕТЕ У ЈЕДБН СЪНДБК ДА — сарáним, ако сам ти јá кокóшкуту утепáла (Вој); тýрим (Држ).

Две ми óчи! Вој.

ДВЕ МИ ÓЧИ! — Нéчу више да краднем. Км.

— И трéћи нóс. Пк. (Шалýива заклетва).

ДВЕ ÓЧИ ИМАМ — ако сам те излýгала, да ми испáдну. Вој.

— да љи нéмам, да ми испáдну, ако неје текá. ВС.

Две ти óчи. Вој/Кр. (ТИ-заклетва).

Детé ми је бóлно, заштó да лђжем. Ако ми неје бóлно да га сарáним, а ако је бóлно, она свóјето да закóпа. Држ. (Заклетва, и клетва).

Деца да ми ѱмру, ако неје текá. Пн.

ДЕЦА ДА НЕ — видим, ако неје текá. Кр.

— видиш, ако лђжеш. Држ. (ТИ-заклетва).

ДЕЦА — да нéмам, ако те лђжем. Пир/Соп/Ш.

— дóма да не затечéш, ако лђжеш. Чин. (ТИ-заклетва).

Дóма да се не врнем, ако ти лопáтуту несéм врну́ла. Соп.

Душá ва́ља! Вој. (Заклетва-изрека: ево главе, ако није тако).

ЕВÉ — дýша, еве гýша, ако ви несéм све испричáл какó је билó. При.

— óчи да нéмам! Очíти су тýка! Чин.

- Ега се не помéрим од овóва мéсто, ако несéм реклá какó је билó. Сук.
 За нéга рúку че дадéм да ми отсечú. ВС. (Гарантујем да је поштен, и сл.).
 Їмам једнóга сíна, ама и нéга да нéмам, ако нејé текá билó. Јал.
 Јá, бóга ми, нéма да дадéм, па и глáву да изгúбим. Товá ми је баштинíја.
 Сук.
 Јá че се текá зарчéм: Че те исврúлим из овúја кúћу, па мáкар ме пóсле
 жíву дрáли. Пир. (Снаја прети свекрви, и заклиње се).
 ЈА ЧЕ — си нóс одрéжем, ако бóде. Тм. Текá рéко, ама пóсле не сéко ни
 носéве ни ушéве. (Сумња у нешто да ће се догодити).
 Јá че те заклнéм, сéстро мíла, девóјчето да ми глéдаш ко да је твојé. При.
 (На самрти је. Моли комшиницу и заклиње је).
 Јá чу се заклнéм: сáмо преко мéне мр́тву че улéзнеш у овúја кúћу. Пир.
 (Заклетва и претња).
 Какó, бре, óчи нéмаш, какó дúшу нéмаш, какó мóжеш текá! ПРж. Кá се
 човéци кáрају, па тíја што нéче да се кáра, óн на другóтога текá
 кáже, мóли га да му злó не чíни и да му не казúје погáне рéчи.
 (Преклињање).
 КЛНÉМ СЕ — за прáвду, за íме бóга. ТД.
 — у мојá децá! Да ђи овáја землá затрúпа, ако нејé мецáта бéш тúва.
 Вој.
 Клúч, катáнац, тúрена чивíја, нéма оráта. Вој/Пир. (Дечја заклетва-игра,
 а да би се пресекао међусобни спор, и сл.).
 Кóј нéма вéру, да ўмре од колéру. (болује). Пир. (Дечја заклетва-игра, да
 се држи свако договора).
 КÓЈ ПÍЈЕ — кавé, рéп че му порастé. Вој. (Дечја шáлива клетва).
 — у кáпак, че га вáти полáк. БЧ. (Дечја заклетва, клетва, и бајалица).
 КÓЈ — проорáти да изедé говнó — оди пчелú. При. (Шáлива МИ-заклетва).
 — се бáви, нéка се задáви. БЧ. (Дечја заклетва-игра, и шала).
 — си не изедé, да му се не рóди. Вој. (Шала у облику ВИ-заклетве,
 начин да стари наговоре децу да поједу свој део оброка).
 — тóва кáже, језíк да му исéне. При. (МИ-заклетва).
 КОМУ СЕ ЗУБИ ВÍДЕ, ДА ИЗЕДÉ — говнó; на мáчку кошчíне (Пир);
 погáнштрак (Вој). (Дечја МИ-заклетва, када се договоре да ућуте).
 Мáјна да ти ўмре, ако л́жеш. Вој. (ТИ-заклетва, детету).
 Мáни га за íменóга бóга. Вој/Км. Текá се кáже на нéкоје, текá се мóли
 и прекли́ња, да се мáне од злó, отимáње, карáње, бíјење, или пак ка
 напáда нéкога за нíжашта. Вој. (Преклињање).
 МÁНИ МИ СЕ — óд-главу. ВРж/Вој. (Преклињање).
 — óд-главу, такó-ти бóга мíлога. Вој. Текá се мóли кóј се не разбíра,
 па óче да се кáра, да се бíје, или нéшта да óтне. (Преклињање).

— с милога бѣга. Вој. (малога. Пир). (Преклињање: Остави ме на миру).

Могу да дадем двѣте рѹће да не бѹде текá ко што сам ви реклá, и да че онá пак големá рѹжа да испáдне. (излѣзне). Пир.

МОЛИМ ТЕ — за живога бѣга. Рос. Текá се мѡли нѣкој ка трѣбе нѣкому нешта мѡго вáжно да учíни или помѡгне. (Преклињање).

— ко бѣга. Вој. (Преклињање: Јако ми је важна твоја помоћ, помогни).

МОРЕ, НЕЧУ — ни прáг да њим престúпим (ЦД); њим ни прáг престúпим (Вој).

Не могу, ако бѣга вѣрујеш. Мани ме! Дој. (Преклињање).

Нема да бѹде! А ако бѹде, јá че лáјем. ВРЖ/Рс.

НЕМОЉ — ако бѣга íмаш. Тм. (Преклињање: Остави ме на миру, не наноси ми велико зло).

— бабѡ Рѹжо, мѡлим те ко мáјху. Пир. (Преклињање).

— сѣстро мíла, че те мѡлим. ВРЖ. (Преклињање).

Несѣм јá, ка ти кáжем! Да бѣг да кúху да си не вíдим одѡвде, ако сам јá. Бла. (Шáлива заклетва).

НИКОГА ДѦМА ДА НЕ ЗАТЕЧѦМ, АКѦ САМ ТИ ГА — јá узѣл; ударíл. Вој.

НИКОГА ДѦМА ДА НЕ ЗАТЕЧѦМ, АКѦ САМ ТÍ — јá напуштíл ливáдугу. Вој.

— узѣл бѹрето, ако је при мѣне. Пѡјди, па се увѣри. Грш.

О, нáнѣ мíла! Немѡј! ТД. (Преклињање, и исказивáње радости, страха, туге).

Оп-заклѡп! Кѡј проорáти, говнѡ да изедѣ. Чин. (Дечја МИ-заклетва, и игра).

ѦЧИ ДА НЕМАМ, АКѦ — лѣжем (Пир); нејѣ тѣка (Држ).

ѦЧИ ДА НЕМАМ, АКѦ САМ — јá товá напрáјíл (Јал); текá рекáл (Пир).

ѦЧИ МИ ИСПÁДЛЕ, АКѦ — лѣжем (Бла); нејѣ текá (Брц).

Ѧчи ми испрcле, ако нејѣ текá. Кп.

Пѡбѡгу! Пир/Вој/Чин. (Узвик преклињања).

Рѹку нá-срце! Вој. (Заклетва-изрека: Јемчим да је баш тако!).

Рукúту дѣснуту дáвам за њѣга. Изв. (Јемчим за њѣга).

Рѹће да ми отсѣну, ако сам јá товá узѣл. Брл. (прекршíл; скршíл; укрáл; учинíл. Вој).

Свѣ да си закѡпам, ако нејѣ текá. Соп.

Сѣстро пíсана! Вој. (Преклињање).

Сíне! Сíнѣ! Вој. (Преклињање).

Сиромáшка смо кúха! Помѡгни, ко бѣга те мѡлим. Зав. (Преклињање).

Срѣху да нѣмам, ако сам рѣч реклá (при њú). Сук.

ТАКО МИ БОГА. Сук.

ТАКО МИ БОГА — ја сас њи немам никакве закачушће. Лбжу те! Јал.

— несъм, па несъм, не мож ме кривите за нешта што неје билó. Држ.

ТАКО МИ — две-очи (Бер); двеће деца што ђи имама (ПРж).

— жива деца. Трњ.

— живо кучето! Ја само њега имама, па се у њега клнем, деца немама. Км.

— крс. Вој.

— крста до малог прста (Држ); крста и великог прста (Пир). (Шаллива заклетва, и здравица).

ТАКО МИ ОВЇЈА — крс. Вој/Чин.

— лебац што га једем! Евé, че га цунем и че се заклнем, али ја да сам — несъм. Вој.

ТАКО МИ СВЕ — живо, ако сам ти укра́ла (Гра); што имама (Пк/Рс).

ТАКО МИ — Света Богорóдница (Кр); та́ја црквица (Вој); ти́ја крс (Вој/Чин).

ТАКО ТИ — бóга (Вој); бóга, немóј (ВЛк); крс (Вој/Пет). (Преклињање).

— бчи живе, ако кáжеш! Моја сестра́ че напра́ви да њóј се девојчето оста́ви сас мýжа. Сук. ТИ-заклетва).

ТАм точило, та́м грчи́ло. Кој се не мо́ж сéти, цре́во му се угрчи́ло. Држ. (Загонетка заклиње одгонетача да је одгонетне).

Тé, Дóда! Тé, Дóдине бчи тýка! Чин. (ОН-заклетва, при суочавању са оговара́чом).

Тé им бчи, нек ви́де! (ОНИ-заклетва).

ТÉ МУ — бчи (Вој); бчи, па нек се заклне́ (Сук). (ОН-заклетва при суочавању).

Теквú алу, чéрко, немóј да узíмаш, тако ти бóга. Трњ. (Преклињање).

Тí ако с њéга стéкнеш, чéрко, и ако проживи́ш с њéга, у́ши че си отсечéм. Јал.

ТИ БАШТА́, ТИ МА́ЈЋА — спашáве, ако бóга зна́јеш. Вој. (Преклињање).

— у тебе се крстим. У тебе ми је свáта сíла. Вој. Текá се кáже на сíна или унúка, или на не́кога дру́гога, ко́ји ти мо́ж све учíни, или ти је чинíл и до сá, оди когá зави́сиш. (Преклињање).

Тí ма́јна, тí башта́. ВЛк. (Преклињање).

Три деца́ имама, дóм да ђи не затечéм, ако лбжем. Гњ.

Тúв што при́чамо, тúв да си оста́не, преко пра́г да не изла́зи. Вој. (МИ-заклетва).

Тужíце ма́јхо! Вој. (Преклињање, али и вапај, и призивање, живе или мртве, мајке у невољи).

У УСТА МЕ ПЛЋУНИ, АКО — неје текá; текá не бóде. Јал.

ЧЕ ТЕ ЗАКЛНЕМ — да ми до́јдеш на сла́ву сас ба́бу Јели́цу. Брл.
— девојчето, сéстро, да ми глéдаш. Пир.

— од брата си, черко, земљу да не тражиш. Имање наше, черко, да ни се не дели на ускрци, да је у куп, и ви, моја деца да се не мразите ка заклопим бчи. Вој.

— това више да не рабџиш. Гос.

Че те молим и заклињам, немџ (реч) да језичиш. ВЈ. (ТИ-заклетва).

ЧЕ ТИ УМРЕ МАЈЊА, АКО ГА — дирнеш; пипнеш; узнеш. Вој. (Детету, да се заплаши од опасности, и сл.).

Че ти умре мајња, ако кажеш това. При. (Детету, да се заплаши и да ћути).

Човече бџји! (бџи). Вој. (Преклињање).

Што коди тебе кажем, може само црна земља да знаје. Мр. (ТИ-заклетва).

ШТО ПРИ — мѣн кажеш, може само земља да знаје, и никој другој. (Друђи). Вој.

— теб кажем, може само црна земља да знаје и никој друђи. ЦД. (ТИ-заклетва).

О КЛЕТВАМА

А од сестру ми Вѣрку нема ништа да буде. Она се па од муку поболѣ. Уклѣ љи таја рђа проклѣта. Пир.

Ајде, ајде, не бџ се што те клнѣ. Нејѣ ти дупе с постѣлак брисал. Од њѣга се не мџ приване. Соп.

АКО — добрџ не каже (меџу), земљу да пронесѣ на това мѣсто, и да мѣне тамо кудѣ мѣсли, да покаже кудѣ је меџа. Па, ако се залакѣми, онџ му пѣсле проклѣтѣја стѣса и чукун-унѣче. Пк. (О заклињању).

— клнѣ, онџ си њѣга уване. Др.

— сведѣчиш крѣво, снаѣта је тѣшка, па мџ да рѣди љѣраво или љѣпаво. Текѣ рекѣл на башту си, на дѣдугу. Ама љн не слушѣл, крѣво се заклѣл. И снаѣта родѣла близнетѣја, а љбата љѣрава и љѣпава. А љѣоравѣје му и тѣја сѣн што га је молѣл да се не заклиња, па пѣсле и унѣк од тога сѣна. Нш. (Кривоклетство).

Бабѣ Стевѣна је мѣлого љуто клѣла. И тѣлко мѣлого, да љу почѣла боли главѣ, и кѣска вој се издѣџи на-страну. И устѣта вој отишлѣ текѣ, на-страну. Пир.

БАШТА — и мајња камене трѣјају и крсте се да љим се ване клѣтва. Дој.

— ка клнѣ, стѣса. Брл.

— кудѣ клнѣ тува травѣ не растѣ. Мајња ти опрѣсти, а башта нечѣ, он сас срѣце клнѣ. Ор.

Бѣг вој даде здравѣ те умрѣ, па сѣ нема кѣџ да ни клнѣ. БЧ.

Брата си клѣла, па ву се пѣсле черка разболѣла. Нш.

Гѣзда бѣл, па зѣло чинѣл, па га мѣлого клѣли. Ама това не стѣгне њѣга, неѣг унѣку му. Ка се жѣнѣла, па љу повѣли, па у пѣт найде некаква

вѣтрушка, па се изврну и кола, и коњи, и сватови, па се коњити уплаше, па лом нап्राјили. Сватови, унука, младожења, које сакато, које хопава. Цело га је село клело и уклело, а те, унуку му стигло. Пс.

Галати, клѣ, галати. Угалати се, па прѣгалати, па после ништа. Одма си почѣ орати сас нас ко да ништа нејѣ ни билѣ. Сук.

Грѣјове, што ћи дѣдата нап्राји, унучето после стисају. А текá нејѣ добрѣ од бѣга. Бла.

ПА ЛИ МЕ — мајћа клнѣ, па ме текá стиса? Нш. (маћа/мајћа. Пир/Нш/Пк). — некој уклѣл, те овака пátим? Кс.

Да не видиши овцу тува?! Текá једн овчар окнул на другога бдалеко, а бѣл си овцу изгубѣл. Ама га овѣја дружити лѣше разбѣре, помислил да га клнѣ, па му бдма врнул сас клѣтву: — Мѣре, тѣ да ћу не видиши, да бѣг дадѣ! Па си после у сѣбе рекѣл: — Што му бѣ да ми бѣце клнѣ, а ѣбаво смо си до сá живувáли? ПРж.

Да проклнѣм нечу нѣкада, па макар просѣла па се ранила. Дој.

Да те баштá и мајћа не клну. Чин.

Да ти се заклнѣм, ако бчеш! Несѣм, бре, несѣм, Мáни ме. Вој.

Дѣдá Жѣжа, из мѣј Брлѣг одозбѣре, бѣл на жѣтву ка (је) чул да му је чѣрка за момчѣ побѣгла. Одма отрчáл у црквуту у Брлѣг, и клѣл чѣркуту. А ка га питáли, заштѣ бѣје свѣна, он рекѣл да му је чѣрка Вѣрка умрѣла. И како ћу је проклѣл текá ћу стигло. Отишлá у град, родѣла три дѣчица, ама млáда умрлá. Брл/Пир.

Дѣцá брáла краставице у чуждо. Он се врѣл сас колѣц и утѣпа једнѣ. Ама нејѣ сакал да га утѣпа. Па га после млѣго клѣли. И унуку му стигне. Бла/Гра.

Дојдѣ у амѣнат! Пир/Јал. (Дошао је у оном тренутку када се прихватају клетве које се тога тренутка изговоре, и одмах се остварују).

Друђи нек те клну како бче, али кѣј ти је дѣпе брисáл да те не клнѣ. Од њѣга стиса. Тм.

Женá мужа не мѣже да уклнѣ, маћа мѣже. Нш.

ЖѢНЕ КЛНУ: — Изѣдѣш ми пустињуту. Муж клнѣ: — Изѣдѣш ми онѣва. Áко, нека се текá клну, да се не клну пѣстрашно. Товá је сирѣтинска бѣлажица. Пс/Соп.

— једнá другу. Или женá клнѣ комшиѣје, комшиѣска дѣцá, некоји кѣј њѣј напрáве штѣту или друго злѣ. А йма ћи кѣј клну све рѣдома, и кѣј је крѣво, и кѣј нејѣ. А некоје па нáјвише обѣчају роду да си клну, па и својá дѣцá. Йма свáкакве рѣје по свѣт. Мужје не клну, че њим се смеју друђи. Сáмо ка башту или дѣду млѣго уврѣди њѣгѣва крѣв, сѣн, чѣрка, или унуче, погѣтово сѣн, он га проклнѣ, и више нече да чује за њѣга. Пет.

— Однѣл га вѣтар! А ни мужје пѣјујемо, ни несмѣ жѣне. Рс.

За мецџу, ка некој пребре, зберу се човѣци, напљне му торбџу сас зѣмљу. Он прѣђе до кудѣ бче да је мецџа, заклнѣ се, и каже да је тува мецџата. Заклнѣ се: — Клнѣм се у мојџа децџа да је овдѣ мецџа, и да ђи оваја земљџа затрџпа ако нејѣ текџа. И мецџа остџне тџмо кудѣ он расџпе из торбџу зѣмљу. Пет. Товџ се ѡка сѣлска клѣтва. Онџ је нџјтешка, стџса.

Зџбра, па почѣ да клнѣ, па не престџде док селѡ не рџзмири и дѡк-се свѣи не зѡраше да ђу слѣшају. Пет.

Заклѣл синџтѡга да не продџва имџњето док је жѣв, а и ѡн пѡсле да си својџ децџа текџа заклнѣ, и онѣи па њѣина децџа. Да њим се земљџа не разѡива, не дѣли, да је у кѣп, у вамѣлију. Сук.

Зачѣс че уклнѣш и че напрџјш пџкос, а до векџ проклѣтѣју че влџчиш. Сук.

Зберу се сѣлџаци, па се клнѣ сас сѡл и пипѣр. И ако је тџчно, каже: — Клнѣм се за прѣвду, за ѣме бѡга! Ако нејѣ сѣгуран, ако је крѣв, он каже да нејѣ крѣв, ама нече да се заклнѣ, не смѣје. Јал. Сѣлска клѣтва на срѣд-селѡ.

Знџјеш ли да клнѣш? — Ў, цел дѣн мѡгу да клнѣм, когџ бчеш и за квѡ бчеш, и да не престџњујем, и да се не умѡрим. Пк.

И да орџтиш, и да не орџтиш, и да клнѣш, и да не клнѣш, пџ че си је ѣсто. Сас клѣтве и сас орџтѣ нѣшта не мѡж после да поправиш, а мѡж да покѡариш. Држ.

И клнѣ, и раскѣњује, прџји си орџтѣ. Нш.

Издѣл га ђџвол, па не знџје ни какѡ орџти ни какѡ рабѡти. Цѣло селѡ слѣша како клнѣ, а ѣма чѣрку девѡјџу за женѣдѡ. Брц.

ѢМА СИ ТЕКџА НЕКОЈЕ — блџго му ка чѡвѣка рчне сас рѣч или га проклнѣ (Ор); за клѣтве млѡго бѣстро, а дрѣго нѣшта не разѡира (Изв).

Ѣмам јѣднѣ црнѣ овцѣ колкѡ за зџклѣтѡу. Ка напрѣве овцѣте штѣту, јџ се у њѣ клнѣм. Дој.

Ишлџ свѣкрѡа на снаѣ, па трлџџла кџмене, и врлџџла и по њѣ. И клѣла. Пк.

Јџ мѣслим да сам се сас бѡга све исплатѣла. Ѣн ми је злѡ чинѣл, ама и јџ нѣкому дѣжна несѣм остџла. Клѣла сам, па сам дѡста и уклѣла. Пк.

Јџ НЕ УМЕЈЕМ ДџА КЛНѣМ — али да дѡјде нџна из грџд, онџ че ви пѡдѡбро кџже (Пет); ѣма ако наѡкам нџну, онџ че ви бѡље благѡсѣвџџа (Пир).

— и да се кџрам, самѡ побѣгнем и одѡѣкам. Вој.

— мџјџа ми че дѡјде, онџ клнѣ пѡстрашно. Држ.

Јџ САМ — мџјџа, ѣмам прѣво да рѣѣм какѡ бѣло. И да клнѣм ка трѣбе. ДД.

— мислѣла, ка сам билџ пѡмлада, ако детѣ проклнѣм че ми ѡдма умре. Брл.

— с бѡга расѣинуџла. Цѣл свѣт че уклнѣм, ако трѣбе. Пк. (Нерѡткиџа).

Јџ СЕ — нѣкада не заклѣџам, па ако бч нек ми вѣрују. А ако ми и не вѣрују, и не мѡра. Нѣкога до сџ несѣм ни укрџл ни излѣгал, па и не

мора да се заклињам. А у заклетву не верујем. Највише се заклињу који лажу и крадну. Вој.

— пак могу клнѐм у квѐ очеш. Товá ништа нејѐ. А кѐј је будáла нека верује. Пир.

ЈЕДЊН — нечу му име казујем, притиснул Пѐтрово браниште, и там сечѐ дрва, блиска му до-дома. И каже да је негово. Скарали се. Пѐтар позва̀л човѐци да и ми́ре. Ама овѝја не попушта. Пѐтар му рекъл пред-на́род: — Мож ли да се заклнѐш да је твојѐ? Евѐ, нѐсим сол и лѐб. Затопи сол, и обикѐли до де́ка је твојѐ. Па кудѐ пројдеш, тука је меца́. И па́ ка обикѐлиш, па узни лѐб и затѐпи сол! И овѝја све направѝл пред човѐци ка́ко му Пѐтар рекъл. А ка до недељу, сѝн му о́хоравѐје. Па му друѝти син по́сле причáл: — Та́та си је крѝв. Нејѐ на́ше браништето, али му ту́ва блиска за дрва, па га ђе човѐку. Крѝво се заклѐл, и ђдма ни бѝ проклети́ја, бра́т ми о́хоравѐ. По́сле си врну Пѐтру браништето, ама му сѝнат не про́гледа. Сѐлска клѐтва, пред-на́род ка се заклнѐш сас сол, лѐб и реѝи́ју, и ка се прекрстиш, је стра́шна. ЦД.

— се свѐ клѐл у деца́, и ка је крѝв, и ка нејѐ. Па га стѝгло, свѐ му помрѐла. Гос.

КА БИ — бѐг сва́ку клѐтву уваѝл, онѐ не бѝ ни́кој живѐ остáл. Гос.

— стисáло што женá каже, онѐ би билѐ лѐм. Свѐ би помрѐло. Пет.

Ка ма́јѝа клнѐ, не стѝса; ка башта́ клнѐ, стѝса. Пир.

КА НЕ́КОЈ — клнѐ не́кога, па да се клѐтва привáти, он узне ѝило реѝи́ју, па у цр́кву, па сви пѝну, па он рече́ нешта, и то́ва је клѐтва у цр́кву. А ђн рече́: — Проклѐт да је ти́ја и ти́ја што ми је текá и текá напраѝл, или то́ва и то́ва узѐл. Зав. (Сеоска клѐтва).

— преорѐ, а не́че да врне бразду́ту, на́карају га, сѐло, да пронесе́ зѐмљу на ра́мо, да цу́не ту́ја зѐмљу, и да се заклнѐ. Па кудѐ текá ми́не, та́м поста́ве мецу́. Кѐј је преорáл ђн се о́тѐса, не́че текá да напра́ј, па да си напра́ј проклети́ју на деца́, па пристáне да врне бразду́ту. Ама се поне́које на́јде и будáла, па се крѝво заклнѐ, па му се по́сле до́м за́тре. Км. (Сеоска клѐтва).

Ка сам њѐј то́ва рекла́, ка њѐј че́ркуту проклѐ, од ја́д је цѐло сѐло прелетѐла. Држ.

КА СЕ — дрѝш за пу́л, за́клѐтва се не ва́жи. При. (Маги́јска радња).

— му́ж клнѐ за мецу́ или за не́што дру́го, каже свѐца́ кога́ сла́ви, прекрсти се, па се заклнѐ, па се по́ново прекрсти, и каже: — Да бѐг да не дочекáл Прѐсвету, (или́ Свету́ Пѐтку, или не́коју дру́гу сла́ву коју́ сла́ви), ако сам ја́ то́ва направѝл (или преорáл, или рекъл)! То́ва је на́јгешка клѐтва. Пс. (Сеоска клѐтва).

— наја́довн човѐк, ђн не зна́је квѐ орати́ и ка́ко че проклнѐ. А по́сле га ја́д. Дој.

— онá за́кара, па ти три́ста на́каже. Каквѐ клѐтве стра́шне, ни пѝ́ета га не ли́жу. При.

Ка те изде́ куче, че га клнѐш, па све че да разнѐсиш. Сук.

- Ка ти дојде до-главу, клнеш и расправљаш се, а и молиш ка тебе. Пир.
 Кажу му, проклени га, па нека му се једе цићерицата. Држ.
 Када оно знаје да ти каже у карање, оно знаје и сга да ти наброји, страшне
 клетве да ти накаже. Јал.
- Какви аброви, какве клетве, какве речи. Мálко ли (си) имамо мýку, па и
 они да ни притурају?! Пир.
- Какво ли згреши те ме то́лко проклеше. Нíкому несѣм зло учинила, а
 каква ме сýдбина стíже! Чи́ји ли грёове вла́чим. Гра.
- КАКО — је мѣн стíгло, текá сá и теб стíже. О́д-бога си га нашѣл, тебе си
 (си) уклѣл. Гос.
 — проклѣ, текá га стíже. Нш.
 — сам клѣла, једно да га стíгне, доста (че) му је. Пет.
 — си ме клѣла, текá ме стíгло (Дој); те проклѣ, не зáмину те (Чин).
- Кáлну, кáлну, када му се дови́је. Бла/Гра.
- Клѣ, клѣ, па íскоколи, па се на ђáвола нáпраји. И изѣде ни, уклѣ ни. ЦД.
 КЛѣ МЕ, КЛѣ — али и њу стíже (Пк); ме, уклѣ ме, али сá и њу стíже (БЧ).
 Клѣла га, карáла га, ама сá си њу докарáла. Бóг љу кáзни. Пир.
- КЛѣТВА — мóже и десѣто колéно да стíгне. Км.
 — не помáга. Изв. (Пословница).
 — проклѣтíсување, пустáсување, галатá, жéнска оратá, текá се кáже
 при нáс. Нејé бѣш све íсто, ама је текá нéкако. Вој.
 — стизá само од оно́га ко́ји ти је дýпе брисáл док си бил мáлечьк.
 Гра.
- КЛѣТВЕ — до шíју. Км. (Много јој клетви рекла у једном даху).
 — су дошлѣ из селó у гáд. Какó су сѣлáњe све пóвише доодíле у
 гáд, текá се све пóвише клѣло. Пир. (Ксенофобија).
- КЛНѣ — и проклѣтíсује (ВРж); и тѣпче с нóгу, да се клѣтва привáти (Пет).
 КЛНѣ, КЛНѣ — и проклѣтíсује, и пустáсује. Селó збрáла при чешмýту.
 Вој.
 — па кáмене врѣа. Јал.
- КЛНѣ КО — женá (Вој); Љýбица Мíнѣина синатóга (Пир).
- КЛНѣ — па вој плáмик из устáта излáзи. Вој.
 — се ко Вíда у поштѣне. Пир/Пн.
- КЛНИ — Ама́ клнѣм, не помáга. Брц.
 — вíке, црнó че нóсимо под мíшѣ, (и још негдѣ), за тебе. ТД.
 (Подсмех оној ко́ја куне, еротска двосмислица).
- КОЈ — какó си знáје, он и клнѣ. Брл.
 — квó си прáј, он че си нáјде. Немóј, чѣрко, бáбичкуту да клнеш. Оно
 нѣма тебе да стíса, негó че ти стíса децáта. Пир.
- КОЈ КЛНѣ — оно́ си нѣга стíса. Из устáта, па у пáзуку. Држ.
 — сѣб си клнѣ. Сук.

КОЈ — ли ме клé, кога ли клé, те мéн стíже. Пк.

— ми је најдушманин, теквé клétве да га не стíсају. Изв.

Која ме је кучка залајала, свака је побеснела. Како сам клела, текá ђи стíгло. Пир.

КОЈЕ — клéш онó не стíса, а које не клéш онó стíса. Пк.

— си ме клела, текá те стíгло. И ти сá нéмаш децá ко и ја. Пк.

Кóлко ми злó напрати, како ли те земља држи? Како бóг може тóлко твоје клétве да слóша? Вој.

Комшија почéл да се гради. Баба ми отишла да видн. Па му рекла: — Ў, батá-Милáне, кудé је мецáта? Нејé отуд бéзат! А он се заклнé у најстаротога сина да му оћоравéје, да је мецáта отуд бéзат. А она му рекла: — Ў, батá-Милáне, не клни се! Тé ти мецá, тé ти бéз! А пóсле му син, затóва што се баштá му криво заклéл, оћоравéје. Нш/Гњ.

Кóпај како трéбе, да те травáта не клнé ако остањује. Гра.

КУДÉ — иде, све мéне клнé. Ама нéма мéне да уклнé, нý че си уклнé, нý че си тóва стíгне. Сук.

— је башта му ишýл, свé га је клéл. Па пóсле момчéто коњ úтепа. Низ Божурáто га бéше свлéкал. Км.

— цркву нејé видéл, тáмо нејé ишýл брáта си да клнé. Пет.

КУКА — и разонóцује. Држ. (Куне).

— кúка, дóк за овýја кúћу несрéћу не искúка. Пк. (Кукала и клела).

ЛÉЛЕ — боже, лéле! Кудé да се дéнем! Теквé клétве не мóгу да слóшам! Лéле боже, што-мé не прибéреш?! Пир.

— снао, лéле! Лéле, жéне, чýјете ли?! Од нóње клétве не мóгу ни-дá спíм, а ни да једém. Пет/Пир.

— што ми пáти Јáна (из Ржáну) од тéбе. Млóго ме брíга што ме клéш! Пк. (Коментар, уз еротску двосмислицу).

МАЉТА — ка клне, она се кáје. А башта ка клнé, он из срце клнé. Кр.

— клé чéрку ка побéже по момчé. Клé ђи да се не сћину, па се и не сћинуше. Гра.

— клела чéрку: — Грóб да ти се, чéрко, с вóду наплíни кá те закопам. И чéрката óдма умре, сáнце билó. А ка ђу закопају, грóб се с вóду исплíни. Мајхата рекла: — Чéкете да штóкне водáта, ја сам ђу текá клела. И óни застáну, и водáта се тргне, и чéрката се разбуди. И рекла: — Штó-сте ме у сьндéк турáли?! Ама сам па ўбаво спáла! И отíду си дóма. И она жíва, óди си, отíде сас нýи. А пóсле трí дéна брáт нóј умре, и онí га закопају. Пк/Пир.

— клнé, али нáрод ка клнé нејé лéко. ВЈ.

— клнé и расклíња. У чás проклнé, и покáје се. А баштá не расклíња, не повлáчи реч. Јал.

— ми че сá дóјде, она клнé пóстрашно. Држ. (Претња клетвама).

— ни је клела, амá да ни се стíса. А клела ни је: — Бóг да тé убíје! А, црна те изéла. Кр.

МАЉТА СИ — га неје ударила ка је бил малечък, а са га клне ко град
гору. Држ.

— клела деца: — Да цркнете, да пукнете, душу ми изедосте. Слушал
Турчин, а знал за аминат. А знала и она. И ка заврши клétву, дојде
аминат. Па Турчинат њој рекъл: — Са клни децата! А она се сетила,
па одма рекла: — Ти да цркнеш! И он, Турчинат, одма цркал. Пир/Кс.
— у Камик проклела сина Душка: — Душко, душá ти на дупе излазила.
А он, ка отиде у школу, јер кришомá поморанцу, па тел да ђу гитне
одједнуш. И задави се, па га учитељат једва спасил. Заленејал,
црнејал, душá му почела на дупе излази. Па му учитељат једва това
из гушту сас прсти извадил. Кр.

Малко ли сам слушала како се жене карају и клну. Како да не знам ко
се клне. ВЛк.

Мани га там! Оно че ви клне и с камење че трља. Оно че ви све пореди
од-главу па до бога, од мајћу си па до свеца. Брц.

МАНИ МИ СЕ С МИЛОГА — бога. Вој.

— бога! Казуј кво сакаш, на све че пристањујем, само да ми деца не
проклетисујеш. Вој.

МАЊА — ђу клé, клé, и уклé. Да се не сћину! Да се не сћину! И не
сћинуше се. Дој.

— трљала камење, па врљала по њéга, да се не врне. И текá се затреше.
Нш.

Миш се препрачује када се некој клне и када му се зло жéли. Пк. (Поганац,
ВЛк).

МЛОГО — је народ зацрнил, те га (народ) уклé. Кр.

— ми наказа, свáшта ми наказа. Че ме боли глава од њоне клétве
догод сам жива. Кр.

Мојег мужа стиже, што неје минул пút никоме. Уклéла га. Брц.

Моли га, преклиња га, ама цабе. Ништа не помага при текву главу
непревијену. Вој.

Мбра да је некој клел башту ми и мајћу ми, па са и мене стигло áлу да
вóдим под-руку. Кр. (Увреда упућена мужу).

Мбре, нечу си се у деца клнем, па све нек је наопако. ВРж.

МУЖ — да проклне, одма стíса. ЦД.

— клне када му се пребре или прекóси, или му некој сечé у браниште.
И ко́лко је штéта големá, текá га и клне. За стоку, ка прáви штéту:
— Липцáло му! Ако некој пребре: — Да си закупа тува најмило! А
само ко́ј је млого шáшав, или су га млого његова деца наљутила, он
си деца клне, одбíва ђи од земљу и на́следство, и нече ни да чује
за-њи. Брц.

На-земи сéдне, па се крсти, па зéмљу целивује, па клне башту ми. Ор.
(Мајка сина, његовог оца).

На суд се једн заклел: — Да ми снаá рóди ћораво, ако неје истина.
И — снаáта рóди близнетíја — једно áлтаво, а другóто ћораво. Пир.

Нана че ви боље проклне. Бла.

Напратен ти живак. Тска му рекла. И да ли од-стра, да ли је стварно бил живак, копнеја, копнеја, и умре. Пир.

Народ има гадан у клétву, љуто клне. Км.

Не клни се криво, глава да ти је мирна. Нш. (О заклињању).

Нек је жива и здрава, па нек ме клне. Че буде и она свекрва, че вој дојде до-главу. Вој.

Нема теква клétва, ка моја снаа клне. Гра.

Немам никакву муку да клнем деца моја. Зав.

НЕМОЈ — бре, бабичкуту да дираш. Доста је клела, па че све това децата да (ти) удара. Пир.

— да клнеш, клétва далеко не иде. ДД.

— ме проклетисујеш, тебе че те стигне. ВЛк.

— никога да вача! Како клну, нека клну. Чин.

НЕМОЈ, ЧЕРЕ, ПРОКЛЕТИЈУ ДА — носиш. ВЈ.

— носиш, немој текве речи да издумујеш. У нашу роду ни једна жена неје клела. Това је срамота. Това само рђе оче да кажу. Пет.

Нечију проклетију влачим, кој ли ме кле. Пк/ВЛк.

Њоне клétве са ни испаштамо, њона унучетија. (унучета). Вој.

О, мајна ми това знаје, она стално клне. Км.

Ока и кле. Ја си ћута, па си замину. Па, бре, да цркне онаја жена. И пак не мог да њој згодим. Њој се не мој згоди ни текá, ни текá. Сре.

ОН — ћу пијује, а она га проклетисује. Вој/Чин.

— је сакал да му узне тополу, па померил месцу отуде, од другу страну. Комшика му рекла да неје тска добро, и да он убаво знаје куде је мецата. А он вој одговори: — Да ми јединац оћоравеје, ако мецата неје тува. И оћоравеје му син. НМл/Км.

ОНА — је после, по това, девет године лежала док се неје распапала. Уклé ћу рђа. Пк.

— ока и кле. Ја си ћута, па си замину. Па, бре, да цркне, да пукне, на сред пут, онаја рђа. Остаде да се тресе. Од това је, требе, са болна. Изв.

— убаве клétве редеше, ама много оболé. Па вој се је месо распадало док не умре. Пир.

ОНО — и суд пита: — Мој ли се заклнеш? Гос.

— какво ми можеш! Какво ме проклнеш, какво ми помислиш, све тебе стиса. Изв.

— клé, па све си њу това стиже. ВЛк.

— мајна клне и расклиња одма, а башта реч не повлачи. Нш.

— само това знаје: да прпње, да чурулисује. И да клне. А друго не знаје. Гњ.

Пачавро једна, ти ли си за орату. Само једне клétве знајеш, курво проклéта. Пк.

- Покори њој се, да те не би уклела. Рас.
 Прво уздигне, па почне да клне, па не престањује. Клене у-свет и на-свет, клне све. Пет.
- Проста жена. Зачас ти све накаже. Зачас ти струпа триста и тријесе клетве. Па си после па орати како да неје ништа (ни) било. Нш.
- Разбила ковчек, па клела како да њој га је друђи разбио. Сук.
- Реди ли, реди! Реди у-свет и на-свет, клне све по ред. Гра.
- РОДИТЕЉ — ка проклне у амин, мора да се деси. А онака ка клне, ништа. Пн.
 — не требе много да благосиља, а камо ли да клне своје дете. Км.
 — у срце не клне. И сас срце не клне. Км.
- СА — да се врене, па да види, па да се најежи од туј клетву што је клел. Умре му накрај и унуката коју је највише волел. Кс.
 — се клетве не турају на деца. Са нече ни једно да дозволи да га клну, нити мајна да га клне. Држ.
- Свакој свашта рече, и кому како је згодно. А лоше жене одма почну да клну, и одма све најстрашне клетве. Јал.
- Свашта ми наказа, много ме кле, а неје имала за кв и зашто да ме клне. Че ме боли глава од туја рђу догод сам жива. Кр.
- Свекар ми је много волел најмладуту јетрву. Ама љу после навану, и навану, и куде је ишъл, там љу је клел. Кс.
- Свекрва ме је клела и преклињала да идем, ама ја не стиго. Имала сам тџ поголемје брѣје. Зав.
- Свекрвата беше опака, па клнеше и дњѣс и начѣс. Држ.
- Скарал се син с мајху си ка се делили. Закључил зевник и неје њој дал казан да узне. И она га проклела. И затова му се черката изалтавила текá још оди детинство. Пир.
- Снаа си бегала (дома), а свекрвата по њу трљала камење и врљала. А снаата њој рекла: — Зашто кажеш да се камењете врну кад и ја? А свекрвата њој одговорила: — Па они се нече врну, а да се не врнеш ни ти. Пк.
- Сол да држиш, па да клнеш. Брц.
- Стар човек, нече да лѣже, а и клне се, како да му не верујем. Вој. (Заклињање).
- СТРИНА — подове клнеше, ама вој бог даде здравје те умре преди нас. СГл.
 — се клне за-све. И ка је права, и ка неје, и ка лѣже, и ка не лѣже, и ка украдне, и ка не украдне. Па затова никоу не верујем ка се клне. Кр. (О заклињању).
- Таја што љу је клела, нема да прокопше, нема у туја кућу да се распадне. Пир.
- Те, заклел се криво, и пронел зѣмљу. Стижс га клетва. Држ.

Тиска је народ уклел. Умрел је сам нади селó. У сьндѣкат црвици, па је пуцало. Веч га били нападли. Пир/Пк.

Тлцају ни сас клѣтве, и мене, и мбјити, мајна ми и башта ми, и по грбину, и по мешину. Гра.

Това те је некоја текá уклела. Чин.

Требало је да вој кажем, ама детето ми не смита. Зашто да вој га клнем, ако је она шашава. Па нестé ништа да вој кажем. Вој.

Требе свако да умѣјеш да заклóпиш. Срето ћу у аминат, па ној реко: — Ти ми се, Ратне, шегува, имама бóлно дете, па те ббг уклé да рóдиш бóлно. Какó ми се ти шегува, текá са тебе уалтавило. Пир/Држ.

Три дьна је дýшу испуштало, нејé могло да ћу испушти. Убаво сам га уклела. Држ.

Ћопав и ћорав крали морóзу. Ћопáвјат ћоравотога јашил, кра́л клáсове и турал ћи у ца́к, а на суд се клéл: — Јá му несэм ступну́л у њиву! А ћорáвјат се клéл и крстíл се: — Јá несэм кршíл! Пир.

Ћорћо! Слѣпчо! Ћопшо! Посерко! Глúвчо! Вој. (Клетве-увреде за ослóвљавање, а са значењем: да оћорáвиш, ослéпиш, оћопáвиш, да се усéреш, да оглúвиш, и сл.).

У аминат се згóди те родíтељ мóже да уклíне, а дру́жи не мóже. Нш.

У-свет и нá-свет клíне мачавата, свé по рéд, чим пáјсторакат преко прáг излэзне. А док је он у кућуту, она́ добрó, мáзно, мáзно, ко да не-јé тáја женá. Држ.

Узну сол и лéб, а се клнý на срéд селó. Прво тíја што му је штéта напáрајена, сас шýле рећíју збíра човéци. Па кá се збéру, сваћи од-њí испијé по чáшку, и сви се заклнý по рéд: — Очи да нéмам, ако сам јá! Или: — Да ме загúши! Да не вíдим бéло вíдело! Да не вíдим дóбро! И свé текá. Пíну рећíју, и тóпну сол сас лéб. А кóј је крíв он не смéје (ни) да пíне. Това је сéлска клéтва у нáше селó, нáјтешка. Кóј се тáм крíво заклíне, дóм му се зáтре. Јал.

Укле га, алá проклéта! Укле ми детé! ВЛк.

ЧЕ ВАЧАМ — светá од тýја áлу, сáмо да ме не клíне. Трњ.

— светý (Пир); светý, од тýја рђу што ме сáмо клíне. Нш.

Че галáти, галáти, па че прегалáти. Вој.

ЧЕ КЛНЕМ И КАМЕНЕ — íма да тлца́м. При.

— че тлца́м, и на кáмене свечý че пáлим, и у цркву, да те свé мојé клéтве, и свé мојé злó стíгне. Брц. (Оној коју је клела).

ЧЕ КЛНЕМ, И С КАМИК — че трља́м по тебе, да се клéтвата привáне. Пир.

— (че) да трља́м од тебе. НМл.

Че цркнем, што га проклé. Јал.

Чёрка побéгла. Башта́ ћу клéл и свóна бíл. И она́ дошла́ у гра́д. И óдма умрла́. Јел.

Чети́ресе је свѣче јетр́ва ми у цр́кву запали́ла. И како́ је клѣла она́ си зна́је. И по това́, свата́ ми деца́ померше. Рас.

Ч-й-м („че идем“) при Свету́ Мину, чети́ресе свѣче да па́лим, клѣ́ва да те стигне. Пир.

ШТО́ — бесне́јеш ко бесно́ куче? Оху́ти се, доста́ си клѣла. Вој.

— га је клѣла, доста́ му је само́ једно́ да га стигне. Пн.

— сам у Оре́јовицу љу́те клѣ́ве слушала, ни́где текве́ клѣ́ве несѣ́м слушала. Пир/Пок.

— се дире́кторити не закли́нају у столи́цу, ка не ве́рују у бо́га? Гос.

БЛАГОСЛОВИ, ЗДРАВИЦЕ И МОЛИТВЕ

БЛАГОСЛОВИ

А ви како́ сте? Їмате ли си де́тица, да́л ли ви је бо́г? — Їмамо си, чмамо! Да́л ни је бо́г! Їмамо си два́ си́на, веч му́жје големи́! — А́ко, а́ко! Па и унуче́тија и пре́унуче́тија да доче́кате. Гос. (При сусрету́ после врло́ дугог вре́мена).

А ка́ тре́бе, ако́ је здра́вје, да оти́демо та́м, да помо́гнемо чове́ку. Пок. (Благослов као узречи́ца у рече́ници).

Ај да́ — љу ве́ра ви́ди. Вој. (Избледели благослов као израз за подршку).

— пи́јемо! Ај да сте ми жи́ви, добре́ ми дошлѝ! Чин.

— се чу́кнемо за срѣ́тан поче́так. Пет.

Ај не́к је са срѣ́ћу и не́к ѝде све́ на до́бро. Гњ.

Ајд да смо жи́ви! ВРж/При/Раг.

Ајд да смо жи́ви и — здра́ви (Пк); здра́ви, па и до го́дине да се па́(к) тека́ најѣ́демо и напи́јемо. Кр. (При растаја́њу, на крају́ прославе).

Ајд ѝди у здра́вје. ВЛк. (на растанку).

Ајд не́к је — арли́ја (ВЛк/Рос/Пир); ерли́ја (Вој). (Благослов и здрави́ца).

— жи́во, а и ни́ да смо жи́ви, па и до го́дине да се најѣ́демо на весе́ље.

Пир. (Благослов и здрави́ца при крште́њу),

— здра́вје. ЦД. (Благослов и здрави́ца).

— сас срѣ́ћу. Дој. (На почетку́ сваког посла́, пред пут, и сл.).

Ајд не́к су ти жи́ве, не́ка ти илѣ́де. Гос. (При прода́ји или стри́жи оваца́).

— не́ка бо́г даде́ да се давранди́ше. Вој. (Болеснику́, или болесном грлу́ стоке).

— па да ти бо́г даде́ бере́ћет. Сук. (Домаћину).

Ајд, па да ти бо́г паде́ у́баво — дево́јче; момче́. Вој. (Момку одно́сно девојци́).

Ајд, па — голѣ́м порасал, у́баво дево́јче испасал. Вој. (Момку, када помо́гне стари́јем).

— голема́ порасла, у́баво момче́ испасла. Вој. (Девојци́, када помо́гне).

- ЀЈД ПА ДА — бѹде мир и здравје у државу и у кѹћу. При. (Благослов и молитва).
 — да ти се роди! — Из твоја уста, у бѹже уши. Сук. (Благослов госта и одговор домаћина у виду молитве).
- ЀЈД, НЕКА — га бѹг обрча на добро (Чин); те срећа служи (Трњ).
- ЀЈД САС — здравје. Тс. (На поласку, или на почетку посла).
 — здравје да идеш. ВЛк/Гос. (Путнику).
- Ѐјд у здравје! — А и ти да си жив (и здрав), и све да ти иде напредница. Рос. (Међусобни благослов на растанку).
- ЀЈД У ЗДРАВЈЕ, ПА САС ЗДРАВЈЕ — да се врнеш. Брл/Вој. (Госту, при одласку).
 — и ви да ми дојдете. Дој. (Гост домаћину на растанку).
- Ѐјд чѹре у здравје, па и бѹг с тебе. Рс. Тека ме је деда често благосивљаљ.
- ЀЈДЕ ПА — си жива и здрава, па да имаш кога да чуваш. Рос.
 — смо живи и здрави, па деца да расту. БЧ.
- ЀЈДЕ — лѹка ноћ! — Ѐјде, тебе пољка. ВЛк/Нш/Гњ. (Растанак пред спавање).
 — нек ти бѹг помѹгне куде идеш. Пир. (Путнику, војнику, печалбару).
- ЀЈДЕ, НЕКА — бѹг (да) добро. Да остарејете младѹнци, и да обелејете ко Стара Планина. ЦД. (Кум младенцима).
 — им је здравје, јѹга бар они имају срећу. Бр. (Деци; младенцима).
 — се брже продава. Пир. (Муштерија продавцу, на пијаци).
 — ја сас здравје (Пир); сас здравје (Гњ).
 — ти бѹг дава унѹци, и преунѹци, и парѹнѹци, и чукѹн унѹци. И да поживите са домаћинѹту повише од сто године. И да ти, домаћине, рѹде и њиве, лѹжа, и да имаш добар берећѹт, и млого стоку, и да ти сви у кѹћу буду здрави и весели. Вој. (Гост на слави).
- ЀЈДЕ, ПА ДА — доживите снаје да ви бију. Пир. (Шалив благослов у облику клетве).
 — клѹмо дрвата да и ѹгањ изгѹри. ДД. (Шалив благослов дрвара, домаћину, у облику клетве).
 — се збирамо (пак) тека, на добро. Чин. (На прослави).
- ЀЈДЕ — у здравје (си) иди! И слѹшај! И да неси из-љуђе, и да ти се сви радују. ВРж. (Мајка ћерки невести, играјући у колу до ње).
 — у коју смо кѹћу, бѹг да помага. Пир. (Домаћину).
 — чѹре, нека те бѹг чува. Рас. (Невести).
- Ѐко, ако, нека бѹде добро. Тека је благословено ѹд-бога. Пир. (Трудници).
- Ако бѹг да! ДД. (Пред полазак на пут, или пред почетак посла).
- Ако бѹг да, да не бѹде лоше, да бѹде добро. Кѹћу сас чѹлад да наплниш, и берећѹт да ти се роди. И сас здравје да живите у нову кѹћу. Кс.
- АКО ЈЕ ЗДРАВЈЕ — кво че рабѹтиш; куде че идеш дњѹс. Пок. (Благослов као узрѹница у рѹченици).

Ако је текá! Да ббг даде па да буде текá. И пубаво да ти буде у дбм.
Изв.

Ако, нека поживи, тоvá је заслужи́ла. ВЛк.

АЛÁЛ — землá (Јал); мál (Трн/Вој). (При купопродаји).

АЛÁЛ ТИ — véра! Вој. (Избледи́ли благослов, израз подршке).

— véра! — Која Véра? Соп. (Игра речи).

— крави́ците, и убаво да ћи чу́ваш, и често да ти се теле, и мло́го млеко да ти давају. Чин. (При купопродаји).

— нуте́ што га бубу́љачка ва́ља. Кр. (Увредли́ва пародија благослова).

Ама́, мло́го га разали́ли и растури́ли. Не́ка њим је жи́во и здра́во, и не́ка њим је големо́ и убаво, (па) оно́ че се опра́ви. Гос.

Ами́н, да́-боже. Вој. (Одговор на нечији благослов).

Арли́ја! Тм/Пир. (При купопродаји или поклањању).

Ба́ба је мло́го благосивл́ала мушката унучети́ја, брај́хата ми. А ме́не по́малко. Пир. (О благоси́љању).

Бла́го си га теб. Вој. (Похвала у облику благослова и са призвуком зависти).

Бла́гослов је крата́к, а благослови́ја је дига́. И благослови́ја се казу́је ка се наздрав́ља. Чин. (О благословима и здравицама).

Благоси́вљам те да си има́ш дечи́ца, и да ти не мру́, и да те ббг не одво́ји од њи́. Рас. (Младој жени).

Благос(л)ови́л је текá ббг, че́рко, да има́ мушко́ и же́нско, па да се обича́ју. Вој. (О благословима).

Благоси́вља се ко́ј се во́ли, а и кад је чо́век ра́спо́ложен. Брц. (О благословима).

Ббг вам да́л здра́вје, па да се за́једно схи́нете. Сук. (Младенцима).

БОГ ДА — му даде́ све што је најдо́бро на све́т. Пет/Држ.

— поживи́ и башту́ ти, и ма́јћу ти. Држ. (Детету).

— сачу́ва! Вој. (Благослов, молитва или увреда, зависно од ситуације).

БОГ ДА ТЕ НЕ — заборáви. ВЛк/ТД. (Благослов у облику клетве).

— уби́је. Гра. (Благослов, а по облику, а донекле и по смислу, приближава се благој клетви).

БОГ ДА ТЕ — од со́тоне чу́ва, да ти на́-очи не до́бде. Рс. Моја́ ба́ба је у бла́гослов мло́го споми́њала со́тоне, и ка по́јдем на спа́ње, она́ ми све текá ка́же. (Благослов-бајалица).

— сачу́ва ка се же́на распу́ва. Вој. (Пословица у облику благослова и клетве).

— чу́ва, да ти ни́кој здра́вје не обéре. Соп/Нш. (Мајка сину. Благослов-бајалица).

БОГ — да ти помо́гне куде́ по́јдеш (Пок); не́ка сва́кому даде́ здра́вје (Држ).

БОГОРО́ДИЦА — да га спа́си (Пир); че́ га спаси́ (Гра). (Болеснику. Благослов и молитва).

- Бóже здравје, па све че буде. Км. (Благослов, али и молитва).
- Бóлес да те зами́не, ја да те не зами́нем. Гос. (Шалџив благослов у облику клетве).
- Бо́ли ме ту́ка! Те́б (не́к ти је) здравје! Укочи́ло ме, па не мо́гу да мр́днем. Чин. (Болесник благосиља посетиоца).
- ГОЛЕ́М — да порасте́ш; порасал, убаво дево́јче испасал. Сук. (Дечаку; момку).
- Го́спод ти да́л што же́лиш. Држ.
- ДА БО́Г ДА — иљадиш куде́ одиш. ЦД.
 — има́ли сре́ћу ко и ја. Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
 — това́ што же́лиш. ЦД.
 — златне ручи́це да има, златан за́нат да изу́чи, до́бар живо́т да жи́ви. Држ. (Шегрту, или оном ко жели да учи занат).
- ДА БО́Г ДА ТИ — се ро́ди. Вој. (Благослов хране при њеном одбијању).
 — по ку́ћу му́шка дечи́ца оди́ла. И дево́јчети́ћа. Пир.
- ДА БО́Г (ДАДЕ́) ДА — до́бро ову́ја ку́ћу не зами́не (Гњ); иљадиш (Гос/ВС).
- ДА БО́Г ДАДЕ́ — до го́дину на крава́ј да до́димо, близнети́ја да бу́ду. Брц. (Невести и младожењи).
 — здравје и па́мет и у ста́ри дни. Гос. (Старац старцима).
 — најубаво момче́ да узнеш. Вој. (Девојчици или девојци).
 — па́(к) да се ви́димо. Чин. (На растанку).
- ДА-БО́Г ЧУ́ВА — сва́кога оди то́ва. Пет. (Благослов са призвуком бајалице, али и згражавање).
 — то́в да не доспе́ва до чове́ка. ТД. (Благослов-бајалица).
- ДА БУ́ДЕ — живо́т и здравје (Вој); здравје и живо́т (ТД).
- ДА — будеш сре́ћан и длогов́чан. Дој.
 — ви бо́г да́ва ко́лко сте до́бри, и белі́ коњи да ја́шите. Ста.
- ДА ВИ ЈЕ — живо и здраво́, па да порасте́. Км. (Детету, и родитељима).
 — све до́бро, ову́ј ку́ћу да зами́не ло́ше. Пир.
- ДА — га изедеш сас здравје. ВС.
 — даде́ бо́г! Пир/Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
- ДА ДАДЕ́ БО́Г ДА — си за́једно жи́вите це́л живо́т до кра́ј, и да се за́једно схи́нете. Гра.
 — те си́нко ни́шта не бо́ли, да си здрав, да си најдеш неvěсту, да те ожени́мо, и унучети́ја да очу́вамо Вој. (Сину).
- ДА — доче́каш то́в што че́каш. Сук.
 — живе́је сто́ка што ла́зи по гла́ву. Чин. (Клетва-шала у облику благослова, и део здравице).
 — иљаде куде́ бде. ЦД/При. (Младенцима).
 — иљади куде́ бди. Брц. (Мушкој беби).
 — иљадиш! Јал/ВЛк. (Домаћину, овчару, и сл.).

- ДА ИЉАДИШ КУДЕ — идеш. Гра.
— бдиш. Пир. Текá те благоси́вља ко́му добро́ учиниш.
- ДА ИЉАДИШ КУДЕ́ ОДИШ — бóg да ти да́ва све добро́. Нш/Кп.
— мло́го си до́бар, мло́го добро́ бóg да ти даде́. ДД.
- ДА ЈЕ — жив и здра́в комши́лк. Држ/Км. (Када се пи́је са комшија́ма).
— живо; живо и здра́во. Изв. (Беби; детети).
- ДА ЈЕ ЖИ́ВО И ЗДРА́ВО — да му бóg да́ва сре́ћу и напреда́к (Пир); дете́то (Држ).
— и да му па́мет бóg даде́. Пир. (Мушком унучету).
— и голе́мо да порасте́. Вој. Текá рече́м, и оста́јм при бебе́то па́рицу и цве́ће.
- ДА — на́м бóg даде́ здра́вје на деца́, па по́сле и на на́с. Рас. (Благослов и молитва).
— не дожи́вимо на деца́ најгоре. Пир. (Благослов-бајалица).
— ну бóg даде́ мло́го днi да пожи́ви. Мло́го је добра́ билá сас на́с, а и сас сви́. Чин.
— пожи́виш. Пир. (Старом човеку).
— прожи́виш, мо́ј си́нко, како́ човек, то́ва је ма́јнина последња́ же́ља. Брц. (На самрти ма́јка, сину).
— роди́ш па́метно дете́, здра́во и уба́во. Пир. (Невести или младој жени).
— не даде́ бóg! (Благослов у облику клетве).
- ДА СЕ — не испри́шти! Кр. (Благослов-бајалица).
— сла́гају и да иља́де куде́ бде. Дьнѝс на сва́дбу, до го́дин на крште́ње. ДД. (Младенци́ма).
- ДА СЕ СЪИ́НЕТЕ — за́једно (Сук); ко ме́д и ма́сло (При/ЦД); сас ме́д и ма́сло (Бер). (Младенци́ма).
- Да си жив и здра́в. Бс.
- ДА СИ ЖИ́В И ЗДРА́В, ДА — иља́диш куде́ бдиш. Да ти цвѣ́ти по ку́ћу. Какво́ помисли́ш, да ти бóg даде́. Јал. (Домаћину, али и оном ко почи́не да гради, ствара, иде на пут, и сл.).
— ти бóg даде́ здра́вје, и да жи́виш сто го́дине. Кс.
- ДА СИ ЖИ́ВА И ЗДРА́ВА — да те бóg чу́ва, да ти је све а́рно. И ко́ј ти помисли́ зло́ на ши́ју да си вр́ља (не́га да си стíса). Сре. (Деда унуци).
— што-си́ ни се јави́ла. Изв. (При сусрету, преко неког, преко поште).
- ДА СИ — ђавол прескр́ши но́гу, да ни не ула́зи у њу́, зло́ да не пра́ви. Брц. (Благослов у облику бајалице и клетве).
— живо и здра́во, да си купи́ш спа́ње. Брже да порасте́ш, ба́би во́ду да доно́сиш. Па ја́гништа и сто́ку да чу́ваш. И да слу́шаш та́ту и ма́му, де́ду и ба́бу. И да бреш, др́ва да бе́реш, све да зна́јеш да рабо́тиш, и све да рабо́тиш сас во́љу. Рас. (Мушкој беби).
— купи́ш спа́ње. И да си купи́ш момче́ с пару́ту. Гра. (Женској беби).
— ми, че́рко, жи́ва сто го́дине. Да доче́каш да оже́ниш и одо́миш. Да се

збирамо почесто при тебе да једнемо, да пинемо, да се провеселимо.
 При. (Отац удатој ћерки у њеној новој кући).
 — поштујеш свэкра и свекрву, па теб бог здравје и деца да даде. И
 прво да буде мушко. А до године да му даде бог и сестрицу. Трњ.
 (Свекрва невести када је уводи у кућу).

Да смо живи и здрави. Пир.

ДА СМО ЖИВИ И ЗДРАВИ — и голém да порастеш. Зав. (Детету).
 — и за на годину. ВС. (При растанку после славља).
 — на башту и мајћу, а какви смо си текви смо си. Вој.
 — па докле бче. Гос. (Старац старцу, пријатељу).

Да стé живи и здрави, кудé бдите да иљадите. Јал. (Баба младенцима).

ДА СУ ЖИВИ — и здрави, и да се сћину заједно. Вој. (Младенцима).
 — млади. ВСв. (Младенцима).

ДА ТЕ БОГ — не заборáви. ВРж. (Поклонодавцу, и оном ко помогне у
 невољи).
 — сачува и саклони од теквóја. Вој. (Благослов-бајалица).
 — чува. Вој/Сук. (Оном ко пође на пут).

ДА — те не одвóји бог од сина и од деца. ДД.
 — ти бог да златне рúће, па сас златне рúће по свét да бдиш. Гњ.
 (Шегрту).

ДА ТИ БОГ ДАДÉ — áрно (Гра); добрó (Км); здравје и срећу (Мл).
 — мушко детенце, невестице. Јал.
 — онóва што се бóгу мóлиш. Јел.
 — (тóва) што у бóга жéлиш (При); што жéлиш у бóга (Брц).
 — што се бóгу мóлиш. Држ/Пет.

ДА ТИ — даде бог здравје. Држ.
 — зéвне зéвка ко на мláду невесту реч. Пир. (Благослов-изрека).
 — је детéто живо и здраво, па да се ћитиш с њéга. Кр.

ДА ТИ ЈЕ ЖИВ И ЗДРАВ, И — ко горá да растé (Вој); с гóру врсан (Држ/Пет).
 (Домаћиновом сину).

ДА ТИ ЈЕ — жив унóкат, па да ти голém порастé. Соп. (Благослов, и
 вулгарна двосмислица).
 — жíва мајћа. Нш. (Изненадном госту који наиђе у време обеда).
 — жíво. Вој. (Мајци новорођенче).

ДА ТИ ЈЕ ЖÍВО И ЗДРАВО, И ДА ЈЕ — за млóго гóдине (Брл); срétно, и
 да има млóго гóдине (Дој). (Мајци новорођенче).

ДА ТИ — је срétан живóт, и увек да имаш напрéдак у роду. Кс.
 — рúће цвétу, што си га удари́л. Брц. (Оном ко је ударио силецију).

ДА ТИ СЕ — и́ладе. Гос/Бе. (Стадо оваца, када га види).
 — рóди. Вој. (Благослов понуђене хране или пића, када се због
 ситости одбија).
 — рóди, да имаш свé у кућу. Кр.

- Да убаво рабóтиш, да íмаш златне рúће. Брл/Дој. (Ономе ко учи занат).
- ДАЈ БОЖЕ — да ти се рóди, това знам што сам јéл. Чин. (Гост благосиља оброк, који му се иначе усладио). Чин.
 — здравје на сви́, па на мéн најосад. БЧ. (Благослов и молитва).
 — свакому добрó, па на мéн најосад. БЧ. (Благослов и молитва).
- ДАј добрó, бóже, у овíја дóм, па да се пак (тека́) збíрамо. Сук. (Гост на прослави).
- ДАЛ БОГ — берећéт! Сук. (Захвалност богу, и благослов).
 — те умрéли. МЛк/ВЛк. (Цинизам у облику благослова).
- Даће бóг. ДД/ВС. Ка измлзéм послéгњуту овцу́, текá речéм, текá су ме стáри научíли. ДД. (Благослов и молитва).
- ДЕ — да је живóт и здравје. Нш/Вој. (Благослов, али и изрека: Здравље је испред свега).
 — јéдни, пíни, не запíрај, па че ти бóг помóгне. Вој.
- Деца́ да ни остарéју, нí да не старéјемо. Вој. (Шалјив благослов).
- ДОБАР ВИ ДБН! — Сас срéћу и весéље да (вí) бóде у кућу. Сук. (Честитање весéља домаћину).
 — Срéћно ви уселéње. Да íмаш дечи́ца да ти бде по кућу. Да позовéш попá да ти свéти водíцу, да ти освéти кућу, да ти íде напредíца. Да ти напредују деца́. Да ти бóг далé здравје. Гњ. (Гости тако благосиљају улазећи у нову кућу, и при том доносе хлеб и вино).
 — у кућу. Здравó, живо, какó сте, што прáјте? Какó су деца́, какó је свáт, пису́је ли војникáт? Текá ми је мíло да чу́јем, добрó све да ви стíса. Гос.
- Добар дбн! — Добрé дошли́! — Здравó, живо! Кво чíните, што прáјте?!
 — Добрó смо! — Мíло ми је! Сáмо добрó да чу́јем! Гос. (При сусрету блиских рођака и пријатеља).
- ДОБРА СРÉЧА! — Бóг ти добрó дáл! Вој. (Одговор жене на поздрав при сусрету).
 — Бóг ти помóгал! Вој. (Одговор мушкарца на поздрав при сусрету).
 — Дáл ти бóг добрó! Дој/Гњ. (Дал-тí-бог. Вој). (Жена жени при сусрету).
- ДОБРА СТÍЖА! — Бóг ти добрó дáл! Вој. (Отпоздрав жене при сустизању).
 — Дáл ти бóг добрó! Вој/Гњ. (Дал-тí-бог! Вој). (Отпоздрав при сустизању).
- Добрé дошли́! — Бóље ви нашлí! Изв/Вој. (Поздрав са домаћином при уласку у кућу).
- ДОБРÉ — ми, снáо, дошла́. Мúшко детé родíла. Да почíтујеш свéкра и свекрву, зблву и дéверје. И с мúжа да се слáгаш. И дóм да збíраш. ВСв. (Свекрва невести на уласку у нови дом).
 — су ми, нéк су ми жíве и здраве. Вој. (Благослов и молитва).

ДОБРО! ДОБРО! — Да буде само к'светно. ЦД/Вој. (Детету, али и младунчету).

— нек дава бог. ДД. (Благослов и молитва).

Добро је што је бог дао да се видимо. И да даде пак да се видимо. Чин.

Док си жив и здрав, добар си си! Бог да те текá (још) чува. Вој.

Дњ'ска на свáдбу, до годин на крштење. Пн. (Кум младенцима).

Е, синко! Како ме слуша, бог да ти даде! ДД. (Иста фраза и за клетву).

Еј — жива ти мајна! Зат'еко те на једење. Пир.

— п'на да ти је кућа сас ч'љад. Пир.

Еве, баба че ти остави пар'ицу да си купиш спање. И девојченце. Чин. (Мушкој беби).

ЕГА — бог даде! Вој. (Благослов или клетва, зависно од прилике).

— ђавол преб'ије н'гу, само да буде, да бог даде. ВЛк. (Благослов, молитва и бајалица, у облику клетве).

ЕГА ТИ — бог даде мушко дет'енце, а до годину девојченце. Држ.

— на свáдбути било добро, а до годину на крштење да се зберемо. Пет.

ЕГА ТИ СЕ — позлатила (рукáта) што си га ударио. Вој. (Оном ко је истукао кривца).

— рућете позлатиле што си га б'ио. Сук. (Оном ко је истукао кривца).

ЕПА, — ајд си иди сас здравје. Сук. (При расанку).

— Моша! Св'тла му кошч'инка куде је легал, свáта си децá изведе на п'т. Пир. (Удовица, мртвом мужу, пред сахрану).

— сас здравје си останете. Чин. (Гост домаћима на расанку).

Ерлија. Вој/Пир. (При купопродаји или поклањању).

Жене, ка ср'тну, ст'гну, или дојду н'где, јаве се сас: Добра ср'ча! Добра ст'жа! или сас: Помогај бог! А на свако јављање кажу: Бог ти дао добро! или сас: Дао ти бог! А мужје врло р'тко кажу: Добра ср'ча! или Добра ст'жа! Свакому се јављају сас: Помози бог! а свакому одговарају, на свако јављање, сас: Бог ти помога! или сас: Бог ти помог! Вој.

ЖИВ БИО, голем порасал. Вој. На дете или на момче се текá каже, а и на девојче ка нешта усл'ша старогá чов'ека.

ЖИВА — била, пак да дојдеш. Зс. (Гошњи при расанку).

— ви мајна! Вој. (Гост благосиља домаће при obroку).

— ти мајна! Вој. (Изненадном госту, при obroку, тако га понуде да једе са њима).

ЗДРАВЈЕ — да је (Вој); да је, па че видимо (При). (Благослов, и узречица).

— нек је, па како б'че нек праве млад'ити сас мене, ја сам веч стар чов'ек. Вој. (Благослов потомака, са призвуком жалбе на њих).

ЗДРАВО — ЖИВО! — Како сте, штó сте? Бс. (Благослов и поздрав).

— Д'де! Како сте, штó сте?! Не виц'евамо се, че м'анемо да се познавамо, а ск'ро и че м'анемо да б'димо п'о-земи. Негó, нек б'ог

чува младити, а за нас старити како буде. Чин. (Благослов при поздрављању).

Здраво мџи! Пир/Доњи Стрижевац. (Жена поздравља мушкарце).

Златна ти уста што това рече. Соп. (Доносиоцу радосне вести).

ЗЛО ТЕ — заминџло (ЦД); не видџло (ВЛк). (Благослов у облику клетве).

И би ли се оженил?! Ёпа ајде, нек му је срџтно! Пс. (На вест о женидби-удадби).

Имаш ли деца? — Ымам! Две чѣрчице ко лѣтчице! — Ајд нек су ти живе! Ајд нек су ти сас срѣћу! ВЛк.

ЈА — да га вера види. Вој. (Благослов прешао у израз подршке, охрабривања).

— здрав, (а) ти да се не разболиш. Рос. (Благослов-шала, у облику клетве).

— из кућу, бѣг (ви) у кућу. Брл. (Гост при растанку).

— сам бѣлан, на вас здравје. Сре.

— што сам видѣл да не види ниџкој, ни кѣј ми је најдушманин. Зав. (Исповест, и благослов у облику клетве).

КА — дојдете на мѣру, че ванете за веру. Негѣ, нек ви је здравје, на вас младити. Пир. (Стар благосиља, и саветује, младе).

— му донесѣм водицу, а деда ми: — Е, сине, сине, мен водицу за душицу, а теб здравје и љбаво момчѣ. Сре. (Унука о свом деди).

Кад улази у авлију, ѣдма сипѣје вино и рећију. Кр. (О здравицама).

Када се брѣје ѣвце, па ка се пушти првата, каже се: — Иљадо! А после:

— Два, три, како си се брѣји. Тека се ѣвце благосиљвају да иљаде. ЦД/ВС. (О благословима).

Какви смо си, да смо си, да смо си живи. Вој. (Благослов укућана и родбине).

КАКО — право, тека здраво. Брц. (Изрека и благослов, а благосиља се онај ко се држи истине).

— сте, кво прајте? — Добро смо, тетко! — Ако, мило ме је! И пак да сте си добро. Чин.

Кам да ѣче! Вој. (Благослов оном ко се буде прихватио, и претња).

КОЈ ДАВА, ДА — има кво да дава; кѣј не дава, да нема кво да дава. Рас. (Благослов и клетва).

— је за добре (Рос); му се познава (Пир).

Кѣј дава, пак да дава; кѣј не дава, ниџкад да нема кво да дава. Ста. (Благослов и клетва).

Кѣму је мило, жито му се родиѣло, кѣму неје мило прс му се у вѣрду удавиѣло. Рс/Пир. (Шала у облику благослова и клетве).

КУДЕ ЫДЕ — да иљади, све сребро и злато да набди. Рос/При.

— напредица да му иде (ВЛк); све напредица да му иде (Вој).

- КУДЕ — одила, иљадила (Пир); одиш, да цвѣтиш (Јал).
— појдеш, сас здравје да идеш, и сас здравје да се врнеш. Кс.
- Кум бил млад и будалес. Ама решил да је кум па да је кум. И закумил се. Добре, ама не умеје ништа, не знаје како се кумује, па и не умеје да благосивља. Учили га како да се одношава на свадбу према невести и младожењу, и према сви. И написали му како да благосивља, не могъл да запамти. Он ретишкуту муне у бревенечити, да му се најде. Ка дошло на свадбу време за благосивљање, он почео да тражи ретишкуту по бревенечити. Народ га гледа, невеста и младожења га чекају, он црвје, тражи по бревенечити, брка, а отуд, а одовуд, нема, не мож ретишкуту да најде. И ка минуло доста време, и направил се голем смеј и шегá, он дигал руке од ретишку, и рекъл: — Ја га не могу напипам! Ама што је мѣн у бревенечити това кумицу да стигне. Посмешил и невесту, и младожењу, и сватнина, народ се затајил од смеј. Он мислил да каже једно, а они га разбрали друго. Држ. (О благословима).
- Кућа ти се с чѣлад исплнѣла. Пет.
- Лѣка му земља! Бѣг да га прѣсти! Пир. (Мртвацу).
- Лѣко ти севтѣ. Пир. (Првој муштерији).
- Мѣне срце боли за нѣга, и нѣка му је лѣка земља. Триъ. (Мртвацу).
- МЛОГО ГОДИНЕ ДА — живиш, срѣтно да ти је (ВРж); поживиш (Гос).
- Мѣј благѣслов је отишѣл у грѣбиштата, ја сам се сѣг узнемирила. Гра. (О благословима).
- МОРЕ — каква ме је коница газѣла, добре сам и жива. Вас теквѣ злѣ да не стѣса. Вој. (Жалба на судбину, и благѣслов).
— нѣка је здравје и мѣр, па свѣ че буде. ТД. (си буде. Вој).
- НА МЛАДИТИ — вѣк (Вој/Чин); вѣк, ајд јегá бар они имају срѣћу. Гос.
- НА СВИ — бѣг здравје, па и мѣн најпосле. Ама, бадава ми здравје, ка сам бѣлан. ЦД. (Благѣслов и молитва).
— децá да су жива. И мѣјата последња, ама и она да су жива. Нш.
- На тѣб здравје, ја сам бѣлан оди бубрѣси ли су, квѣ ли је. Пир. Текá болник благосивља ка отидеш да га обидеш дѣма.
- На тѣбе здравје. Вој. (Болесник здравом, који га пита за здравље).
- Најголемѣ злѣ да те замѣне. Пок. (Благѣслов у облику клетве).
- Напѣни ми чашкуту, па да ти се напѣни кућа с чѣлад. Јел. (Гост дома-нину).
- Не знаје се квѣ је у заврзану торбу. Него да је живо и здраво, па каквѣ је, да је. Пир. (Трудници).
- НЕК ВИ ЈЕ — кућа сас срѣћу, и нек ви је вѣсела. Дој.
— сас срѣћу нѣва кућа. Да ви буде плѣно и плѣновáто. И свѣ да си имате — и чѣлад, и стѣку, и имáње, и пáре, и срѣћу. Соп.

- свá сас срéћу. Сре.
- срéтна кúћа. Пир/Брц. (Домаћину, усeљeње у нову кућу).
- НÉК ЈЕ — живóт и здравјe. (Вој/Грш/Чин); здравјe, па да рабóтимо (ВЈ).
- на децáта здравјe, а нáм како бóг дадe. Рс.
- само здравјe, а све (што трéбе) чe сe нáјдe зачaстýк. Пет.
- НÉК ЈЕ САС — срéћу. Кр/Вој. (При веридби, купопродаји, поклањању).
- срéћу, и нек је бeрeћeтна овáј кúћа, и да íмa млóго децá. Брц.
- НÉК — му је алáл. Вој. (Благослов при купопродаји, а клетва у случају отимачине или крађе).
- нíм је áрно ко на дру́ђи. Бла. (Благослов или клетва, зависно од прилике).
- сe вóлe ко сóл и лeб. Пир/Соп. (Младенцима).
- НÉК СИ ЈЕ ЖÍВ СВÁЋИ, А КОГÁ КАКÓ ЈЕ БÓГ — дáл (Вој); дарувáл (Рс).
- НÉК СИ ЈЕ — на децá здравјe, а јá ако трéбе да íдем, ако текá бóг сáкa, íмa да си мрeм, и готóво. Мóјетe су гóдинe изминýлe, а вáшeтe допрвa почи́њaју. СГл. (Болестан старац благоси́љa својe).
- свáћи жíв и здрав. Брц.
- НÉК — смо си жíви и здрави за млóго гóдинe. Брл.
- су децá жíвa. ВЈ. (Благослов млађих на вeст о смрти старијeг).
- НÉК СУ ЖÍВА — децá, и кúмoвe, и зéтовe. Ајд, сa нa Младeнци, а пóслe пa нa крaвáј. Рс. (Кум младенцима и гостима на Младeнцe).
- и здрáвa децá. Нeк жíвну мáлко, да сe нe мучe кaкo штo смo сe нí мучíли. Трњ.
- НÉК СУ ЖÍВИ МЛАДÍТИ — а зa нáс старíти нeјe стрáшно, чe мрeмo. Бла.
- а нí старíти мóрa да мрeмo, нeч сe оковeмo. Сук. (Млађима, на вeст о смрти старог чoвeкa).
- Нeк су ти жíвa децá. Км.
- НÉК СУ ТИ ЖÍВИ — и здрáви. Рaс. (Купцу стoкe).
- пa нeкa иљáдe. ВСв. (Домаћиновим синовима).
- НÉК ТИ — бýдe, сíнe, здравјe, пa да несí сиромá кaкó јá, да бóљe прожíвиш. Брл. (Отац на самрти, сину).
- дадe бóг здравјe и добрó. ВЛк/Соп.
- íдe ко водá у рeкy. ЦД.
- НÉК ТИ ЈЕ — алáл. Пир. (При купопродаји).
- алáл од мeнe. Чин. (Опроштај, благослов или клетва, зависно од прилике).
- жíво (Грш/Вој); здравјe (Сук); здравјe, пa кaкó си умeјeш (ВРж).
- нa дýшу прóстo штo кáжeш. Гра. (Опроштај, благослов, клетва, зависно од прилике).
- стóкa жíвa, (пa) да иљáди. ВЛк/Зав.
- у кúћу арлíјa. Пир.
- Нeкa ви је чeстíтo. Вој. (Вереницима и нíхoвoј родбини).

НЕКА ЈЕ — арлија (Соп); ерлија (Вој). (Благослов, а још чешће, права реч при благосиљању и наздрављању).

— здравје, а што трéбе, че рабóтимо. Нш/Изв.

НЕКА ЈЕ САМО — мир и здравје. Држ.

— на децá здравје, а за нас како́ буде. Чин.

НЕКА ЈЕ САС — здравје, и чу́вете си ле́бат, де́ца. Вој. (Благослов, са саветом).

— срећу. Соп. (Ономе ко полази на пут или почиње неки посао).

Нека је твоја́ сре́ћа, да ти бóг даде́ здравје. МЛк.

НЕКА МУ — буде све а́рно. Брц/Гра.

— је ала́л. Км. (Благослов при поклањању и купопродаји, клетва у случају крађе или отимачине).

НЕКА — њој је лéко лéто. Вој/Гос. (По обављеној стрижи овце, стрижа́ч је благо удари руком и тако благослови).

— си је сва́ни жив и здрав. ВРж.

— су сас столовни́ ка́мење. Нш. (становни. Вој). (Младенцима).

— те бóг чува. Сре. (Мајка свом детету).

Нека ти буде, си́не, здравје, па да неси́ како́ ме́не бóлан. Грш. (Отац, сину или ћерки).

НЕКА ТИ ЈЕ — ала́лно од ме́не. Пир/Кр. (Благослов при купопродаји, клетва у случају крађе или отимачине).

— арлија и благослови́ја. Нека ти је сре́тно и бере́ћтно. Пир.

— живо. ТД. (Родитељу, дете).

НЕКА ТИ ЈЕ ЖИВО — и здраво. И благослóвено. И куде́ оди́ла, весели́ла се. Држ. (Мајци и њеној беби).

— мушко́ детéнце, па голема́ па́тка да му порасте́. Кс. (Баби, мајци и њеној мушкој беби).

НЕКА ТИ ЈЕ — лéко лéто. Гос. (Овци по обављеном шишању).

— сас сре́ћу, сас а́ир, сас бере́ћет и сас благоде́т. Брц.

— сре́тно, че́рко. Не́к ти де́ца порасту́, и не́к ти помóгу. И до́бар живóт да проведеш. Пир. (Свекрва на самрти, благосиља снају са којом се јако слагала).

— сто́ка жи́ва, да илáди. Км.

Ни вра́на ко́сти да ти та́м не но́си. Бер. (Благослов и савет, у облику клетве).

Ни́ из и́жу, бóг у и́жу. Држ. (Гости на растанку).

Никóла, бра́т ми, по́чне, па ка́ра, ка́ра, ка́ра, то́лко мло́го ка́ра да му се рука́та умóри, и са́мо што му ча́шата не па́дне из-руку. Пн. (О ономе који врло дуго наздравља).

Ни́шта да ти се (у пúт) ло́ше не де́си. Пк. (Мајка сину, пред полазак на пут).

О, бóг ти да́л здравје. БЧ. (Благослов, али и клетва).

Овђа годину оволка камара, а до годину да је поголема. ВЈ. (Домаћину, при дењењу сноплѧ у камару).

ОД — бога здравје. Сук.

— теб севтѧ, од бѧга берећѧт. Пир. (Првој муштерији).

Она се нема наседи там. Дáј бѧже, ама не верујем, знам ја њу. (Благослов, уз неодобравање преудаје).

Оно, да си ми те бѧг чува, сине. Сре/Пир. Текá ме је дѧда ми млѧго чѧсто благосивљáл ка га нѧшта услушам. (Деда, унуци).

ПА — да чáстимо, свáо, сá је на нáс рѧд. Нѧк су жѧви млáди. ДД.

— издоодише мýжје, па ја дáвам, чáстѧвљáм, чѧрку жѧним. Зав. (О здравицама).

Плна ти кýђа с чѧљад билá. Држ/Пет/Км. (При усељѧњу у нову куђу).

Побутували се, при тѧбе, на свáдбу. Кр. (Шáљив благослов у облику клетве).

Позлатѧла ти се рукá. ВС. (Оном, ко нешто калѧми, направи, уради, помогне).

ПОМАЃАЈ БОЃ! — Бѧг ти дáл добрѧ! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).

— Бѧг ти добрѧ дал! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).

— Дáл ти бѧг (добрѧ)! Вој. (Поздрав и отпоздрав, жена жени).

— Бѧг ти помѧг(а)! Вој. (Мушкарац отпоздравља жени).

ПОМОСИ БОЃ! — бѧг ти помѧг(а)! Поздрав и отпоздрав мушкарца мушкарцу, преко дана).

— Бѧг ти дáл добрѧ! Дој. (Поздрав мушкарца, а отпоздрав било мушкарца било жене, у току дана).

— Дáл ти бѧг (добрѧ). Гос/Вој. (Поздрав мушкарца и отпоздрав жене, у току дана).

Прáзна рукá блáгослова нѧма. Текá кáжу, и ѧстина си је. Пир. (О даривању и благосиљању).

Прајѧмо жѧво-здáво! Раг/Тм/Гос/ВРж/ЦД. (Поздравили се и узајамно благословили).

Први си ми муштерѧја, бадáва че ти дáдѧм. Нѧк ти је лѧка рукá. Пир. (Првој муштерији).

Рибáрко, да вáтиш сѧма од сто ѧíла, па да ѧма за свѧ. Гра. (Шала у облику благослова).

Рýѧе ти се позлатѧíле, кáкѧ ўбáво — орáтиш. Кр. (Благослов, али и иронија у облику благослова).

— рабѧтиш. Пир.

Рýѧе ти се позлатѧíле што си га ўбáво — дарувáл (Вој); направѧл (МЈ).

Рýѧе ти се позлатѧíле што си — га ударѧл. Вој. (Ономе ко је ударио онога кога мрзимо, или је крив, или досађује).

— му помѧгал. Сре. (Ономе, ко је помогао у невољи).

Са кѧпамо и прскамо, а дѧ-јесен, бѧг дѧбар, че учѧва. Гра. (Лѧтини).

СА КУЋУ ПРАВИЛИ, А ДО ГОДИН ЋУ САС — свáтове исплнѝли; ствáри исплнѝли. Држ.

СА — свáдбу правѝмо, а до гóдин на повóјницу и крштење да дóјдемо. Пс.
— (си) једнó роди́ла, а до гóдину двé, (да близниш). Рс. (Породи́љи).
— смо дошли́ на ре́ђију, а пóсле да дóјдемо сас ре́ђију. ВС. (При
крштењу се долази на ракију, а на свадбу се доноси ракија).

САМО ДА ЈЕ ЗДРАВЈЕ И — мѝр, а за дрúго че се постѝгне. ТД.
— úбаво врéме. ВЛк/Вој. (Благослов, али и шала).

САМО — да бче да је здравје и мѝр. Каквó сам јá патѝла да не пátите
вѝ. Вој.
— нѝк је здравје. Вој/Чин.

САС — алáл нѝка ти је свé што сам ти дал. И нѝка ти је берећéтно. Рас.
— здравје да се сћѝнете. Сук. (Младенцима).
— срећу и здравје да бóде у кућу, да је жѝво. Гра. (Беби).

САЧУВАЈ БОЖЕ — нѝкоме да не дáва бóг овáка како што сам се јá пропатѝла
и закасáла. При. (Благослов, уз жалбу на своју судбину).

— нѝкому да бóг да не даде текá, па ни на нáјгорега дúшманина. Јал.

СВЕ ДОБРЕ — ама здравје да је. Што нѝмамо че си набáвимо, ама здравје
си не мóж набáвимо. Рос. (Благослов или молитва, уз пословицу).
— сáмо здравје да је. Без здравје ти нѝшта не врѝди. Кс. (Благослов
или молитва, уз пословицу).

Сѝне, млóго гóдине да поживиш, и свé да ти бóде напрѝдак. Гра/Бла.

Спомену́ло се, не поврну́ло се. Чин. (Благослов-бајалица).

СРЕТАН ВИ — рóђендан (Брл/Дој); пúт (Пир).

Срѝтан пúт нѝка ти је, сѝнко. ВЛк. (Мајка сину која полази у печалбу).

СРЕТАН ТИ — зет (Изв); младожѝна, неvéсто (ВЛк); зѝт, свáо (Сук); пúт
(Вој).

СРЕТНА — ви рáбóта (Пир); да ти је неvéста (Гос); рáбота (Вој); слáва
(Вој).

СРЕТНО (ВИ) — весѝље (Пир); збирáње (Сук); крштење (Раг); кумствó (Вој).

Срѝтно да ти бóде здравје и рáбота. Сук.

СРЕТНО ДА ТИ ЈЕ — кумствó, свáте. Брц.

— у пúт. ВЛк. (Путнику).

Стáри умрѝли, роду́ однѝли, блáгослов оставѝли. Соп/Гра. (О благосло-
вима).

Сѝга смо у нóву кућу улѝзли, а до гóдину да се у њу на свáдбу збѝремо.
(до гóдине). Држ. (Домаћину, при усељењу у нову кућу).

Тáја мýка је прошлá. Нѝк ѝде са здравје, па да ви сá ѝде напрѝдица. Држ.
(Благосилање домаћиновог сина, који иде на пут).

ТЕКА́ ЈЕ — благословено од бђга. (О благословима).

— бђг благослови́л, да се во́ле момче́ и дево́јче, му́ж и же́на. Бс. (О благословима).

Текá се на свáдбу побуту́вали, да бђг даде́. Рс/Брл. (Шалив благослов у облику клетве).

Ти́ испи́ једну́ ча́шу! Кога́ по́кани?! А ја́ наздравí на сви́. Кр. (О здравицама).

ТИ́ СИ — заслужи́ла бђг да те чу́ва, че́рко. Сре/Чин. (Деда унуци).

— мла́да, па си здра́ва, па да си на́јдеш му́жа, па да ми ро́диш у́баво пре́унучети́ја. Сре. (Унуци, невести).

У брѐ, ти́ ми севте́ пра́ји! Лђко ти севте́, прода́до све́ што сам б́ил донѐл. Пир. (Првој муштерији).

У, да ти бђг даде́ здрав́је. ВРж. Текá се че́рка неvéста благосíвља. Игра́јеш у-оро до њу́, а текá њо́ј орати́ш.

У здрав́је да (га) но́сиш. Км. (Ономе ко је купио одевни предмет, и сл.).

У ку́ћу да ми је плíно и вѐсело, ара́м да не ви́ди. Тм.

У, лђка ти рука́! Пир. (Ономе ко почне заједнички посао).

У, не́ка су жи́ви мла́ди, а и ни́ стáри. Пир.

У, сре́ду, бђже-здрав́је, па да се ви́димо. Км. (Благослов као узречица).

У Ћосин ан у Брлђг, једђн Брлђжанин благосивља́л Цíнцарина, Црновлíнца: — А́јд, па да иља́диш! А Црновлíнацат се наљути́л, па му рекђл, а бђата билí пија́ни: — Па ти ме клне́ш да сма́лим на иља́до. Ја са́ има́м че́три иља́де бра́ви. Брл./Пир.

УБАВО — дево́јче испáсал! Пир. (Мушком детету или момку).

— ни она́ благосíвља. Ама ако ћу ја благос(л)ђвим, она́ че је благослђвена за цѐл век. Пир. (Претња клетвом, у облику благослова).

Убаву сте неvéсту доvéли, не́ка ви је жи́ва и здра́ва. Брл/Дој.

Уз моли́тву се крсти, а уз блага́слов рѐтко. Пир. (О молитвама и благословима).

У́јутро ка́жемо: — Добро́(у)тро! Увечер ка́жемо: — Добро-вѐчер! Му́шко одговáра: — Бђг ти помђга(л)! Же́нско одговáра: — Да́л ти бђг (добро́)! А прекђ-дђн, ни́ же́не ка́жемо: — Помáгај бђг! А му́жје: — Помђси бђг! ка́жу, а одговáрају: — Бђг ти помђг(а)! А же́не одговáрају: — Да́л ти бђг! И у другáта сѐла је текá. А ка́ се па увечер изла́зи из нечи́ју ку́ћу, ка се по́јде на спа́ње, ка́же се: — Лђка (ви́) но́ч! А они́ му одговђре: — Лђка и ва́м! Вој.

Уста да ти цђвту́, (како́ у́баво орати́ш)! Гра. (Благослов, као одобравање саговорнику).

ФА́ЛА — на бђга! Не́ка ти је текá добро́, ко што је ме́н добро́. Гос. (Благослов на благослов).

— ти, сине́, што си ми помогну́л, да ти бђг даде́ здрав́је. Брц.

- фала! Текá и тебе Господ да даде како и мене, да ти врене. Вој.
(Благослов на благослов, у случају женидбе-уладбе).
- Че ми порастеш голем, па има да будеш војник. При. (Мушком детету).
- ЧЕ РАБОТИМО (ТОВ И ТОВ) — ама нека је живот и здравје. Вој/ВЛк.
— само да дава бог живот и здравје. Вој.
— само нек је здравје. Сук.
- Чека од бога благослов. БЧ. (Иронична изрека на рачун лењивца).
- Чере, да ти бог чува здравје, и да доживиш сто и једну годину. Јал. (Баба младожење, невести).
- Честита ти кућа. ВРж. (Домаћину, усељење у нову кућу).
- ЧЕСТИТО — ви! Вој. (Честитање веридбе младенцима и њиховој родбини).
— ви принов, честито унуче. Пир. (Родбина и комшилук честитају деди и баби).
- ЧЕСТИТО ГА — кој умеје здравје да си учува. Вој. (Поука у облику благослова).
— које нема од-срце. Вој. (Жалба на своју децу у облику благослова, и са призвуком клетве). Вој.
- Честито да је које нема од-срце. Чин. (Велика срџба на своју децу, у облику благослова).
- Честито! Честито! Вој. (Благосиљање вереника и веридбе).
- Чувај бже! ВЛк. (Благослов, али и израз згражавања, страха и сл.).
- Чул те бог с двеће уши. Кр/Вој. (Ругање у облику благослова).
- ШТО — је умрело, бог да прости. Вој. (Изрека у облику благослова).
— ме не замениш? — Болес да те, свате, замени, ја да те не заменим.
Рс/Дој. (Благослов у облику клетве).
— мене мислиш, тебе да ти бог даде. Пир. (Благослов, али и клетва).
— тебе ја благословић, бoгу у уши. Км.
— ти је мило, да ти је живо. Зав.
— се бoгу молиш, това да ти бог даде. Ру.

ЗДРАВИЦЕ

Ај да се куцнемо
И поклоју гуцнемо
Данас јесмо, сутра нисмо
Прекосутра бог зна где смо
Бог ће рећи где смо били
Што се нисмо понапили
Ми смо људи кратког века
А да није овог лека
Ми би, људи, помрли
Од више брига и невоља —

Сипајмо га у грло
Док се није умрло. Пир.

Ај да се чуцнемо
Ајд у здравје
Ајд бог нек ни поживи
Да смо живи
И да смо здрави. Вој.
(Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐј да смо живи и здрави
 Да будете срѣтни домаћини
 Да напуните кућу
 Сас деца и сас ствари
 Ѐј да се збирамо текá
 На добрó. Дој.

Ѐј да смо живи и здрави
 Да будете срѣтни домаћини —
 Куде су ви козе и овце
 Рогове збирали
 Куде ви је огњиште
 Да буде коногњиште
 Куде стоку ранили
 Влци вили —
 Кум ви из кућу излазил
 Поп ви у кућу улазил. Пир/Искров-
 ци. (Александар Рангелов, 1930. г.)
 Текá се при нас мálко на шáлу, ама
 мálко и наòпако, благосíвља.

Ѐј да смо живи и здрави
 Да се овај момчетија ожене —
 На свако òше по дете
 А (кад се окрену) на средíну
 По десетíну. ВЛк.

Ѐј да смо живи и здрави
 Кóј ни мрáзи да се задáви
 Куде пíли, тáмо влци вили
 Куде се óка и цврка
 Да смо нí први. При.
 (Бора Костић, 1930. г.)

Ѐј да смо живи
 И да смо здрави
 И да је добрó у кућу. ВРж.
 (Ђурена Пешић, 1915. г.).

Ѐјд да смо живи —
 Куде се једé
 Без нас да нејé
 Куде се орé и кóпа
 Нíкој да ме не óка —
 Ѐјде сви да пíнемо —
 Одéка је, нéка је
 Товá нáша рáбота нејé. БЧ.

Ѐјд да смо живи
 Прва ко сéно
 Дрúга ко слáма
 А трéна сáма —
 Такó ми крста
 По мáлога прста. Вој.
 (Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐјд живели
 Дá ти се рóди
 Да íмаш свé у кућу. Нш.

Ѐјд живели
 Па штó је нáм напред
 На душмáње насáд. Кр.
 (Вулгарна двосмислица).

Ѐјд нéк је арлија
 Бóг да те сачува
 Од жéне лúте
 Од матиће тúпе
 Од деца глúва
 Од стáрци лúди
 Од тéшћи свóнци
 На шúгави јáрци
 Од големí бркове
 На цíнћави стáрци
 И сачувај бóже
 Од òсавога мýжа
 И од брkáту женý. НМл/Км.

Ѐјд нек је арлија
 За мýжје рећíја
 За жéне сукáљна —
 Цíгaње у трње
 Душмáње у грање. Км.

Ѐјд нек је арлија
 Да је жив Бóја Зáнин
 Да је жив Чéда Áнин
 Мíлчa Ђíрин и Мíлáн Тíнћин
 Влáјков кулáш и Нáјденов палáш —
 Да је жив Илíја Стáнин
 И Мíла Стевáнин
 И Мíрко Јóсин
 И Мíлáн Ђóсин
 Да је живa Сáвка Дéнина

И Вука Јеленина. Пс.
(„Црни“ Милутин, рођен око 1900.
г.).

Ѐјд нек је арлија
Ѐјд нек смо весели
Ко коњи јесени —
Господе, Господе
Турѝ ме меѝ две госпође
Па и помладе да су
Па и побаве ако су
Па и да ме убију —
Боље онѝ, него ти —
А ако ми је лоше меѝ њѝ
Ја че си побегнем. Вој.
(Ранко Тошић, 1928. г.).

Ѐјд нека је арлија
Ѐјде нека га бог обрча на добро
Ѐјд нека дава срећу и напредак
И да смо живи и здрави
И да је мир у државу
И мир у кућу. Гос.
(Петар Пејчић, 1905. г.).

Ѐјд нек је арлија
Да живе Стѣван и Марија
И њина дечија. ТД.

Ѐјд нека је арлија
Да је жив Илија
С његовата девојчетија
И снаа му Петрија —
Да је жива Марија
Сас двѣте близнетија. Км.
(Сас двѣте копилетија. Држ.).

Ѐјд нек је арлија
Јѣша пије
И ништа му није
И брига га није. Км.
(Јеврем Здравковић, 1905. г., на-
здравља тако самом себи)

Ѐјд нек је арлија
Нека грми Провалија —
Бже помогни

Старе жѣне натѣгни
Мѣне замини. ДД/Пир.
(Скаредна здравица).

Ѐјд нек је арлија
Кому је мило
Жито му родило
Кому неје мило
Прс му се у љрду удавило. ЦД.

Ѐјд нек је ерлија
Да је жив газда Илија
Дренова бурђија
Врбов клин. Пк.

Ѐјд нека је ерлија
Да је жива кумица Марија
И трнска попадија
Сјати бог, Цуна из Брлог
Алекса из Добинци
Дри, сврц, Минча из Крупц —
Ѐј да смо живи и здрави
Кѝ кво нема да си набави. ВЛк.

Ѐјд нек је ерлија
За жѣне рећија
За мљжје чебрњаци —
Цигање у трње
Душмање у грмје. Јал.

Ѐјд нек смо весели
Ко коњи јесени. Зав.

Ѐјд нека је сас срећу
И нека су живи млади
Нека се воле ко сол и леб
И нек остареју
Као нас. Вој/Км.

Ѐјд да благословимо младити
Нека трчу, нека врчу
Какѝ свиње на дрчу
Да остареју и обелеју
Ко Стара планина. Рос.
(Петар Ћирић, 1920. г., младенци-
ма).

Ѐјдс да пијсмо

Нека је арлија
Нека је бекрија
Да испијемо виното
До дно́то. Брц.

Ајде здра́вица
Отели́ла се кра́вица
Бо́г добро́та
Ја до дно́то. Брц.

Ајде здра́вица
Отели́ла се кра́вица
Отели́ла телѐнце
Па га ли́же по дупѐнце
И ти мѐн, и ти мѐн, и ти мѐн
Амен! Амен! Амен! Брл/Дој.

Ајде, не́ка бу́де до́бро
А ви́ младѐнци да о́старѐјете
И обѐлејете
Ко Стáра плáнина. ЦД.

Ајде, свáте, да пíнемо
И да те благослóвим
Кудѐ да си, жíв да си
И нíшта да те на вáта
А пијáнка — áко! Рс/Пир.

Ајде, шу́шу-му́шу!
Па мѐне низ гу́шу —
У каза́н се пѐкла
Низ гу́шу се свлѐкла
Чаши́це длбóчка
Куде бѐше отóчка
По пýт сhíташ
За мѐн пíташ
Ја те во́лим јако
А ти мѐн нíкако
Сачувај ме, бо́же
Од жѐне лýте
Од матíһе тýпе
Од тѐсни сока́ци
Од дlíһи кривáци. Јал.

Ама́-ли је, за кога́ ли-је
Ћм жу́та, ым лýта
Ћм подí пýт бу́та

У каза́н се пѐкла
Низ гу́шу се свлѐкла
Ја га пíјем од мýку
Онó иде ко низ бýку
Прва ко сѐно
Друга ко слáма
А трѐһа — са́ма! Рс/Дој.
(Данча Ристић, око 1905. г.).

Бíр, бириhѐтан сам
Аíр, аирли́ја
На ма́јстора да́р
на чира́ци шама́р. ДД/Гра.
(Грађевинарска здра́вица, када се
дарују ма́јстори при завршетку
кровне конструкције, на прослави).

Бо́г да га прóсти
на врбу́ му ко́сти
На чешлýку зу́би
Да га ви́ше нíкоја
Не лýби. ДД/Пир.
(Јовановић Најдан, 1924. г.).

Бо́г да те сачу́ва
Од деца́ глyва
Од ста́рци лyди
Да те не рíта
Цига́нин с бóсу ногу
Ту́рчин с чíзму
Да те не го́ри yглен
И ста́р hýтук. Брл.
(Милутин Алексић, 1930. г.).

Бош́һе, помóшһе
Пѐчене кокóшһе
Вáрене гýсһе
Кривí кривáци
Тѐсни сока́ци
Кóј ме је клѐл
Клеца́л
За дýпе ме кљуца́л
И крв сра́л. Држ.

... Војíнове бvце
Пешу́нове ко́зе
Лѐча́нове кру́ше
Вíчһино пцува́њс

Дрндине плевње

Дрндине жене

Маљинско лето

Лесичково лето ... ДД.

(Део врло дуге здравице Толе Шунтиног из Доброг Дола, у којој се он изругује манама сваке фамилије у селу, и коју сви радо слушају и прихватају. Стар око 70 година). Тола Шунтин редома орати ко у књигу да гледа, и казује за сви, за сваку фамилију.

Да сам жив ја

На башту ми син

На жену ми муж

На сина ми башта

На чичу ми

Братанац. СГл/Пир.

Да не даде бог

На свиње рог

На жене влас

Да не бију нас

Да спаси бог

Од тесни сокаци

Од дебели чебрњаци

Од ретне покриве

И жене прдљиве

Да кажем — предљиве! Пс.

Да се слагају

Ко рогове у вречу

У чији смо дом

Дом да изгори. При.

(Бора Костић, 1930.).

Да смо живи и здрави

Весели и прави

Код кво нема

Да си набави. Чин.

Да смо живи и здрави

И весели

Ко коњи јесени

Ко магаришта

Пролети. При.

(Бора Костић, 1930.г.).

Да смо живи и здрави

Ко српове прави

Ко сламће дебели

Ока, бока, да је жива стока

Код дава, да му се придава

Код пије, да му ништа није

На мртви за душу

На живи низ гушу

За жене рећија

За мужје оклађија

С једну врљали

Сас сто прибирали

У коју смо кућу

Бог нека помага

Текá се састављали

Зло не вицеваљали

Из моја уста

У божје уши. Км.

(Ока, бока. ЦД).

Да смо живи и здрави

Код дава, да му се познава

Код пије, да му ништа није. Пн.

Да смо живи и весели

Ко коњи јесени. Сук.

Да смо прави ко српове

Да смо дебели ко вепрове

Да цвтимо ко свинске коже

На дувар. Пир/Искровци.

(Александар Рангелов, 1930. г.). Ка

се зберу пијанице, онé се текá благоси́вљају.

Да те благоси́вља

Мати Хри́стова

И тојага брестова. Пир.

Дај ми, бже, госта

И мэн да је доста

Таја чаша длбóчка

Куде беше отóчка

Код пије

Да му ништа није

Ајд живели

Ајд у здравје. ДД.

Домаћине
Мбж ли да се пине ... Вој.

Зазвонише звона ... Пир.

Здрав да си, Османе
За тебе што остане
Нека је жива жена
На мојега мужа. Кр.

— Здравница ти, сестро Насто
Да си жива и здрава
И бог срећу и добро
Да ти дава.

— Здравница и тебе, брате Саво
И ти да си ми жив и здрав
И тебе бог срећу и добро
Да ти дава. Км/НМл.

Ја пијем од муку
Оно иде низ буку
Ракијице, рако
Ја те волим јако
А ти мене, рако
У шанац полако. Пир.
(Бошко Панић, 70 год.).

Код ми зло мисли
Бог да га очисти
Код ме мрази
На шаће да лази
Код пије
Да му ништа није
Код дава
Да му се не познава
Чашка по чашка
Натрти бпашка. Пир/Пс.

Кодје ме је клело
На онов ми седло
Које ме куне
У дупе ме цуне
Код ми зло мисли
Бог да га пречисти
Код пије, да му ништа није
Код дава, да му се не познава
Код не пије, да му се не роди. Пир.

Куде копају
нас да не окају
Куде се једе и пије
Без нас да неје. Кр.

Куде ми рећују пили
Тамо вуци вили
Куде бвце и козе ранили
Козе и рокове збирали
Куде њим је огњиште
Да буде конопниште
Ајд, овуј годину сина женили
До годин снау удавали. Пир.

Куде сам јел и пиљ
Нигде се несъм покудил
А куде сам работил
Никој ме неје више тражил
Од селске работе најобичам
Големо госје. Пир.

Оче наш
Турџи погачу и сирење
Преди нас
Па ако ништа не остане
Ти турџи — пак!
Сачувај бже
Од тесни сокаци
Од грапљиви чебрњаци
Од злу жџну
Од пољсџну снау
И исџбену сећџру. Држ.

Сачувај ме, боже
Од ђсавог мужа
И брџату жџну. Соп/Ста.

Чџшко ле, чџшко, длбџчка
Куде си билџ отџчка
Ој ти виџно гџло
Ти ми пџпи вџла
А на брџата, и џбата
Трџи-дни те пџмо
Трџи-дни се крџмо
По зелџни лџгове
Од бџштини дџгове. Пир.

МОЛИТВЕ

Ај, ббже, ај! Км. У Голему невољу човек се и на ббга љути, или га моли и преклиња.

АЈДЕ БОЖЕ — Госпoде! Сви аргатје на криво магаре, а ми на брзога ата.
Зав. (Молитва, са призвуком шале, пред полазак на посао у пољу).
— помогни (СГл); помбже (Вој). Ка се почиња работа, или се на пут побди, прекрсти се и текá моли.
— ти напред, па ја по тебе. Сук. (Пред полазак на пут).

АКО — даде ббг, бблка да се урине. Рс. (Молитва, али и благослов, и бајалица).
— је живот и здравје. Вој. (Молитва, благослов, узречица).

АКО ЈЕ ЖИВОТ И ЗДРАВЈЕ, ЈА ЧЕ ТОВА ДА — заградим, купим, нап्राјм. Вој.

Ако је живот и здравје, ја че тув нап्राјм кћу, и че купим ливатку, и че оставим десет слџета за домазлџк. ВРж. (Молитва-узречица).

БОГ ДА — ме сачува оди теквó. Вој.
— помбже. Вој. (Захвалност богу).
— сачува. Вој. (Молитва, али и изрека).

Ббг свакому да даде, па и мѣн да не заборáви. Пир. (Благослов и молитва).

Ббга молим да ми је кћа пйна. Сре. (Улазак у нову кћу).

Ббже, Богорóднице! Лѣле, ббже Богорóднице! Рас. (У страху и великој невољи).

Ббже, ббже, да нѣма рат, да ни децá не отиду, да ни децá не страдају. Зав.

БОЖЕ, БОЖЕ, ДАЈ — да умрем. Ама прво децáта да лѣгну преко мѣне, да се не смрзнем. Пир. Текá некаква себична бáбичка ббга молила, децá да помру, она да остане.
— ми здравје, продужи ми живот, и децá и имот ми сачувај. Рос.

БОЖЕ, БОЖЕ — мбјат син је заслужи́л пбголему срећу. Гра. (Прекор богу).
— што ме кажњаваш?! Несѣм се у тебе с камене гацáла. СГл. (Прекор богу).

БОЖЕ, БОЖЕ, БОШЋЕ! ДА-ЛИЈ — ме чý, Бóшће! Да-лиј-ме чý, Бошћице?! БЧ. Текá моли кога ббг не чýје, који стáлно невоље има.
— че буде, Бóшће?! СГл. Текá се моли кому ббг не помага, ама си се он пак нáда.

Ббже, Бóшће, Бóшће! Не мбгу се начудим, Бóшће. Вој. Товá, ка некого изненади било добрó, било злó.

Ббже, Госпoди, дáј пáмет на сви, па и (на) мѣн. Рс.

БОЖЕ, ДА МИ — добде човѣци у кћу, и да има чѣљад, и свѣ, и да ми се исплни кћа. ВРж. (Домаћин, улазећи у своју нову кћу).
— напредује кћа, синове — снаје да ми доведу, па да ми се рóде

унучета, па да има и мушка, па да ми цвѣти дѡм. ВРж. Текá рече́мо
ка уле́земо у нѡву ку́ћу, а по́сле како́ бѡг даде́.

Бѡже, да не да́ва Гѡспод! Зав.

БѡЖЕ, ДАЈ ЗДРА́ВЈЕ — за свѣ, па се се́ти и за на́с (Пир); на свѣ, па и на́м
(ДЦ); сва́коме, и ме́н на́јпосле (Кр/Држ).

БѡЖЕ, ДАЈ МИ — дечи́ца каква́ си ти намисли́л, мушка или дево́чети́ја,
билѡ каква́! Текá се измѡлиш, па се прекрстиш, па похутиш, па по́сле
ка́жеш: — Да́л ти је бѡг! И свѣ това́ по три-пути текá. И на кра́ј
ка́жеш: — Фа́ла ти, Бѡже, што си ми да́л што сам ја́ рекла́! ВРж/Пир.
— здра́вје. Вој.
— ме́д и здра́вје како и на дру́жн. Рс.

БѡЖЕ ДАЈ — па́мет на свѣ, па и ме́н не зами́ни по́сле (Пир); му здра́вје
(Рс).

БѡЖЕ — док смо жи́ви да смо здра́ви. Држ.
— здра́вје. Вој/ВЛк/Км. (Молитва, и изрека).
— здра́вје, па че́ буде́м и ба́ба, још две-три го́дине. Пир.
— изба́ви ме од злѡ. Гос.

БѡЖЕ, МЕ — опрѡсти, бѣш ми до́сади! Трњ.
— саклѡни (Вој); ськлѡни (Сук). Текá речу́ ка чу́ју за голе́му несре́ћу
да се десѣла. Сук.

БѡЖЕ МИ́ЛИ! — Бѡже ми́ли! Вој. (Молитва, али и узвик чу́ђења, и чак
кукна́ве).
— да ли мо́жеш да на́рнеш да ме ви́диш? Сре. Текá ка́же ко́ј је у
нево́љу.

БѡЖЕ — милѡсти́ван! Бо́шће! Сми́луј се на ме́не. Чин.
— опра́ј ни на куде́ иде́мо. Рс. Мо́ли се да га бѡг, не́га и не́гови,
изба́ви од нево́љу.

БѡЖЕ, САЧУ́ВАЈ МЕ ОД — на́прасну бо́лес, од ту́ње бе́де и зле же́не. Кс.
Ка се иде́ на пу́т.
— ту́њу бе́ду и оди́ на́прасну смр́т. Пир.

БѡЖЕ, СВА́КОМУ — добро́ да́ј, па и ме́н на́јнакрај. Брц.
— помѡ́гни, па и за ме́н се се́ти. Пет. Текá се благѡсѡ́ви ка се мо́ли.

БѡЖЕ, СВЕТА́ — Богѡрѡди́це! Помѡ́гни ми, Светá Богѡрѡди́чће! Помѡ́гни
ми, Светá Богѡрѡди́чће, че́ те мо́лим! Вој. (Молитва же́не).
— Пе́тко, дај сва́кому добро́, па и на моја́ деца́. Бер. (Молитва же́не).

Бѡже, свѣ да су здра́ви, па и ја́. Пир.

БѡЖЕ ЧУ́ВАЈ — га куде́ иде́. Брл.
— ме оди́ злѡ, од не́пријате́ља и од не́правду. Пир. Ка по́јдеш с те́рет
на дѡг пу́т, па се текá мо́лиш.
— сва́кому, па и мо́јето (чу́вај). Пет. (Сину; ћерки; унуку, и сл.).

Бѡжице! Ле́ле, Бѡжице! Сре. (Молитва, али и крик у велико́ј нево́љи).

Бойже, Бойже, Бойже! Гос. Ка се чује за голему несрећу, или пак да је некој много постигао, или да се родио голем берећет, ми се текá чу́димо у Гостушу.

Бошће, Господи! Тм/Цер. (Молитва, или чуђење).

Бошће, помóшће. Вој. (Молитва, али и шала у облику молитве).

Вáла на бóга да су свá мојá децá до лéб дошлá. Гос. (Захвалност богу).

ГОСПОДЕ — Бóже! Сачувај ни од мутне вóде, од тóвне нóчи, íње вéре и туње бéде. ВЛк. Текá се крстим и мóлим ка пóјдем на пúт сас кóла, сас товáр.

— милостíван! Вој. (Молитва-вапај).

Да бóг да су жíва сва децá на свí, па и мóјата. Рс. (Благослов и молитва).

ДА БОГ ДАПЕ ДА СУ ЖИВА СВÁ ДЕЦА НА МОЈУ — мајћу. Рс. (Шала на рачун оних који се моле).

— мајћу, па нáјпосле и мóјата. Дој/Брл. (Молитва, али и шала).

ДА — не даде бóг да бóде рáт, а за свé друго че поднесемо. Гос.

— отíде бóлката у-гору, и у-воду, преко трí плáнине, кудé петáл не појé. Гра. (Молитва и бајалица).

ДА ОЧЕ — бóг да си ме прибéре. Чин. Текá се пак мóли којé млóго остарéје, па му додíја живóт.

— да бóде мíр, бóже! Рос.

ДА — те бóг сачува од туњу бéду, и од злá путíшта, да те не бí нашлó злó у пúт. Брл. Кá се пóјде у пúт сас товáр, сас кóла, или на дíг пúт.

— си ђáвол претрóши нóгу, да ни не улáзи у íжу, злó да не прáви. Пир/Дој. Клнемо ђáвола да ни не добди у дóм, да ни бóде све добрó. (Молитва и бајалица).

— смо жíви и здрáви, па да напрáјмо тóв што смо замислíли, па да остáјмо нéшто и по нáс. Јал. Текá се је баштá ми чéсто молíл.

— чува бóг, да нíшта не кркне. Бабушница. Тóв се текá мóли да му нíшта не стрáда, не пропáда.

ДАЈ-БÓЖЕ ДА — искáрамо на крáј. Зав. Текá смо се молíли на глáдну гóдину, и ка је зимá дíга.

— поживим јóш, па че вíднш. Сук. (Молитва и претња).

БÓЖЕ, ДАЈ — и здрáвје, и пáре, па че си убаво жíвимо. Изв. (Шала у облику молитве).

— здрáвје и добрó, и злó че си сáмо дóјдс. Пок.

— на сви здрáвје, па и мéн. Рс.

— што ми женá мíсли, не дај ми што ми мајћа мíсли. Бла. (Изрека у виду благослова).

ДАЈ МИ, БÓЖЕ, — добрó (Гњ); здрáвје (Сук).

Далéко злó бегáло, при нáс да не добди. Изв. Текá се кáже ка се чује да се злó десíло, и чу́кне у дрво. (Молитва-бајалица).

ДОСТА САМ — грéјове повлaчила, па eгá се обрне (Гњ); по свeт тужна одила, jегá даде бóг да се обрне (Рс). (После малог успеха, као знака божје добре воље).

ЕГÁ — бóг даде да ми сiн порасте, па да га ожeним. Брц.
— устиска времeто. Вој. (Молитва-бајалица, да не падне киша).

Здравје — Бóже, че добдимо, че дóјдем. Пок /Пир. (Молитва, благослов, узречица).

И на најгорега душманина бóг да даде здравје, па тегáј и на мојá децá. Јал.

Идемо, бóже-здравје! Бóг напред, нi по њeга. Дој. (Путник пре полазак).
Избáви ме, бóже! ВЛк. Ка нeкој упáдне у невóљу текá се мóли бóгу.

Йма, дáл бóг! (Захвалност бoгу, и изрека).

ЈЕГÁ БÓГ ДАДЕ ДА СЕ РОДИ — лeбат, па да сiна ожeнимo. Пк.
— овúја гóдину и жiто, и свe. Брл/Дој.

ЈЕГÁ — ми бóг даде нештó добрó. ЦД.
— се свестi, jегá му пáмeт дóјде. ВС. Текá се мóли за нeкогá кóј забрáзди на јeдну страну па га не мóж врнеш.

КА — вiди човeк лóше, да се прекрсти и да кáже: — Сачувај ме, Бóже. Рос.
(О молитвама).
— се детe рóди, мáјна му iде за молiтву, при попá, у цркву. Вој. (О молитвама).

Какó се десiло, товá је мýка. Прекрсти се, па речi: — Бóже, остáви ми га жiво. Држ. (О молитвама).

Крс на нeбо/Крс на зeмљу/Крсти, Бóже, мóје мeсто/Кудe мiнем/Крсти,
Бóже/Па и мeн помóгни. Зав. Лeно, чeрко, кудe прóјдеш, свe да се прекрстиш и текá да кáжеш.

Крс на нeбо/Крс на зeмљу/Крсти, Бóже, мóје мeсто/Кудe спiм. Рс.

Крстi нóсим, бóга мóлим, Гóсподи, Гóсподи. Рс. (Песма-молитва, о литијама).

Крсти се, крсти, па и бóга мóли, да ми бóг дeдe добрó. Рс. (О молитвама).

Лeлe, мáјно мiла! Лeлe, Бoже! (Молитва-лелек).

Мáјно божjá, сви пýтници и нáмерници сачувај, па и мeнe, и мојá децá.
Пир. Товá, ка је нeкој нeкoму отишeл на странe, или на пýт.

Мóлим бóга да ми је добрó у кýћу. Пир. (О молитвама).

МОРЕ — да чува бóг! Гос. (Моли се бог да одбије зло).

— мáни, да не даде бóг. ЦД. (На вест о великој несрећи код других).

Не дáј Бóже! Вој. (На вест о великој несрећи код других).

Нeка је арлија! Отргни ме од њeга. Нш. Текá једнá молiла бóга да у одбије од момчe које обiча, родитељи у несy давáли за њeга.

О БОЖЕ ГÓСПОДЕ! ДАЈ — пáмeт на свi, па и мeн. Рс.

— свáкoму здравје, па и мeн. При.

- Ово́лко се мо́же тр́пи, не́-дај, Бо́же, го́ре. Сре. (Молитва, али и захвалност богу што невоља није већа).
- Од тегај, чувал бог, несџм патила. Зав. (Молитва у реченици, као узречица).
- Ој, Бо́же, помо́гни! Дај сва́кому, па и ме́н. Кр. Ка не́кој не́ма деца́, или је бо́лан, или има болни́ка, или дру́гу нево́љу.
- Опрџсти ми, Бо́же, гре́јове. ВЛк.
- Отво́ри се, пр́на зџмљо, да пропа́днем. Вој. Ка не́кому до́јде до-гушу од нево́љу он се тека́ бо́гу мо́ли, да неста́не, да га не́ма.
- Па јутре-зајутре, че идемо, Бо́же-здрáвје, по њивете, да ко́памо. Чин. (Молитва-узречица, пред почетак сваког посла).
- Помо́гни ми, Бо́же, да се изба́вим. Пок. Ка је чо́век у голему́ нево́љу он се тека́ мо́ли. Тека́ се је често́ мој де́да моли́л.
- Прво да је дру́ђи жив, па по́сле ја. Бла. (Молитва и благослов).
- Причају, клањају се, ма́јна ми и башта́ ми. Била́ сам младо дево́јчиште, несџм још разбира́ла, па ћи несџм ни заслушувала како́ причају. Ка се оні мо́ле, ја се само прекр́стим. Пир. (О молитвама).
- САМО — ако има Го́спод милости́ван не́где, па да помо́гне. Вој. (Моли се, а није сигуран да га бог чује, и чак, да бог постоји).
— здрáвје да да́ва бог, здрáвје да ни сл́жи, а на му́ку смо се научи́ли. Сук.
- САЧУВАЈ — ме, Бо́же, од же́нску меши́ну и ко́нску грби́ну. Рос. (Жалба на живот, у облику молитве и пословице).
— ми га́, Бо́же, од-зле очи. Гос.
- САЧУВАЈ МЕ, БО́ЖЕ, ОД ЗЛЕ́ ЧА́СТИ — од напрáсне бо́лести, и од ту́ње бе́де. Дој. Када́ по́јдем на пу́т, или за се́но, или за др́ва ја се тека́ мо́лим.
— од ту́ње бе́де, од тџвне но́чи. (црне но́чи). Брл. Када́ се ре́же кола́ч за сла́ву, или за Вели́гден, башта́ ми пр́во очі́та моли́тву, па по́сле на кра́ј тека́ ка́же.
- САЧУВАЈ МЕ, БО́ЖЕ, ОДИ ТУ́ЊУ — бе́ду. Држ.
— бе́ду, и (од) напрáсну бо́лес. Вој/Пир. (напа́сте бо́лести. Рос.). Ка се по́јде на пу́т дале́ко, па се тека́ мо́ли. Пир.
- Сва́кому да је жи́во и здра́во, па и (ме́н) мо́јто (детџ). Сре.
- Сва́чија деца́ да су жи́ва и здра́ва, па и мо́јата. ВРж.
- СВЕ-И́МА, ПА́Л — бог (Вој); Го́спод (Чин). (Захвалност богу. Изрека).
- Свекр́ва ми, када́ вече́рамо, кле́кнеше и мо́леше се. Пир. (О молитвама).
- СВЕ́ТА — Богоро́дице, ово́ј бру́ка и резі́л. Ако има ово́ј чу́до негде́?! Гњ. (Жалба, чуђење, али и молитва).
— Богоро́дичџе! Све́та Богоро́дичџе! Помо́гни ми, Све́та Богоро́дичџе да се не му́чим, и здра́во дете́ да ро́дим. Пир. Тека́ се мо́ли поро́дџа, да се мло́го не му́чи.

Спáси ме, Бóже! Пир.

СПАСИ МЕ, БОЖЕ — од овúја бóлку гáдну, децá да мóж да си очúвам. Вој.
— оди тúње бéде. Кр.

Товá у-гору и у-воду нек íде, преко дéвет плáнине, та у мóре. Помóгни,
бóже! Дој. Кóј је у големó злó, мóра се мóли, па какó бóде. (Бајалица-
-молитва).

Трне, Трне, егá се и мóј живóт преобрне, дóбар да бóде. Вој. (Пародија
окупаторске бугарске песме, у облику молитве).

ТУГО БОЖЕ! — Прибéри мéне, а не нéга. Вој. (Мајка моли за живот тешко
болесног сина).

— Тúго Бóже! Вој. Кад се дéси големá невóља, или умре нéкој млáд,
или из кúћу, па се текá кúка.

Честитам на Гóспода што ми га жíво óстави. Држ.

Чúвај Бóже! ВЛк. Текá се кáже ка се чúје да се нéгдева злó десíло.

Чул те бóг с двéте úши. Кр/Вој. (Шалýива изрека у виду молитве).

СУЈЕВЕРЈЕ, ПОБОЖНОСТ И БАЈАЛИЦЕ

СУЈЕВЕРЈЕ И ПОБОЖНОСТ

АЛÁ

Алá ли је, крáва ли је?! Сук. (Велика и јешна крaвa).

Áле и һíле све тóва, ни јед́н нејé рáботан у тúја кúћу. Држ.

Áлнуло га у ноћéте. (рућéте; устáта). Вој.

Áло ненáсита. Вој.

Алчáк мéсто. ВЈ/Изв.

Бíје áле. Вој/Рас.

Бíска áле. Вој.

Бóг че пá óди пó-земи од теквé áле. Рс.

Врéме ми пропáдне све сас нéкакве áле, не мóгу да опрáјм на рáботу. Пк.

Глáдан, áлу че изедé. Вој.

Гóдине се изалтавíше. Све áлнуто излáзи — и брeћéт, и стóка. Јал.

Дáро, сíне, придр́ж ми овúја áлу, рáмо ми óтћину, че пáдне да се распúчи.
ВЛк. Држéше тíкву рецíљку.

Дошлé áле и врáне, че изедú све месцéто, нéче да íма зíмус да се омр́симо.
Вој.

Збрáло се алосíје у кúћуту. Зав.

Зíнуло му áла. НМл.

Казују си алиштата. Вој.

Ко да су га але подигле. ВЛк.

Ма мани га! Не видиш ли да је ала?! Вој.

МЛАТИ — але, ва́ли се, прича сва́шта, не мо́ж му ве́рујеш. Рс.
— се (с але). Вој.

МО́РЕ — млати грање! Мо́ре, ту́рај ту́ва у алу́ту да неси́ гла́дан. Рс.
— то́ва је једна́ али́ца што ћу на́близа не́ма. Вој.
— ту́ре ту́ва у алу́ту, па си ћу́ти. Вој.
— ту́ри га у алу́ту, нагњети́ се, па си накриви́ ка́пу. Вој.

Немо́ј си заврзу́јеш ру́ке сас текву́ алу. ВРж.

Оно́ ћи але подигле, па се само ка́рају. Држ.

САБРА́ЛЕ СЕ А́ЛЕ — и ћи́ле да се богáте, па само рабóте. Рс.
— у ку́ћу, па не мо́ж се жи́ви. Пк.

Све́ за ту́ја алу се рабóти — го́ре ту́раш, а до́ле пушташ. Рс. (У́СТА;
ДУ́ПКА).

Сьси́пује ме та́ја ала. Вој.

Те́памо а́лете. Вој.

Ти́, бре, ка се разједе́ш, алу че изеде́ш. Рс.

Ти́ја ка се разједе́, алу че изеде́. Вој.

Ту́ре у алу́ту, (ка ти да́ву). Вој.

АЛАВУ́ЖДА

Мо́ре, бе́ге од не́га у-свет, он је голéма алаву́жда. Вој. (ала. Рс).

Од ту́ја алаву́жду по́далеко се држ. ВРж.

Та́ја алаву́жда ли, по́скраја од не́га. Држ/Вој.

АЛАМА́ЊЕ

Аламáње дојдо́ше, и све појéдоше и попи́ше, и у ку́ћу не́чу да и ви́дим
ви́ше. Пк.

Ка до́јду аламáње, че ни о́тну и то́ва. Вој.

Мо́ре, ти́ја аламáнин бо́ље да ти не до́ди у ку́ћу. ВЛ.

Ти́ја аламáње бо́ље да ти не до́де у и́жу. ВРж.

АЛАМУ́ЊА

Ти́ја је једна́ аламу́ња голéма, ни́кад му се не мо́ж сéтиш каквó о́че. Изв.
(Да ли је то у вези са ЛАМЊОМ?)

АМАНЕ́Т

Чéрко, ја свé мр́см, па о́чу не́шта да те на́учим. Чéре, амане́т не узíмај,
а да га даде́ш, па ја́балка ли је, кру́ша ли је, оре́ј ли је, реч ли је.

Ако је јабалка ти ћу дај, ако је ореј ти га дај, ако је реч ти ћу кажи.
Пир.

АНТИКРИС

Једџн рекъл: — Прво има да нестџну ѓвце, па селџак. Текџ и бџ. Текџ
рекъл у воденџцуту. Цр.

Оно га текџ прикара сџмџта сџла на злѓ. Брџ.

Че дѓјду нѓкакџ да опѓгане бѓжџи грѓб у Јерусџлѓм, па че дѓјде Антикџрис.
Пир.

АНЃМА

Набџју се, бре, тџмо у сѓбуту какѓ анѓме. ВС.

АПЃЊЕ

Ако се јѓдампџт уѓпеш за јѓзџк, пѓсле че се стџлно уѓпујеш. Брџ.

Ка се уѓпеш јѓдампџт за јѓзџк, пѓсле че се уѓпеш за дѓпе. Пир.

Преѓпџ си ѓсницу, не знџм кво злѓ че ме стџгне. Вој.

БАБА МЃРТА

Бџба Мџрта се сѓвџла при нџс у Пѓклешицу — вѓдра, качѓтџја, кукурѓг,
па крз сѓлѓ. Пк.

Брџт Сѓчко рекъл на сѓстрѓ си Мџрту: — Зџјми ми сѓстро три дѓна да се
поѓграм сѓс бѓбџкѓту. И смрзал ћу, и гѓтѓво. Вој. (Из легенде).

Гѓре, на нџшјџт сѓвџт ѓма клѓденац. Тџмо излѓзи водѓ на скаменѓну бѓбу
на срамѓтѓту, а водѓта млѓго ѓбава, лѓдна. Смрзѓла ћу бѓба Мџрта.
Гѓс.

Мџрта да не затѓча Цѓганѓ у кѓћу, нејѓ добрѓ. Држ.

БАБА РѓГА

Нсмѓј да вѓкаш, че дѓјде бѓба Рѓга да те однесѓ и изѓдѓ. Ѓма те однесѓ
у цѓк. Вој. (Дѓтѓту).

Тѓја бѓба Рѓга, онѓ је теквѓ, онѓ зѓѓра мѓлѓчка дѓцѓ којѓ несѓ добрѓ, којѓ
су размѓзѓна, не слѓшају, а вѓкају. Чин/Вој. (Дѓтѓту).

БѓУ, МѓЦАТА

Бѓу, мѓцѓта, чѓјеш ли ћу, етѓ, трѓпа на тѓванѓт, позѓслѓше! Не вѓке, че
те чѓје, па че слѓзне да те однесѓ. Вој. (Мѓлој дѓци кѓда плачу или
не слѓшају).

БАКСѓЗ

Дѓбар овчѓр не дѓва да му се бѓра ѓ-ѓвце, да ге не бѓје баксѓз. ПРж.

Јѓднѓш зѓјнѓт чѓвѓк, млѓго голѓм баксѓз. Пк.

Зѓе жѓне ѓмају голѓм и шѓљѓв нѓс, и од нѓѓ чѓвѓка бѓје баксѓз. ВРж.

Када срѣтнем Милеву да ми иде нагѳр, у-сречу, а ја идем ѳдома надѳл, тѳја дѳн мѳра да ме бѳје баксуз. (малер). Гњ.

Какѳ је голѳм баксуз, да ти улѳзне у двѳр и да плѳуне, кокѳщѳете че поцрцају. Јал. (че ти потрѳје. Вој).

Којѳ је баксуз, од ѳѳга бѳге у-свет, мрдни му од пѳт. ВЈ.

Не вѳља ка женѳ женѳ срѣтне сас прекрстене рѳѳе. Онѳ си баксузѳра и сѳбе, а баксузѳра и дрѳгога, кога срѣтне. И трѳбе да му речѳш: — Баксузе, ѳѳк ти је спрѳма главу. Пир.

Не поврчај се ка пѳјдеш ѳѳгде, да те баксуз не бѳје. Вој/Држ.

Сви кажу: — Дѳбар, дѳбар! Ама ка ме ѳн срѣтне ѳѳшта ми не иде тѳја дѳн. Па сѳ ка га срѣтнем, да ми се злѳ не дѳси, ја га прѳви пѳтам кудѳ је пошѳл. Км.

Тѳка га карѳло баксуз. Гра. (баксузлѳкат. Вој).

Тѳја баксуз че закѳпа јѳш ѳѳкога у овѳја кѳћу. Пир.

БАШТИЊИЈА

Ја си, сѳнко, ѳѳчу баштинѳју продавам. А ти, сѳнко, мѳж баштинѳју да си продаваѳи ако ѳчѳш. гѳма се кѳрам с тѳбе, ѳѳма ти брѳним. А ти ако мѳслиш тѳка да трѳбе, ти продавај. ПРж.

БЕБѳ

Комѳ се рѳди сѳн, сѳѳпе му кѳпу, или дрѳго што ѳѳси. Вој.

Не врѳај се, ко бѳбѳ четри дѳна да тиѳтиѳш, ѳѳгѳ на рѳботу да идѳш. СГл.

БЕЛѳ НАГЛАВѳЕ

гѳсѳли су сви белѳ наглавѳѳе, па су пѳсле почѳли да ѳѳи чѳине, и затѳва ѳѳим се сѳлѳто зѳве Чинѳглавци. Грш.

БЕЛѳЖЕНО

гѳсус рекѳл: — Пазѳте се оди ѳѳчети лѳуди. Бѳг ѳѳи је обѳлежѳл да се мѳж препѳзнају. Држ.

гѳсусе, пазѳте се оди обѳлѳжено, пазѳте се оди ѳѳчети лѳуди. Тм. (Из причѳе).

Пазѳ се оди обѳлѳжено. За белѳжѳни ѳма прѳча. Држ.

Пазѳ се од белѳжѳног чѳвѳка, ѳѳга је бѳг бѳлежѳл. Рос.

Пазѳ се од онѳга којѳ је белѳжен. Товѳ је голѳм освѳтник. Брц.

БѳЛИ ЛѳК

С бѳли лѳк да се трѳлаш, па не мѳж да одрѳчѳш. Грбава, ѳлтава, блѳсава, текѳа сам, сѳстрѳ сам. Чин.

БЕРЕѳѳЕТ

Пѳдал се бѳрѳѳѳт, али че се ѳаметѳ, ѳѳшто че га смрѳси. Вој.

БЕС

Бѳс га вѳтило, товѳ је млѳго лѳше чѳвѳче. Вој.

Бес те изело. Товá ли ти је за рáботу, да ми се у морúзуту сас срп играјеш.
Вој. (Детету).

Бесно куче дрсне ли човека, че побеснеје и он. Па и ка га налáје, и тбгај
че побеснеје. Сук.

Вати́ла га бесочá, па сáмо беснеје. При.

Вати́ло га бесочáта, па сáмо óка. Сук.

Кóј се обеси, на онíја свéт гóвна че једé. Пир.

Ти́ја бесни́к! Улэзне, текá, бес у не́га, па сáмо беснеје, сáмо óка, бíје,
трóши, рáзјури свитí из кућу́ту. Побеснеје, па асли́ бесно куче.
Пет/Вој.

Тóв је бесни́к, лúд, вртогла́в човéк. Нáјдобро је с не́га да се не распрáвљаш.
Рос.

БЕЉА

Да (си) оту́ри бељу́. При.

Запéл у текву́ бељу́, да се не мóж избáви. Рас.

И јá си навí ту́ђу бељу́ (на ши́ју). Пк/ВЛк.

Једвá се отаросá оди бељу́. Пок.

Отури́л си бељу́, спаси́л се. А голему́ је мýку имáл. Држ.

Сас какву́ се бељу́ он бóри, добré је и жив. Сук.

Тéше да (га) измрда, тéше мéн да ту́ри бељу́. Гра.

ЧУЖДУ БЕЉУ́ — íмам дóма (Ор); ти притуре, набельóшу те, па пóсле мýка.
Вој.

БОГ

Алáлем, бóг че слáзи нá-земи, млóго се лóши намложíше. Вој/Чин.

Ако му бóг нејé дал дете́, па и тí му не дáј. Рс.

Билó голéм прáзник, жéне билó плíно у цркву. Онá дошлá и реклá:
— Опрóсти ми, Бóже, дьнéс млóго згрешí. Па свéте пáре истрéсла
тáм кудé се пáре ту́рају, свé што имáла. И какó ђи истришáла нéкоје
пáре пáдну нá-земи, издр́нкају. А жéне које́ су билé тáм, збéру њóј
пáдлете пáре, врну њóј и речу́ вој: — Тéје ти пáре бóг нéче, узни́ ђи,
и нсмóј дру́ђи пýт текá да рабóтиш. Пир.

БОГ БА́ВИ — ал не заборáви. Вој. (Пословица).

— и на човéчу глáву óдма све не натру́па што њóј је записано. Гњ.

БОГ ГА — дáл, бóг га приб́рaл. ВЛк. (Мирење са губитком).

— наградíл (При); надари́л с пáмет (Бер).

БОГ ДА ЖÁЛИ — гóдинíte што сý ти мину́ле (БЧ); једењето што сам ти
давáла (Гра); тóлку сна́гу што íмаш, а не рабóтиш (Кр); ту́ја шкóлу
што си изучи́л (Вој).

БОГ — дáл, бог узéл. Рс. (Мирење са смрћу драге особе).

— добрó прока́рује. Бе. (Пословица).

- БОГ ЈЕ — гáзда, ни несмó гáзде, нéму је свé у-руће. ВС.
 — збирáч, нејé снитáч. Гњ.
 — рекáл да се још мучим, да се пóсле спáсим. Зс.
 — свáкому пáмет оделíл. Пир.
- БОГ — ли га знáје квó је. Држ.
 — ми дáде пáмет да си кúпим крáвицу. Гра.
 — напрéd, а нí по нéга. Пир.
 — нéка ни је напрéd, а нí по нéг. Об.
 — нејé врáна, па одједнóш да искóпа бчи; он бáви, али не заборáви. Пир.
 — нíкому дужан не остáњује. Гњ.
- БОГ ÓДИ — и сцéпи трóји опýнци док збéре две будáле. Об.
 — по зéмљу, па сцéпи двóји опýнци док стáви áлу и áлу. Рс. (Брачни пар).
- БОГ — отишéл на стýдију. Јá áко сам прóста, áма не вéрујем у бóга. СГл.
 — плáши, бóг слобóди. Вој.
 — пресíпује отуде кудé íма, тáмо кудé нéма. Вој/МСв.
 — пýшти на пчелý ранý на свáһи лís, да íма кудé мéд да збíра ка свé прецýвтí. Товá је мéдна росá. Вој.
- БОГ СИ ЈЕ СВЕЦÍ — натурáл (Вој); натурáл, јéдни, пíни, млóго на свé не глéдај (Вој/Сук).
- БОГ ТРАЖИ ДА ГА — помéнеш, па макýр и да га пцýјеш. ДД/Пок.
 — спомíнаш, па и да га пцýјеш. Рос.
- БОГ — у кошáру не наkáрује. Пк/ВЛк.
 — узíма од старíти, па дáва на младíти да растý. Гос.
 — ўзне по једнý трескý, те да не мóже (човéк) да íде кудé трéбе. Гос.
- Бóга нéма, цáбе се крстиш. Íма цркве, íма попóве, товá смо видéли, áма бóга несмó видéли. СГл.
- БОЖЕ, БОЖЕ, ДА ЛИ — ме лóше рáзбра те ми мáјһу прибра, или јá лóше рéко па ми место свекрвy мáјһа ўмс. Изв. (На Богојављáне, кáда се отвара небо, снаја молила смрт свекрве, а измолíла смрт мајке).
 — те лóше моли, или ме тí лóше рáзбра, па ми мáјһу прибра. Трњ/Држ.
- БОЖЕ — Бóже, кáкó ли ти се јá моли, кáкó ли ме тí рáзбра, кáкó ли ми ти дáде?! Рс.
 — да насíпеш и на мéн ко и на друђи. Пк. Тскá једнá будáла тражíла још пáмет од бóга.
 — мíли! Бóже мíли! Што ми лóше дáде? Дá-лí-сам се у тéбе с кáмење гaцáла? Пс.
 — нíкaд. Цр. (Изрека, али и заклетва).
- Божíка. Вој. (Кука, и преклине бóга да јој помогне).
- БОЖЉА — грозотíја (Вој); лепотíја (МЈ); страотíја (Вој/Сук); убави́нá (Рс).
- Брóјим, брóјим. На петнáјесе удовíце по јед́н удовíц. Онó и бóг на њíнуту, жéнскуту, стрáну. Км.

Вати́ло ђу му́ка, дошлó њу са́мо, óд-бо́га. И са́ ђу не́ма, умрла́. Рс.

Ве́тар дува́ло, грме́ло, сева́ло, ђи́ша и гра́д пада́ло. Он се варка́л, работи́л, се́но збира́л, ама не мо́гъл да надви́је. Па се наљути́л, па ди́гал ви́лу и каза́л: — Ете́ ти га, Бо́же! Ако ми га оти́маш, носи́ га. СГл.

Га́зда је бо́г, ни несмо́ га́зде. ВС.

Да не прегре́шим бо́гу. Гра/Вој.

Да́ј ми, Бо́же, што ми жена́ ми́сли. Она́ се све пла́ши добро́ да ме сти́гне, да се не саплете́м од по́убаву. ВЛк.

Да́ј ни, Бо́же, бо́лку, па да ти ве́рујемо. Пир/Изв.

Де, ста́ни, поса́чекај! Оно́ и бо́г ду́шу поса́чека. Сук.

Деда́ бо́г, си́не, има. Он је го́ре на небеса́. И сва́кога ви́ди кво рабо́ти. Вој.

ДЕЦА́ — нек бо́г заштита́ва, а ни́ да му се не ме́шамо. Рс.
— не́ка га ти́ја одозго́ре заштита́ва, а ти га немо́ј мло́го заштита́ваш. Држ. (О васпита́њу).

Дьнѣс не мо́ж ни чо́века да умо́лиш, а ка́мо ли бо́га. Кр.

Е, БО́ЖЕ, БО́ЖЕ — богúј или слази́, да ја побогúјем, да ма́лко и ја пова́дим ду́шу на сироти́њу, која́, како и ја, сас сла́би во́лове бре́ ову́ј те́нтаву зе́мљу завбо́јску. Зав. (Орач прети́о богу о́станом, мотком ко́јом тера во́лове при ора́њу).
— ел богúј, ел слази́ одозго́ре, сви́ње да пасе́ш. Зс. (На́цка Маринковић, 60 година).

Ега́ те бо́г изнесе́, па да ви́диш чу́до. Рс.

За това́ је бо́г рекáл да је сиромá док је жи́во. Км. (О неком сиромáху).

Залута́ли на савáт. Била́ магла́ голема́. Ишли́ три-че́три са́ата, и не мо́гли пу́т да на́јду, па се бо́гу моли́ли: — Бо́же, опра́ј ни кам Мьшкана́ц, пу́тат до селó да на́јдемо. Брл.

Зашто́ ми је бо́г тека́ доцели́л, како́ да сам се у не́га с ка́мене же́шко гаца́ла? Пир.

Зор за ђи́шу, без ђи́шу не́че! Ама је најдо́бро да се не ме́шамо у бож́ју рабо́ту. Он је затóва и побéгал оди́ нас високо́. Са га тра́жимо. Трт! Изв.

И БО́Г — пома́га ка се по́чне. Гос.
— пра́ви гње́здало на ђо́рави штр́ци. Дој.
— се уме́ша, и не мо́же да бу́де како он бе́ше запéл. Моје́ си па оста́де моје́, а он умре́ што се полакоми́л за туђó. ВЛк.

И на бо́га се срди́ш ка́ ти да́ва ло́ше. (што ти да́ва). Рс.

И РО́ГОВЕ БО́Г ДА НИ́ — даде́, па че се крз све́т промь́цни́амо. Сук.
— наса́ди на челó, па че се промь́цни́амо, тека́ мо́ра да бу́де. Пн.

Изалта́вил га бо́г. Пк.

- ИМА — ббг, само се ретко показује, ама ка се покаже — злб големб. НМл.
 — да видиш бблого ббга. Вој. (Претња).
 — правда, има ббг, има свб, па свб че си дбјде на (својб) мбсто. Сук.
- КА — му ббг нејб дал детб, и тб му не давај. Дој. (дал имање, и сл. Рс).
 — теб ббг сас шаку, а ти мбн сас капу даруј. Јал. (Шаливо окретање изреке).
- Кад ббг дава, он дава свб; а кад узима, бн узне свб. При.
- Када се нбшто нбпоштено стбкне, бдма добди казна од ббга. Пир.
- КАКВБ САМ — ббгу згрешбла те ме теквб казнбл? Рс.
 — ја ббгу лбше правбла те ме текб казнбл? На свб сам гледбла да зббдим, и свб јб крбва, па и на ббга. Гњ.
- КАКБ — да нбма ббг, ка сам га јб видбла на слбку? Пир.
 — је? — Од ббга добрб, од нброд че вбдномо. ДД.
 — ми је ббг дал лбше, какб да сам га с кбмене гацбл! Рс.
 — си? — Гбспод, па ја. Сук.
 — те је ббг створбл, Кбјо, текб да ти је лицб. На ббжбо лицб нбшта не турај, не кварб га. Ако су уснице црвенб, нбк су си црвенб, а ако си црнб, квб ти смбта. Рс/Пир.
- КВБ — ни ббг дава, мбра да нбсимо. Рс.
 — ти ббг дал, мбра да нбсиш. ЦД.
- КБ — ни је ббг дал, теквб че ббдемо. ВРж.
 — нбм ббг дал, теквб че ббду. Км.
- Когб бог мрзи, он га обелбжи. Вој.
- КОЈ — раббти, ббг не брбни (Рс); ради, ббг не брбни (Вој/Сук).
- КОЈ СЕ — мбша у божју раббту че остбне без пбмет. Вој.
 — чуба, и ббг га чуба. ВСв.
- Комунибти не верубу у ббга, ама има некаквб сбла. При/Пир.
- Крбти се, крбти, па и ббга мблн. Крбти се, па се у челб утбпује. Пир.
- Крбтб се у-бога, да ти ббг дадб. — А штб се тб не крбтиш? — Јб се не дбнгубим по тбва. СГл.
- КУДБ ТЕ — ббг нанбсе ббш па тбм (Пир); па ббг чбк гбре однесб (СГл)?
 Лбш човбк, не вбдиш ли! И ббг га обелбжбл. Пк.
- МбНИ — га за бменбга ббга. Вој/Км. (Преклињање и изрека).
 — ме, бре, бббо! Кбј га намбкри, тбја че га (и) осуши. Јб ли че се ббрим с ббга. Ако га натбм однесб, нбм че ббг донесб од дрбго (сбно). Км.
- Мбн је ббг несрбћу написбл, а дрбгбму турбл ббље да жбви. Зав. (га турбл. Рс.). (Вулгарна двосмислица).
- Мбра да бдем у цркву (и) ббга да мблим. Рос.
- НА — нас ббг не удбра, нб не краднбмо и не лбжбмо. ТД.
 — нбравбга штрбка и ббг помбга. Рс.
 — нбравбг штрбка ббг прбви гбездб. ВЛк.

Наказал га бóg. Вој.

НЕ — дава за бóга мýлога. Рс/Изв.

— знаје се квó че те од бóга стíгне, и квó нóсиш. Рс.

— мéшај се у божју рабóту. МСв.

НЕКА — рабóти! Бóг си га помогну́л да íма, па му мýло јóш да íма.

Сре.

— се нáјде за не-дáј-бóже. Вој.

Немóј да кра́днеш и (да) л́жеш, свé че вíди тíја одозгóре. Вој.

Несмó бóгатога с кáмење гацáли, (а óн ни свé лóше дáва). Пс.

Нес́м ни мрáвку згазíла, а тóлко ме бóг казнíл. Бз. (Прекор бóгу).

(Ни) бóгу дýшу не плáча тíја. Пир.

Њу́ је бóг убíл, убíл, па љу́ је наказáл. Ама те, нашлó да се шегýје. Вој.

ОД — бóга добрó, од нáрод лóше. Рс.

— бóга нéма лóше, а од човéци кóј је видéл добрó, та и јá! ДД.

— божју сíлу се не мóж нíкој óтне. Км.

— теквó ме је до сá бóг чувáл. Гос.

Онí бче да ме утéпају, да цркнем, да ме нéма. А мéне бóг чýва. Јал.

ОНÓ — га бóг наказáл и сас зп́равје и сас пáмет. Вој.

— је од теквíја ко тéбе бóг побéгал на нéбо. ВРж.

— си му бóг íде нá-руку. (нá-ру́хе). Пир.

— што је бóг пуштíл свáшта по свét — и нóраво, и нóпаво, и áле, и нéведе — онó си íма нéшто. Држ. (по зéмљу. СГл).

Па дáде бóг те се бóлката ўрину. Вој.

Пá, фáла на бóга, нејé млóго бóлка. Че се поднесé злó. Него да не бóде пóвише. Пк.

По свét има свáкакво. Íма и будáле. Íма и будалéтине. Бóг пýшта и прибíра свáкакво. При.

Посрáл се бóг на мéн, свé ме несрéћа бíје. Рос.

Расејáл ђи Гóспод судé рéдома. Соп. (Децу; породицу; људе).

Рóгови да ни бóг насáди, пá че се кроз свét промíцамо. Бла.

Сáмо у бóга и у сeљакá да се крстимо. Бóг да дáва ўбаво врéме, а сeљáк да дáва да једéмо. ПРж/Пир.

СВЕ ВИДÓ — и пројдó. Ако ми бóг дадé и рóгове че нóсим. Рс.

— све мýће преживé, јóш сáмо бóг рóгове да ми дадé (да нóсим). Брц.

Све сам јá створíл, рекáл бóг: и богáти, и прош́љаци, и пáметни, и будáле, свé да íма. Зав.

Свí смо под бóга. Сре/Чин.

Сиротíња ў-бóга. Вој.

Склцá га бóг. Пк.

Слéзал бóг нá-зeми, теквý нíшу и текв́в грáд јóш нес́м видéла. Чин.

Сбг да те ббг изнесе, па да дојдеш. Орљ. (Позив у поссту).

Там је друг ббг, там нема ћиша. Јел.

ТЕКА ЈЕ ОД-БОГА — благословено/благословено (Вој); остало (Сук).

Текá, текá, текá, па даде ббг те се даврандиса. Вој. (оправи. Рс).

ТИ СИ БОГУ — додолела (Пир); надолела (Гњ); натежала (Сук).

Това је било још ка је ббг одио по-земи. Вој.

Толко сам се ја на туја рђу радувала, да га несъм (ни) на ббга споминала,
а са он с мене текá да прáви! Кр. (Прекоревáње сина, ћерке, унука,
и сл.).

Трáжи си га бд-бога. Вој.

У КОЈУ КУЋУ ГОСЈЕ — добре, тамо ббг помáга. Вој/Бе.

— не добре, тамо ни ббг не улази. Пир/Рс.

Ўбаво ораћење Јовáнка Царибрóцка/Че дојде врéме ббг да се не поштује/И
кúm да се не поштује/Да сé децá врљају/Децá по пút да лутају/Да
се не знаје које чијó је/Баштá и сáн да се не слáгу/Нíкој нíкога да
не поштује/Нíкој од нíкога срáм да нéма/И свí ораћејоше Јовáнка
замлáтена/Она и бéше замлáтена/И лúда/Амá-па и не бéше лúда/Свé
што рече лúда Јовáнка/Свé текá стáну. Пир.

Усрél се ббг у мéне. Вој. (Зло ми наноси).

Уклцáл га ббг. Вој.

Шáлу је стáрцат оставíл. Кс. (Бог).

Што-мí-је теквá судбина, како да сам на свí зло учинíла? Рс.

ШТО СЕ — дéдо крстиш, ка нéма бог? — Па не знам да ли га íма или
га нéма, ама те тóлко (колкó) да се разликавамо од стóкуту, па се
попрекрéстимо нí старíти. Држ.

— пóвише мóлимо, пóлбше че бóде. Тýва ббг не помáга. Рос.

БОД

Кадá женá или девојђа, пóјде нéгде, па ако њој пúкне ббд сáм од сéбе си,
она íли че се посмéши, или че се разболí. Пир.

БОЖЈА БРАДА

Божја брада је венíц од послéгњо клáсје оди жíто, ка дожињамо. Вој.

Прво клáсје се доносило нéкада дóма и закáчувало над врата, а послéгњо,
божја брада, закáчувало се поди јáблан. Пир/Сук.

БОЈА

Црвенá боја је на рáдос, на веселбú, а кáцаво је на смрт. Ста.

БОЛКА/БОЛЕС

А болка мóже да се пренесé од болнога на друђи, само једн дýн у гóдину.
Само трéбе да знајеш којí је тóва дýн. А íма којí знају, па текá
пренесу своју болку на другога. Пн/Всв.

Башта ми беше болан од-срце, а и онака си болан. И једно јутро ка се разбудимо, а у наш сливник некој некакво бело ко конопче врзал за сливу, па омотал, обиколил свете сливе, ко да ђи је у јегреќ затвори́л. Лечи́л се оди болес, па сака́л да ђу пренесе на башту ми или на некога другога из нашу кућу. Башта ми се много уплаши, а и сви́ нѝ. Па изнесе у село рећи́ју. Збраше се човѣци да клну́ и да се закли́нају. Пину рећи́ју, па клну́ и закли́нају се. А ко́ј је крив́ он се измѣкне. И несмо смејали после да сту́рамо траклото́ никако. Нити́ сливе беремо, нити́ ђи сече́мо. Па после много године једн шѳер дојде однекуде, па стури траклото́ и рече да това́ ништа неје. После исѣкомо сливете, и насади́мо нове, младе. И са́ од њи беремо. ВСв/Пн.

Бече́ које повр́ча, не сећи́рете му се ништа, онó се го́ји. Тм. (Теше мајку).

Болан од ону́ј незгоди́ју, најтешку́ту. Ру.

Болка се изма́ми сас баја́ње да мо́же да се ле́чи. Рс.

Вати́ла ђу мука́вица. Вој. (Овцу; краву, и сл.).

Дошлó си текá са́мо од Го́спода. Ста.

Живóвлак — сас ту́ја се тра́ву ра́не ле́че, да не гно́је. Вој.

Жлте́ница, болка, има ђу од девет ру́ће. Вој.

Једн од стра́ ишѣл по ба́бичће и по до́ктуре, ама му ни́шта неје помо́гло, па га једн ста́рц научи́л да узне два́јесе зрна мору́зу, и да про́јде село од кра́ј до кра́ј. И да пу́шта зрно по зрно, ама да му дости́гну и да му оста́ну. Сви́ су га прајили на будáлу ка га виде́ли како́ пушта зрна́та, ама се он текá оле́чил. Пн/ВСв.

Мамка се изма́ми сас баја́ње, и после ђу не́ма. Ка му преба́ју оздраве́је. Гра.

Мој де́да се ле́чеше од кашли́цу сас со́к од њисало зе́ље. Испи́је по две-три́ пани́це, и оле́чи се. Вој.

Мре́ла, ђину́ла, ја се не́че опери́שמ. Бо́ље да си мре́м це́ла, да не идем áлтава на онíја свѣт. Чин.

На́дви ми болка. Вој.

Найде текá болка. ВЛк.

Не мо́ж се ни́како очовѣ́чи. Не мо́ж да оздраве́је, и това́ ти је. Вој.

НЕ СМЕ́Ј МИ СЕ ШТО САМ БО́ЛАН — неси́ се и ти́ у крпу преврза́л (Рс); че те́ ува́ти болка и те́б (Об).

Овча́р је би́л де́да ми. И спа́л је на лесари́ну, и ни́кад неје бил болан. И разболе се сестра́ ми, њего́ва уну́ка, оди сле́по пре́во. И пове́де ђу башта ми при до́ктуре, а де́да че ка́же: — Зашто́ дево́јчето при до́ктуре во́дите да га му́чите и ле́чите? Што се ме́шате у божју́ ра́боту? Ако је за живóт, онó че си са́мо оздраве́је, а ако неје за живóт, не́ка мре́. Јал. Текá је рекъл једн ста́рц од Златковци из наше село́.

Од коју́ се болку́ најви́ше пла́шиш, од ту́ја че мре́ш. Брц.

Пи́је горчу́љаци, ти́ја се не да́ва да га болка свла́да. Вој.

Пóжали се он, а мѝ смо мислили да му ништа нејé. И тé, сá га нéма. Бе.
Пожáљува се он пóчесто. Ама нѝ смо мислили ништа му нејé, несмó му
вéрували до последњи чás. Пет.

Посéклица ѝч нејé дóбра кá је на прс или на дрúго мéсто на прéвив. Вој.
Прѝклоцну га бóлка проклéта. Сук.

Прикљуцнóула се бóлка проклéта. Продрáло ме у гúшту, па не мóгу да
дишем. ВРж.

Продрáло ме у гúшту, па гргúтаво оратим. Вој.

Све мóжеш, ама на болеснѝка немóј да се смéјеш. Мóж и тéб да стѝгне.
Пн.

Све ни прéреди бóлка. Сук.

Скопá ме мешѝна. Вој.

Снáказа га бóлка. Гра.

Спúну се јутротó тóва што бéше подбóуло. Пк.

Снићинчѝло га нéшто, згрчѝло га. Зс/Тм.

Сузé ме на стúд. Вој.

Текá баштá ми: полéшкуваше, полéшкуваше, и óтиде, умрé млáд. Пир.

Убелил, испѝла га бóлка, просрту му се ўши, готóв је. Грш.

Ўвати га бóлка, па не мóж да проглéда. Пк.

Ўсрé се бóлка у нý, па не знáм квó че бóде. Їма да си ўмре. Рос.

Ўзе ме. Сáмо ме на стúд кáра. Не знáм каквó је тóва чúдо. Јел.

УКРПЧѝЛО МЕ — бóлка, па не мóгу да оратим. (Сук); нéшта (Пет).

Ўрниса га бóлка, па га не мóж познáјеш, тóлко се преличѝл и испáдал.
Вој.

Ўсили се бóлка, бре, па не знáм кво че бóде. Бер.

Ўтрпну бóлка. Пк.

БРА́ЗДЕ МЕЦИ ВЕ́ЦЕ

Којé ѝма мециѝ вецéте бра́зде, тоvá је злó човéче, баксуз. МЈ.

БРА́ЗДЕ НА ЧЕЛÓ

Кóј кóлко ѝма бра́зде на челó, кá је момчé, тóлко децá пóсле че ѝма. Сук.

БРА́ШНО

Ка сѝнце зáјде, пóсле се бра́шно на зáјем не дáва. Пк.

Што неси порано за брашно дошла, него са? Са ти не могу дадем, слнцето зашло. ВЛк.

БРІГА

У брігу сам голему. Пир.

БУКАВАЦ

Некакво имало у Барјето у старо време, па на заод слнце ровало како бик. Једни кажу да това неје бик, негб некакво пиле букавац, читали у књигу. Ама не може да буде пиле, ја сам га слушаљ ка сам дете бил. НМл.

БЃДЊАК

Детенце ка се роди, купу га у воду у коју туре главњу од Бјдњу вечер, сламку од жито и сламку од сено, да не вача на-очи. Рс.

БЃДЊ

Тија бјдњ, това седне ли, не помера се. Вој.

ВАМПИР/ВАПИР

Вампири су одили по народ ка је народ бил добар, а са нема ни вампири ни добар народ. Рс.

Вампирити су одили по-земи ка је народ бил добар. Ама са љи нема, од лош народ и они побегли на небо. Трњ.

Дојде тија вампир, че закашемо од њега. Куде па бш до нашту њиву да купи и он њиву. Пк.

Ка умре жена или муж, ако тија што је остал почне преді четірес дна да прича за женидбу, оніја што је умрел че се увапири. Држ.

Свекрвата је голем вапир, че ми изде девојчето, стално че му прј карање сас мужа. Вој.

Таја ли вапирџа, таја ми је на дете зло направила, не сакам да љу видим. Вој.

Те га тија вампир, довлече се. Гос.

ТИЈА ВАМПИР МИ — на дете зло направи те га умори. Рс.
— се на-главу укачил. ВЛк. (О лошем човеку).

Тија лута целу ноћ, ко да се повампирчил. ВЛк.

ВЕДРИЦА (НА КРШТЕЊЕ)

(И) вѣра, и клѣтва сас њега, али му отсипано од ведрицуту, па му не помагају ни цркве, ни молѣтве, ни клѣтве. Рс.

Кад се крсти дете, онб се водата не расипује, негб се плѣсне у воду, да се не гази. Али ако му се случајно отсипе малкачко на-земи, детѣто после неје како требе. Или, ако газе по това куде је расипано у двѣр. Затѣва се каже за некога који неје читава: — Отсипано му од ведрицуту. Пк/ВЛк.

Мóже б́ити да су на једну ведр́ицу (кр́стени). Пк. (Може би. ВЛк).
(Сличног су ђакнутог понашања).

Мóре, на то́ја је отс́ипано од ведр́ицуту, не́је си како трéбе. Рс.

ОН́И СУ — у једну вóду кр́стени. Цр. (У један дан).

— на једну ведр́ицу кр́стени. Рс.

Отсипáли му од ведр́ицуту, не́је си како трéбе. Сре.

Отс́ипано му мáлко од ведр́ицуту (при крште́ње). Зав.

ВЕ́РА

А́ј, да ћу ве́ра ви́ди. Вој. (Види ти њу шта она уме).

Ве́ра, клéтва, с не́га. Гос. (Закли́нање у бра́чну верност).

ВЕ́ТАР

Одува́л га вет́рат. Рос. (Нестао, одлутао негде).

ВЕ́ТРУШКА/ВИ́РУШКА

ВЕ́ТРУШКА — га д́игла од кола́та, па га на ко́лџ надену́ла. Дој/Рс.
(Наводно, истинити догађај у Дојки́нцу, у фами́лији Ачиних).

— да те не омóта, да се не разбол́иш. ВРж.

Ви́рушка замáлко да ни сту́ри од коњ́иви. ЦД.

Кад се ви́ју ви́руше, трéбе да не идеш у њ́и, да идеш на-страну, и да
плу́неш: — Пу! Пу! Пу! Гра.

Ко да те је вет́рушка закач́ила. Рс.

Тéб ко да је мáлко вет́рушка́та закач́ила. Вој.

ВЕЧ́ЕРА

Веч́ерајте ко́ј ко́лко је гла́дан, да ви не с́и́нта веч́ера по селó. Вој.

Да јéднем, да ми не лута веч́ера нóчу. Да се не д́исам нóчу пр́сти да с́и
ли́жем. Држ.

Навеч́ерај се, да ти не с́и́нта веч́ера. Ру.

ВЕ́ЦЕ

Ко́је има застáвене ве́це, това́ је злó и подм́укло човéче. Нш.

ВЕ́ШТИЦА/ВЕШТЕЃАР/ВЕШТЕЃАРКА

Вештеѓар јéдан, онó че ме учи квó је добрó а квó не́је. Држ.

Има по јед́н вештеѓар у сва́ку ку́ћу. Нéгде остáл стáрц, нéгде ба́ба, а
рétко кудé има стáрц и ба́ба. Млáдо све отишлó, свét вану́ло. ВРж.

Немóј, с́ине, да сп́иш поди-орéј, не́је добрó оди вéштице, гáдине. Вој.

Он је вéш. Вој. (Вешт је, уме све).

Она је вештеѓарка. Нéчу та́ја сваа, с́инко, да ми бóде. Држ.

ВИР́ЈАН

Почé вир́јан да ду́ва. Че га уб́и́је Гóспод. Вој.

У Заганицу има једно мѐсто, о́кају га Вирја́ница. Тре́бе да је ветрови́то, ама не́сѣм билá тáм па не зна́м. Пет.

ВЛК/КЎРЈАК

Каквó вл́к да́ви не мо́ж да вира́је, него ти́њаје. Ка́же се: — Вла́чи се ко влкода́вина. Ру.

Кур́јак не́верник, па га пред цр́кву крштева́ли. Тека́ има при́ча. Пир.

Преко Мра́тинци вл́ци се не споми́њу, да си по́сле чо́век не́ма главобо́лију сас њи́. Вој.

Ви́ра, тека́ ни ста́ри о́камо кур́јака, не́чемо íме да му споми́намо да ни не до́бди при о́вце на го́сје. Чин.

ВОДА́

КАД — во́јник по́јде у во́јску, и заи́злази из ку́ћу, бѣш ка преска́ча пра́гат (ама да га не нага́зи), пр́сну во́ду по не́га да му бу́де лѣ́ко там куде́ слѹ́жи и док слѹ́жи, и да до́слѹжи, и да си се в́рне. И ка́жу по не́га: — Како́ вода́та íде ната́м, тека́ ти́ да се бр́же в́рнеш нава́м. Чин/Пир. — до́јдем увече́р на спа́ње, свекр́ва ме на́учи, да ту́рим во́ду у ча́шу и да љу́ турим на пра́г, и да затво́рим врата́, а дру́гу ча́шу уз по́зглаву до ме́не, не́ма да сьну́јем мр́тви. Вој.

КАД НЕ́КОЈ — по́јде на пу́т, или да тра́жи дево́јћу, или да ку́пи не́што, или да íде на íспит, по не́га се пр́сне вода́, да му лѣ́ко íде ко вода́, да успе́је кво је на́мисли́л. Пир.

— у́мре из ку́ћу, ко́ји оста́ну др́жу води́цу у ча́шу до гла́ву та́м куде́ спу́, да не до́јде и да љи́ не одведе́. Гњ.

Ле́б и да му́ не даде́ш, али води́цу му да́ј. Ни́кој на чо́века во́ду да не забра́ни. И змија́ се не ди́ра док пи́је во́ду. Пк/ВЛк.

Ту́га вода́ да однесе́, ља́ци до́ма да оти́ду. Зав. (Молитва: Зло вода да однесе, да не буде препреке на путу ученика).

ВРА́Г

Вра́г те одне́ло. Рс. (Блага клетва).

Враго́љито дете́. ВЛк. (Живахно и бистро).

Вра́же, вра́же, вра́же сас но́жицете и сас прсти́чичити. Мр́да, мр́да, и сме́је се. Ба́бино, ба́бино, ба́ба че ти даде́ пари́цу да си ку́пиш спа́њице. Вој. (Беби).

Вражу́ка, у длáн гле́да, па́ре узíма, лѣ́же на́род, това́ уме́је. А не́чисто! Км.

Девóјченце чу́ва че́рка ми. Оно́ је вра́г. Јал.

Детéнце, вра́же с но́ђе, вра́же, вра́же. Км.

Жи́во ко вра́г. Пк. (О детету).

За злá вра́га, до́јде (и он). Пок.

Иди́ у-вра́га. Изв. (Иди дођавола).

Скүпо, отишло ў-врага, не купүје се. Кр.

То је детé враг, млого знаје. Рс.

Товá је детénце голém враг. ВЛк/Чин.

ВРБОВО И ДРÉНОВО

Врлйла врбóво, дованўла дренóво. Гра. Тóв ка нéкој оздравéје. (Често се користи као вулгарна двосмислица).

ВРТОЛОМА

Он је мáлко вртоломá. Не мóж га знајеш ка че каквó да направи. Вој.

ВРЧАЊЕ

Йста парá се не врча, и йсти лéб се не врча. И свé што узнеш за трошéње, йсто се не врча, него се врча дрўго, од твојé. Да се не врчају свáтови. Пк.

Ка нéгдева пóјдеш, немóј да се врчаш, нејé добрó, че те бíје баксуз. Вој.

ГÁВРАН

Јóрдо, немóј да рабóтиш на Црни пéтак, гáврање че изедү морўзуту. Вој.
Пóјдем натáм, гáврање! Пóјдем навáм, гáврање! Не знам квá че се несрéћа до мén довáља. При.

ГÁД

Притйсло гад — свíње, јáзавци. Че остáнемо без морўзу. Пк.

ГÁЈДЕ

Смíри ли гáјдето? ТД. (Јеси ли престао да се лүтиш?).

ГЛАВА

Када се два човéка случáјно удáре сас глáве, трéбе да се па мáлко удáре, да њим се не запáли кўћа. Вој/При.

ГÓДИНА

ГÓДИНЕ — се изалтавйше. Не рáца се нйшта, постáдомо сиромá и глáдни. Рс.

— си мињўју, и тй че остарéјеш. Рс.

ГОЛЕМА РАДОС

На нйшта што је жйво немóј да се рáдујеш — мóж да лйпче, да стрáда, ако је стока, а мóж да пропáдне од врéме и од град, ако је беречёт. Грш.

Ўбаво ли је, немóј му се рáдујеш. НМл.

ГÓС/ГОСЈАНИН

Да му тўриш сол и пипér, и добрé да га дочéкаш, и насмéјан. ВРж.

ДЕТÉ — ка лáзи, мóра гóсје да ти дóјду. Вој.

— лáзи, гóсје че дóјду. При.

Док ми некој не наручи, не идем. Нечу да тепама путат, па још и гладан да се врнем, ако снаата надуже нос чим ме види. Ру.

Идеш ли незван на-госје, гладан че си отидеш. Ру.

Ич ми ђи не казуј, несу њим госје праг претрљали. Сук.

Ка појдеш на госје, ти си прво дома поспреми и понајец се. Ор.

КАД — се мачка мије, или лази дете, или крешти сврака, или петъл поје спром кућу, гос че дојде. Те, запамти што ти кажем! При.

— ти гос дојде мбра га прибѣреш, па квѣ је бог дал. Кп.

Када гос дојде весело да га дочекаш и да му принесеш каквѣ је бог дал. Госје куде добре дом напредује. (напредује). Чин.

Он рече на жену да постави леб и с леб, а она почѣ да мѣца. Ја реко да сам дома јѣл, и да не постављу, и да се вѣркам. Више њим у кућу несѣм отишѣл, това неје домаћинска кућа. ВС.

Поштуј госје, немѣј да ђи искарујеш, врата си немѣј затвѣраш. ПРж.

ГРАД

ОБИКАЉА ГА — да га град не бѣје (Пир); ко град грѣнице (Вој).

ГРЕ/ГРЕЈ/ГРЕОТА

Ако једѣш леб ка улазиш у тућу кућу, а не дадѣш другѣму, то је греотѣ. Рс.

Вода се не вѣрди и не бѣрани, греотѣ је. ЦД.

Гре не улази у уста, негѣ излази из уста. Вој.

ГРЕОТА ЈЕ ДА — врѣиш пѣрче леб (Вој); газиш трошѣце (Км); леб пѣдне у говнѣ, или у мѣчку, или у нешто другѣ погѣно (Гос); пѣдне леб на нешто погѣно (Сук); се пѣује леб или бог (Гра).

ГРЕОТА ЈЕ ДА ТИ — остѣне од јѣдење (Вој); пѣдну трошѣце на-земи, па да се гаѣе (Држ).

Грѣшникѣтога казуј, а грѣат немѣј да казујеш. Пир.

Де, бре, примѣте га, узнѣте га, не одрѣчете од њѣга. Ако га је бог текѣ дал, он неје крѣв, и он трѣбе да жѣви. Примѣте га, мѣж и вѣ неѣкви грѣове да вѣлѣчите, па да ви бог опрѣсти. НМл.

Јѣ му не дадо онуја да узне, па сѣ грѣјове вѣлѣчим. Сѣ ми овѣја снѣјѣка деѣѣ неѣма. Неје ми добрѣ, сѣма сам си направѣла. НМл. (Свѣкрѣва о снѣји нерѣткињи).

Каквѣ је, она неје за тоѣ. Млѣго је згрѣшила, грѣшна душѣ че њу отѣде. Гњ.

Мѣни се оди тоѣ, у голѣм грѣ че улѣзнѣш. Пк.

Немѣј да рабѣтиш тоѣ, у голѣм грѣј че улѣзнѣш. Рс.

Обрѣл му грѣоѣте. Вој. (Прѣтуѣао га).

Онѣ, док чѣвѣк жѣви, сѣв грѣши. Чин.

Твој си је грé, ако отидеш нá-госје па остáнеш глáдан. Вој.

ГРИЗЕЊЕ

ДА НЕ ГРИЗЕШ — ка човéку улазиш у кúћу (Пир); над нѣчви (Вој).

ГРСНИЦЕ

Ајд да поиграмо, да се рóде грснице. Вој. Нéкада се игра́ло грснице да се рóде, па се са текá смејемо, а бил нáрод глúпав.

ГРУЧКА ПОД-ГРУДИ

Гручка ми се збрáла пóд-груди од големí јáдове. Вој.

Те тува, пипни, под грудíти гручка, па мрда. Свé ми је тоvá од свекрву, јáдове. Чин.

ДАВАЊЕ

Ако веч дáвам, а не продавам, че дáвам добрó, нéчу да дáвам лóше. Изв. Мóre, де, да íмаш кóме да дáваш и за каквó да дáваш. Пир.

ДАЖДЕВЊАК

Нејé добрó да се утéпа даждевњак. (деждевњак). Вој.

ДЕЦА ДА СЕ ЗАВРТАЈУ

Кому се деца не завртају да се детéто прóвре крз комíн. Ру.

На пúт ме врлáли да се завртíм, па ме комши́ка нашлá, па смо се с њу закумíли. Пир.

ДИМ

Кóј прдí, или кóј мóча, на крстопúтину, по нéга íде дíм. ВЈ.

Не знáм каквó си работíла, ама тé дíмат по тéбе íде бáбо. Кр. (Шала).

ДЛАН

Дéсна дáва, лéва узíма — кáда србí длáн. Пк.

Когá србú длáнове, или че дáва, или че узíма, пáре. Вој.

СРБÍ ЛИ ТЕ ДЛÁН — на дéснуту рúку, че дáваш, а на лéвуту — че узíмаш.

ДЦ

— пáре че добијеш. ВРж.

Чéша си длáнове, пáре че брóји. При.

ДОБРО

Товá што си се тóлко разлетéл, нéма да ти је на добрó. Вој/Пир.

ДОИДАЊЕ

Ајде, нéка мáлко остáне и за пцетáта, да га не дойда́м до íч. ВС.

ДОМ

Дóм да те снáјдс каквó че те снáјде. ВЛк.

Ја сам тѹва кољѣц побѣл, не мѡж ме искáраш. Áјд ме искáре ако мѡж?!
Пк.

Кудѣ идеш да идеш, дѡма да си дѡјдеш. При.

ДОПЛИТАЊЕ

Да си доплетѣм иглѹту, да ме мѹж не мáне. Трњ.

Чѣке да си доплетѣм, да не ѹмрем насрѣд пѹт. Стрелац, Бабушница.

ДРВНИК

Кѡшчице од питѣје глоцемо на Водице на дрвник, и врљамо ђи на дрвник.
Вој.

ДУГА

Кудѣ дѹга вѡду пѣје, онѡ ђиша вáне. Пк.

КУДЕ ДУГА ПѢЈЕ ВѢДУ, ТАМ — да се напијем, да полетѣм. Пк.

— чѡвѣк ако се напије, мѡж да полетѣ. Али се не знáје бѣш кудѣ је,
кудѣ пије, а и не мѡж да стѣгне брже там. ВЛк.

ДУПКА

Све се за тѹја дѹпку проклѣту рабѡти. Рс. (Уста).

Тáја усмрдѣла дѹпка, онá нáјвише злѡ прáви. Зав. (Вулва).

ДУША

ДÁЈ МУ — жѣва душица, да не глѣда (Вој); и у њѣга је душá (Чин).

Двојѣца без дѹшу, једѣн без глáву. Чин.

Де, чѣке да збѣрем дѹшу. Вој.

(Добрá си душá), зáвану огњат, рáдувала ти се мáјна. Дој/Гњ/Км.

Жѣва душица, дáјте му (и ѡн да једне). Вој.

И У ЊѢГА — је душá. Вој. (Треба га сажалити, помоћи му).

— ѣма, дáј му да не глѣда. Рс.

Їзгуби дѹшу оди стрá. (ѹмор; глáд). Вој.

Їма да испáштате за нáшу дѹшу. ВЛк.

Почѣ да глѣдам. И нѣче — зáспа дѹша. Грш.

У мѣн је утѣпано свѣ, (дѹшу нѣмам). Зав. (Дошлá сам у бѣзнађе).

Уплаши се, и бегá, бегá, бегá, изгубѣи дѹшу. Рос.

ДУШМАНИН

Душманин, он ѡче да те зáтре, да те нѣма. Бер.

Кѡј ти је душманин, онѡ ти нáјáви нѣкакво. Држ.

ЂАВОЛ

АМА ШТО ГА — ѣзду ђáвол (Вој); ѣзде ђáвол (Нш).

Бѣга ко ђавол од тѣмѣн. Пет/Км.

Ви се помире, а ђавол че прекрши нѣгу. Ор.

ДА НЕ БУДЕ ЂАВОЛУ — по пѣвал (Пир); пѣвала (Вој).

Два су од бога, трѣни је од ђавола. ВЛк.

Дѣнѣска, најубаво че прѣдеш ако ђаволујеш, а ако си пѣштен че се зѣтреш до конѣц. Рос.

ЂАВОЛ — ми отсече крѣла, и мѣра да летѣм нѣско, и нѣско, и мѣра да лѣзим. Мѣшко дѣтенце једнѣ, тоѣ сам најволеѣла, и тоѣ ми бѣг ѣзе. Држ.

— му не даѣа да ѣу ѣзне, да се не осрѣни. Рс. (Женидѣа).

Ђавол не орѣ и не кѣпа, ѣн злѣ прѣви. Рс.

ЂАВОЛ НИ ОРЕ, НИ КѢПА, САМО — глѣда кудѣ злѣ да напѣрѣ (Чин); на злѣ мѣсли (Рс).

ЂАВОЛ — нѣкому нејѣ дал срѣћу, па нѣче ни тѣбе. Чин.

— шѣлу не знѣје. Вој/Гѣ.

Ђавола не трѣжиш, ѣн си дѣјде. Пк.

За ђавола не вѣла. Вој/МЈ.

Запѣ ме ђавол тѣја дѣни, па не идѣ. Сук.

ЗАПѢЛ — га ђавол, па не даѣа. Сук.

— ме ђавол. Соп. (Нешто ме одвраѣа да то урадим, а знам да треба).

ЗАПѢЛ СЕ — ђавол, па не мѣгу нѣгде да ѣдем (Рс); ђаволѣт (Чин).

И не мѣже да пѣкне ђавол. Гос.

(Уде да се лѣчи), те по ђаволѣ, те по бѣсове. Јел.

Изѣушена му кѣжата (тѣлко мѣло), па и ђавол не мѣж од ѣу да напѣрѣ гѣјде. Пир.

Узду га ђавол. Вој. (Ђаво га наговори).

ИЗДѢЛ ГА — ђавол (Об); ђавол, па не знѣје кѣо орѣти и кѣо рабѣти (Брц).

ИЗѢДЕ — га ђавол, ѣдари ми дѣтѣо пѣ-главу, чѣлѣнка ко кѣмпир. Вој.

— ђавол тѣја ѣлу те ми злѣ напѣраји. Вс.

ИЗѢЛ — га ђавол, (само злѣ прѣви) (Вс); те ђавол, па си полудѣла (Сук).

Ја мѣслѣ, ама ђавол ми не дѣде да га напѣрим. Пет.

Једѣн ђавол кѣже на дѣтѣо: — Слушај! А друѣити: — Немѣј да слѣшаш! Чин.

Јѣла ђаволѣ, чѣдѣи се, (Милѣрча кѣо орѣти). Рос.

Кѣ се прѣтѣгнеш по јѣдеѣе, свѣ че си дѣдѣш на ђавола. Гра.

Кѣкѣ не знѣјеш? Не знѣјеш кудѣ ђавол мѣча, (на кѣо)?! Кр. (Правиш се невѣшт).

Кѣкѣг ђавола па ти трѣжиш (тѣѣа)? Јал.

Кѣкѣѣ па ђавол трѣжиш сѣ овѣм? БЧ.

Кара ме ђавол да перем на рекуту, а убаво знам да че одболујем. (сам знала). Кр.

Кóј ли че ми ђавол?! Вој.

Млóго је Лéка ђаволува́л, ама нејé млóго пости́гал. Рос.

Ма́ро, не да́ве га на ђавола. Кó је билó — добро́ је. Пир. (О детету).

Му́чи се ко грéшан ђавол. Гос/Рс.

Мѣшкaви њóј нóкти, ко да су на њí ђаво́ље месíли. Пк. (лáкти; колéна. Вој).

На моју́ му́ку и чу́до, и ђаво́ље се чу́де. НМл/Км.

НАВЕ́ДЕ ГА ЂА́ВОЛ — на злó, па са́мо злó прáј и свé-се с не́кога кáра или бíје (Вој); това́ да напрáј (Сре).

Нанесé човéка ђаволџт да не мóж да се искубé. Зав. (Наведе човека ђаво на зло).

НЕ ВАЉА — за црнога ђавола (Вој); (ни) за ђавола (Рос).

НЕ — да́ва ми ђавол (Рс); да́вај се ђаволу (у-руће) (Вој); дај ђаволу (Пк).

НЕ ОРÍ — ђаволе. Изв. (Умеша се ђаво и поквари човекову намеру).
— ђаволе, врну́ше ми парéте. ВС. (Ипак ми вратише новац).

НЕ — о́рите ђаволе, дојде́ та́ја нево́ља и до не́га. Пк.

— тра́жи ђавол човéка, негó човéк ђавола. Пн.

Нек си ђавол нóгу прекр́ши, ви́ да се поми́рите. Цр.

НЕМО́Ј ТЕ — ђавол нóси; лѣ́же ђавол; нóси ђавол. Вој. (Претња).

Нес́м млóго добро́, ама да не чу́је ђавол, како́ би свé могло́ злó да бóде. Брл/Рс.

Нéчу на ђаволи ра́дос да прáвим. Гра.

Ни ђавол нејé волéл зéт да бóде. Ш.

ОНÓ — је у њу́ ђаволат. Вој. (Она је проблем, она да пристане).

— че преи́гра ђаволат. Он си íма ре́п голéм, али че преи́гра, (и) па́ че си ора́тимо. Држ. (Свађа).

Отиде си ко срди́т ђавол. ВЛк.

Отíди, па пребí ђаволу нóгу, па т́г че улéзнеш. Рс. (успéјеш. Пк).

Па му пóсле крíв ђавол. Вој. (Тражи кога да окриви).

Пре́би ђавол нóгу, оженíмо га. Пк.

Прéдума га ђавол, и нестé љу́ узне, и за́прни дево́јче, и обрука и дево́јче и родите́љи. Вој.

Пушка је ђавол, у њу поверéње да нéмаш. Вој.

ТОВА́ — је ђаволска́ ра́бота. Вој. (Нису чиста посла).

— за црн ђавол не́је. Пок.

ТРА́ЖИ — (си) ђавола (Вој); си ђавола́тога (Грш).

Увати́ли га ђаволи, нагази́л змију на реп. Нш. (Ушао у прљав и опасан посао).

Узе́л га ђавол, ограјиса́л. (оградиса́л). Вој. (Преузео га ђаво).

УЛЕ́ЗАЛ ЂАВОЛ У — њу, па само бесне́је. Рс.

— Рсбвци, па се поче́ше (по селó) ка́рају чове́ци. Рс.

Уле́зал ђаволат у њу. Вој.

Уле́зе ђавол у њега, па ђи поте́па, па му са жена́та иде грбава ко ба́ба. Сре.

ЧЕ — бу́де, ђаволци! Пир. (Мало сутра!).

— га пра́јмо тека́, па ма́кар ђавол опашку да си искубе́. Соп.

— се́днем по́блиска уз трпéзу, да не се́дну ђавоље пред ме́не. ЦД.

— (си) пи́та ђавола (да рабо́ти). Зав/Сук. (Вулгаризам).

Че́камо да пукне ђавол! ТД. (Упркос свему, успесмо!).

Че́ке, че́ке, че натрчи́ш ти, че си на́јдеш ђавола. Црн. (Клетва и претња).

Чове́к си не́шта кро́ји кво да рабо́ти, ама се уме́ша ђавол и све му се покв́ари. Изв.

ШТО — (ли) га л́же ђавол? Јал. (Лакомислено се упушта у опасан посао).

— Ђавол (си) не́ма рабо́ту? Трњ. (Ђаво и нема друга посла него да наговара људе да зло раде).

ЖА́БА

Неје добро́, си́не, жа́бе да се те́пају. Што-ти́-је то́ва, пак, за рабо́ту! Вој.

ЖА́Р

Војни́к кад по́јде у во́јску, жа́р да преско́чи, и да иде са́мо напред, и да се не обр́ча. А ма́јха му жа́рат одма по њега с во́ду да угási. ВРж.

ЖИ́В ЖА́Л

Жи́ви жа́лове жалéјем. Вој.

За жи́в жа́л. Сук/Вој/Пир. (Јадно, неспособно, само за жаљење).

ЖИВА́К

Бубуља́чка је то́ва. Ла́зи, а не летí, и све́ти како свíткавац. Она́ не сме́је да се нага́зи да се не распршти́. Ка се распршти́, одма ула́зи у чове́ка, зато́ва је напратена. Обично ђу Цíгање напрате, унесу́ ђу у ку́ћу ка праве ма́ције. А од њу се мо́ж одбра́ниш ако се на њу помо́чаш, или врљиш жа́р на њу. Гра/Пир.

Напрати́л му живака́, нече да бу́де. Ста.

Напрати́ше му Цíгање живака́, и умре си чове́к. Ци́ђер му се, та́мо њему, распа́дло. Бла.

ЖИВО́Т

Неси́ ли га до са́ проживе́ла, нече га ни доп́рва прожи́виш. Пк.

Проклёт да је и животат, само за мuku. Бер.

ЖИТО/ПЧЕНИЧКА/ПЧЕНИЦА

Е-е! Жито ти се вари, а ти си се тува разлетела. Пир. (Клетва-претња).
Носи си житото у рућете, болно, пред смрт, ама ете, задева се. ВЛк.

СВЕЗДЕ

Кој броји свезде, че му излезну брадавице. Кр.

СВОНЕ/СВОНА

Бише му свонете, умре и он. Рос.

Сѣнку свонете. Зав.

Куде год сам билá, у којé мѣсто, наше своне су најубаве. Зав.

Одзвонише му звона. Пир.

ЗАБЛУДУВАЊЕ

Толко сам се па заблудила, па не ви́дим кудé сам пошла. Вој.

ЗАЈЕМ

КАДА́ — дадеш сол, брашно, или нешто друго за једење, некому на зајем,
па таја која га је узела отси́пе, па после доси́пе нѣоно и врне ти, не́ма
слагáње у кућу. Пир.

— се узима на зајем што се једé, од то́ва се ни мрвица не врча. Врча
се са́мо својé, а то́ва што је узето трѳи се у кућу. Ако се текá не
рабѳти, расту́ра се свáдба на девојћу. А ако је сол нејé добро здравје.
Не сме́је ни да се доси́пе па да се врне. Текá и за па́ре. Гњ.

ЗАЈРÉ

Ако си је убаво! На зајрэ се не радуј док га не си́пеш у амбар. Пет.

Једни га у амбар насипали, па гáздата испцува́л бѳга и рекъл како-га-је
превари́л и како је зајрэто спаси́л од злѳ. И па́дне ћи́ша, до́јде вода́,
и однесé га сас свé амбарат. Зав.

ЗАКАЧАЊЕ/ЗАКАЧУВАЊЕ

Када се некому за́качи дрéја на гáнћу ка ми́не, или пак за нешто друго,
кажи са́мо: — Ду́жан си не́кому нешто. Бер. (Шала ослоњена на
сујеверје).

Ко́му се дрéја за́качи ка ми́њује, ти́ја је не́кому нешто ду́жан. Сук.

Лéле, за́качи си дроњѳк, ду́жан сам не́кому. Рс.

Нејé добро ка ти се дрéја за́качи ка не́где ми́њујеш. Моја́ се је ма́јћа од
то́ва млѳго пази́ла, па су њу се смеја́ле жéне. Не зна́м ко́ј ћу је па
на ти́ја стра́ научи́л. Пир.

ЗАЛОК/ЗАЛАК/ЗАЛЧЕК

Зáлак да си изедеш, твој си је. А и нејé добро си́не, лѳб да оста́њује и да
се врља. Лѳб се пошту́је. Сре.

ЗАЛОКАТ СИ — изец до крај, да те деца не преборе. Вој.

— поједи да те деца не преборе. Рс.

Изец си лебацат, да те другар не пребори. Кр.

Неј је добро да ти остане залак ка једеш. Јал/Вој.

Немој да си осташ залокат, че те пребори некој. Рос.

Остал ми је залок, некој ми је гладан. ВРж.

Остал ми је залчек, не једé ми се, нешто ме укрпчило. Држ.

ЗАМАЈАН

Видим ја, ти си од замаянити, с тебе се не могу никакo разберем. Ти ко да си сњит. Бер.

Замаян малко, ама нејé толко лош човек. Сук.

ЗАПЕРЦИ НА ЈЕЗИК

ОД — оратење језик ме заболе, заперци вану. Рс.

— тебе ми језик увану заперци (до збб). Пир.

Сине, сине, од орату ми, од молење и кумење, језик заперци ватил, а ти се пак не разбиращ. Вој.

ЗАПИРАЊЕ

Де, да узнем малкачко, да не запирам. Пир.

Де, (једни, пини,) не запирај. Вој. (Прихвати се хране).

На једење се не запира, нејé добро. Вој.

Она запира, ни канимо! И, брe, ни залог не узe! Баксуз теквo! И те, са черкуту не мoж да ојенимо. Рс.

УЗНИ МАЛКО, НЕ ЗАПИРАЈ — да има све у кућу, и да се мoж девојчетијата ојене. Брл. (Шала при нуђењу храном, на рачун сујеверја).

— деца имамо за женидбу. Рс.

ЗАПОВИВАЊЕ

Да заповијем овчице, кравице, да почнем и ја дом да дoмим. Дој. (збирам. Пк).

ЗАТИРАЊЕ/ЗАТИРАЧКА

Ка човеку дојде затирачка, он брже нестaњује. Цр.

Кoј с квo се сили, сас това че се и зaтре. ТД.

Таја се кућа два-пути затварала и затирала. И те, са се затира трећи пут. Једно се од Перината сирочетија ојенило у град за големoга чиновника, и нема се врча у село да копа, а има само девојче, нема мушку страну. А другoто му се, пак, девојче, нече ни жени. Пет.

ЗАШИВАЊЕ

Прекo Мратинци се ништа не рабoти. Погoтово се на мyжје не зашива, на

мyшће дрéје, да њим се текá пáмет не зашíје. Пк.

ЗДРАЎЈЕ

Дé, не смéј ми се што сам бóлан. Онó, и тí неси својето здравје врзáл у крпу. Вој.

Не мóгу да заборáвим каквó сам све преживéла. Млóго ме је болéло, млóго ми је лóше билó. Добрó пак, што сас пáмет не скренý од бóлће. А свé сам зеленó бљувáла. Јал.

ЗДУВÓТИНА

Лéнавo, па бóлно, па се распáда. Асли здувóтина. Вој.

ЗЛÁТО

Ако украднеш злáто, че се тóпиш ко злáто. Рос.

Баштá крál злáто, па клéтва стíгла прéунуче. Пир.

Вíтешка ногá на кáмик, на Бачíјиште. Тáмо мóра да íма злáто. Брл.

Злáто ка се најдé, не трéбе тáјна да се чува. Пк.

КАКВÍ БОГАТÁШИ, ЗЛÁТО — íмају, па и онí умру (Рс); остáве, па íду (ТД).

Отíду си, пóмру, па казáни злáто остáве. Па по мéтар-два земљá и за нáс, и за њí. ВЛк.

Чуваш ли тáјну од злáто, онá клнé, и мóра да се дéси нéкакво злó у кyћу. Кр.

ЗЛЮ

Ако прáвиш дрyгом злó, и тéб че стíгне. Запáмти кво сам ти рекъл. ДД.

Да ли че је на добрó или на злó? Бе.

Да не пá не задéси злó. (ни/не). Вој.

ДО — мéн ли пá бýш да се довáља теквó? Заштó да до мéне стíгне злó? ПРж.

— уста дојдé. И те, однéсе га водá. НМл. (О пшеници).

Дóбар овчáр не дáва да му се бíра (у óвце) добрá овцá или јáгне, да га не бíје злó. Рс/ВС.

Какó је злó дошлó, текá че и замíне. ВСв.

Кóј кво рабóти, товá че га и стíгне. Ш.

Мóре, да ти нíшта зло дó-главу не добди. Км.

Над нáшу се кyћу црн óблак надвíл, па не знáмо какó да га преживимо. Гра.

Нíкому бóг да не далé текá, теквó злó големó, па и нáјгори дyшманин да је. Трњ.

Од какó мýж ми умрé, свé ни злó стíса. Како да је он свé добрó однéл сас њéга си (у грóб). Сук.

Од ко је век и свет тека неје билó, теквó злó у нáрод неје улазило. Км.
 Онó, ка нéшто трéбе, онó ти се сáмо јáви. Онó ка трéбе да се деси злó, онó
 се и деси. И не мóж га спрéчиш, па да си још тóлһи. Држ.

Поменуло се, не поврнуло се. Текá че те дéда научи да кáжеш ка чýјеш да
 се нéгде злó деси́ло. При.

Тóва да не стíса ни нáјголемогa дýшманина. Вој.

ТОВА НИ ЗЛО́ ЈОШ НЕЈЕ́ — лови́ло, и допр́в че ни лóви, íдемо нaтáм. Цр.
 — стíгло, али топр́в че ни стíгне. Рс.

У бóга се с кáмење нес́м врл́ала, а зaштó сáмо мéне злó стíса?! ЦД.

Човéка мóже свáшта да задеси́, па да не дóјде кудé је намисли́л. На злó
 се човéк мóра навíкне, да опстáне. ВЛк.

ЗЛОКО́БУВАЊЕ/ЗЛОГÓБУВАЊЕ

Злогóби све, текá навíкло. Нíкад у нес́м видéла да се насмејáла.
 Пир/Велико Боњинце.

Злокóби свекр́ва, све нéшто злокóби. Мýка голéма, до бóга! Велико
 Боњинце.

ЗМА́Ј

У Сóпот је јед́н имáл кри́ла, и јá га знáм, гледáл сам и ка се соблечéмо
 ко децá да се купемо. Он ји је показува́л и на дево́јке. Он је зма́ј. А
 бил је сítан на порас. Соп/Пир.

ЗМИЈА́

Ако íма чýлһу, тоvá је пóскок, а он је млóго óпасан. Зав/Гра.

Ако се нáјде змијá нá-зeми на Преобráжење, нý несý остáле зми́је примíле
 тáмо кудé-то се кри́ју, негó су ђу искарáле. Сук.

Баштý ми је змијá изéла преди Пéјчин д́н, у ора́ње жíто. Вој.

Бéше преди с́лнце ка видó змијýту, и пóсле ма́јһа ми болýва цéлу зíму.
 Км.

Видó змијý ка си побéже. Ни ђу пита́, ни ђу споми́на. ВРж.

ВИДÓ ЗМИЈý, ПА-МÍ — премрéжје пројдóше крз снáгу. Крз нóђе и цéлу
 снáгу. Држ.

— пројдóше тр́нци крз снáгу. А кóј вíди змијý, плáши се пóсле и од
 гýштера. Рс.

Голéма рýпа у Бéлску стрáну, Бéла водá кудé је, при трепетли́ћете, на
 Мýрцу при појáтуту. Тáм се зми́је збíрају да зимýју у мртв́ило. Бе.

Дедá Áнта је рани́л смóка. И смóк обикáља и чýва тóв што чýва, да не
 удáра гра́д. Али отиш́л у рáт, и смóкат се изгубíл. Пир.

ЗМИЈА́ — ка изедé човéка, она́ цр́кне. А ако се човéк олéчи, змијáта не
 цр́кне. Гос/ВЛк.

— не прýжа нóгу. Амá, те, сá — прýжи. Грш. (Иронична примедба)

- на рачун тврдице када нешто да).
- ночња́м да ју уте́паш, а да у ви́диш у тѣвно, че болу́јеш. Зав.
- ЗМИ́ЈЕ — не во́ле здра́вац. Куде́ он расте́, њи не́ма. Вој.
- окол Бла́говести бе́јоше ископа́ли, куп голѣми. И гла́ве њим се ви́де. Там билó мртви́ло, там зми́је у-зем седу́. ЦД.
- ЗМИ́ЈЕ СЕ — зби́рају у мртви́ло за́једно. Бе.
- не споми́њају на Јереми́ју. (споми́њу). Вој.
- Зми́је си има́ју зѣмско легло́. Зав/МЛк. (ле́гало. Вој).
- Зми́ју ка те́паш, главѣту њој склѣцај. ВЛк.
- Једампѣт ископа́ зми́ју, па љу уте́па, па љу ночту́ сънува́. И она́ ми рече́:
- Штó-ме уте́па ка ти ни́какво злó несѣм напра́јила. У-зе́ми сам билá, у-зе́ми и да си ме остави́л! А јѣднуш, слóг коси́ у дѣтелину, одјутро, а вре́ме бе́ше ма́лко ла́дначко, ама не́је билó млóго ла́дно. И ја окóсим слóгат, и ка се повр́нем насáд, зми́ју нага́зим. И она́, ни́шта, како да је мр́тва. А ка́ почé да љу те́пам, она́ ши́ба ли (се), ши́ба. Гра.
- КА — ночња́м уте́паш зми́ју, и ви́диш ју у-тѣвно, че болу́јеш. ВЛк.
- онó, зми́ја. И ја те́па, те́па, од стра́ га те́па, а не би га те́пала. Ка погледа́ по́сле, онó ша́рена зми́ја, и гу́штера у уста́ тури́ла. И та́чно је билó — на тегóбу. Зав/Гра.
- се на зми́ју ви́де но́ђе, на обли́чје је. Текá ми је ба́ба рекла́. ВЛк.
- те зми́ја изне́нади, иде на те́бе, ти њој ка́жи: — Помо́си бо́г, посéстримо, иди си куде́ си пошла́, и она́ не́ма да те ди́ра. Гра.
- уби́јеш зми́ју, зако́пај у, па тури́ прѣчку. Расце́пи прѣчку́ту и на њу́ љитку́ тури́ оди тра́ву или цве́ће. Ти у за́йти, да те она́ не за́йти. ЦД.
- уте́паш зми́ју, тре́бе да љу зако́паш и да њој ту́риш др́во како кр́с да злó не иде на тво́ју гла́ву негó на њóну. Гра.
- Когá су зми́је апáле, он се пла́ши и оди-гу́штери. ВЛк.
- Кој ви́ди на зми́ју но́ђе, че ўмре. Ру.
- Која́ зми́ја уáпе (чове́ка) не при́мају у (дру́жете зми́је) у мртви́ло ви́ше. Пк.
- Мо́ра си овце́те напасѣ́м, бре, па (и) зми́је да клѣ́цају. ПРж.
- НА ЗМИ́ЈУ — ка се јáвиш, и ка љу не ди́раш, она́ те не́че ди́ра. Гра.
- но́ђе не мо́ж ни́кад да ви́диш. Ру.
- се име́ млóго не споми́ња, негó се ка́же „а́ла“ или „га́дина“. Пк.
- Не ва́ља да-се ви́ди зми́ја ка с́лнце за́јде-че-се тр́гне штéта. Гра.
- Не́какво ме р́чну, не́какво ме за́кова — текá ти́ћем рече́. А онó га зми́ја изе́ла. Ша́рена зми́ја. Има́ и зеленé. И онé су óтровне. Смочи́ца не прáј па́кос. Она́ уле́зне у торбу́ и изе́де сре́динуту од ле́бат. Смочи́ца има́ љулче́ насáд. Како́ на ма́лечко дете́ му óчи, и љулче́ насáд. Зав.
- Овца́ нању́ши зми́ју, и зми́ја љу ује́де за њу́шку, а ако љу нага́зи, зми́јата љу ује́де за ви́ме. Гра.

Поди појатуту рупа за змије, мртвило. Брц.

Смók пишти како да летí, пред грмла́вину, спрíју, гра́д. Кудé íма смók не па́да гра́д, па га и ра́не сас млекó и сас ле́б. Јевре́јин је чувáл смóка у лóзје. Пир.

Тура́ли смо змију на жа́р, ко деца́ ка смо били́, и она́ но́ђе иска́ра. Ру.
Че те увáтим, па че те те́пам, па че ти скл́цам главúту ко на змију. Рс.
Чувáл ме бóг од змије. Ја нíм пúт не премíњујем, и несú ме је́ле, заштó прáзњујем. Гра/ДЦ.

Цакли́јино кóзило, испрéd бранúту. Та́мо је, еј, то́лка рупа! И та́мо зíми па́ра излáзи. А змије су та́мо. Оне́ се у клóбе умóтају, и текá зимúју, а ў-пролет излáзе. Затóва што та́м млóго па́ра излáзи, онó се зовé Вунáра, а тај па́ра се зовé вúна. Зав.

ЗНАЊЕ

Млóго зна́јеш, нéма дóма да си ўмреш. Вој. (Шалива изрека).

ЗУБ

Вра́но, вра́но, дај ми желéзан зúб, на ти кóстен. Текá ка́же детé ка си извáди зúб, па га вр́љи преко кúћуту. Зав. (Бајалица и молитва).

Вр́љамо зúб преко крóв, и ка́жемо: — Еве ти кóстен зúб, да ми дадéш злáтан. И штó га пóвише вр́лиш, повисóко, пóголем зúб че ти израстé. Пк.

Дедá Анта, мóј дéда, свáћи зúб ко́ји извáди чу́ва у уши́јен цéп. Па башта́ ми и ма́јна ми че му ћи ўзну на спањé. А он ка се разбúди, па ка ўзе штáп, па ка нáрипи на нíи да ћи бíје: — Р́ђс, че ви потéпам. Заштó да ми узíмате живóтат. И пóсле му нíкоше трéћи зúби, белíи ко бíсери. Пир.

Ка деца́ ме́њају зúби, извáден зúб се вр́љи и ка́же се: — На́ ти, Бóже (или: мéчко), кóстен зúб, да ми дадéш желéзан. Зав.

НА́ ТИ — вра́но, кóштен, дај ми желéзан (зуб). Пн.
— мéчко (кóстен зуб), да ми дадéш желéзан. И т́гај се извáденијат зúб вр́љи преко чáндије. Вој. (свра́ко. Дој).

НА́ ТИ СВРА́КО — кóскан зúб, а тíи ми да́ј гвóзден. Пир.
— кóстен зúб, да ми дадéш желéзан. Кр/Држ.
— кóстен зúб, да ми дадéш злáтан зуб. Пир.

Свра́ко, свра́ко, на́ ти кóстен зúб, да ми дадéш гвóзден зúб. Текá ка́жем, и вр́лим га преко крóв. Пк.

ИМАЊЕ

Разб́или има́њето, подели́ли се. Чин.

ИМЕ

Да се деца́ завр́чају, дава́ли смо íмена — На́јден, Ка́мен, Жíвко, Нíка, Недéљно. Вој.

Давана су имена Влчко, Најден, Живко, деца да не мру, да се заврчају. А једна, пак, баба у моје село, у Брлог, живила кој ти знаје када, а зовала се Влчна ли, Влка ли, а крстили си њу башта и мајна, деца њим умирају. Тека су ми причали. Пир/Брл.

Колко има Каурина, а колко Каурће? При нас је тека, на шалу, гос питувал колко има мужје а колко жене у тија час у њуту. Пир/Брл.

Рече ми дѣда: — Весели! Млого ме је волел, и често ме је тека зовал. ДД.

ИСЕЉУВАЊЕ

Да се исељимо из туја кућу, да ни деца, мужу, више не мру. И он одма пристаде. И исељимо се. Рс.

Онб се и Јордан Станчин тека исели из тија плац, и кућу растури. Ама това не помага. Това је лжа. Неволје су га и после биле. Вој.

ЈАЈЦА

Немој после да црвиш јајца! Вој. (Пази да не озебеш).

ПАЗИ — да се не разболиш, да не црвиш јајца. Рс.

— се, немој после да црвиш јајца и ти. Држ.

Че црвиш јајца, ако се не чуваш. Рс.

ЈАРЦ

Јарца ка лута по шуму, па га изненадно сретнеш, неје ич добро. Соп.

ЈЕДЕЊЕ

Време за једење је ујутро ка је слнцето на једн остѣн, а мож малко и подоцкан. Обед је ка се веч препладни, ка сѣнцето прѣде на другуту страну, а вечера је ка се мрак ѡрне згусте. Држ.

Госје, и сви друђи који се затѣчу у кућу ка почне једење, покане се. Комшије, и друђи, који често сврчају, не кане се млого, нег њим се даде понѣшта да пину или да узну комат леб, парче месо, чашку ређију. А гс се млого кани, и не ваља да одбије да не једѣ. Њему се све принѣси, све што је најбоље, и кокѣшка се коље ако рѣтко добди. Вој.

Најѣц се убаво да не мож деца да те преборѣ. Вој.

ЈЕДНОДѢНЦИ

Једнодѣнци су у једн дѣн рѣдени, а онѣ млого мукју једн за другѣга, па и ка су одвојени онѣ знају ка другѣтога нешто боли или му се пак нешто дѣси. Гра.

Не спѣм, негдева лутам. Турим дрва, она ми падају. Једнодѣнци смо и једномѣсечѣта смо били сас бабу из моју вамѣлију која је тѣг умрѣла. Кадѣли су ме од њѣан мртвѣчѣни покров. Пс.

ЈЕДНОМѢСЕЧЕТА

Ако умрс некој из рѣдѣну с кога је једномѣсѣче, па да претугује, узѣмају

му мѐру сас црвѐн коњѝц, па тѝја коњѝц смѐтају, смѐтају, па туре у грѐб на тога што је умрѐл, па га пѐсле закѐпују. Пн/ВСв.

Једномѐсечета да се преграде: саде меѝ сеѝе дрво и једу јајце сас две жѝчѝе преко плѐт. Пир.

КАДА УМРЕ — једнѐ, а другѐто остане, узну се гаче од жѝвото и туре на крстачу, и каже се: — Ако си једномѐсече, да ти порасту ноѝете ко на коња. Завржу му ноѝе, закључе га, текá га заклапају да остане жѝво. Добро је да се преграде јѝш док су обѝе жѝва. Искѐпа се рупа меѝи њѝ, и она туре у рупу дрво да насáде, дрво сас кѐрење, а држу га једно од једну страну, а другѐто од другуту. Тѝја што су окол њѝ, покрѝју корѐњето, и загазе земљуту, и текá насáде дрвѐто. Текá се преграде да не тугују једно-за-друго, а да не болују заједно. И текá ѝи одвѐје. Пир.

— чѐвѝк, опкѐле мртавца сас црвѐн коњѝц, па пѐсле врзују на једномѐсечета. Рс.

Он је умрѐл увечер, а док јáве на њѝгову сестру ујутро да је умрѐл, она умрѐла. Једномѐсече тугује за друго једномѐсече. ЦД.

Рѐде се двá у једнѝ месец. Стáну. Искѐпа се рупа меѝу њѝ и тури се дрво да се сади. Држу га једномѐсечетата, једнѐ с једну страну, друго с другу страну, а тѝја што су окол њѝ затрупују му корѐњето, нагазе земљуту, и текá га насáде. ВРж.

ЈЕЗИК

Їма да преáпе језѝк, а ѝма да каже: — Јá сам тува прегрѝшил. Пир.

ЈЕРЪМ

Не сѝди на јерѝм, говѝдата шѝје да не болу. Вој.

ЈЕЧЪМ

Јечѝм подуѝује и пѐсле десет гѝдине. И у десѝту гѝдину. Причу сам чул. Пир/Камбѝлевѝци.

КАНДИЛО

За кандѝлото се нѝкад не вáчај док ти не одѐбре. Гра.

Изѝдомо божјѝ кандѝло. Пк. (Много појѝдосмо).

КАНСЪР

Он је голѝм кансѝр. Он нѝма да дозѝбли, па да га мѝлимо, и да га не мѝлимо. Вој.

Сѝе му се не угаца, сѝе нештѝ избѝва. Кансѝр, баксуз, текѝо се родѝло. Рс.

Тѝја је голѝм кансѝр. Поглѝде га сáмо какѝ глѝда, какѝ ѐди, какѝ се прокáшљује. Вој.

КАПА

Чс сс изгѝби кáпа и њѝму, гѝтѝв је. ВРж.

ШТУЧЕ — ли ти капа, нема те?! Брл. (Где си забога!).
— му капа, изгуби му се шиљеварка. ВЛк. (Умро).

КАРАКОНЦА/КАРАКОНЦУЛА

Асли си караконцула ка облечеш туја кожушétину. Што ћу бéре не поза-
крпиш? Вој.

Мајћа ти је асли караконцула, не знаје да се насмеје ко женá, него свé
бодљиво глéда. СГл.

Не трéбе ми текvá караконца у кúћу. ВЛк.

КЛАДÉЊЕ И ЧАСТЕВЉАЊЕ

Кладе се у пијáчку. Пир/Доњи Стрижевац.

КОКОШКА

Ако кокóшка појé на зáпад, лóше је. Ако појé камто сáнце, кúћа напрéцује.
Пир.

ДЕ СÉДНИ ДА НИ — сéдну кокóшћете (Чин); нóсе кокóшћете (Вој).

Де сéдни, кокóшћете да не íду у комшилáк, да си седú дóма. Сук.

Док пíле пропојé, не кóљу се кокóшће. ВЛк.

Кад гáзда зáтре петлá, кокóшћете га кáлну. Пк.

Кокóшка ти појé, гáзда че умре. Соп.

КУДÉ — кокóшће нéму петлá, гáзду кáлну. ТД/Гос.
— кокóшка пропојé, онá се кóље. Пк.

НЕЈÉ — добрó ка кокóшка пропојé ко петáл. При.
— на добрó ка кокошкá пропојé ко петáл, пóсле се дéси нéкакво злó у
туја кúћу. Пир.

Нéчу на нéдељу да рабóтим, на нéдељу кокóшће јáјца не нóсе. ВЛк. (Шала).

Сéдну, да ни сéдну кокóшће на јáјца. Текá кáжемо ка ни нéкој улéзне у
кúћу, па се вáрка да си íде. Вој.

У коју кúћу кокóшка пропојé, тáм кúћа нејé. Гњ/Нш.

Црнá кокóшка, или црнá овцá, нејé добрó да ти улéзне у двóр. Пк.

КОЛÁЧ

Навíраш му колáч, али нéче, па нéче. Рос.

Убав ми колáч навирáше на шíју, ама јá не умејá да га узнем. Не умејá да
се ожéним какó трéбе. Рос. (Лепо ме сáветоваше, али не искористих

прилику).

КОЛЉЦ

Тува сам побил колџ. Вој. (Ту сам засновао дом).

КОМАТ

Изџ си коматат да те деца не пребоје. Вој.

КОМЊН

И крз комѡн га провлачише, ама па не рџбра. ВЛк.

Провираше га кроз комѡн, да га заврти. Пк.

КОМКА

Бајће, видѡсте ли ме, комка ли се. Тека питаѡ једнѡ детѡ ка га водили да га причѡсте, причѡтили га, па се врѡали дѡма. Сук.

Нема ни да се комкам. Вој.

КОЊЦ

Кад невеста иде на венчање, тује њѡ у ципѡлу цврѡн коѡц да буде срѡтна.
Рс.

КОЊИ

Разиграли му се коѡѡти. Вој.

КОРБАН

Тѡва је ка се дава молѡтва, корбан, тека се некада окѡло. Вој. (Клање жртвеног грла за кување молитве).

КОСА

Девојчетѡја кад шишају, косу турају у трендавил да њѡм коса буде дѡга и гуѡта. ВЛк.

Ка се коса ошиша врѡа се у трендавил. Он брже растѡ, и стѡлно цвѡти.
Пн.

КОСА СЕ — збере, и тури у плѡт, да се не гази. Вој.

— не врѡа у ѡгањ да ти пѡмет не малѡје, да не изгорѡ. ВЛк.

Косу да не гази дѡвѡч. Збѡра се да не боли глава, и да тѡчи не праве гњѡдала (од њу). Забѡде се у дувар. ВЛк.

КОСИЧЊАК

Грабан лѡб врѡа невеста па га узѡмају девојће, грабају се за њѡга да се грабају мѡмци за њѡ. Кална.

Ка врѡи на крај невестата косѡчњакат, а њѡ, момчетѡја, да се потѡпамо кој че га довати, и кој че ѡтѡине најѡлемѡ парѡе од њѡга. Сук.

Косѡчњак је погѡча сас рѡпу у средѡну. Врѡи се. И кој више ѡтне че ѡма више срѡћу. Сук.

Това је, косичњакат, невестата да раца. ВС.

КРАВАЈ ЗА БЕБЕ

Кад носиш кравај, па од њега одлџмиш и врнеш си га дџм, изнесеш из туја кућу макар трошичку, али да не виде они, детето че крадне. А ако му у кравајат, ка га месиш, туриш морузно брашно, онџ му се после испуцају пете ка порасте. А ако понесеш кравај, па га врнеш, нема напредипу, не иде му на добрџ. Када месиш за дете, онџ се меси целото тесто, а ако одлџмиш за кравајче, и тов кравајче џбышка омесиш, опечеш и изедеш, онџ се после, ка се ожени, не слага сас жену, или га она остави, или се па никакџ не жени. Пир.

Кравај донесе на бебџто, ко да га је с нџђе месиџа. И ни парџ, ни ништа, на њега. Пир.

Судове, у којџ се носи на кравај при бебџ, там мџра да прџноче, па се после, јутре-дџн, врчају на кравајаркуту којџ џи је донџла. Пир.

КРАЦА

Гџрка ка је билџ невеста, па украџа грџз. Неје га ни украџа, него је овака билџ. Билџ мџлџго жџдна, а билџ и тџшка, а миџнувала сас жџне крз чуждо лџзје. Тџја што су с џу ишлџ орџтиџе џџ да неје добрџ текџ за џу, дете носи, ама она не послушџла. И са џџ прџвата чџрка, има грџз на кожу, и товџ бџш на пџјес. Вој.

Кџј крадне, земџа се под њега крадне (да нема куде да лџгне). Пир.

КРС

Жџне тува побџше крс, приказџло им се. Зав.

Изџде ми крс тџја аџа. Вој. (Унесреџи ме).

ИЗџДОШЕ МИ — крс (Рс/Вој); крсат (Вој); крсти (Вој).

Немџј, чџре, за њега, џн че ти крс изџде, џн је голџм дџлбџз. Пир.

Тија ми јџде крс. Вој.

Ја немам у кога да се крстим. Вој. (Немам ни рода ни порџда).

КРСТѢЊЕ

Да се прекрсти чџвџк ка нџгде пџјде. Рос.

КРСТИ

Кад се носџ крсти, носимо литџје и појџмо: — Ми идемо преко пџље, а џблџци преко нџџџ Ор.

Куде си носџл крсти? Вој/Пс. (Где си то лутаџ?).

НОСИ КРСТИ — по пџљџто, и џн не знаје куде иде (Вој); нџгде по пџљџто (ВЈ).

КРШТЕВАЊЕ

Ако се зајџдно крсте, у јџдну воду, она су браџа, не смеју се узџмају. Ру.

Вртај се, брѐ, некрѐстен си. Соп.

Крштѐвај по̀пе, ко̀зѐте отидо̀ше у Уба̀ви до̀л. Зав. (Из приче).

Крштѐван, али не миро̀суван. Пк. (Слаба личност; њакнут).

На ма̀јћу ми мрѐла децá, па ме теткá ми Ра̀да крсти́ла. А има́ла сам
преди ме́не бра̀јћа близне́тија. Њи́ је крсти́л То̀дор Бе́лачин, и ма̀јћа
ми је та́м с перáшће ишла́. Вој.

Он је недокрѐстен, он не́је но̀сен у свáта хо̀шети́ја. Држ. (Није баш како
ваља́).

Пра́је дьнѐс крште́ње. Вој.

То су два чо̀века некрѐстени. Зав. (Лоши су и један и други).

КУДЕЉА

С куде́љу или с метлú ме у́дари баба́ Стано́ја, па рече́: — А́јде, ја ста́ра
па се поро́ди, а ти мла́да па не мо́жеш. Пк. (Породи́љи).

КУКАВИЦА

Дојди́ си по̀рано, немóј да те ку́кавице оку́кају. Изв.

Ка отидеш, немóј да те ку́кавице оку́кају, него си до́јди. Изв.

Кука̀вицата је кука́ла цѐлу го́дину на шко́луту, и иску́ка гла́ву на
учите́љћуту, па учите́љат се прѐсели у дру́гу шко́лу. ПРж.

Ови́ла се ку́кавицата, ко́ј ли че у́мре? На мо́јту стра́ну ку́ка, на мо́јат
оца́к, да ли че ја у́мрем? Пир.

По цѐлу мору́зницу опе́че́мо и прáтимо му на по́јату. Мору́зницу, еј, из
цре́пњу, под вршник. И он у на једно́ једење изеде́. Оста́ви са́мо
мáлечко парче́нце, и ка́же: — Ово́ј је колкó за ку́кавичку́ту. Раг.

КУКУРЕГ

Кукуре́г ти за капу. Зав. (Напред, са срећом!).

С КУКУРЕ́Г СЕ — ко̀ко̀шће тру́ју (Држ); не љи́ти (Вој).

КУМ

Їмам злáтнога ку́ма. Сук.

Ку́м се са злáто ме́ри. Пк.

Разы́пне се ку́м, па му пе́ру но́ђе. Јá му несѐм пра́ла но́ђе — како́ се је
обу́л, текá че си и оти́де ку́мат. Прдне по́некому на́-па́мет, па текá
рабо́ти. Сви обича́ји ку́м тре́бе да пла́ти. И што му се вода́ донесе́
тре́бе да пла́ти. Тре́бе све́ да пла́ти. Доњи Криво́дол.

КУБА

АКО — петѐл по́је од ку́ћу, не́кој че њде из ту́ја ку́ћу на пúт, или че у́мре.
Пир.

— у ку́ћу њма кара́ње, и трмѐ си побѐгну. Км.

Из туј кућу несъм ни ложицу доби́л, све дру́жи одне́соше, а ме́н не да́доше ни́шта. Рс.

Ја из туј кућу ни ложицу несъм доби́л, ако сам се та́мо роди́л. Осм.

Ка́д се уле́зне у но́ву кућу, врља́ју се па́ре да бу́ду сре́тни, да има́ју па́ре. И благосло́ви се: — Честита́ ви ку́ћа! Рс.

Отишла́ на чу́жде гла́вње. Рс/ДД. (Преудала се).

Са дојде́те да ми ви́дите кућу. Пáно свé, ударíло и гóрњити и до́лњити. Изв.

КУЧЕ

Ви́је кучéто, че му изви́је главу́ту. Зав.

И би́јем га, и квó не рабóтим. Ју́рим га, ни́шта не пома́га. Ка́жу, нејé ло́ше ка куче са́мо до́јде у не́познату кућу, и засéли се. Рс.

Чим кучéто ви́је, гла́ву че му изви́је. Зав.

ЛАМТЕЊЕ

Големó ламте́ње нејé добрó. Кóј се мло́го ламти́ он нејé за мло́го, брже у́мре. Пет.

Кóј се мло́го ламти́, он не́ма ни да збе́ре. Рс.

Онó се мло́го ламте́, онó текá прóјде. Пир/Брц.

ЛАСТАВИЦА

Ка њим пр́ви-пут долетéла ластави́ца, она́ њој врза́ла парíцу на-гушу, и по́сле је та́ја íстата ластави́ца се́дам го́дине доодíла. А бсму́ту се нејé појави́ла. Гра.

Нејé добрó да-се расту́ра гњéздото на ластави́цу. Ластави́ца кудé прáви гњéздало, това́ је добрó за ту́ја кућу. Вој.

ЛЕБ

Ако понесéш комáт леб, и једéш га, и текá улéзнеш у ту́ђу кућу, не́ма да је напре́дица у ти́ја до́м. Пир.

ДА ПРОСТÍ — леба́цат! Вој.

— леба́цат, немо́ј он гóвна да једé. Пир.

Да се леб не ту́ра на кре́вет, и да не па́дају троши́це, че с́њује чо́век зми́је. Км.

За ти́ја се леб ра́ца, за ти́ја ко́ји су добри́, па га (ка се рóди) по́сле сви једéмо. Вој.

И како́ ми да́де леб, ја одéње óдма прида́до, позбра́ ду́шу. Пк.

Стáрога чо́века и леб мла́дити подрíтују, не́че њим това́ на добрó íде.

Кр.

ЛЕВАЌ

Ка се дете задóји на лéву сýсу, онó је пóсле левáк. Изв.

ЛÉК

Врлýи, колкó за лекá. Вој.

Дáдоше ми сáмо кóлко за лекá, а трéбе пóвише, па сá че се тéб примóлим.

Пет.

За лéк и за цвéће не кáже се фáла. Пир.

Лéк íма за динáр, али се не знáје (којí је). Рс. (Не знамо у којој је трави лек који тражимо, а она је на дохват руке).

Свí траже лéк за парý, али га не знáје човéк. ВРЖ.

ЛÉШКО

Немíјеншко, Лéшко/Једé говнó/Жéшко. Вој. (Дечје зачикавање. Да ли је то у вези са Лeшијем, шумским духом старих Руса?).

ЛÍТИЈЕ/КРСТÍ

Ка се нóси литíја, црква се обикáља. Рс.

Литíја ка се нóси, појéмо: — Од дóл отóмо, озгóр дојдóмо/Гóсподе Бóже, помíлуј! А жéне врлáју жíто, жíто да се рóди. Рс.

ЛÓПОТ

Казувáл ми је дéда да су се нéкада утéпували стáри човéци. Вој.

Сóпочање, лóпочање/Кýд се стáве, тýв се дáве. Ста.

ЛУДИ КАМИК

Не знáје се кóј какó че се ожéни. Ка стáне на окрýглити кáмик он мýсли че отíде на овýј стрáну, а отíде на онýј стрáну, на другýту, кудé му се нејé ишлó. Товá је луди кáмик. Кр.

ЛУДОЧÁ

Ватíло га лудочá, па не знáје кво рабóти. Пк.

Онáка је дóбар, ама ка га вáне лудочáта, шашавíлото, не знáје кво рабóти и каквó орáти. Тéг да му несíи пред бчи. Држ.

ЛУК

Ако је лýк млóго лýт, домаћíцата је прдéла док га је садíла. Об.

Лýк је лýт, ако млóго прдíи тáја којá га је садíла. Грш.

ЛЪЖÁ

Когá лъжу, бíје га мáлер ако повéрује. ТД.

ЛЬМНЕ ОДЈЕДНýШ

Льмну га, брé, одједнýш, док трéпнеш. Вој. (Да ли је то у вези са

ЛАМЊОМ, прождрљивом сабласти?).

ЛЪЦКАЊЕ

Ако лъцнеш, некој каже да си нешто украд, и одма престанеш сас лъцкање.
Рс.

КА — лъцкаш, това те некој споміна, или мисли на тебе. Вој.

— лъцне човек, споміна га некој. Рос.

— некој лъцка, кажу му да је нешта украд. Он се збуни, уплаши, и престане да лъцка. Вој.

Лъцка ли некој, кажу му да га некој споміна па да затова лъцка. Вој.

Лъцкам, тражи ме некој. Кр.

Очеш ли некој да престане да лъцка, само му кажи: — Леле! Леле! Поганац ти уз грбину. Он се уплаши, и че престане да лъцка. ЦД.

МАЛЕР/БАКСУЗ

Ако се поврнеш, бије те малер. Пк.

ДА — те не пита човек, када појдеш. Пк.

— ти не премине пут, да те не бије малер. Брл.

Шинће, какво носиш да продаваш? — У баксузе, што ме пита, нема га продадем! И неје могла да га продаде. Од тегџ, никога не питујем ка појде негде. Пк/Пир.

МАНАСТІРАЦ

Деда Таско је направил голем гре у детинство. Неје се ни женил, само се бџу молил. Живил је на манастират и тамо је и умрел. Рс.

Има жене манастирџе. Почне џу мџчи некој манастир, растурен, негде у ливаде, или шуму, или њиве. Легне, рита, врља се, премета се, и каже тџва да копају, тџва има манастир. И истина, најду сидурине, темелџ, црепове, срџу, паре, иконе. Деда Кџлина мајџа је била манастирка. Вој.

Тија манастирџи, нити се жене, нити деџа имају, само се бџу моле, и од това живе. А има и манастирџе, калџџерџе. Жџнско, ама се на това даџо. Сук.

МАРЕН

Одџк знам квџ је марен? Ка-се клне дете, или некој свој, ка си малко џут на њџга, ти га клнеш, жене га клнџ: — Убил те марен! Однел те марен! Што га не уби марен! Км.

Раџота ка ти досади, ка ти доџде до-гушу, кажеш: — Оно ми се довилџ од тџја марџнску раџоту! А ја никако не клџем, па ни текџ не клџем. Гра.

МАЧКА

КА ТИ МАЧКА — пресретне пут, че те бије баксуз. Вој.

— пут пресрѣтне, а ти се врљи сас кáмик прво, па пóсле мíни, да те баксуз не бíје. Пир.

Понéкоје се врне од пúт, ако му мáчка пúт пресрѣтне. Já се не врчам, тóва су бáбине деветíне. Држ.

Пúт ако ти мáчка, човéк, или нéшто дрúго пресрѣтне, врљи кáмик, па си мíни, нéма да те стíгне баксуз. Бс.

МАЦИЈАРКА

Мáни се, сíнко, од њú, мáјћа њóј мацијарка. Пет.

Свé знáје дрúго (тáја Збрка), па и мацóрете знáје да прáви. Пк/Бе.

МАЦИЈЕ

До четíрес дéна прáје мације на грóбишта. Не мóра на њéгов грóб и у њéгова грóбишта. Или се па до четíрес дéна залечúје сас шипéк. Пир.

Дúшко из Чинíглавци, те тíја што работеше на прúгуту, Пóпат, бéше, на шáлу, прáјил мације на једнóга шефа на Бéло пóље, на Стáницуту, па шефат излазíл кроз пéнцери, а тíја на прúгуту га гледáли óд-страну и смејáли му се. Вој.

Ђура бáје, а дедá Вáца растúра мације ако се млáди не мóж стáвљају. ЦД. Или су мације, или је текá испáдло. Амá, пáк би рéкла да су мације. Сук.

Запрáјено вој, овíл ју нéкој с катáнац. Соп.

ЗАПРÁЈЕНО МУ — нéшта, напрáјене му мације. Соп.

- па не мóже се ожéни, овивáли га трí-пути с кáтанац. Соп.

Já да знáм мације, já би си прво сéбе срéћу направíла. СГл.

Једнá свéзде стурáла нá-земи. Па се свездéте вáну на плотóве, па нíкој не мóж да и дíгне, нeгó (самó) онá док си не лíзне од говнó. СГл.

Ка си сас мúжа не живúјеш, узни кóсу и кóнци, црнí, црвенí, свíлени, свáкакви, па врлíи у нéчију кúћу, па че прéјде злó на тúја кúћу. Пк.

Кад пóјде у Сúд, онá обрне опрéшкуту, и кáже: — Какó обрчам опрéшкуту текá судíјата по мéн да íде. (Какó завртам). Рас.

Кóј нéма децá, íде у Церéвдел при дедú Ђуру, па га кúпе под шипéк. Ђура му отúри мације, и пóсле мóже да врши онúја рáботу какó и дрúђи. Бер.

Колéра билá, мрéла децá. Стрíна попáри дреје на мојéга првога брáта крíшомá, и он се поболí. А бíл мáлечьк. Па пóсле, умру на стрíну три децá — једнó од осамнáјес, дрúго од шеснáјес, а трéћото од тринáјесе гóдине, а разболí се и послéгњото од седáм гóдине. Стрíна ми се уплáши, па отíде при вражалцá. Он вој кáже: — Че умре и онó, послéгњото, грéшна си, на детé си злó напрајíла. Врнí се, и тражí да тí њéгова мáјћа опрóсти. Онá се врне, кáже на мáјћу ми квó је прáјила. Мáјћа ми њóј опрóсти, а детé се заврти. А мáјћа ми је млóго тугувáла и за стрíнината децá. Какó онá умíру, онá вéне.

Зато́ва њо́ј је и опрости́ла. Рекла́ њој: — Како́ било да било, не́ка ти је просто! До́ста те је бо́г казни́л, не тре́бе (да) те ја ка́жњавам. Вој/Држ.

Ко́лко има́ дла́ће у ово́ва ру́но, по́сле то́лко го́дине да извреш. Тека́ рекъл овча́р из Го́рњити ви́сок, ка је сас ру́но затвори́л неко́ј кла́деныц ко́ји му је смита́л, па вода́та изби́ла у Забрђе испод Ви́длич, бли́за Пртопџинци. ВРж.

Маџи́је се сва́кому не казу́ју. СГл. (Не може свако да се служи маџијама).

МАЦО́РИ — га, бо́лно (прасе́то), да́ва му га́с да пије. Вој.
— у глүво до́ба деда́ Ђура. ЦД.

Моја́ јетрва све зна́је, па зна́је и маџи́је да пра́ви. Држ.

Намери́л се на маџи́је, маџоса́л се. Соп.

Напра́јено му, напра́јене му маџи́је. Соп.

Напраји́л ми не́кој маџи́је, не мо́гу да умрем. Држ.

Напра́тено му, не́ма га бу́де. Гњ.

Омаџи́јоса́ла га та́ја, па́мет му одне́ла. Од-све ди́гал ру́не и само по не́га иде, њу́ тра́жи. Вој.

Они́ расту́рају маџи́је. ВЛк.

Праји́ли весе́ље, испра́чували војника́ у војску. Ка си го́сје разоти́ду, ма́јната нашла́ два це́ла ле́ба врљени у ну́жник. И не́је могла́ да се сми́ри док је војника́т служи́л, а и са тѣпче, не зна́је кво је пра́вено сас то́ва. Му́жат, и он не́ма ми́рку. Претекли си сре́нуту, има́ју са́мо то́ва дете́. Не зна́ју кво́ че се де́си, бо́ју се. Пир.

Прати́ла уну́ка у војску и ви́ка. Не́кој њо́ј, да прости́ леба́цат, три ле́ба у ну́жник уне́л. Па ка́же: — Ле́ле, ле́ле! То́ва на добро́ не́ма да излэ́зне. Пир.

Самови́ла ви́ла/По го́ру оди́ла/До́м не дооди́ла. Па се ка́же три-пути тека́. Тека́ једна́ жена́, има́ при́ча, мрзе́ла му́жа, па га прати́ у зло́ вре́ме у пла́нину, па тека́ баја́ла да се не в́рне. Кр.

Тека́ му жена́та запраји́ла, и не́ма приодене́. Км/НМл.

Ти си ми маџи́је напраји́ла, ти си ми́ несре́ћу напраји́ла. — Ма́ни ме, бре, же́но, какве́ маџи́је?! Ка би ја зна́ла маџи́је да пра́јим, же́но лу́да, ја би си напраји́ла усре́д Београд да сам, а не по пу́сту Држину да се́цам и вла́чим. Држ.

Товари́ле му земља́ни су́дове у кола́та, па ђи у кола́та троши́ле, па по́сле ућа́ Витко́ никакво добро́ не́је виде́л. Пет.

То́ва је големо́ буда́лство, ко́ј ве́рује у маџи́је. Вој.

То́ј су маџија́ри, зна́ју не́кво. СГл.

ЧЕ́ — га слу́ша ка́микат, че му врча овце́те. Али десет-ди́на у торбу́ ка́микат да но́си, и сва́ку ноч да га ва́ри. Кр. То́ва је работи́л деда́ То́ра, нашёл буда́лу па ђу тека́ учи́л. (Шала).

— протуримо лопту крз ћунџ да ви се кућата наопако обрне. Изв. (Изазвемо неслогу).

Че ти причам за некаквог Санду из Цервдел. Заобиколили га три-пути с катанац, и катанацат врљили у бунар, а кључат у реку. И ка се саставе катанацат и кључат, тгај Санда че се ожени. Држ.

МЕД

Кад доведеш невесту, да замажеш сас крпку мед по хошетијата, да буде сретна. Рс.

МЕСА

Ка ти играју месá, онó на јад че је. Пир.

Остави све тека, па си са јец, жено, месá што немаш ништа од мужа. Пет.

МЕТАНИЈЕ

Прáј му метáније, иде му по колетијата, гледа да буде добро, а онó све наопако иде. Вој. (Покушава да му угоди).

МЕТЛА

Ако га удáраш с метлú, не мóж се ожени. Пк.

АКО СЕ — детé умóчује нóчам у кревет, упáли се метлá, па се детéто сас нý гóни и бíје. Пир.

— метé камто нéкога, нéма да мóже да се ожени. Вој.

Де, помéри се да те не замита! Ако те заметém, пóсле нéма да мóж да се ожениш. ТД.

Мáјћа, до четíрес дбна, трéбе да íма метлú и бéли лúк да ћу не пíју мáвје, и да нóј детéто не пíју. (манáвје). Брц.

Не удáрај га сас метлú, не мóж се ожени. Пк.

Нóчам се не изнóси ћубре из кућу, а не метé се кућа, да не íде човéку здравје, и да се не измíта добрó, слóга. И ка нéкој отíде на пúт, бáба нејé давáла да се тíја дбн метé, да се не дéси да се не врне. Рс. (нóчам. Пк.).

МÉЧКА

Ка се бéре лóзје, па се мáлко остáви, и кáже се: — Товá је грóзје за мéчкуту, нек остáне мáлко. Вој.

Ћíша íде, слíнце грéје, мéчка се жéни. (Ћíша пáда). Вој.

МÍРКА

ЧОВÉК — ка нéма мíрку, он вéне, вéне, и увéне. Пир.

— мóже да íма и íље и мíље, али мíрку кад нéма, не вирáје. Гњ.

МИРÓСАНО ДРВО

Мирóсано дрво не смéје да отсечé нíкој из селó. Ни манасти́рско брáниште не смéје да се сечé. На крáј на нáше селó (íма) дрво и крс. Кбј закáше

од болку носи паре, венци. Једну годин почеше да причају да тамо нешта излази у сред ноћ и некакво да лупа. Ја једампут појдо на појату усред ноћ. Жита зрела. Идем, идем, и како идем чујем како нешта лупа, и све повише лупа како идем. Али не могу насад. Ка стiго до дрвoто, видим магaренце, па ми лбкну. Пн/ВСв.

МОРИЈА

Дoјде ноћнаи, па (ме) налeгне на-груди. Чин.

Ово је голема морија. Пок. (Угинуће стоке).

МОРИЛКА

Друга ти морилка не трeбе. Пк.

Ово је морилка голема, несрeћа у дом. ВЛк/Пк.

МОС

Кад идеш на суд, па ка пребдиш преко Голeми мoс, од мoсат да очeпиш да би по тeбе Суд ишъл. Пк/Пир.

МОЗАК

Мозак има шејесe и три зрна. И шејесe и три мисла. И има шејесe и три животинe по свeт. Пок.

МОЛИТВА

Молитвила се. Пир.

На сваћи Цурцовден клали смо молитву. Напрајмо у казан за сви, па свакому отсипeмо да једe. Чин.

МРЕЧКА

Кoј од квo се боји, од това че му је мрeчка. Сук.

Чeка си дьнат. Нeма ништа тyва. Мрeчку си чeка. Рос.

МРТАВЉЦ

На мртавца се врата не затварају. Пир.

Преко мртавца се не дава жито, да се не увампири. Пир.

МУЖ

Да те обича муж. Излeзнеш на-двор ка је млад мeсeц, па се пипнеш за срамоту с руку, па се после пипнеш за једну сиску, па за другу, и речеш: — Кoлко ја не мoгу без сиску, тoлко он да не мoже без мeне. Текa се прeкаже три-пути. Пир. (Милка Јоцић, 80 година).

Кадa излeзоше заједно? Кадa појдоше ко муж и женa? Ич се не слaгају. Држ.

Какo ми муж умрe, све ни наопако иде. Рос.

МУКА

Кoлко ми муe пројдоше прeко-главу, добрo сам и жив. ВЛк.

Мбјата мѹка големá, ама квó да прáјм. Не мбж да стáлно кѹка. Сук.
 На мојѹ мѹку ни ббг не помáга. Рс.
 Црна мѹко! Е, црна мѹко! Вој.

МУШКО

Дáјте му, мѹшко је, да не глéда. Вој.
 Мушко је, дáјте му да не глéда, да му не прекáпе. Гњ.

МУШКО И ЖЕНСКО

За спóкој дѹше сам остави́л за мéне мѹшко, а за бáбуту жéнско двíзе. Ка
 дóјду на сáрану, на трéзу да ни спомéну. Зав.

НАВКА/НАВ/МАВКА

Кукумáвка, товá је једнó пíле. Јá не знáм које је ббш, ама га текá бкају.
 Вој.

НАВЈЕ — Предосéте да че нéкој ѹмре, па дóјду те му свíре под прбóзор.
 Поју ко пилишта. Несáм љи видéла, ама текá кáжу. ВРж.
 — су некрстена децá, па се претворíла у дивé гѹсче. Гњ/Пир.

Нáвка летí по децá којá су некрстена и угáси свечѹ. Млекó пíје, детé
 ѹмре. Испíју га нáвће. А и мáјћа нéма млекó, испíју у. А на детé
 крв сисају. Ко мајмѹне, у длáће, пиштѹ нóчњам. Нш/Пир.

Нáвку је рани́л децá Áнта. Онá се закáчи за дрво, па млóго пиштáла тáја
 нáвја, па је морáл да љу откáчи. А њѹ не мбж свáкој да вíди, негó
 сáмо кóј је урбóчлив. Пир.

Нáвће кáжу при нáс, нéгде кáжу нáвје, а од једнѹ Синогла́вку сам чѹла
 и нáви. Држ.

Некрстена децá, којá су умрлá, тóј су навíје. Ру.

НАВÓЈ

Крз навбóј се не ми́њује, да ти не навíцују љѹђе, да те не мрзну. Пк.
 Мецí двáта колцá на навбóј да не ми́њујеш, нејé добрó. Вој.
 Нембóј, нембóј, нембóј! Тува навíвамо, нејé добрó да се ми́њује. Вој.

НАПРЕДИЦА

На терсíју на астáл, или на ковáча на нáковању, да не седíш. Ако седíш,
 нéма да му íде напредíца. Пк.

НАКОВАЊА

Нејé добрó да се седí на нáковању, бéге, че те бíје мáјсторат. Вој.

НЕВЕД

Áле и нéведе, на теквó се склáнај од пѹт. Зав. (Зло и горе; они најгори).
 Прáј нéвед. Бс/Км. (Прави глупости, штету).

Прода́л а́ле, купи́л не́веде. Вој. (Продао лоше, купио горе).

НЕВЕ́СКА/НЕВЕ́СТА/НЕВЕ́СТУЉА

Ако ди́раш не́веску она́ че ти напра́ј па́кос. Или че ти се избљу́је у млекó, или ако си млекóто прекр́ила сас це́дилку, она́ че се избљу́је прекó це́дилкуту, и мо́ра га по́сле раси́пеш. Пк.

Нади́јала ђи је невесту́ља, све не́мам сре́ћу у пловче́тја. Нш/Гњ.

Неве́ска се не споми́на да се не уљу́ти. Рос.

Неве́стице, невести́це, иди на на́ш та́ван, пога́нцити ни све ко́жуту сце́пише. ВЛк.

НЕВЕ́СТУЉО, НЕВЕ́СТУЉО — до́јди при на́с, пога́нцити че ти у́ши изе́ду. Вој.

— иди у на́шти а́мбар, та́мо има мло́го пога́нци, стéсају се да ти сце́пе црве́нуту ко́рушку. Брл. (да ти у́ши одје́ду. Вој).

НЕВЕ́СТА

Гро́м по мла́ду не́весту. Вој/Дој. (Шала, изрека, клетва, можда бајалица).

Да се мла́да не́веста не обр́ча, да држи́ гла́ву напра́д. Рос.

Кад не́веста укра́дне не́што, или у́зне, куде́ се пи́пне оста́не белéг. Или, у́зне па се се́бне и пи́пне се случáјно. Рс.

Када́ се мла́да не́веста исхи́ја, они́ се по́сле разведу́. Пир.

Не́веста иде сас грби́ну наса́д кад њој даду́ прстен, огрли́цу, прегáчу. Дој.

НЕВО́ЉА

Бе́ше се истр́сла нево́ља. ДД.

За́деси га нево́ља голема́. Вој.

Ка́д би чо́век зна́л ко́ја нево́ља че га сти́гне, он би се пази́л. Пк.

Оно́ чо́век не зна́је ка́да че га нево́ља сти́гне. (сна́јде). Сук.

Што-ми́-је премину́ло прекó-главу, и па́к жи́вим. Оно́ си ја текá бд-бога, да се трпи́ нево́ља. Рс.

НЕДА́ЧА

Това́ је неда́ча голема́. Вој.

НЕКА́КВА СИ́ЛА

Мо́ра да има не́каква си́ла, не́је без ни́шта. Вој. (Вероватно има бога или неке друге силе, необјашњиве, невидљиве, али присутне).

НЕРО́ТЊИЊА

Да би нерóтђи́ња роди́ла, ре́же вој се под јези́к. ПРж.

НЕСРÉТНИКАТ/ЋИ́РА/(ВЛК)

Мо́ра да у је не́где несрéтникат докачи́л, не мо́го у најде́м у овце́те. ДД. (Курјак, да му не спомену́ име).

Нембј да је Ћира некоју одвлéкал у трње, једна ми нéма. Чин.

НЕСРÉЋА

Бај бабо да не бóде, мéчка да ме не срéтне. Пир. (Да ме зло не стигне).

Їзваља се несрéћа. Држ. (Изненада наиђе несрeћа).

Приклоцнула се несрeћа. Вој/Држ.

НÉШТО/НÉШТА

На квó ли чe је (това). Вој. (Кажe се када неко учини изненада нешто добро, супротно од свог уобичајеног понашања).

Нéшто га је надијáло. Самó ћутí и њурí таја цeплéнка, што се напéла па чe прснe. Ў, бре, зајнáт ко магáрс. Женúту чe (сí) искáра. ВЛк.

Нéшто — ћи је напýало. Рос. (Овце).

— ме оклопíло, па ме налéгло, па јéдва глéдам. Вој. (Притисла ме болест, брига).

Подбýла сам у образíти. Їма нéшта прекé мéне. Да бчe да се овíје нéшта окол мéне, да не смíтам на младíти. Вој. (Призива смрт).

НÓВА ПРЕМÉНА

КА — се кúпи нóва кошу́ља, онó се кроз њу пúшти пáра, за добрó, за здравјe. Вој.

— нéкој кúпи нóво одéло за облачéње, пúште пáру крз њéга, или штíпну тóга ка гá облечé, за здравјe. Вој.

НОГÁ, КА СЕ ПОВЛЕЧÉ

Повлéче нóгу, и нíшта пóсле не напðајíмо. Држ. (После њéга одлазили, или нису радили, или умиðали, и сл.).

НОГÁ ОД КОКОШКУ

Јéл од кокóшку нóгу, (па нíшта не мóж да истрпíи, óдма га казу́је, или се кáра). Вој.

НОЖ

Да се нóж у лéб не оставља, нéма да бóде напðедица. Из тýја кúћу чe отбди зајрé. Пир.

НÓС

Којé íма шíљав нóс, тоvá је злó, тоvá да ти нејé свекрва. Ста.

ЊÍВА

Њíва ми је родíла. Добрó-лошé, мóра да га бéрем. Вој.

Теквó ти њíва родíла, теквó чe жњéш, нéма кому да се лúтиш. Км.

ÓБЛАЖА

Нéчу да се блáжим, чe íдем на прíчeс. Држ.

Облажиш ли се, синко, нејé добрó да идеш на причес, греотá је. Вој.

ОБЛАЗУВАЊЕ

Ама, нéшта ме облази́ло, па се само чéшам. Км.

Требе да га је облази́ло нéшта. Вој.

ОБРА́З

Обелил сам си обра́з. Вој/Сук.

Че те б́уде! Ти си обели обра́з! Рс.

ОБУВАЊЕ И ОБЛАЧЕЊЕ

Нао́пако чара́пци обу́ла, нао́пако престíлку врзала, на ч́уму се направи́ла.

Не́кој љу учíл, на-очи да не ва́ча. Рс.

Немо́ј да идеш с јед́н оп́нак или чара́пок на-ногу, нејé добрó, че изгуби́ш другара́, че о́станеш удов́ц. (удови́ца). Сук.

ОВЦА́

Башта́ ми ме је прави́л у обóр, у óвце, затóва љи то́лко обичам. ВС.

Да се почи́на од óвце, има теќв обича́ј у на́ше сéло. Изв.

Погле́де ту́ја дево́јђу квá је убава. Гос. Ка́же се „дево́јђа“ за овцу́, да њо́ј се име не споми́на.

Црна́ овца́ не́каква улéзла у на́ш двóр. Лéле, лéле, дете́ óтиде на п́ут, м́уж у др́ва, а вре́ме ло́ше. Не зна́м ква че ни нево́ља стигне. Гра.

ОГАЊ

Довати га о́гњат, изгоре. Вој.

Ка пи́јуче огањ, ка су с́ирове гла́вње, башта́ ми велéше: — Вика́ју не́где гла́дна деца́. Вој/Сук.

Кла́ји о́гњат јо́ш! Де му́ ту́ри једну́ цепéнку да не угáсне. Вој.

Лéсно огањ зава́чаш, ма́јђа ти се ра́дувала. Дој.

О́гњат умрéл, текá ка́же ма́јђа ми, а текá ка́жу и дру́ђи ста́ри човéци ка угáсне огањ. Нш.

Пла́микат подли́зује котлéто. Вој. (Као да је пламен језик огња).

Прпче о́гњат, не́кој ни оговáра. Да му се дигне плíк на језíк. Пир. (Као да огањ шапу́ће).

Тла́ји о́гњат. Рс/Брл.

ОГЛЕДА́ЛО

Нејé добрó да се чу́ва стрóшено огледа́ло у ку́ћу. Нејé добрó за ти́ја до́м. Гњ.

ОГЊИ́ШТЕ

Да не угáсне огњи́ште, това́ је најстра́шно. А това́ што че ја умрем, това́ нејé стра́шно. Кој о́старéје он мо́ра да мрé, ама требе да о́стави по не́га дру́ђи, огњи́ште да му у до́м не гáсне. Чин/Вој.

Ја сам им задува́л огњи́ште. Бс.

ОГРАДИСУВАЊЕ

Оградиса́л, намери́л се на злб. Вој. (Налетео на зло, на духове који су га обузели).

Градисла́в, тека́ се бка водата у Па́деш, у Смрдáнско, а и Ћунџ се бка. Вој.

ОДЕЊЕ

У Дб́инци спушта́ју дете́ од високо́ у панталóне, брже да бди. ВРж/Пк.

ОКО

Требе да си са́м примети́ш које́ ти бко игра́је на добро́, а које́ на ло́ше. При сва́кога чове́ка неје́ исто. Не́кому на добро́ игра́је ле́вото, а не́кому де́сното. А тека́ је и за злб. Рос.

ОЛАЛИЈА

Иде на б́лалију. Јел. (Иде полако, опуштено, не жури се).

О́лалија дористра́шна. Јел. (Велика ватра, паљевина, пожар).

О́лалије смо врте́ли на покла́де, деца́. Ра́дос до не́бо! ДД.

ОНАЈА РАБОТА

За това́ се б́г понасме́је, па ма́лко нажми́кне, и ка́же: — Ти́ја грé да је, да несú дру́жи. Соп.

ОНАЦУВАЊЕ

Ја се она́цува, чека́ те, ама ти се мло́го задо́цни, па са́м, свé, заспа́ла. Држ.

ОНИЈА СВЕТ

Ако ни не́кој ру́ћете не прекр́сти (ка ўмре́мо), има́ (да) ни ли́нгу на оні́ја свет. Пир. (ли́нгају. Рс.)

Ами́н, б́г да прб́сти! Ами́н, б́г да прб́сти! Вој.

Баба́ Лепа́ је тражи́ла, ка ўмре, да њо́ј поју́ од капéлу до грб́, Цига́ње сас му́зiku. И това́ ону́ја пéсму коју́ су њо́ј свирци́је поја́ли ка је билá мла́да неvéста. Сви́ ни је заклéла да мо́ра да вој се поје́ ка ўмре. И мора́ли смо да најде́мо Цига́ње, и да спре́ме пéсмуту, а ни́ викамо, а оні́ поју́ по сьнд́кат од капéлуту па до грб́ат, док га не остави́мо на-земи. Пир.

Бо́лна му жена́, че у ле́чи. У гра́д че у вб́зи при до́ктура. А јед́н му речé: — Мо́ж са́мо грб́иштата да у промéниш, а да у спа́сиш, не мо́жеш. Пк/Дој.

Вапи́ри бде́ по-земи, са ђи не́ма на-небо. Трњ.

Ва́ти ме за́-руку, па вика́ ко да је не́кој умрéл. Изв. (умр́л. Пс).

шаљу, ама она се уобзбили. Ка бтиде гóre, испишта, он умрёл. Како рече деда Милош, текá и бi. НМл.

Кóј ви поцрни? — Тётка ми умре. Гњ.

Кóј — је на мртвога пут минул, он се не мóж (пóсле) распáдне. Пир.

— сэдне на хоше, жена че му умре. Изв.

Кóј те — зацрни (Вој); поцрни (Пк/ТД).

Који се први дигне од трпéзу, он че први умре. Пет. (Са погребне трпезе).

Куче нóчу вије за дýн, за два, че умре човék из тија дóм. Ако нéма гáздата куче, онó дóјде друго, чýждо, па му вије у двór или пред капију. Зав.

Љубинка, суботár, умрёл њóј баштá. Она, како и кад си је бiл, како што га окáла за вечéру, окнула: — Áјде, тáте, да вечéрамо. И óдма пóчне, како је тóва окнула, по бáсамацити нéшто да тупа туп-туп, туп-туп, како да нéкој, како баштá њóј, да иде. Она врљи ложицу и побегне. Пир.

НА — баштý ми јóш нóће несý увенýле, а она почé да га врéђа и да тражи да се жéни. Пир.

— жiво си га овикáла. Вој.

НА ОНiЈА СВÉТ — кад отiде, iма да бóде жéљан за тó. Орљ.

— нéма ништа да понесéмо, сáмо поштéње и паметý (кóј си iма). Пир.

— че укарýје зáјека с тупán у воденицу који си нејé сас свáу завршил работýту. (шурњају; блгáзу; кумицу). Пир. (Вулгарна шала).

На свáку задýшницу пóп помéне сви мртви из свáку кýћу. Дадéмо му напiсано, или ја кáжем iме, па га он кáже помéне, и текá редóма, док сви не помéнем. Вој.

Навирил. Óчи му пiне сас слáзе. Пооратiмо си. И ка пóсле три дýна, изокáше ме да му кóпам грóб. Вој.

Надáла се на стáрци да умру, на свéкра и свекрву, а чéрку закопáла. Км.

Не знáје се с квó че те бóг натовáри, и квó че нóсиш. Чин.

НЕ СÉДИ, БРЕ, НА ЋОШÉ, ЧЕ — остáнеш удовáц (Сук); ти остáне женá удовица (Рс).

Не јáвља се мýж ми. Мóж му је деветiна, мóж му је четiресе. Ка ми се јáви, че му мéсимо. Зав. (Жена се шали на рачун одсутног мужа).

Нејé добрó да пребдиш пут на мртвáчка кóла. Пир.

Немóј ништа за облеклó да ми купýјеш, бóлна сам. Немóј пóсле да врљају по мéне. Пир.

Ни једнá мáјђа си по детé нејé рýпу ископáла. Рас. (Утеха мајци, али и њено оговарање ако много кука).

НИ ЈЕДýН СЕ НЕЈÉ ВРНýЛ — од онiја свéт, па не знáмо како је гóre. Рс.

— отýде, па не знáмо како је и каквó је, и да-ли-че се ни врнемо. Изв.

ОБИКóЛИ ГА — да се не утéнчи (При); ка умре, нéма да се тéнчи (ТД).

У Чини́гловци ископа́ли из-земи це́лога мртавца. А и у Пиро́т, на Мило́рада ма́јху. Пир.

Удовба́ц, да не сьну́је жену́ ка му у́мре, ту́ри но́њу дре́ју у-но́ђе, и не́ма ху сьну́је. Држ.

У́МРЕ — ли не́кој, ни ова́ка рабо́тимо, теќв је обича́ј при на́с: Бли́жна ро́дбина но́си ко́нџ нади ле́вуту ру́ку како́ што се огрли́ца но́си, бе́л, па ж́лт, па црв́ен, оди три стру́ће. Док се свеча́ држи́, дого́д по́пат чита́, држи́ се свеча́ и ђи́тка цве́ће, или са́мо је́дн цвѣ́т, ако не́ма по́више. Мр́твога, на кра́ј, сви цели́вују у-руку и у ли́це, је́дн по је́дн, а иду́ од де́сно на ле́во окол сьндѣ́кат. ВРж. (Нока Пешић, 1930. г.).

— си чо́век, не мо́же га бу́де. При.

Црно́ пи́ле ми дошл́о на пѣ́нцеру, па: Ко́-ка! Ко́-ка! Ко́-ка! Разбу́ди се, и одма́ се разбо́ле. Јал.

ЧЕ — до́јде ли сќоро позива́рат, деда́ Станчо?! — Доби́л сам по́зив да се не удаља́вам. Чин. (Шала на рачун смрти).

— изви́јем тужи́цу! Вој.

— јаши́те, изгле́да, кросно́то, што си сас сва́ту рабо́ту несте́ заврши́ли. Зав. (Скаредна шала).

ОНИ́ЈА ЧАС

Како́ је ств́орено, да се чо́век му́чи до онíја ча́с и да не зна́је до када́ че се му́чи. ВЛк.

ОНО́

И, како́ леж́им, оно́ ме текá стѣ́са. Зав. (Болест).

Ја да си пи́нем, а оно́ че си сва́кога стíгне по рѣ́д. Док бе́ше здра́в и богáт, ни́кога не гледа́ше, а са доби́л несре́ћу, па ме пи́та за здра́вје. Гра. (Смрт).

ОПѢ́НЦИ

Да си изеде́ш опѢ́нцити. Вој. (Блага увреда у љутњи, најчешће детету, да се не би рекле гадније речи).

ОПѢ́НЦИ ОД КОЗУ́

Ка је бил ма́лечьк, праји́ли му од козу́ опѢ́нци, па са обича́ млóго да се ка́чи, ко ја́ре. Јал.

Мо́ра да су му обува́ли опѢ́нци од козу́ што́м то́лко во́ли да се ка́чи по дрвја́. Вој.

ОРА́ЊЕ ЖИ́ТО

Ка се почи́на ора́ње жи́то, ко́ље се пи́ле и ђи́ти се јерѣ́м. Вој.

ОРЕ́Ј

Му́шко дете́ да не сади́ оре́ј. Ка оре́јат бу́де дебе́л ко́лко ши́ја на то́га који́ га је сади́л, ти́ја че у́мре. Гра/Вој.

Не је добро поди ореј да се спи. ВЛк.

Тешка је сѣнћа под ореј. Под ореј је сѣнћа најубава, али, кажу, да не мож поди њу да се спи. ДД.

ОРЉАК

Овца цркне, па развлече орљака — лесице, врѣне, курјаци, орлови. Зав/ДД.

ОСАЊ

(Ишао човек на коњу, ноћу, па на путу види белог зѣца. Сиђе, да га ухвати, и са њим се попне на коња и настави пут. А то није био зѣц, већ осањ. Осањи и њега и коња, па човек промени пут и уђе у неку воду, „та се све искупи“). Јаловик/Извор. (Нисам успео да забележим казивање у дијалекту).

ОТКЛАПАЊЕ

Када је болно дете, идѹ у воденицу да га отклапају. Сипују нешто низ бѹкуту да иде, и пуште му дрѣшчицу, пѣленку, нешто што носи. И, текá га отклапају. Рс.

ОЦЉТ

Да се оцѹт ућисѣли, домаћница ка га прáви она се скáра с не́коју женѹ. Или сас свекрву. Вој.

Деца се бију ка се оцѹт прáј, да буде ћисел. Вој/При.

Знајеш ли, свáо, штó ни је оцѹтат тóлко ѹбав и ћисал? Пíтај си чѣркуту! Пир. (Алузија на лошу нарав снаје).

ОЧЕП

Свѣ на очеп иде, и свѣ на очеп, и свѣ на очѣп, и не знамо кудѣ че се денѣмо од тѹја áлу забрáздену. Држ.

Што га очепи?! Вој. (Шта му би одједном, каква га то зловоља одједном ухвати).

ОЧИ/НА-ОЧИ/ВАЧАЊЕ НА-ОЧИ/УРОЦИ

Вануло си детѣ на-очи од баштѹ и мајћу. (и од мајћу). ВЛк.

Вати́л на-очи. Вој.

Врзују áлев конѣц на телѣ, ждребѣ, јáре, када се доби́је, рóди, да не вáча на-очи. Гос.

Гáвраница у Пáдеш. Тáја је водá лековíта за очи, светенá водíца. Бáту ти сáм тáм носíла, очи су му дрљавѣјале. Вој.

ДА — ми́ несѹ урóци, ѹбаво си јѣдем. Вој.

— не вáчам очи, чарáпци сам рáзличито обу́ла (Гос); не вáти на-очи (Вој).

ДА СЕ — не бí детѣ урочíло, бáба се пíпне пр́во за очи, и кáже: — Кóј ми дѹпе вíди, тíја на детѣ очи да урóчи, а дру́ги да не мóже. Гра.

- премазниш по пустињуту кришома, па да премазниш детé по челó, да не вача нá-очи. Рс.
- ДА ТИ — несú урóци, знајеш си тóва úбаво. Вој. (Шала, али и цинизам).
— несú урóци, (úбаво си јéдеш). Вој.
- Детé мóже да вáти нá-очи и од баштú, и од мáјћу. Óчи га пресечú. Гра.
Дува једнó детé на другó у óчи, и пíта гá: — Крáднеш ли јáјца? Ако не зáжми, не трéпне, онó не крáдне. Сук. (Дечја игра).
- И од нáс си детéто вáну нá-очи. Пк.
- Їма погáне óчи. Брл.
- Кáд поведú невестуту, да се прóвре крз нóће на мáјћу си, да не вача нá-очи. Рс.
- КОЈÉ — је мáјћа повртáла на сíску, онó је урóкљиво, па мóже да урóчи детé или стóку. Рс.
— се поврнуло на сíску, од нéга се вача нá-очи. Когá поглéда, млóго болúје, или úмре. А и стóка липцúје од злé óчи. Нш/Гњ.
- МЛÓГО — је úбав човéк, да му несú урóци. ВЛк.
— си úбав, мýжу, па је добрó дрóњци да нóснш, да те нéкоја од убáвете жéне не урóчи. Пир. (Шала).
- Мóже давíново зрно да му се ушíје у дрéшку, и пóсле детéто нéма да вача нá-очи. Пк.
- На детé, кад се рóди, зацрне га на челó, облáче му наóпачћи, да не вача нá-очи. Пк.
- Не уср́тај се у мéне, да не вáтим нá-очи. Вој.
- Нéкому отíду óчи у óвце, па пóсле овцéте ђíну. Ђíну óвце ка ђи вíди човéк с лóше óчи. Бс.
- Нóси кóнци на панталóнете, да га нéкој не урóчи. Држ. (Подсмех неуредном).
- ОНÓ, КÓЛКО ЈЕ ÚБАВО, ЗЛÉ ÓЧИ ДА ГА НЕ — глéдају (СГл/Пс); поглéдају (Зав).
- ПЛЅУЈЕ СЕ НА — детéнце, да не вáти нá-очи, а плЅује се и на сугребје. Вој.
— нéкоје које је урóкљиво, кришома, да не уречé. Пир.
- Повртáл се ка је сисáл, и пóсле је имáл лóше óчи. Ни своја децá нејé смејáл да поглéда и да помнлúје. Пир.
- ПоплЅуј ме, да ме не урóчнш. Дој. (Шала).
- Провáлена парá сас црвén кончýк, и залéпш се сас вóсак на косицуту, и парицата низ челó висí, или се на кáпу тóри. А кад га понесú, па да не вача нá-очи у пýт, кад га понесú óдома пóдалеко, тóре му кóрен од коприву у пóјас, да се не изгуби. Покрíва се нíкад не гýби. ВЛк.
- Стрéља с óчи ко вéштица. Вој.
- Тíја бóтур ка поглéда стóку или човéка, óдма се нéшто деси. Држ.

У, око ко́лко ми за́игра, глас че чу́јем. Јел.
 Ђбаве овце́те, па кој уле́зне бчи му оста́ну. Рос.
 Ђбаво си једе́, да му несú урбци. Вој. (Изрека, и шала).
 Урочи́л га. Сук.
 Учавчи́л бчи у дете́то. Вој.
 Цвѣкљини имају ло́ше бчи. Бс/ТД. (Нека фами́лија).
 Чара́пцити распари́, на́-очи да не ва́тим. Зав.
 Че ва́ти (дете́то) на́-очи. Вој.
 Што́м до́јде Ђбака, овца́ че ли́пче. ВРж.

ПА́МЕТ

Бо́г узима од нас стари́ти па́мет, па да́ва на млади́ти да расту. Рс.
 Не́к су си ми деца́та у куп, ту́ва у село́, да не́мам бри́гу, да ми не лу́та
 памета́ на све стра́не. Вој. (Поводом удаје ћерке у истом селу).
 Свако́ј си рабо́ти како́ га па́мет учи. Вој.
 Твоју́ сам па́мет виде́ла, и ђбаво сам ћу плати́ла. Изв.

ПА́МРАКА

Закаса́ла сам у голе́му па́мраку, па не мо́гу да изле́знем. Држ.
 Уле́зал је чо́век у па́мраку голе́му, са́мо да њо́ј добро́ учини. Држ/Пет/Вој.

ПАМТИ́ВЕК

То си тека́ од памти́век, и тека́ мо́ра да бу́де. Ру.

ПАРА́/ПА́РЕ

Би́је га парата́. Пир.

Бил је обича́ј да ка́д се најду па́ре да се даде́ оди њи́ у цркву. А ако се
 не даде́, по́сле су те́ја па́ре про́клете. Једбн нашбл, и све ћи узел за
 себе, неје́ дал за цркву. И ўмре му прво жена́, а по́сле сѝн. По́сле он
 за́копа парете́, и неје́ тел да ка́же на њего́во пото́мство куде́ су. А ка́
 би га пита́ли куде́ су, он њим орати́л: — Па́ре су про́клете, не пита́јте
 ме. Пир.

Ви́ди се да је нашбл па́ре, позна́ло му се. Пир/Кијевац.

Врљи пару́ за ле́к. ВРж.

Дај на бебе́то пару́! Али, прво разме́ни ба́нкуту. ВС. Тека́ му рекла́ ба́ба
 Га́ла, она́ је била́ голема́ дра́мка.

Има пару́ту. Вој. (Нема тешко́ћа са новцем).

Ка ти врча́ не́кој исту пару́ коју́ си му да́л на за́јем, по́сле не́ма да мо́ж
 да заврти́ш па́ре у ку́ћу. Пир.

Ко́ј украдне па́ре не мо́ж да ћути́, онé се са́ме ја́ве, па га најду (који́ је).
 БЧ.

Нашџл паре млого, казан, големе, крупне. И дома и однел. И одма га згрчило. Ка ји врне у Србеницу, куде и ископал, онб га пуштило. И по тија стра, никој оди Кбцини неје смејал да и пипа. На по тија стра несу смејали. Гос. (Петар Пејчић, 80 год.). (О новцу у Србеници, у њиви Саве Кбциног, а о коме се у Средњем високу причају разне верзије разних легенди).

Нема, при свакога парете не добре. ЦД.

Пара не мирује, она поткарује. Зав.

ПЕПЕЛ

Доста мрдај! Ко да имаш циганску пепел у дупе. Рс.

ИМА ЦИГАНСКУ ПЕПЕЛ У — дупе, само мрда (Рс); дупето (Вој). (Немиран дух).

Код да има циганску пепел у дупето. Сук/Пир. (Склон лутању, авантурама).
Неће ни да опепели. Вој. (Неће ништа да каже).

ПЕРАШКА

Оче њоната перашка да буде одозгоре, најубаво учињена. Држ.

ПЕРЈА

Дигла перја, отишла, нікому неје ни рекла куде иде. Брц.

НЕМОЈ МИ ПРАЧА — опрлена перја, нембј љу ђавол нбси. Вој.
— прлена перја, да љу ђавол не нбси. Рс.

ПЕРНИЦА

Дава му перницу. Вој. (Хвали га и подстиче, без основе).

ПЕРЦЕ

Нембј да седиш на перце, да не останеш удовбц. Вој. Тека се каже на мужа, а може и на жену, ка седне уз паралију, астал, или уз нешта друго, на хоше.

ПЕТЉ

Грбзје ка се бере, коље се стар петљ. Тека смо работили сваку годину. И ћитимо каце сас цвеће ка појдемо у бербу, сваћи дбн, док не оберемо. Вој.

Лом и грбм, само петлови што не запоју. Тм. (Нечисто у кући).

У КУЉУТУ — лом и грбм, самб јоште од петла нбга нема. Рс.
— не мбж да улэнеш, јоште од петла нбга нема. (самб јоште). Пк.

ПИЈАЉК

Сипујеш ли некому, сипуј да се прелева, пак да се рбди. Соп.

Това, пијалџкат, ка улéзне у-главу, големо злó прави. При.

ПИЈЕЊЕ

Док се не испијé това што је донéсено или насипано, онó се друго не донóси. Сук. Текá се домаћин шáли сас гóсје, а текá се и работило, текъв је обичај при нас.

Кá се прелéва из чáшу, това је што си жéдан, што ти се пијé. Изв.

ПИЛЕ

А за Ружу шијата од пилето, ситно да шије. ТД.

Дéдо, ја си најдó пиленце. Текá сам на дéду си орати́л, да му се повáлим, ка најдем кáмик на који има шáрхе кáкó на црвје или рíбе, ама пак несó црвје и рíбе, од кáмик су. Това је билó ка сам бíл у детíнство овчáр, а теквí кáмене има пíно у нáш брлóшћи синóр. Брл. (О фосилима).

Кóле се пíле када се почи́на ора́ње жíто. А петлá па кóлемо ка се грóзје бéре, и това др́тога петлá. Вој.

Пíле бчу да пропојé, па да ми се даде. Пк/Пир. Убíло га Гóспод! Стáро, па-сé по девојчетíја замлáчује, па једнó казује, а друго бче да кáже. (Еротска двосмислица, и празноверје).

Појéц пíлето од шијуту, да бóдеш шнáјдер, да шијеш. Рс.

ПЛАЦ

Купи си на децáта плац, да те пóсле не проклетíсују. Трњ.

Плацат си немóј, сíнко продаваш! Тува си наследíл, тува да си живиш. ВЈ.

ПЛЕТЕНИЦА

Плетени́ца, това је кúмова погáча на свáдбу, украсена, убаво омéсена, па сви са́кају да љу прóбају, ако стíгне парчé до нí. Вој.

ПЛÉТЕЊЕ

Да се не оставља иглá недоплéтена, да се не мáнеш с мýжа. Пир. Текá плáшимо ону́ја ко́ја се плáши да љу мýж не остави.

ПОВÓЈ

КА — ме је мáјна родíла, сас сýр ме повóј повíла. ВЛк. (Жалба на судбину). — се је родíл, у црн је повóј повíјен. Кн.

Кáкó сам тé родíла несрétнога, ко да сам те с црн повóј повíла. Рс.

Од повóј си га узéла, мóме, од бебéто. Сра́м да те је! Пир.

Црн повóј, текá се повивáло да се задржи бeбé, да се злò не углéда у нéга.
Пир.

ПОГÁНЦИ

По Гмíтровдýн се не улази у зевнíк, да не улазе погáнци. Пк.

ПОГÁЧА

Нагòр ломí погáчкуту, за здравје! Пир. (Ломљење славског колача).

Погáча се лóми нагòре. Сук.

ПÓДЛАЖА

Ка ме подлáзи Дојчíн ка ткáјем, ја изб́ткајем једну́ цевку́, а ка ме подлáзи Чéда по две цéвће изб́ткајем. Држ. (Правдање лење ткаље).

Мén ми је л́ка пóдлажа. Já ка ула́зим (нéкому) у ку́ћу дигнем нóгу. Ка ула́зим кудé се ткáје, или за́једно ткáјемо, кáжемо: — Да ти зíне зéв ко на мláду неvéсту рéч. Пир. (Благослов ñилимарке).

ПОЗАСТАРÉЛО (МОМЧÉ ИЛИ ДЕВÓЈЧЕ)

Да би могло да се ожéни, ако árне позастáне, билó жéнско билó му́шко, уви́ју га у ц́ргу или у нéшто дрýго и изнесу́ га на крстопу́тину, па кóј први мíне он га крштéва, кво ли му прáј, несéм видéла. И пóсле му је тíја кум. И пóсле се онó пóбрже ожéни. Км.

ПОЗДРАВЉÁЊЕ

Áјде по рéд да се поздравíмо како што се сéје жíто. ПРж.

ПОМÍЈЕ

У нáш Сводóл даду́ на неvéсту помíје да тóпне, да се пóсле не гáди. ВСв.

ПÓНДРАК

Пóндрак, тоvá је ц́вка големá ка вíсне, гмурáц. Кво се па ти прáјш на Тóшу, ко да ти несу́ пóндраци висéли ка си бил детé. Вој.

ПÓП

АКО — на попáтога побéгнеш испод манти́јуту, добар си. Текá се кáже на шáлу, ама трéбе и да је имáло нéкакъв обичáј да се на попáтога провíрају испод манти́јуту за здравје и срéћу. ДД.
— те пóп срéтне, баксу́з те бíје. Рс.

Дóјде с једну́ кобíлу и жену́ пóпат, а ка бí пóтопат врну се с пéт кона́.
Те кво је пóп. Зав. (Обогатио се у сиромашном селу).

Йма нéкоји попóви, нéма да си глéдају попóвскуту рáботу, него поглецу́ју час ову́ја, час ону́ја, и на нéшто дрýго си мýсле. Ја једнóм рéко: — Бада́ва си пóп ка не разб́раш кво рáботиш. Пир.

Па че те школу́јемо, сýнко, пóп да бýдеш, дебéле порéзанице да рúчаш. (Једéш). Вој. (Родитељи, бистром детету, поп је ñихов идеал).

ПОП — играје, град че бије. ВЛк.

— ка те срétне, све баксуз има да те бiје тiја дѣн. ВJ.

Што је попóво, онó је готóво. При/Вој.

ΠΟΠ ΗΑ ΚΥΒΥ

Попа, това је једно усправено дрво, а има и повише, које држи кров. Мálко ли сам кúће поправíл, мálко ли сам попове поставíл?! Зав. (Да ли има везе са АНТРОПОИДНИМ ПАЊЕМ).

ПОТИКУЋАЊЕ

Потика́л се, не мо́ж га на́јдемо. Брл.

Старіти ным сын отишъл нэгде у печълбу, и потикал се, нити се врча
нити се јавља. Км.

ПРАВ И КРИВ

Прав и крив ако падну на дно у бунар, прав па мѐж да излѐзне, крив не мѐже. Пет. (Да ли ово подсећа на давно судство?).

ПРАВЉЕ ДЕЦА

Башта си ђу правил у кочину, а да ђу је правил у обór, она не би грдела
него би блајала. Пир. (Шинична шала ослоњена на сујевејје).

Неси ли ти гледала Борка Њравога, па ти са унучето оћоравé. Држ.

Тéја што мlóго ломóте, онé су прáјене у воденицу ка у кóшат нејé билó мlíво, па воденицата дрнка́ла. Трњ.

Тија је прајен у воденицу, млого ломџти. Сук.

ТРЕБЕ ДА — ме је башта ми прајил у појату, усред ђвце, па без ђвце не
могу да жћивим. Дој.

— си пражена у воденицу, па само дрнкаш и не стањујеш. Сук.

ПРАВО

Какво је то њоно право, не знам! Она да живи, а друђи да црца, и готово.

ΠΡΑΓ

Да засечемо на праг, (да знамо) ка си ми доодил у кућу. Гос/Вој. (Драгом и ретком госту).

Дё, неси ми праг претрљаљ! Вој. (Не долазиш ми баш тако често).

Нéма ти дадéм пра́г ви́ше да ми прескóчиш. Гра.

ПРАЗНА ЊИВА

На празну њиву се не рúча. Зав.

ПРАЗНИ СУДОВЕ

Нејје добро сас празни судови да идеш по некога који иде из туја кућу на

длг пѹт. БЧ. (сѹдове. Вој.).

ПРАЗНИК

Ајде, ајде, какѣв празник?! Кад имаш рабѹту, прекрѣсти се па кажи: — Бѹже, опрѹсти ми! Па си рабѹту работи. Држ.

Е, она свѣти празници наврза, испразњува, па не стѣже ни-да си изметѣ, ни да си децѹ искупе и закрпи, ни чорбицу да њим свѹри. Држ.

Јѹ свѣти празници испразњува, не стѣго ни да си изметѣм. Рс.

Ка је голѣм празник, мајћа на чѣрку каже: — Јѹтре је празник, немѹј да рабѹтиш. А ка је помалечѣк празник, она њѹј па каже: — Кѹј си слави нек си слави, кѹј си празњује нек си празњује, тѣ сви празници не мѹж да празњујеш, мајћа којѹ има малечка децѹ мѹра да рабѹти и дѣњу и нѹчу. Бѹг на мајћу опрашта. Пир.

Којѹ чува малечка децѹ мѹра да рабѹти и дѣн и нѹч. Бѹг на мајћу не замѣра и опрашта. ВЛк.

МОРЕ, НЕСѢМ ЗНАЛА НИ ПРАЗНИК НИ ДЕЛНИК — (за рабѹту), та квѹ направѣ? Тѣје што не рабѹтише бѹље пројдоше. Држ.
— па ми ништа нѣје. Рс.

ПРАСЕ

Затвѹре вратѹта да не излѣзне прасѣто. Вој. (Шала-опомена, на рачун оног ко не затвара врата за собом у хладне дане).

ПРВИ СВЕТЉЦ

Какѣв је први светљц, Пѣјчин-дѣн, теквѣ че бѹду и остѹли. Запамтете што ви кажем. Оно су и мѣне текѹ учѣли. Пк.

ПРЕАПУВАЊЕ

И да погрѣши, ѹн че преѹпе језѣк, и че ти га каже. Рс.

Преѹпѹ си усницѹ, товѹ је на јѹд. Вој.

Усницѹ ка си преѹпеш нејѣ добрѹ, че те бѣје мѹлер. Рс.

Че јѹдѹјеш ка си преѹпеш усницѹ. Рос/Гњ/Вој.

ПРЕВРАЗУВАЊЕ/ПРЕВРЗУВАЊЕ

Ако ти преврзѹје, а ти мѣни кроз грѹбиштѹта у срѣд нѹч, па пѹсле чете пѣтам! Вој.

Коѹ преврѹзѹје нек напрај тѹва, нек увѣде кѹчку у црѣкву, или нек отѣде начѣс у грѹбиштѹта. Зав.

ПРЕКАЗУВАЊЕ/ПРЕСКАЗУВАЊЕ

Оно му се на сѣн пресказѹло да три дѣна понапред да че му ѹмре некѹј из кѹћу. Ама кѹј ти је мислѣл да че па ѹмре бѣш детѣто. Сук.

Прекáзује ми се на сѣн: вáлци, мáлтер. Вóјко рече: — Јá сам, нáне, нашéл брáта ми Вúчка. И óдма по тóва, кá се разбудíмо, јáвише ни из Пíрот дá је и Вóјкa, кáко и јáдногá Вúчка нéкадa, грóм убíл. Гос.

ПРЕКРСТЕНЕ РУЋЕ

Кадá улáзиш у туђу кúћу с прекрстене руће, зa туђа кúћу нејé добрó. Пир.

ПРЕЛÍКУВАЊЕ

Преоблечé се у жéнско. Или се жéнско преоблечé у мúшко. Текá су работíли на седéнђу девојче и момчетíја. Забрáди се, уцрни се сас углен, напрáви се, пa глáс измéни, одéње, погрби се или се пак укрути, пa мáа с руће или накрíвује. Прекó-зиму, кá нéмá рáботá, текá смо работíли. А што-мe пíтáш зa поклáде дá ли смо текá работíли, нејé се текá работíло, нитí сам пa чула дá се пa нéгде текá работíло. Вој.

ПРÉМРЕЖА

До сá кóлко íмáш прéмреже, добрó си и жíв. Пет/Држ.

ЈА САМ — млóго прéмреже прекарáл, и пa сам жíв, теквá ми сúдбина. Рас.

— прекарáла тéја прéмреже. Чин.

ПРЕСКАЧÁЊЕ

Ако си пíнул винó, не мóж дá íдеш нa прíчес. Пк.

ПРОЗОР

Прóзор дá остојí (отвóрен) кá сe кáра. Цр.

ПРОКЛЕТÍЈА

Зéт и шура́к крáли јáгништа, пa нíм исéкли језицíти дá не блáју. Жéне нíм билé тéшће. Родíле девојчетíја, ама мýтава. Гњ/Нш.

Кá зажéни првуту чéрку, преврну́ се с колáтa у рекúту. Сá жéним другúту чéрку, и (с)тé, зáкaчи мe човéк с кóла. А кá зажéним сíнaтогá, плáшим се, свáо, и глáву чe изгубíм. — Не плáши се, свáте, онó нa трéзно проклетíја не стíса. Држ. (Подсмех пијаном).

Каквó ли тóлко проклетíја бíје, сви помрéмо од пијáнку, а те дьнéс ми-се и кúћа зáпали. У́на умрé нa воденíцу од пијáнку, и нíкој нејé знáл кудé је, а кá гá најдóмо погáнци му нóс изгрíзли. Баштá ми, и óн од пијáнку умрé, а и двојíца чичéве. А и јá сам се пропíл, и несéм се женíл, и нíшта несéм стéкал, и од пијáнку скóро чe мрém. Зáлуду сам и фaкултét завршíл. Пa и нa сестру́ ми се децá пропíла. А мáјна ми нејé моглá децá дá завртí, пa кá сам се јá родíл нa пúт мe врлáла дá се завртíм, пa мe комшíкa нашлá, пa смо се с нí закумíли. Пир.

Какó у овúја кúћу дојдó, вíдело не вíдó оди проклетíје. При.

Лéгал пред врáта, ударíл о врáта, стíгла гá проклетíја, и текá умрél. Пс.

На пут ме врљали да се завртим, па ме комшика нашла, па смо се с њи закумили. Пир.

ОД — како сам у овуја кућу дошла, видело не видо, ко да је проклета. Пир.

— ко сам на туја кућу праг прескочила ко млада невеста, никад добро нећм видела. Ако мене бог неје тлцал, нема кога. У туја сам кућу све невоље имала. Само закопујем: деверје, свекра, свекрву, деца. Ама, па старцити су стари били, ама са почеше да ми мру и деца, и унучетија. Дој.

— проклетију се не моџ побегне. Гос.

Оно ко да је проклето, ко да оче само да си се затре. Гра. (О неумешној и пригласују жени).

Превлеко голему проклетију. Чија ли је? Пир.

Преживљава некакву проклетију, затова је текá. Пир.

Това је проклетија. Вој.

У моју вамилију све удовци остањују. Башта ми удовци остаде. И сви брајна. А и ја са-вџим другу жену. А и чича ми удовци. Жене не заврчамо, а и деца тешко заврчамо. Брл.

Чију ли проклетију влачим, да ли од деду или од прадеду? Брл.

Чувај, Маро, бабуту, иако неје заслужила. Ако ћу не чуваш, теб невидено че се врне. Пир. (Удатој ћерки, да поштује и чува свекрву).

ЧУЖДО — је проклетија, од чуждо нема вајда. С чуждо се никој неје огазди́л. Вој.

— узé, вајду не видé. Отето је проклето. Сук.

ПРОЧУДЊАК

Прочуди народ тија прочудњак. Да ли је уречен? Вој.

Тија па прочудњак, стануло за нигде. А ка беше, док беше, на зéмљу се не опи́раше ка по пут бди. Вој.

Стануло прочудњак, па не знаје кудé иде, ни ко се обла́чи, ни квó једé, ни-те па моџ препознаје. Да не дава Господ! Држ. (Зграђавање и молитва).

ПУАЊЕ/ПУВАЊЕ

Запуну ме. Вој. (говéдо; свёрка; жена; болни́к; коњ; дете, и сл.).

ЗАПУНУ МЕ — бре, онџа смрад, па ми се ду́ша усмрде. Оно па, ко да се никад неје купало, мило или пременјувало. Држ.

— па ми се од не́га ду́ша усмрде. Текву па гадочу ко не́га још нигде нећм видела. Сре.

Ка запуне стоку или дете невестка, неје добро. (невесту́љна). Вој.

Нешто га је трéбе запува́ло, не ва́та ми га бко. НМл. (О болесном јагњету).

ПУПАК

Може се ти чу́паш као неви́јен пупак. Ру.

Пуџак на дете се не сече ђма, него ка се дозбри, ка се позасуши, после десетина-двајес дна. Некрстена деца отиду у гроб сас неотсечен пуџак. Пк.

ПУТ

Деда-Спас беше решил да се жени у осамдесé гóдине. И облекал се, променил се, укачил се на коња, бабу пошл да тражи. А Ника Љубин га пита: — Куде си пошл, деда Спасе? А деда Спас га бкне: — Дете јела овам! Оно дојде до нега, а он га од коњатого перне сас штапат, и рече му: — Више тека никога да не питујеш. И врне си се сас коњатого дома, мане бабу, да га не бије баксуз. Вој.

Кад некој појде на пут, не питајте га, деца, куде је пошл, неје добро. Вој. Када те нападне човек, врљи камик и врни се. Или ка те мачка прѣде пут, или зајак. А ако неч да се врчаш, а ти врлиш камик и кажеш: — Че врлим камик да се не врчаш! А тека кажеш и ка ти некој сас карање излезне из кућу, да се не врча, да камикат што га по нега врлиш, иде по нега. Пк.

Минул му пут. (Преминул). Вој.

Не моцај на пут да ти чур не иде у-очи. Дој. (Застрашивање мале деце).

Недељна баби-Јевдинога су врљали на пут, те да се заврти. Вој.

Отклапа се дете на пут, отклапа га кој дојде. Деца да се завртају. (завртају). ВС.

Преминул му пут, па се због това скарали. Будала једн, а будала и друђијат. Сук.

Пресрѣтал му пут. Вој.

У, премину ми пут зајак, какво ли че буде?! ВЛк.

ПЧЕЛА/ЧЕЛА

На челу не смејеш да кажеш липцало, него умрело. Исто ко на човека. А матицу кад узнеш у-руће ни једна те пчела неч уједé. ВЛк/Пк.

Неје добро да се пчела умори. (убије). Вој.

Пчеле да се завртају, да не мру, гáзда не трéбе да подваљује на народ, да не сћита сас туче жéне, а и гáздарицата да не сћита, да је слóга у кућу и да не иде насáдица. Рас.

Умрела једна пчела. Вој.

ПЧЕЛКА

Паметан си ко пчелка. ПРж.

ПЧЕНИЦА/ПЧЕНИЧКА/ЖИТО

Гледај га ко́лко је бо́лно, носи си пченицу у-зуби. Рс.

Нóси си житóто у зубити, а тé, раалстéло се. Рос.

Пченица се изнóси на сваку задúшницу. Вој/Пир.

Скóро че му једемо пченичкуту, (готóв је). Пир/Сук. (Болестан, престарео).

РА́БОТА

Он си умрél, а ра́бота си остáла. Че че́ка некóг дру́гог. Рос.

РАЗБИВАЊЕ И ТРЕСКАЊЕ ПО КУЋУ

Решíл да се жéни, нéма-нéма, па ти́ће разби́је понéшто. Вој. (Шала на рачун момка, или девојке, када нешто нехотице разбије).

Штом трéска по ку́ћу, ја зна́м каквó њој је. Че љу леку́јем. ВС. (Заједљива, неумесна и вулгарна двосмислица домаћина на рачун домаћице пред одраслим мушкарцима са стране, а који нису рођаци).

РА́НА

Проплусну́ле ра́не, отвори́ли се чи́рове, бо́лће до бóга. Вој.

Ра́не се расцвѣте́ле на нéга, од нéчисто. Км.

РАЦАЊЕ

Ако је мýж при жену́ када ра́ца, да́вају њој да пи́је из негóв оп́нак по́љко да рóди. Или ју у нéбе ту́ре па ју љу́љају. Из оп́нак сам и ја во́ду пи́ла. Пк.

Женá му облечé негóво јелечé или кошу́љу да се побрже порóди. Рс.

РАСКÓВЊАК

Кој на́јде тра́ву раскóвњак, злáто че му се кáже. Зс/ВЛк. (пáре. Дој).

Онíја па, деда-Ђóра Пе́јчин из Нишóр, он је цéлуту плáнину преодíл, тражи́л је тра́ву раскóвњак. Сас нý злáто да на́јде, пáре да му се кáжу. ВЛк.

РЕ́Д У КУЋУ ДА ЗАВЕДЕ́МО, ПОНÉШТА И ПОИЗМÍСЛИМО ДЕЦА́ ДА ПОЗАПЛА́ШИМО

На ти́ја дýн се не рабóти да ти ўста не бýду широка́ од ўво до ўво. Гра.

Не једé се над нýчви да се не ожéниш за говедарá. Гра. (Плашење женске чељади да не једу кришом).

Нí смо се текá плаши́ле, једна́ дру́гу, да пошту́јемо рéд у ку́ћу. Ѐмаше једýн сéлсћи говедáр, па мýшкав, па му кóже окол нóђе, скóрње, па да га не поглéдаш. Мóре, че слýшамо та нéма квó, само теквóга говедарá да не ўзнемо. Кр/Гра.

РЕЧНИЦÍ КА́МЕНЕ

Кáмене речни́ци усрéd нýвуту, гóре, на високó. А кудé је рекáта чýк дóле. Товá ђи је нéкоја сíла, трéбе, изнéла. ВРж.

РЕЋИ́ЈА

Рећíја прéсна, мóма билá бéсна. Брц. (Шала на рачун младе после прве

брачне ноћи, а у неким селима и оговарање младе, њене части).

РЕЧЕНО

АКО — је речено, онб че си поживи. Сук.

— му је речено да живи, онб че си само оздравеје. Рс.

Коме како је записано, текá че прбјде. Гњ.

Не плаши се: ако ти је речено да мреш, ни те не мбж бтнемо. Рс. (Шала на рачун онога ко се јако уплашио смрти).

Онб, како је речено текá че буде, а не како ја бчу. НМл.

Седам године, и седам гладне године. Па изедоше седам гладне године седам родне године, и па остáдомо гладни. Текá рече́мо. Нш. (Утицај Библије).

Текá му речено, теквá му судбина. Сук.

РОДЕНА У ВОДЕНИЦУ

У воденицу сам се родила. Кречетáло кречетáло, па затóва надíсам ка ора́тим. Чин.

РОЖЕНСТВО

Има прича како се жртва приносила, па тај реч, роженствó, отóде. Тóј сам чу́л у Космóвац, у Белопалáначко. Бела Паланка. (Бора Рајковић, новинар, 50 година).

РУБ

Узне се, зéте, руб, да те обича тýшта. Пир. (Окрајак хлеба).

Узни си руб, да те обича свекрва. Соп.

РУСАЉЕ

(За русаље не зна, али:) Руса и Руска, имало је у стáро врéме млóго теква имети́ја. Дрúго не зна́м да те лýжем. Вој.

РУКА

Га́зда дошýл, ама с голé ру́ће. Ста. (Није ништа донео).

Глéдају си ру́ће, сигурно ћи нéкој оговáра. Држ/При.

За сéбичнога се кáже да има попóвску рúку, самó узíма а не дáва. Бе/Влк.

Ка у́мрем, волéла би да ми ру́ћете бóду врзýз сýндýкат, да вíди нáрод да несýм ништа понéла на онíја свéт. Пир.

Када си глéдаш ру́ће, товá те нéкој оговáра, па се кáже: — Оговáра те нéкој. ВЛк.

Не íде му с ру́ћé. Вој/ВЛк.

Попóвска рúка ка узíма, не́је дóбро. Онá узíма зáдњу плéчку, а не прéдњу. Попóвска рúка узíма, а не дáва. Пк.

Руће ме болу, па ћи једва подисам, а несъм си верувала ни на мајху ни на сестру. Рс.

РУЧЪК

Два се зли карају, а два се ручка не карају. ВЛк.

САМОВИЛЕ/САМОВИЛЋЕ/ВИЛЕ

Ватиле га самовилхете. Вој.

ДРЖУ — га самовилхете. Сук/Чин.

— ћу самовилхете, па се не приоди при њу, само беснеје. Вој.

ИЗВИЛНЕ — детето за мајху си. Рс.

— од радос. Вој.

Извилнел од-глад. Вој.

Још га држу самовилхете, па му не излази на-очи, боље че ти је. Вој.

Ка га вате самовилхете, да врљи слатко да га пуште. Рс.

На виле му. Вој.

Са га држу самовилхете, па беснеје. Вој.

Самовилка или самовила, това је трбе вила, ама па не знам. Вој.

Самовилхе га карају текá да работи и текá да иде. Држ.

Травá самовилка не смеје да се сече ни да се гази, да те не увáну самовилхете. Вој.

СВАДБА

Какó (мóже са) свáдба, цéла родá у црнину?! Зав.

СВЕТЉИЛИЈА

Што бн рече ни Свети Илија га не мóж испрáј. Бла.

СВЕТОВИ/СВЕТОВЕ

Светови ми се нече врну, ако ми га дадеш. Дој.

Та квó! Световете ти се нече врну ако това напрáјш. Вој.

СВЕЧА

Мајха му све стоји ко свеча на-главу. Црн.

СВИНСКО

Немóј свинско да једеш док се овце мркају, да се пóсле не јáгне јáгништа сас свинску дýлицу. ВС.

СВРАКА

КАДА — сврака рипне, па крeкне преко кyћу, писмо че дојде, или глас, аббр. Пк/ВЛк.

— стоји сврака у авлију, на комин, на чандије или на плóт, па крeка,

кажу че дојде гбс. И деца бкају: — Сврако, сврако, крѣкни јоштѣ дваѣш
ако је наш, а ако је чуж грабе говно па бѣгај. Сук/Вој.

СВРТИШТЕ

БАР ДА ЙМА — нѣгдева свртиште; тука свртиште. Вој.

Нѣма нигде свртиште, а остарѣло, осамѣло, не мбж си себѣ слѹша. Вој.

Те, да йма кудѣ да сврча. Сук.

СЕВТЕ

Прајймо му севтѣ, почѣмо. Вој.

Севтелисал га. Вој.

СѢНѢА

Не смејѣш му на сѣнѹ стѹпнеш. Вој/Пк.

Нембј на сѣнѹ да му настѹпиш! Чин.

СИЛА

ОНО — мбра да йма нѣкаква сила, нејѣ без ништа. Кбј дава ѣишу, снѣг,
береѣт. Ви младѣти не верујѣте у ништа, ама нејѣ текѣ, не мбгу се
слбжим сас вас. Сук.

— нѣкад нѣкаква сила заѣорѣви човѣка па не мбж да вѣди бѣш тѣва
што трѣбе да вѣди. Вој.

СИСКА

На јѣднѹ сѣску су лежѣли, онѣ су сѣ као брѣѣа. Јѣднѣ и мѣјка дојѣла, не
смѣју се узѣмају. Ру.

СИТО

Сѣто се не дава ка пѣдне мрѣк. Ђѣде га увѣ да га мрѣк не вѣди, па га
тѣг носѣ. Пк.

Чѹвамо сѣто за млѣду невѣсту да сѣје, да ѣде напредѣнца у кѹѹ. Пир.

СЛАВА

Зѣвѣл сам га за слѣву. (Звѣл). Вој.

Зѣвѣмо (си) се за слѣву. Вој.

Мѣјѣа ми је зѣтена, и онѣ си је на бѣштинѹ, дѣди-Ђнтинѹ, слѣву, на
Свѣтбга Нѣкблу, свѣку гбдин колѣч месѣла и рсѣѣла, и тѣта ѣу нејѣ
дирѣл, нејѣ се мешѣл. А слѣвѣмо си тѣтинѹ слѣву, Свѣти Рѣнѣѣл. Пир.

Онѣја од брѣјѣа, ка се дѣле, кбјѣ излѣзи из кѹѹ бн мбже да мѣѣа, ако
бѣе, слѣву. А кбј остѣне у дбмѣт, бн не мбже да мѣѣа. (на дбмѣт).
Пир.

СЛАВА — крс. Ако се нѣшто дѣси, свѣ слѣве. ВСв.

— ти, дојѣдем ти! Слѣва ти, пѣ ти дојѣдем. ВЛк. (Потсмѣх онѣме ко
ѣде на славу, а нѣкад не слави или не позѣва онѣга комѣ ѣде).

Че славим славу, зидове у кућу да ми се насмеју. Гра.

СЛНЦЕ/РАЈКО

Слнцето понéкад, како на шáлу, мој дéда је окал Рајко. Каже: — Дојдe па Рајко! Изгреја Рајко! Припéче Рајко! А ја, детé, пита́м га: — Дéдо, ама који Рајко? А он се смејé, помилу́је ме и пока́же ми у слнцe. Вој.

СЛЕПАЧИНА

Слепачина нéкаква, загнојило. Пк.

СМРТ

Лупаше, оратеше свé и свáшта, како предí смрт. Пк.

С врéме на врéме нек понéкој и зами́не, са́мо нејé добрó нíкога да стиса. Рс.

Смрт, тóва је бб́жја рабóта. Бóг си узне кога́ бче, и не мóж га с́преш ни с лéкове, ни с бајáње, ни с молíтве. Пк/Бе.

Тóва, смртат, не мóж нíкој да с́пре. Чин.

СНОВАЊЕ И НАВИВАЊЕ

Сновање мóж и у сóбу, а навивањето не мóже. Вој.

СНОП

Први сноп (се дéне) на вёр (на) кама́ру. ВС.

СОВЕЉЋА

Ка се тка́ње преи́да да се једé или спí, ка́же се на ту́ја што тка́је: — Ајде, досу́ни совељћу́ту да се опри́ди. Рс.

СОЛ

Ако се заборáви да се ту́ри сол у тéсто, че се трпí злó. Или, ако ти се врне íста сол, нéче да је добрó. Тека је и за лéб, шићér, пáре. Пир.

Девéт һíла сол излíжеш, сас човéка да се разбéреш. Рос.

Кад слнцe зајде не да́ва се сол, бра́шно и лéб из ку́ћу на за́јем, нејé добрó за ту́ја ку́ћу. Олгица ти нéма даде́ сол из ку́ћу увечер, па там́н да рíташ. Пир.

Сол и лéб да ту́риш човéку, ама да га дочéкаш. Тека́ се рабóти од ко́ је вéк и свéт у сва́ку домаћíнску ку́ћу. Км.

СОТОНА/СОТОНА

Ја сам осотони́ла на врéме кога́ трéбе. ТД. (Шала у вези са избором сyпруга).

Сóтоње, онé жíве там кудé има бáра, водá, па пресрéтну но́чња́м човéка, па га осотóње, па он не зна́је кво рабóти, па га ука́че у врбу́ и даду́-му

да пије из кónску главу, а кáжу му да је тóва крондír. Вој.

СРÁМ

Живи ме сра́мове изéдоше. Вој.

СРЕ́ЋА

А за тóга што не рабóти, сре́ћа рабóти. ВЛк.

Бези сре́ћу човéк нигде да не íде. МСв.

Бíје га сре́ћа. Пир. (Има среће).

Гóре се роди́ла дево́јна за мéне, у Пýклешицу чýк. Там билá (моја́) сре́ћа. Кп.

Да-ли-смо па сре́талије? (сретли́је). ЦД. (Иронично: Зар ми можемо имати среће?).

Да не испу́шта сре́ћу. Пк.

Дáл си и негóвуту сре́ћу, само ма́јћу си да дочу́ва. Já сам мýжа будáлу узéла. Пир.

Дé, не јéц млóго, че си изедéш сре́ћуту. Вој.

И ти́ја што не рабóти, и за не́г сре́ћа íма. Сук.

Изéл си сре́ћуту. Вој.

Имáла си сре́ћу, па си нашлá добрí, мíрни човéци, па се добрó слáгате. Пк.

Já сам бези сре́ћу. Бер.

Ка ми Цíганин до́јде у ду́ћан, сре́ћа ме óдма трéви, а ка до́јде Завóјан свé ми íде набпако. Пир. (Ксенофобија).

Каквó да прáјмо кá смо несрétни. А свí си окол нáс íмају сре́ћу. Гњ.

Кóј знáје кудé је моја́ сре́ћа залутáла? Соп.

Којé за каквó си је благослóвено, кому́ каквá си је сре́ћа. При.

Кому́ кудé си је сре́ћа, (тáм се жéни). Вој.

МЛÓГО — не јéц, сре́ћуту че си изедéш. Вој.

— си врédан, тóв не вáља, претíчаш си сре́ћуту. ПРж.

НА СТУ́ПКУ — му мóж стáнеш, али на сре́ћу не мóжеш. Вој.

— мóж да ми ступнеш, ама на сре́ћу не мóжеш. ВЛк.

Не знáје се кому́ како (је) сре́ћа. Сре́ћата је у цáк, и ти бркнеш, па кво извáдиш. Рос.

НЕ — íграј се сас сре́ћу. ВЛк.

— рóди ме ма́јћо убавога него срétнога. Рс.

— трéбе да жáлиш, него трéбе да се радујеш. Крáвата ти је гла́ву заменила, моглó је тéбе да утéпа. Сре́ћу си голему́ имáл. При.

НЕ́К — је твоја́ сре́ћа. Дој.

— си поседí (дево́јчето), па че му искóчи сре́ћа. Вој.

Не́ма сре́ћу да пожíви, него млáд умрé. Км.

НЕМА СРЕЋУ У — волóве; децá; жéне; кáпе; мýжје. Пир/ВРж/Вој.
 Нéma тýја срéћу да остане удавџица. (удавџиц). Пк. (Шала на рачун мужа).
 Немам срéћу. Ка ме је мáјћа родила сас сýр ме повбј повџила. ВРж.
 Немóј да се сећирава, че му падне дрýга срéћа. ВЛк.
 Нећи пут се човéк млóго затрчѝ, па си срéћуту прескóчи. Соп.
 Нѝ си одавна видóмо срéћуту. Вој. (Иронично: Нас је већ мимоишла срéћа).
 Нѝкој срéћу да ти не ўзне. Брл.
 Његова срéћа, нѝћи му не мóж óтне. Нашбл пáре, огаздѝл се. Пир/Кијевац.
 Онó, пóситната девојчетѝја пó имају срéћу. Кр.
 Подáрено сас здравје. ВЛк.
 Прву срéћу не испуште. Чин.
 Рóди ме мáјћо сас срéћу, па ме врљѝ на ђубре. Об.
 С тебе сам си, мýжу, срéћуту видéла. Пир.
 Свако си је нашлó своју срéћу, а које нејé онó че си нáјде. Држ.
 Свакому се не подáва. Вој. (Свако не може да успе, нађе злато, и сл.).
 Свађи си своју срéћу има. Чин.
 СВЕ — мóжеш да ўзнес човéку, али срéћу нѝкад (не мóжеш). Сук.
 — му мóж ўзнес, срéћу не мóжеш. Вој.
 Срéћа си чéка свакога. Вој.
 Срéћалија. Он је срéћалија. Држ. (Има среће, све му полази за руком).
 Срéћу ако не срéтнеш, не мóж ћу стѝгнеш. Сре.
 Срéћуту че си изедéш (ако млóго једéш). Сук.
 Теквá му билá срéћа. Ор.
 Тýја срéћу немам. НМл/Брц.
 Ћбав сѝн сѝњувáл дѝнѝс, па има срéћу. Зав.
 Че си изедéш срéћуту. Вој. (Халапливом).
 Чўжда си тѝ срéћа, мóј Мѝрко, све нéкога дрýгога слўшаш, а женý си не слўшаш. Вој. (Жена саветује мужа).

СРЦЕ

Вркну ми ў-срце, уплашѝ се. Вој.
 За нéга ми дорѝм тугá нá-срце. Вој.
 Лéгло ми нéшто нá-срце, мýка, тýга големá. Чин/ВС.
 Мóре, појé ми се, па ми срце појé. Пир.
 Не дáва ми срце да помѝслим зло нéкоме. Рс.
 Срце ми не дáва да тóва учѝним. Гра.

Туга ми на-срце. Примучнело ми, па не знам куде да се дѣнем и квѣ да рабѣтим. Сук.

СРЧА

И купе срчу, чаше, влаше, шише за ламбу, каквѣ било од срчу, да се војникат срчано вѣне. ВЛк.

СТАР ЧОВЕК

Нече ти је на добрѣ кадѣ старога човека подрѣтујеш. Пк.

СТІСКАВАЦ

Нема (траву) стѣскавац, (не смѣје он това да направи, ка ти кажем). Вој.

СТОКА

СТОКА СЕ НЕ — брѣји. Овце се не брѣје. Нејѣ добрѣ. И добар овчѣр ти нѣкад нече рече колкѣ има овце. Гос.

— упрѣса на Власовдѣн и на Велигден на прѣвити дѣн. Сук.

СТРА

А ја, од стрѣ — у шише. Вој.

Вркнуло ми стрѣ у-срце, па се, бре, не могу умѣрим. Вој.

Ка другуту вѣчер, онѣ па(к). Ка трѣхуту вѣчер, онѣ па(к). Па се уплаши каквѣ је. Чин.

Лѣле, ја се од стрѣ у шише набѣи. ВЛк.

Нема бојѣзнос. Пок/Вој.

Осушише ми се уста од стрѣ. ВЛ.

Пресече ми вражѣлицѣта стрѣ. Км.

Сас стрѣ улазим, знам да че ѣка. Рос.

СТРА — ни набра ка су почѣле овцѣте да мру. ДД.

— си на-срце навлѣко. Зав.

Тражи ме само да му вѣрѣдим стрѣ. Вој.

Трѣсле ми се дрѣјете једнуш, па ми нѣзгодно. Км.

ШТО САМ — тѣг стрѣове потрѣгла. Тм.

— тѣгај стрѣове пренѣла, страшно! Уста ми се осушише од стрѣ. Рс.

СТРАНА

Дѣсна страна значѣ невѣљу од мушку страну, а лѣва од жѣнску страну.

Изв. Ка боли човека од дѣсну или лѣву страну.

СТРЕЉАЊЕ

Прѣстрѣлиле смо у, прѣстрашиле смо у, мѣлого се уплашила. Орлѣ.

СТА/УСТУ

Сту, ало! Кр. Назад ало, назад зло, не иди у моју кућу, текѣ бѣјемо.

Сту, воле! Вој. (Назад воле).

Усту, ало! Вој. Тека сам чула да кажу бабе, да зло не добди, да иде од нас.

СТУБАЛ/СТУБЕЛ/СТУБОЛ

На Кавак је било шупљо стебло од дебелу врбу усправено укопано тамо куде водата извира, па се бистра вода одваља од тину и улази у шупљину, па може да се пије и да се гребје. Тека сам видећ на повише места у наш крај. ПРЖ.

На Стубал смо стоку појили, ама порано беше направљено да има куде да пије, ископано да мој вода да се збере, а са нема. Са свињарат там свиње кара, па све прерије и усрале. Вој.

Стубел, тека окамо једно место у моје село. Горњи Криводол/Д-град.

Стубол, това је од Дубравич понатам, кам Малу Лукању. Там има млака, стоку појимо. Гос.

СУГРЕБЈЕ/СУГРЕБИ

Врља сугребје. Вој/Чин. (сугреби. Гњ).

Нагазил на сугребје. Вој.

Од куче сугребје, па се бојимо да несу ситнете бођинче. Пир.

Станул на сугребје. Км.

СУДБИНА/ДБН/СААТ

Без дбн никој неје умрел, па ни он. Дој.

Била сам тешка, и сњужем. Рече ми на сн једна жена, некаква грбозна баба: — Това дете че ти умре ка порасте момче. И, бре, запе да га не родим, мучи се, парји, идо по жене. И очисти ме једна. Ама од тбгај несъм човек. Км.

До живу главу што дојде на дрво и (на) камик не иде. МЈ.

Догбд жито неје у амбар, неје газдино. Па и ка је у амбар, може вода да дојде да га однесе сас све амбар. ВЛк.

Дошло си саатат, и умрел. Км.

Жив, мртав, теква ти је судбина. ВЛк.

Заженило се момче. У календар му записано да че умре ка поведе невесту. Тека и буде. Ка поведу невесту, оно умре насред пут. Па свадбарете стигне бел старц, па ђи све пита и онј му све кажу. Па он пита прво башту, а после и мајху, па после и сестру, кој че даде на момчето године да оживеје. Никој не давал, сви рекли: — Теква му судбина. А ка питаљ невесту, она пристаће да подељ године с неџа, и он оживеје. Затова муј повише обича жену него башту и мајху. Пир.

ЗАШТО — си црно облекал? Судбину си жалџем! Кр. (Шала на рачун сујеверја, али и жалба на живот).

ЈА — начѣс на сѣн јадува, а дѣнѣс све јадујем на јаве. Чин.

— сам начѣс сѣнувала (како је) пошла да ме стиска за гушу, да ме дави. Па ја: — Немој снао, немој снао, куде че ти душа иде на онѣја свѣт! И текá се разбудѣ. Онó је вртоглаво, може свáшта да учѣни. Вој.

КА СЕ — млого сѣнује и ка се страшно сѣнује, дѣда ми је орати́л да се једе бѣли лук, па да се не сѣнује. Вој.

— мртви сѣнују, па да се не сѣнују, уноси се вода у ту́ја сòбу, да не до́жду мртви да те одведу. Пир/Гњ.

— сѣнује лош сѣн дѣси се пòсле несрѣћа. Пир.

Ка сѣнујеш мртво́га, прекрстиш се три-пути, и кáжеш: — Бóг да ме сачува, да га ви́ше не сѣнујем. Брц.

Када́ се сѣнује ко́ј је умрѣл, „да́ва се на жéне да га не сѣнују“. И пѣтају љу: — Тра́жи ли ти нѣшто? Пир/Рс.

Казуј ме да се не казујем. Тѣка сѣн казује на онóга ко́ји га је сѣнува́л. А ако је сѣнат бил лош, па га не казује тѣ́ја што га је сѣнува́л, че му се злó дѣси, а ако га испрѣ́ча нѣма ни́шта да му се дѣси. БЧ.

Лош сам сѣн сѣнува́л, нѣма на добрó да бóде. Рс.

Ма́јна ми покóјна дојде на сѣн и рече: — Позамѣсли се, чѣрко, не мóж да браниш на дево́јчето да иде тáм куде га срце тѣ́гли. Држ.

Метну́ очи, погледа́, Ми́ја овба! Ја поварка́ да га не изгубим из-очи. Отвори́ портичѣто. Он стáну уз колáта и увати се за канáту и за слпѣц, и како́ измѣцѣ́ња се. А ја: — Штó ме, сѣ́нко, сви напуштѣ́сте? А он рече: — Е, нáна не да́ва! Премени́л се у сурó одѣло. И пòсле казá: — У Бугарску сам, и тáмо рабóтним! И бѣ́де. А на челóто му нѣкаква знáчка. Вој. (Александар Пејчић, 1910. г., о скоро умрлом сину, кога је са́нао).

На снѣ ми дојде. Вој.

Не плаши́ детѣто, не дѣрај га, да се не сѣпа на сѣн. Пк.

Од ко́ је умрѣл дѣда́ ти Лѣ́ка, сѣнува́ла сам га два-три-пути. Ама га нѣкад несѣ́м текá сѣнува́ла, текá како́ што си је (бѣ́л). Лѣ́ко бди, вáрка, вáрка, бѣ́де камтó ду́ћанат. Вој. (Живана Златковић, 1910. г., о свом умрлом деди).

Онó има свѣ, ама свѣ вану́ло плѣсан — казáл њóј на сѣн баштá ко́ји је ода́вна умрѣл, и ко́му је ода́вна износи́ла на гроби́шта, не́је скóро. Гњ.

Товá се на тѣбе лѣ́ти дѣда́ ти, затóв је побѣ́гал од тѣбе ка си га сѣнува́ла. Вој.

Сѣн кáже: — Казуј ме да се сáм не казујем. БЧ. (Сан треба испрѣ́чати другима да се не би оствари́ло зло ко́је он наговѣштава).

Сѣнува́л сам ка сáм бил војнѣ́к. Изно́се ми, да́вају ми, а у́јутро све жѣ́то по крѣвет. Сук.

Сѣ́нува́ЛА САМ — дојде ми једна́ женá. Казá (ми) с кожув гла́ву да си умóтујем. И ја послушá. И фáла бóгу, оздравѣ. Држ.

— на сѣн трáву оди рáк. И држá љу у рúку. И кá се разбудѣ, видим да

сам стиснула рúку, ама у руку́ту трава́ не́ма, и ђдма сам заборавила
која́ трава́ бе́ше. Брц.

Съњу́јем како́ сам у моје́ село́ на грóбишта. Преди́ мене́ како́ грóб на башту́
ми, па се распу́кал, па башта́ ми у не́га се́дал, и вéсел, и облéчен
исто́ како́ што смо га облéкли за у грóбишта. Па му и шубарата́ йста,
и не́је мýшкава а́ко је тóлко гóдине ў-земи. Сук.

Црно́ пýле ми на сýн дојде́. И óка, óка, и ја се разболé. Рс.

ТЕНЬЦ

Кви́ су па ови́ја тéнци? Преди́ петли́ се дигли, па по пóље óде. ВСв.
(Шала на рачун вредних који су рано почели да раде у пољу).

Луташ по тьвни́цуту ко теньц. Пк.

ТЕСТО

Жéне јашíле мага́ришта да н́им тéсто пóбрже твасу́је. Кр/Гра.

ТÉШКА ЖЕНА́

Ви једéте, да́јте и н́ој! Да́јте вој да не побáци! Тéшка женá ка глéда ка се
једé, текá се кáже. Рс.

Свекрва́ ме ўдари с опрéшку, и рече́: — Áјде се породí, за кво чéкаш. Рос.
Муж не смéје да бóде ка женá ра́ца, тéшко че се порóди. Рс.

ТКАНИ́ЦА

Ка је текá преко нéбо шáрено, това́ тканíца пíје вóду. Вој.

Тáмо глéде дéдино, тáмо! Вíдиш ли? Тová тканíца пíје вóду. При.

ТЛЦА́ЊЕ ў-ГЛАВУ

Че се тлцнeш ў-главу, ама че бóде доцкáн. Вој. (Упозорење-савет).

ТО́ВА

Бóље да ни тóва не́је стíгло. Зав. (Несрећа).

Кóј од квó се бо́ји, од тóва че му је и мрéчка. Вој.

Оно́ ни тóва чéка јед́н д́н. При. (Смрт).

Свé је добрó, само тóва да не стíса човéка. Вој. (Смрт).

ТОВА́ — му је за укóп. Вој. (Вeш који се чува за сахрану).

— не́је на добрó, това́ на добрó не́че да излéзне. Вој. (Сукоб; ризик).

— нéма да излéзне на добрó. При. (Сукоб).

ТОЧÍЛО

Од Циганина, од точíло, од водúту смо узимáли, да си дочíнимо ма́ње.
Пк.

ТРАВА́ САС КÓРЕН

Кад отпратé војника́, и в́рне се ма́јна, искубé траву́ сас кóрен, и наса́ди у

у саксију да расте док се војникат не врне. Како травата напрѣцује, текá и он да напрѣцује. ВЛк.

ТРЕВ

Тревља се све текá. Пк. (Све се тако некако дешава).

Ў, онó се пак текá тревíло! Пк. (Опет се тако десило).

ТРМЋЕ

Ако се бели лук наједеш, трмће че те изеду. Пк.

Трмће карање не трпу, бегају из туја кућу. (Чэле/Пчэле). Пк.

ТРОШИНЋЕ/ТРОШИЦЕ

Да прости лёбат, трошицу нагази. Вој.

Деца, немој да врљате трошинћете, онé су ме у ратат живога остави́ле.
ВРж.

ТУЖИЦА

Дошло ми је тужна тужица, оди тебе да (ћу) извијем. Рс.

ТУРТЕ

Тија је спáл при десёт турте ка је бил детé, (зато́ва се то́лко чéсто жéни).

Јел. (Када је био беба спавао је поред десетак погача које су жене „туртáрче“ донеле беби и породиљи, по обичају).

ТЪМЊАН/ТЪВЊАН

Нака́дено на црни тъмѡан. Вој. (Лош карактер, зао).

Он је ма́лко нака́ден сас црни тамѡан. Чин.

Спроти́ свеца́ и тъвѡан. Гра/ДД.

ЋИЈАЊЕ

Ка рабóтиш нéшта, па се исѡијаш, че рабóтиш туја ра́боту и до го́дину.

Вој. Текá трéбе óдма да се кáже на то́га што се исѡија.

Кад се човéк исѡија, кáже се: — Нек је арлија! Рос.

ЋИТКА

Ка се стóг заврши, гóре на в́рат му се ту́ри ѡ́итка. Текá се рабóтило од ко ја́ знам, а текá је и ўбаво, да се ж́ито рóди. Вој.

Не да́ва се ѡ́итка óд-главу док на њу не ўкне женá ко́ја ћу да́ва. Пир.

Ћи́тка се не да́ва óд-главу, трéбе п́рво да се ўкне на њу. Пок.

Ўкну на ѡ́итку, на свáдбу, па ѡ́ите свáтове. Рс.

ЋОШЕ

Не сéди на ѡ́ше, да не о́станеш удовóц. Држ.

Тија неје носен у свата хошетџа. Вој.

УВО ПОЈАЊЕ

КА — запоје уво, че чујеш глас. Десно уво ка поје, че чујеш мушњи глас или муж че дојде, а лево уво ако поје жэнши глас или женá че дојде. Рос.

— ти уво поје, че чујеш жэнши глас, убаве вéсти че ти донесé. (каже). Пир.

УЛУЛÉЈЋА

Улулéјћа само кúка ў-гору: — Му! Му! Тóдоре. За брата лулúче. СГл/Ста.

УПÍРЧУВАЊЕ

Ка се, бре, упíрчи, па се кáра с мајћу си. Ама па девојћа, дрта девојћа! Кóј че ўзне теквó, па да си пóсле има рáботу, да си главу врже. Чин.

Упирчило се, па се сáмо кáра. Немáло на когá да се мéтне. Сук.

УРÓДУШЋЕ/УРÚДУШЋЕ

Једнi га кáжу „урóдушће“, друђи га кáжу „урúдушће“. Онé, тéја жéне, ка се детé рóди, сýдбину му одреде. Гра/Кр.

Ка се детé рóди, урúдушњаци дојду и дéле му сýдбину. Гра/ДД.

Чiм се рóди, грáбни га, па га турi у скýт, да му сýдбину не дéле. Па му се пýпак пресечé сас срп. Ка си се родiла, пáдла си нiчћи, па че будеш срéтна. Брц. (Божана Панчић, 1923. г., Бериловац).

ЎШИ

Пóју ми ўши, глас че чујем. Вој.

Ти мóра сáма да си знáјеш којé ти óко на каквó игрáје. А при ўши се тáчно знáје. Пир.

УШИВÁЊЕ

Кад шiје на сéбе, зашива си срéћу, и спáње, и свé, свé си зашива. Трéбе да држi нéшта у зýби, коньц или нéшта дру́го, док шiје на сéбе или на дру́гога. ВРж.

Кадá се нéшто ушива нéкоме, трéбе да се држi прс или нéшто дру́го у ўста, какó му не би ушiли пáмет. Кр.

Не ушива се на тéб, да си пáмет не ушiјеш. Рс.

У вóјску ка пóјде војник, зашивају му у дрéју нéкакво зр́но или трáву којá растé у плáнину, казáше ми ћу ама јá заборави. Гра.

ЦÁР

ЦÁР — је одрáсло стеблó од морóзу, разгрáнато. Нéкоја га нáјде ка загрáмо, па вој плáтимо, па га мијéмо, па му појéно. Зав. (Јелена Јотић, 1942. г.).

— текá смо ока́ли олупен клáс од мору́зу у који́ има модрá или дру́гаква зрна понéгде, па му се ра́дујемо. Вој.

ЦВЕЋЕ

До го́дину, цвеће из ку́ћу не да́ва ма́јћа ка оже́ни си́на. Пк.

Када ма́јћа же́ни че́рку, до го́дину-д́на не да́ва цвеће сас зéмљу, сас сакси́ју, из ку́ћу. А ако даде́, не́ма да има че́рката потóмство, или че њој децá буду áлтава или болешл́ива. Или, че́рката њој не́ма да има здрав́је. Пир.

ЦВЕЋЕ — за у ку́ћу бе́ре се распáрено, а и за свáдбу, да му је пар жив. И тањи́ри се поставља́ју на аста́л са́мо на не́пар. Пир.

— које се обéре за носéње на грóб не сме́је да се уно́си у ку́ћу, и цве́товете мо́ра да б́ду на па́р. А што је за једе́ње на грóб се но́си на не́пар. Пир.

— од кудé је дево́јћата не да́ва се у до́м кудé је отишла́. Рс/Пир.

ЦВЕЋЕ СЕ НЕ ДА́ВА — увечер. Пир.

— из ку́ћу кад с́нце за́јде. Не је добро́ ни за ту́ја ку́ћу ко́ја да́ва, ни за ту́ја ку́ћу ко́ја узíма. Пир/Гњ.

ЦЕПЕЊЕ КАПА

Ка се ро́ди му́шко дете́, на башт́уту се ка́па це́пи, ка́пут или кошу́ља. Вој.

ЦИГАНЧЕ НА ТРЕПЋЕТЕ

Дошло́ му Ци́ганче на трéпћете, (приспа́ло му се). Соп/Вој. (Да ли је Ци́ганче персонифика́ција ноћи?).

ЦРВЕН КОНЏ

Ка се ро́ди бeбé, ту́ри се та́мо црвeн ко́нџ да заштитáва дете́то да не́ма в́уше ако не́која до́јде ко́ја се пéре. Пир.

ЦРКВА

Ако се про́вреш у цркву кудé је бóг раз́пет, не́ма да те бо́лка ва́ча. Гњ.

И́ма да и изгрбáви бóг, врата́ црквeна однели. Зав. (Клетва).

Јá ми се у цркву мло́го не ко́па. Зав. (Радник у скипи ко́ја врши археолошка ископава́ња).

Ја пцу́јем цркву, црквиште и децá. Не знам зашто́ то́ва пцу́јем, али пцу́јем. Гњ/Пир.

Кој пипне црквeно или манасти́рско, че га угр́чи. Сук.

Ко́му то́ва превра́зи, не́ка ћу уведé, кучку́ту у цркву. А ми Заво́јци кучку́ у цркву несмо́ уводили. То́ва ни је не́кој приши́л. Ко́ј ти зна́је што́ ни је вода́ сeлo потопи́ла. Зав.

Купи́л му́жат црквeно, црквeну зéмљу, и преплати́л, са́мо проклети́ја да ни не би́је. Ама те́, он умрe, а ја па пребí ногу́ у ќлк. На́јдобро си је да се црквeно не пи́па. Тм.

Највише сам обичала пешћири да гледам у цркву. Гра.

Поп рекъл на Коприштити крс: — Кво че венчавам, куче нече да венчавам. И на по това са изводе да смо куче уводили у цркву. Зав.

Проклетија је ка узнеш црквено. Пк.

Раванлија црква. ВЛк/Пир.

Тува нема црква за крстење. Вој. (Од тога нема користи).

У цркву смо ишли на Блађи петак, на Џурцовден и на Спасовден. Зав.

Узнеш ли црквено, нече ти је на арно. Пк/Сук.

Цркве, манастири, ја се не затлцујем по това. Зав.

ЦРН ПОВОЈ

Кад се родио у црн је повој повијен, затова му је теква (лоша) судбина. ВЛк.

ЦРНА ОВЦА

По једну црну овцу са чувају. А порано, ка су црне овце биле много, чували су по једну овцу чипу. Оне су тг биле ретке, чипе овце. ПРж.

ЦРНО ЈАГНЕ

Ако се ојгни црно јagne прво, че је црн свет туја годин. При.

ЧАВКА

Гала Марпач, ковач из Пирот, он је до са, само он, први чавку припитовнио. И она си све по нега иде. А друђи несу умејали чавку да припитовне. Никој до са неје умејал, чавка је много диво пила. Км/Пир.

ЧАРАПОК/ЧОРАПОК

За невесту се иде с рабациска кола. А ка љу повезу, на волонете туре на сваћи рог по чорапок. Вој.

Ка се улази у кућу први пут, улази се с бели влњени чарапци. Гра.

На свадбу се турају чарапци на волон на рогове, на свакога волá по чорапок на рог. На тија волон што че вове невестуту. Вој/Држ.

Обичај је да се први чарапци за бебе плету сас црну пегу на пету и на ввр, и да има крс над стопало. ВРж.

ЧАРИЛО

Таја је па асли чарило. Вој. (Дроњава, прљава, суманута жена).

Пушти това чарило, глѣде си ра́боту. Пир/Вој.

ЧАС И ЧЭС

Час и чѣс! Ја ти нѣма подвѣлим. Какó смо оратили, текá че б́уде. Вој.

ЧЕРКА

Нѣка ми је првата черка пóблиза до мѣне, да ми се нáјде (и) за добрó (и) за лóше. Рос.

ЧЕСТИТО

Дојдóмо на честито! Вој. (Благосиљање прошевине, куповине, нове куће, рођења детета).

Несмó још ишли́ на честито! Држ. (Још нисмо ишли да честитамо).

ЧЕШАЊЕ ПО ДУПЕ

Ако се чѣша нѣкој по дупе, това́ га нѣкој пцу́је. Кр.

ЧИР

Де, да сѣднем нѣгде, да не б́удем на чир. ПРж. (Да не сметам).

Стоји́ му ко чир това́ та́мо. Јел.

ЧУДИЛА

Ти мóже би не зна́јеш каква́ су мѣне чу́дила била. ДД.

ЧУЛА ОВЦА

Нѣма домазлѣк без чулу́ овцу́. Сурачево.

Чуло́, чула́ овца́та. Теквó се чу́ва да се у нѣга углѣда кóј има лóше бчи.
Или се чу́ва црно́, или белó ако су свѣте óвце црне́, или пак ша́рено.
ПРж.

ЧУДО

Кáд би това́ чу́до видѣл, из грóбиштата би се бн дигал. Држ.

Па óка, па ви́ка, па ви́ц му чу́до. Цр.

ЧУКАЊЕ С ЧАШУ

НЕ ЧУ́КА СЕ С ЧА́ШУ КАДА СЕ — не пи́је ре́ија или винó, негó нѣшто дрúго што не оп́ива. ПРж.

— пи́је блага́ винó, греотá је. Сук.

ЧУМА

Ишьл човѣк нóчу сас белóга ко́ња по пýт. И ви́ди ва́шу од оп́нак. Слѣзне па ју ўзме да му се нáјде. А онó се на ко́ња претвори́ло у жену́, чу́му. Он је препóзна и гурне са ко́ња одједнóм, и побѣгне. Па ка стигне у селó, ка́же на лýди ако ви́де ва́шу на пýт да ју не узима́ју, да је тóј чу́ма. Јаловик Извор.

Когá нејѣ стисáла чу́ма, бн не зна́је квó је чу́ма. Вој.

Напрајила се на чуму. Асли чума. Вој. (Неочешљана, прљава, дроњава жена).

Неј је га таја чума стисала, па не знаје. Вој. (Није доживео такву несрећу). Сабрало и ко чума деца. Соп.

Чумата било. Код Калé се мили на Кладенџ да ђи чума не вача. ВРЖ/Пир.

ЦАК

Ене човек сас цакат, збира деца која викају. Ћутете, да ви не намува у цакат и да ви не однесé! Вој.

ШИЋЕР (И МЕД)

До четиресе се свађи дѣн износи мед и шићер. И на сваку задужницу. Пир.

ШИШАЊЕ КОСА

Кад се ошиша човек, ка му се коса остриже, врља се у сјид да се не гази, да ђи не боли глава и да њим не опада коса. ВРЖ.

ШТЕТА, КА СЕ ТРГНЕ

Беше цркла крава на Јордана Грчевога, па ђу одвезомо да ђу закопамо. И ка завршимо рабóту, он рече: — Ајде да сврнемо (дóма) да дадем крчму на штétуту. На штétу отвáре врата нека иде. Вој. (Богомир А. Пејчић, 1920. г.).

ШТИПАЊЕ

Требе да се штипне, да лићи (ка се нешто купи за облачење). Чин/Вој.

* * *

РЕЧИ КОЈЕ (МОЖДА) ИМАЈУ ВЕЗЕ СА ПАГАНСКОМ МИТОЛОГИЈОМ СТАРИХ СЛОВЕНА:

- Девана (Пет); Кукла (Рос). (Микротопоними).
- Перуника. Пир. (Билка, ирис).
- Преперуга (Вој/Пир); пеперуга (ВЛк). (Лептир).
- Преперуђе (Вој); пеперуђе (Зав). (Додолице).

БАЈАЛИЦЕ

БЕЗДÉТКА ДА РОДИ

Немáли деца. Па њим косили косачé. Па се свекрвата пожáли на косачá да њој снаáта нéма деца. А он знáл да бáје. Па довéла снау́ту при нéга. Он нешто бајáл, бајáл, не могло да се разбéре каквó, па накрај

прескóчи косóту, и речé: — Ѐга, мiга, нејé ме брiга! И она́ пóсле доби́ла детé. Гра.

ДА НЕШТО ШТУ́КНЕ И ДА ГА НЕ́МА

Помену́ло се/Не поврну́ло се. Вој. Текá се пребáје нéколко пúти.

Нек iде у-гору. Гос. Текá се пребáје нéколко пúти, па помóгне, па тóва штóкне. Или пá не помóгне бајáње. Гос.

ДА СЕ КРА́ЦА НЕ ПРИМÉТИ

Гiди, гiди/Ка́па му се види́/Црнó, белó/Да је подебелó. Гра. (Из приче о лоповима ко́ји су крали јагњад).

ДА СЕ ПРЕОБ́РНЕ

Трне, мóме, Трне/Нéк се мóј живóт преоб́рне. Кр. (Молитва, а по речима окупаторске песме, као пародија).

Трне, мóме, Трне/Егá се преоб́рне. Вој. Текá бéше појáл дедá Микáил, па iде у зáтвор. (Изражавање политичког става у виду бајалице и молитве, а уз коришћење речи окупаторске песме).

ДЕВÓЈЧЕ КА СЕ ТРА́ЖИ

Ората, кóпата/Дáј ми, дéдо, мóмуту/Да ти не изгóрим брадóту. ВС. Текá су же́њени појáли на попá ка iду од iжу до iжу „у цара“. (Шала-игра).

ДЕТÉ ДА ПРООРА́ТИ

Нејé могáл да проорáти до четри́ гóдине, па га је бабá Тáла пронéла крз кавену́ да мóж да проорáти, зaтóва што се у кавену́ млóго ора́ти. Пир.

ЗА ЗДРА́ВЈЕ НА КО́ЊИ

Молiтва за ко́њи се прекáзује за Цу́рцовден. Пир.

ЗА НЕРОДУ́ЉУ

Да отiдеш у гóру зелéну/Да набéреш тра́ву русавéл/Ко теквóја дебéл/Да ћу пи́јеш три јúтра/Да ти примрда унутра. Јал/Бер.

КА НЕ́КОЈЕ НЕ МÓЖ ДА СЕ ОЖÉНИ

Којé не мóж да се ожéни, туртáрше му доóде како на бебé. И теквó чúдо су човéци у мýку правíли. Је.

Купу га у вóчће да мóж да се ожéни. Кр/Изв.

Остáве га на сréд пúт или на крстопúтину, ако не мóж да се ожéни. А увíју га у цргу́ како бебé у повíвће. И ко́ј први прóјде и нáјде га, он че му је кум. Дадé му пару́, и свé по рéд како сас бебé. И пóсле се лóко же́ни. Ама тóва је пóвише лжá. Текá су Љубéна из Трнча́ње увивáли. Вој.

Провірају га крз набрдила и мињује низ навбј, и трбе и да му бају бабичћете, да мбж да се ожени. Км.

КАПАК

Кој пије у капак/Че га вати пољаќ. БЧ. (Дечје бајање и играње, у облику клетве).

МЕСЕЦ СТУРАЊЕ

Стурају га жене које знају да вражукају. И једна га текá стури. И ка га стури у њбнуту љжу легне шарен вол. И нече да се дигне догод си она од говно не гризне. И ка она гризне, тгај си он излезне и отиде на неббто, и излезне месец. Брл.

МЕЧКА

Бај бабо да не буде/Мечка да ме не сретне. ВЛк. (Шала у виду бајалице, као алузија на причу).

НА БУБА-МАРУ, ЗА ЖЕНИДБУ

Мáро, Мáро/Кажі ми, Мáро/На коју страну/Че се женим. Вој. Текá се бáје на буба-Мáру за женидбу, док ти она лази на-руку, и док не одлеті на некую страну. Текá се играју децá, момчетіја и девојчетіја.

НА ГУШТЕРА

Гуштере, гуштере/Кажі ми гуштере/Куде идеш. Што најдемо/Че делимо. Рас/Гра. (Дечја игра са гуштерима).

Тражи, вражи, гуштере/Што најдемо/Че делимо. Вој. (Дечја игра са гуштерима).

НА КАЛІНУ-МАЛІНУ

Калино-малино/Кажі ми пút куде че се женим. Пн/Кр.

Калино-малино/Кажі ми на који пút/Че се женим. Пк.

Калино-малино/Покажи ми пút на куде/Че се женим. Пир. (Игра са буба-маром или сличном бубом, пре него што полети на неку страну).

НА НЕВЕСТУЉЋУ ДА ДАВИ ПОГАНЦИ

Невестуљћо, невестуљћо/Отиди у нашти амбар/Їма млбго погáнци/Стéсају-се да ти цéпе/Црвénуту корушку/Стéсају се да ти ўши одједý. Брл.

Невестуљћо, невестуљћо/Їди у нашти амбар/Тáм їма погáнци/Стéсају се да ти сцéпе/Кбжуту. Вој.

НА ПУЖА

Пушти пуже/Рбгове. Вој. (Дечја игра са пужем).

Пушти пуже рбгове/На бабине брбдове. Пк. Текá му бáјемо, и он пушти рбгове, а ми се, децá, радујемо, радујемо.

ОВЦА, КА УДАРИ НА ВІМЕ

Ка овцá удáри на вїме, млзé се крз рúпу од провртен кáмик, па се тїја

камик чува, закачи се негде на плот или уз крај. Па ка се јави њстата
болка при другу овцу, и она се текá млзé крз њéга. И има, некакво
бају ка млзú, ама ја не знам. Чин.

ОД БЕЛА НЕПЦЕТИЈА НА МАЛЕЧКА ДЕЦА

На нѣпце и на језик белó ка има детѣнце, сас перцé и сас босиљчек маа
таја што баје, а неколко пути прекáже: — Запали се град Совија/Свѣт
се сбра да ћу гáси/Жѣне гасише, не угасише/Девóјѣ гасише, не
угасише/А ја баба, гáсим, да угáсим. Пс.

ОД БОЛКУ

Да оти́де болката ў-гору/И ў-воду/Преко девет плáнине/Кудé петýл не пóје.
(три). Гра.

Да оти́де ў-горе/И ў-воде/Кудé ти́це вóду нéмају/Преко девет плáнине/И у
мóре. Рс.

Да ти болката оти́де/На кучéто/У дупéто. Зс.

Стý/Устýкни/Устубéч. Пир.

ОД БРАДАВИЦУ

„... Да прескáчеш потóк ... “ — теквó неквó казу́је таја што баје. Ћзме
суво дрво, и пребрóје се све брадавице, и вржу се чворóви на конѣц,
и да се ти чворóви ба́це у ћубре. Д. Стрижевац.

ОД БЉЕ

Ората/Кóпата/Нек и́ду бълéте/У младéте/Невѣсте. Вој. (О покладама, али
и шала тамо где има бува и младе невесте).

ОД ГЛАВОБОЉУ

Завиди́нце је имáло врачари́цу. Ишла сам за ма́јку да вој гáси угле́ње
од главобóљу. Жáр пушта са макáзи у зелену пани́цу земља́ну. Ако
и́де на за́пад нејé добрó, а ако и́де прéма сýнце (!), добрó је. Зна́је да
врачé. Велико Боњинце/Пир.

ОД ГРБИ́НУ, КА БОЛÍ

Дрѣн да боли́/Грби́на да не боли́. Пѣтачинци. Текá преба́је неколко пути,
и удáра излýко сас дрѣнóв прýт по грби́ну.

ОДИ ЗАВУ́ШЋЕ

Само се запису́је, а не ба́је се. Јóва Тóдоров ми је записува́л на модру́
рети́шку. Вој.

ОД КУ́ЧЕ КА ЗАВÍВА

Душмани́ну нá-главу/Душмани́ну нá-главу! Сук. Текá си сам попрѣка́жеш
неколко пути.

ОД КУ́ЧЕ, КА УПЛА́ШИ

Брáт си ме је води́л при Три́вула из Јáлботину, бѣше ме куче уплаши́ло.

Ја веч ђак, а он момче, ама смо морали да послушамо, ако несмо веровали. Тег'ај сам први пут иш'л у Јалботину. Ст'арцат р'азмути у ча'шу ч'исто брашно, по'измеша га сас прс, и даде ми да пијем. Баја ли, не баја ли, нес'м га чу'л, згади ми се оди то'ва што ми даде да пијем. И више н'икада при вражалца нес'м иш'л. Не знам да ли ми је пом'огло, ама сам се од к'учишта плаши'л и ка пор'асто големо момче. Вој.

Ка к'уче уплаши не'кога, остриже се д'лака оди не'га, па се по'сле тија што се уплаши'л на'кади сас туја д'лаку. Вој.

ОД ЉУТУ РА'НУ ОД ГОРЕВИНУ

Појдо по п'ут, па ср'ето Свету Богородицу/Па реко: — Пом'си б'ог, Света Богородице/Дал ти б'ог добр'о, Ка'то/Какв'о да пр'ајм оди љ'уте ра'не?/Љ'ко пер'о и стр'ук боси'љак/И тра'ву остри'цу/Па нади во'ду пребриши ра'не/Да не бу'де више ра'на. Кс/БЧ. Тека изб'аје не'колко п'ути. А баје сас стр'ук боси'љак, кокоши'њо пер'о, и сас тра'вку по вод'ицу. Баје, и как'о да прем'азује сас боси'љакат нади ра'ниту.

ОДИ МАГАРЕШКУ (КАШЉИЦУ)

Требе да трчиш ка мага'ре зарове, па да му дадеш леб. И по'сле оди тија леб да дадеш на дет'ето. Тека се ле'чи дет'е ка каш'ље мага'решкуту. Сук.

ОДИ МАСИЉ

У ту'ђи син'ор с ц'рн залагач ру'ће (је) маза'ла. Тов'а њој је пом'огло. Зав.

ОД МАЦИЈЕ

Пу! Пу! Пу!/Дал'еко од ме'не/У го'ру, у го'ру/Иди у го'ру/Иди. Соп.

ОД МЕШИ'НУ

Ка поч'е да га тр'ља, он'о поч'е да му кр'ка у меши'нуту. Она му с'бра стом'ак па на'праји како ко'ло окол п'упакат. Ка на'праји од кр'пу како ко'лач. Имаше кошч'арине, ко'сче, и ту'ри ђи у во'ду. И рече, пребаја: — Куде иду ко'счете? Ако иду према врат'ата неје добр'о. Ако се увр'тају, че је добр'о. И не'колко п'ути тек'а пребаја. Баје, баје, и пон'екад ми каже: — Тешко да ти прем'ине дет'ето. Зав.

ОД МУКУ

Вражук'а ми не'како ова'ка: — Б'олес да иде у пл'анину/У во'ду/Што-ти је м'ука да иде/Да иде преко реку. Рас.

ОД ЛЕВО ОКО КА ИГРА

Ако играш, на добр'о играј (Више п'ути!) /Ако не, че те с нож сеч'ем (Више п'ути!). Пн.

ОД ПОДУДАР

Упа'ли се ви'ме на овцу, па се ле'чи с баја'ње. Прекр'сти се сас се'ћиру три

пути и баје се. Ама не знам како се баје. Бс.

ОД СТРА

Бéжи стрá, бéжи стрá, бéжи стрá/Изи крв, изи кошчѝнѝе, изи зглабове. Зав.

Ка ти пребáје, онó се пóсле оцрта на зѝд од кога си се уплашил: да ли од краву, да ли од жену, или од куче. Пк.

Кому сечем стрá?/Јовáнѝи/Сéчи сéчи, те га пресéчи. Кому гóрим стрá?/Јовáнѝи/Гóри, гóри, те га изгóри/Да га нéма. Пк. Она сáма питу́је и самá одговáра, а та́ја на коју баје сáма кáже своје ѝме. Сечé сас сеѝиру зади нóѝе. Издѝса сеѝируту и три пути сечé, и питу́је кому сечé. Па пóсле метлу́ гóри и трѝ-пути питу́је док метлáта гóри, кому гóри стрá.

През мóре му вечéра/А у дупе му/Церóва главнá. Дој/Рос. Текá се баје од стрá.

У гóру и у вóду да ѝде. Текá се трѝ-пути пребáје ка се нéкој уплáши, и одма му мѝне стрá, не мóра да ѝде при вражáлицу. Вој.

Шѝпче, а не чу́је се. Сечé сѝнѝу на сѝд. Нéкој ѝу пѝта: — Каквó пáлиш, кому пáлиш? А онá кáже: — Пáли, пáли, па запáли/Нек изгорѝ! Сечé стрá. Пѝта ѝу нéкој: — Кому сечéш стрá? А онá кáже: — Сéчи, сéчи па пресéчи! Км. Текá сам га нéкако запамтѝла, детé сам билá ка су ме водѝли при бабу́ Пѝрсу Војникáрову да ми баје.

Шѝпче, од стрá баје. Сечé сѝнѝу, пáли стрá. Тóлко сам запамтѝла. При.

ОД СТРА ОД КУЧЕ

Здрáв/Јédан, двá, трѝ/Чéтири, пéт, шéс/Сéдам, óсам дéвет/Дéсет/Дéвет, óсам, сéдам/Шéс, пéт, чéтри/Трѝ, двá, јédан/Готóво, ѝди! Гра. Одведé на дрвнѝк тóга кому баје, па га сас габрóву грáнчицу мáзни по лицé, и текá баје.

Ка се баје од стрá од куче, онó се острижé длáка од тóва куче, па се кáди онѝја којѝ се уплашил, и баје му се. Вој.

ОД СУГРЕБЈЕ

Од куче, од сугребје, бајáла ми је на детé, вуче да се урѝну. Држ.

ОД ВѝЛÁЊЕ

Пѝс, мáцо! Пѝс, мáцо! Одрéси га ў-гору. Соп. Текá се кáже, како на шáлу, ка се нéкој исѝѝја, па билó да је насéбал, билó да нејé.

ОД УРÓЦИ

Кад детé спѝ, поглéдаш га, и клнéш: — Пу! Пу! Посрáло те пилѝнцето. Рс.

ÓКО КА ЈЕ БÓЛНО, ИЛИ КÁ ИГРÁЈЕ

Ако играш, на добрó играј/Ако играш на злó, мању́ј сс/Че те рчнем с нóжат. Пк. И свé се тóва прекáже трѝ-пути.

Ако играш, на добро играј/Ако на зло играш, престани. Држ. Каже се три пути. Тека се баје ка је око болно. Држ.

Ако играш, на добро играј/Ако на зло играш, че те бѣцнем/Че те извадим. Кр. Прети му се сас иглу.

Ако играш, на добро играј/Ако играш на лоше, иди од мене. (престани). Пир. Тека прекаже вражалицата млого пути.

Ако играш, на добро играј/Ако играш на лоше, мани/Ако играш, на добро играј/Ако играш на лоше, нембј. При. Од око играње тека се баје. Једампут горе, па доле, па десно, па лево. И тека се сас иглу напрати крс.

ПАРЕ ИЗГУБЕНЕ ДА СЕ НАЈДУ

Причал ми је Сента из Витановци, тија што баје: Били два брата, живили у заједницу и турали на једно место све што зараде. А једн брат краљ оди теја паре. И жена на друготога брата отиде при Сенту, и он вој рекъл да су парете у главину од кола. И она се врене дома, каже на мужа си, и одма и најду. Цр/Пир.

ПОРОДУЉКА КА ДОБИЈЕ БАБИЊЕ, ИЛИ АКО ЋДЕ МЛОГО КРВ ОДИ ЊУ, ИЛИ КА НЕКОЈ МЛОГО ПАТИ ОДИ ГЛАВУ

Еј ти, мамко, јел ти нежит/Црна ли си/Бела ли си/Сура ли си/Ако тражиш, у-гору да идеш/Да тупаш на мече и на зајечи. Кс. Баје се сас квасџ, и од метлу да откши, да излезне на жену из мешину и да иде у шуму.

РАСТУРАЊЕ ЗЛО

Да ти болката отиде/На кучето/У дупето. Зс.

... Масленица све ... Сре. Гледа у белѣг од куну, од праг, и тека некако баје.

Нек иде у-гору. Вој. Прекаже млого, па и това каже.

Пу! Пу! Пу!/Далеко од мене/У-гору иди/У-гору иди! Соп.

Споменуло се/Не поврнуло се. ЦД. Тека некако баје.

Това да не добли/У-гору да иде. Вој. Прекаже се два пути или повише пути, а тека се баје од болку или од некакву другу невољу.

РАЦАЊЕ, ДА МОЖЕ ЖЕНА ДА РОДИ

Да пијеш траву русавѣл/Ко ... рц дебѣл/Да пијеш три јутра/Да ти седи унутра. Држ.

СТУРАЊЕ ОД ОЧИ ПОМРЧИНУ

Данка је това знала. Ишла сам при ну, ама не знам како беше. При.

СУДБИНА ДА СЕ ПОГАЦА

Картацика погаца судбину. Казапа ми је: — Са сте си свити у куп, и

деца́та, и му́жат. Че́ имаш сме́тњу из ку́ћу! Пир/Трнски Одоровци.

СЪН ДА СЕ ВРНЕ, ИЛИ ДА СЕ ПРОМЕНИ ЧОВЕК

Јова́не/Окрéни се/Обр́ни се/Вр́ни се. Пир. Промрмља не́колко пу́ти тека́, и това́ је. То́лко сам запази́ла.

ТРЕНДАВИЛ КА СЕ НЕКОМУ НЕ ДИСА

Деда-Ђура из Цсре́вдел је оди текво́ бајал. Ама, нити́ сам мушко́, нити́ ми је па на мужа́ бајал, та да зна́м. Држ. (Шала-двосмислица, на рачун сујеверних).

На не́којега младоже́њу или му́жа напра́је маџи́је, па не́че да му се ди́са док му вража́лица не преба́је. Одведу́ га при вража́лицу, а она́ му ба́ја, ба́је, ба́је, и трља́ му га сас ћереми́ду. Па не зна́м да ли му по́сле по́више помо́гне то́ва или комши́је. А дешава́ло се да тека́ поне́кога же́не сас трља́ње с ћереми́ду оклосна́ве, израња́ве му га, па по́сле му́ку ви́ди док се излечи́. Пир.

ТРУН У ОКО

Што на Бу́лку у дупе́то/Това́ тебе у око́то. Зав. Тека́ преба́јемо по не́колко пу́ти, ма́лко на ша́лу ма́лко на озби́љно, ка си не́кој натру́ни око́.

ТУРСКУ КОБИЛУ КАКО ЈЕДНА ЛЕЧИЛА

Кру́па крупи́це, ла́кома гузи́це/Ба́пка ти ба́је, дупка́ ти зја́је/Селску си збо́ зоба́ла/Селска те пце́та разне́ла. (изе́ла; лаја́ла). Пир/Рос. Ту́рчин дове́л бо́лну коби́лу при вража́лицу, а она́ ћу тека́ кле́ла зато́ва што је и она́, како и сви́ ту́рски ко́њи, па́сла ре́дома по жи́та и овсо́ве, и је́ла збо́ и од гу́вно, у вршу́, је́ла сироти́нску му́ку.

ШАП У ГОВЕДА

За же́не не зна́м да су се због о́бичај или баја́ње стура́ле голé. А знам како́ се је́днн му́ж го́л стура́л. Владáло шап у гове́да. Па да би оле́чили́ сву сто́ку мора́ли су сва́ћи огањ у село́ да угáсе, сва огњи́шта, лу́ле, цига́ре, све́че, све́. Па ка су све́ погаси́ли, прока́рували су гове́да крз иско́пан про́лаз крз зе́мљу, ко тунéл, који́ су ископа́ли у Ђо́шину ка́цу, те од Ку́жљу, па ка се по́јде за Прибо́ј. И крз не́га су мора́ла да про́јду сва гове́да. Ка су прошла́, мора́л је скрз го́л му́ж да ћи обико́ли, сва́та гове́да. А това́ је учини́л Ђи́та Трени́н. По́сле су мора́ли да запáле огањ сас трља́ње др́во од др́во или коно́пац оди коно́пац. Брл. (Милутин Алексић, 1930. г.).

О БАЈАЛИЦАМА

БАБА — Вели́ка Му́рђина је билá ко до́ктур у село́, баја́ла је, лечи́ла. Зав. — Дана́ Студенко́ва ба́је у Градъшници́. Ту́ри со́л на крпу́ или на рети́ју и с не́га ба́је. Одма ме по́зна. Ре́че ми: — Това́ је од стра́.

Млого си се уплашио, каже ми. А друга па баје сас брашно, исто како што баба-Дана баје сас-сол. Зав.

— Така Полицајина из Градбшницу, много је убаво бајала од стра. Пир.

Бабине деветине, текá се жéне замлáчују, свé је тоvá лъжá. Вој/Сук. (Изјава једне млађе жене).

Бај бабо да не буде. Ако буде, обрамо бостáнат и запалимо колибу́ту. Пир. (Шалива упадица и подсећање на причу).

Бај бабо да не буде, мéчка да ме не срéтне. Рс. (Подсмех бајању, и подсећање на причу).

Бајање не отси́ча на сваку жену́. На Циганку када бајеш, не отси́ча. Пк.

БАЈЕ — с ру́ке му иде, не мо́ж свако ни да баје. Км.

— си на луду́ту гла́ву. Вој. (Изрека).

Бајем си на луду́ту гла́ву. Вој. (Подсећање на причу).

Ви́да води́ла че́ркуту при не́коју до желе́зничку ста́ницу да њој баје, али њој не́је помо́гло. Пир.

Вражука́ње и баја́ње, тоvá је исто, па ко́му како́ до́јде на јези́к текá га ка́же. Вој.

Врли́ла врбо́во, довану́ла дренбо́во, оздравéла. Сврну́ љу ба́бичката, бо́г да помо́же. Кр/Гра.

ДЕДА́ — Дави́д из Пýклеши́цу, он баје оди зми́је. Зна́је мацо́ре. Бс.

— Ђу́ра из Церéвдел, áко је теквó прóсто, награби́ло се, ама ка он преба́је, како́ с ру́ку да је одне́сно. Бер.

— То́ра је обича́л да се шáли с náрод. Уср́не се у поне́кога: — Па ти си слаб, квó ти је? А ти́ја се брани́: — Ни́шта ми не́је, убаво спíм, убаво једéм, ни́шта ме не боли́. А дедá То́ра, пак: — Ти си слаб, поглéде се, нек ти и дру́ђи ка́жу, тре́бе да се ле́чиш. — Па како́? — Ја зна́м ле́к, оца́вна га зна́м, млого сам náрод текá олечи́л. Ка́мик да ва́риш, окрúгал, црвén, из реку́ту, и док га ва́риш сас ни́кога да не обрати́ш догóд га не свáриш. Пóсле че пи́јеш воду́ту од не́га и че сé посврне́ш! Човéк се збу́ни, упла́ши, пристáне на свé са́мо здрав́е да спáси. Нашб́л текáв ка́мик, омíл га, вари́л га, вари́л, вари́л, и све си ћута́л. А женáта му улази́ла-излази́ла, улази́ла-излази́ла, питува́ла га, ока́ла га, ока́ла по не́га, брукáла га, клéла га, квó не пра́јила, ни́шта. Он се по њу́ не лyти́л, вари́л си ка́мик и ћута́л. Ама, прошлó млого врéме, а ка́мик ни да чу́је, исти си. Досíпувал вóду, па вари́л, и па ћута́л. Па пóсле ка видéл да је тоvá шегá, гони́л деда-То́ру да га би́је. МЈ. (Једна од врло различитих верзија о деда-Ториној шали са кувањем камена, а коју је испричао Синиша Ђорђевић, Тарапонта, рођен око 1925.г.).

Дојдо́ше Цига́ње и почéше да ба́ју и да ни ле́че. А му́ж ми и ја, заблаја́мо се у њи́, и почéмо свé да њим ве́рујемо. И да изно́симо свé што ка́жу, свé што ни тра́же. Па Циганката рече да мо́ж да сту́ри болку од му́жа ми, ама да њој он изнесе́ и даде́ тазé кошу́љу. И она́ ме пра́ти да љу

узнем из ковчег. А тѣг смо били големá сироти́на, ку́ћу пра́јејомо, а та́ја си му кошу́ља бе́ше једна́. Ја́ љу узó и понéсо, то́лко ме бе́ше замлати́ло. Па ка дојдо́ до Цы́ганкуту да њо́ј љу даде́м, ре́ко на му́жа ми: — Ама, Јóве, кво това́ пра́јмо, па онí лѣжу, свé че ни изнесу́. Немóј да си да́вамо. Здравје́ је од бóга, не́је од Цы́гање. И он ме по́слуша, íскара љи, и нíшта њим не да́де. И по́сле си оздравé. Рс/ДД.

И узнем кутлачу ложи́цу (па) растóпим óлово, па га сипем у пани́цу и у во́ду, па се омíје тíја кому́ сам ба́јала. Текá сам научíла од свекрву́ и од бабу-Стоја́нку Ћерли́ну. Заво́ј. (Баба Тица, око 1905. г.).

Идо́, идó, идó! И при вража́лици́ идо. И па́ лéк не најдо́. Вој.

Из Јалботину́ су ба́јали Пéра Карпу́з и Триву́л Кро́ћин. Триву́л је мо́ж бéлћи нéшта и знáл, а Пéрино ба́јање је билó чíста лѣжа́, он си је лѣжóв и бíл. Вој.

Излечи га зачаскóм, ко да га с ру́ку óтури. Вој.

ЈА — ба́ја, вражука́. Па ка́ се по́сле дете́ отресе́, ста́ну му́ж. Пк.

— пази́ у васу́љ ка че ми до́јдеш. ТД. (У пасу́љ сам гледала да пого́дим када ћеш до́ћи).

— у ба́бине вра́че не ве́рујем. Пир/Доњи Стрижевац.

Јед́н у Бéровицу́ од стра́ ба́јал сас ши́ћер. И мло́го помага́ло. А на једногá Цы́ганина дете́ билó мло́го бóлно, па га однесу́ при то́га. Он-се отимáл, нéче па нéче. Ама видéл дете́то че ўмре, па пристáл, кандисáл. И од тѣг му се ба́јањето не привáча. Са више́ и не ба́је. Пир.

Ља́је крушум, ба́је! Једна́ ба́је сас бра́шно. И по́сле га удáра од врата́, и то́ва прво́ с лéву ру́ку, па с дéсну, па по́сле с обе́те. Зав.

Ља́ју крушум, óлаво. Напечу́ га на óгањ у ложи́цу, и текá га истóпе. Преди това́ га ту́ре на но́гу кому́ ба́ју. И по́сле га вр́ље у во́ду, и онó се покáже од ко́ју се живíну уплаши́л — да ли од кра́ву, или волá, ко́ња, тíцу или човéка, или куче́. И тѣг, по то́ва, се ба́је нéшто. Зав/Пир.

Ма́јћа ми је ишла́ при вража́лици, при бабу́ Кóту, на водени́цу, кудé је живíла, и млéла бра́шно. Уплаши́ло ма́јћу ми, ка је билá дете́, куче́. Она́ љу одвéла на дрвни́к да њóј ба́је. Ма́јћа ми при́ча: — Сас габрóву гра́нчицу ме ма́зни прекó-главу. Ама, штóм не чу́је добро́, она́ не шéпче како то се шéпче ка се ба́је да не чу́је тíја кому́ ба́је, нéго óка: — Здра́в/Јед́н, два́, три́/Чéтри, пéт, шéс/Сéдам, óсам, дéвет/Дéсет/Дé-вет, óсам, сéдам/Шéс, пéт, чéтри/Три́, два́, један/Готóво, иди! По́сле се ма́јћа ми жали́ла на ма́јћу си, на мо́ју ба́бу: — Ма́мо, каквó ба́је, она́ не ба́је! Она́ брóји, и не шéпче него́ óка. А ти си ми рекла́ да се шéпче ка се ба́је. Гра/Пир.

Мо́же за вражалца́! Мо́же вражалца́ да буде́ тíја! Мло́го лѣже́! Сук.

Му́тан (ти је) белéг, (това́ не́је на добро́). Сук. Изрека.

На Цы́ганку ако ба́јеш, по́сле не мо́ж ви́ше нíкому да ба́јеш. По́сле ти се не ва́ча ба́јање. Пк.

Најмалко сам верувала у вражалице. Што ти баје нема лек, него ако дава лековите траве и ако прави мелем. Сента је Ружу лечио, ама ју травá блечи. Горна Глама, Б. Паланка.

Нек ти враже, да видимо кво че ти каже. Орљ.

Немирóсан, не држи га на мiра. Требе да му пребáјете сас једну дренóвину. Вој. (Шала-претња несташном детету).

Несу набáјани. Зав. (Није их врачара ослободила чини).

Нече бајање, сака копање. Изв. (Пословица).

Он скáзује бабине деветiне. Вој. (Лаже).

Пeрса Војникарóва из Присја́н, она́ че ти пребáје, и че ти отури бóлку. Текá ми рекóше, и ја идó, и бóг да помóже. Км.

Пóгоди ко да је у бóб глeдáл. Вој. (Изрека).

Растрча́л се по жéне да га лeчe. Вој.

Стáра женá преди смрт пренóси на девојче које је још мláдо и још нејé почéло да се пeрe. Најчесто из роду. Баба си мóж унóку или прeунуку научи. Дрúгoму се не казује. Пóсле тóва девојче нiкому не казује кво му је реклá, па да га сечeш. Ако каже — бајањето се не вáча. Пн/Кр.

Товá је лжá! Јá у вражукáње и у вражалице не верујем. Чин.

Трчи́ по стáре бáбе да га лeчe, и нiшта. Јá да сам бóлан, ја би трча́л по младéте, ама сам здрав, па ме срамотá. Рс. (Двосмислена шала на рачун сујeverног).

У Кáмик íма клáдeнeц Светeнá водá. Тáм íду двá-пути у гóдину за воду. На Рáспeти пeтaк сас тýја воду мeсe лeб за Вeлiгдeн, и омiју сe. А на Вeлiгдeн оди тýја воду узiмáју да прáвe крми́ло за стóку. При.

Че íдем по врáчe. ТД.

ОБРЕДНЕ БАЈАЛИЦЕ

БОЖИЧ

АКО НЕ РОДИШ — ја че те сечeм! — Немóј ме сечeш, че рóдим на гóдин пóвeчe! Држ. Мушко прeти сас сeћи́ру на рóдно дрво, а жéнско одговáра. А текá кáжу по трi пути.

— че те отсечeм! — Немóј да ме сечeш, ја че рóдим пóвeчe на догóдину. Вој. Текá сe по трi-пути рeчe.

Казуј, че рáцаш ли?! Ако че рáцаш, нeмa те сечeм/Ако нeч да рáцаш, че те сечeм. Рс.

БЉДЊА ВЕЧЕР

А́де, Цeрманe, а́де доодi! Бóље сá да добóдиш на голéму вeчeру, нeго лeтоскa на Голéму нiву. Пс. Зовe сe од прáг пред вeчeру.

ЂЛДЕ, ЏЕРМАНЕ, ЂЛДЕ СА ДОЈДИ НА ВЕЧЕРУ — да не добдиш лѣтос.
При.

— лѣтосће бчи да ти не вѣдимо. Чин. (Окамо пред-врата).

Дојди, Божја мајхо, дојди на вечеру, дојди у љжу. Пк. Тека се од праг зове, а ка се врне у кућу, каже се: — Добро-вѣчер, Божја мајхо у љжу.

Зелѣаник, тѣква винѡ! Божја мајхо, ѡјде да вечерамо! Км. Три-пути се позове, па се улѣзне у љжу и каже: — Добро-вѣчер! И почне се вечера.

Мѣјо, вѣјо, ѡјде да вечерамо. Вел. Боњинце. Од праг се зове.

Нѡ (ти), Божја мајхо, зелѣаник! ВРж. Три-пути зовѣм, па улѣзнем, па кажем: — Добро-вѣчер! И после вечерујемо.

„... Стѣљенине, домаћине ...“ ВС. Домаћница излѣзне на двор, удара с ноће од-земи, и текѡ нѣкако зове на вечеру.

ЏЕРМАНЕ — Ђнтон, дојди у нас. Куса Врана/ЦД. Три-пути од праг, стѡри људи су текѡ зовѡли.

— Лѡзо! (Три-пути!)/Евѣ ти зелѣаник/Џермане, Џермане/Дојди у нас. ЦД. Текѡ се ѡка у Кусу Врану, ѡ сам отѣде девѡјѡа.

Џермане, облече/Кудѣ да си, овдѣ да си/Да вечерамо и да пијемо/И преко лѣто да се не вѣдимо. При.

ЏЕРМАНЕ, ЏЕРМАНЕ/дѣ да си, сѡ да си/Да дојдеш! Лѣтосће бчи да ти не вѣдимо. Об.

— дојди на голѣму вечеру./Немѡј да ми дојдеш лѣтос на њѣву или ливѡду. Гос. Врнем се, па назовѣм: — Добро-вѣчер! И мѡјити ме питају: — Дојдѣ ли Џерман? Јѡ кажем: — Дојдѣ!

— јѣла на вечеру. Немѡј лѣтос да добдиш! Пир. Позовѣм три пути, улѣзнем и благосѡвим: — Добро-вѣчер! Срѣтна Бѣдна вѣчер/Да је здравје/Да су ѡмбари пѣлни сас жѣто/И куће с децѡ.

— немѡј лѣтос ѣ-поље/Негѡ са дојди. Мр.

ЏЕРМАНЕ, ЏЕРМАНЕ/КУДѣ да си, ОВДѣ да си — да вечерамо и да пијемо/И преко лѣто да се не вѣдимо. Пир.

— дојди на вечеру! Студена, Бабушница. И врне се, и каже: — Добро-јутро!/С кѡзе млѡде/С јѡришта, јѡгништа!

ДОЖИЊАЊЕ

ГРАБАЈТЕ СЕ — девѡјѡе, да се грабу момчетѣја за вас! Ђјд, па на гѡдину при свѣкра. Кр/Држ/Кс. И онѣ се грабу којѡ че поврише да ѡжње.
— девојчетѣја, да се грабу за вас момчетѣја. Зав.

Дѣ, јѣлате, дѣ дојдете/Да сѣднемо гѣсто/Да су гѣсти снѡпове на гѡдину/И нѣк је здравје/И да смо жѣви и здрави/И фѡла ти њѣво што си родѣла/А на гѡдину да рѡдиш повече. Гњ.

Дојдете, дојдете/Њѣве дојдете/Нѡшта се њѣва дожѣња/Нѡшта се њѣва омѣла/Нѡшта се њѣва исплѣла. Гњ/Бла. (Зорка Стаменковић, Блато, 1921.)

Ка се дожиња, каже се: — Квачкуту смо искубли! И поје се: — Дожиња се
бегова белија. БЧ/Кс.

ДОЗАГРТУВАЊЕ МОРУЗА

Брат по брата, па и двата. Км. Тека му речемо на крај ка докóпујемо
или дозагртујемо, сваћи струк да роди по два.

Да бóg даде, на гóдину пóвише да вржеш. Бла/Гњ. На три струка свé
испревржу шуницу што има, па се текá благослóви.

Кóла да се стрóше, млóго да се роди. Гра. Текá се бáје на крај.

Нй те са врзúјемо/Да бóg даде/На гóдину да вржеш/Пóвече. Гњ.

Овóлћи да су ти гáздо/Клáсове! (Надничар показује дужину лакта!). И
овóлћи! (Показује држаљницу мотике!). И овóлћи! До Бóга! (Показује
мотиком увис, колика да су стабла!). Кр/Држ/Кс.

ЗАТКАВУВАЊЕ

Да се забáвим колко мýж при чýжду жену/И колко петýл на кокóшку. При.
Текá каже којá почиња да ткáје, ка сéда у разбóј.

ЈЕРЕМЊА

БЕШТЕ — гуштери и змије/Јутре су Јеремíје. Соп.

— змије у-море/Јеремíја у-поље. Вој.

КОЛЕДА

Валила се гóдина/С мláдог бóга и божича/С мláда јáгненца ... /Кýту,
кýту, бáбина пýленца/У скýт улéзла, из скýт излéзла. Бански Дол.

— Врáно, тебе трéче, а нáм пýличи. В. Боњинце.

Добро-јутро/Гóдина се вáли с јáренца/С пýленца/По пýт одíла/У скýт
носíла. НМл.

ДОБРО-ЈУТРО ДОМАЋИНЕ — гóдина с-гóдину се вáли/С мláдога бóга и
божича/С мláди јáганци/С мláда телчíнка и ждребетíнка/Сас злáто
и сребрó/Сас мéд и мáсло/Кýту, кýту бáбина пýленца/Кудé одíла, бáби
у скýт носíла. При.

— да си жíв и здрáв. Кóлко имаш јáгништа, телчíнка, ждребетíнка,
мéд и мáсло, а нáјвише мýшка дечíца. Рс.

— све íдем из плáнине/И донóсим нóве вéсти/Кóзе су се окóзиле/Óвце су
се ојáгнiле/Све овнóви вíторози/Аој, Сóте, прéсоте/Дај дéдо бáнку/Да
ти живí бáба/Дај бáбо динáрче/Да ти жíви унýче. Гњ.

— и домаћíце/Срétан ви Божíч и Бédња вéчер/Да ви је свé срéтно и
вéсело. Пир.

Добро-јутро/Слáвите ли мláдога бóга?! — Слáвимо, слáвимо./ — Кóлко
искре, тóлко јáгничичи, јáренца, телетíћа, прашчíнка, а нáјвише
мéд и белá погáча. Брл. (Милутин Алексíћ, 1930. г.).

КÓКАЦ, КÓКАЦ, КОЛЕДО — да се укáчим на столíчку/Да довáтим шуше-
нiчку. СГл.

- посрало те говедо. Км.
- стріна Пётро, колéдо/Укачи се на століцу/Дбкachi шушеніцу/Сүни, мўни у торбіцу. Велико Боњинце.
- усрало те говедо/Стāни бāбо на столічкy/Па довати шушенічкy/Па ђу мўни у торбічкy. При.

Куту, куту, бāбина пїлишка/Кудé одїла, јāјца у скўт/Носїла. Вој.

Лéб и пченичкa/Мéд и мāсло. Пк.

Прéдвечни, рāдујсја прéдвечни/Ој, Сóте, зéмљу пресвéти. Пир.

Ој, Сóте, дāјте ми орéси/Ако ми не дадéте, јā че обéсим, обéсим. НМл.
(Шаливо, пародија).

Поткāчи се дéда на столічкy/Да довати шушенічкy/Шушенічкa пāде/Дéда бāнку дāде. Пир.

Стринā Пётро, стринā Пётро/Укачи се на столічкy/Довати ми кобāсичкy/
Сүни, мўни, у торбічкy/Натўкај ме с кусў кўчкy/До вртњїчкy. Вел.
Боњинце/Пир. (Ружа Милошевић, 1927. г.).

Цўпър, цўпър, колéдо/Посрало се говедо/На Јовāнову орніцу/У моју
торбіцу. (А домаћице запоју пóсле:) — Зāмучи се Божјā мāјха/Од
Їгњата до Бадњака ... Вел. Боњинце/Пир. (Ружа Милошевић, 1927.
г.).

Чўпър, чўпър, колéдо ... Вој.

МЛАДЕНЦИ И БЛАГОВЕСТИ

Да порастéш голéм/Да си жїлав ко дрéн/Да рїпаш ко јелéн. Км. Текā
бāјемо и шїбамо човéка или детé сас врбóве и дренóве грāнчице.

Да си жїлав какó врбā/Да си здрав ко дрéн. Пир. Текā казўјемо, бāјемо,
вражўкамо, речїи какó си бчеш, и шїбамо се.

Да си жїлав како дрéн/Да рїпаш како јелéн. Рс. (Мушкарцу).

Да си жїлав ко дрéн/Да рїпаш ко јелéн/Да растéш ко врбā. Вој.

Да си здрав ко дрéн/Да си жїлав ко врбā. Пир.

Да си здрава и вéсела/И жїлава ко дрéн. Пир/Рс.

Да си јак ко дрéн/Да си жїлав ко врбā/Да рїпаш ко јелéн. Гњ.

Цьвтї трн, голéм дбн. Вој. Ка у-пролет чўјемо први пут да запојé славé
пїле, текā кāжемо, пребāјемо.

ЦЬВТЇ ТРН, ГОЛÉМ ДБН/Белā кāња на говнó се клāња. Пир. (Да ли
загонетка?).

— Блāговести, враговести. Вел. Боњинце, Пир.

— децā вїку за мéден кравāј. Пс.

— мāла тўрка, пупўрка. Гос. (Петар Пејчић, 80. год.).

— мāла трта у огњь. Соп.

— мāла тўрта за цéл дбн. Рс.

- малечка погачка. ВРж.
- стисни гуз, леб нема. ВЛк/Дој.

МОЛЕЊЕ ЗА ЋИШУ

Дај, Боже, ћишу, по сво поље да зароси. Зав. Тека поју пеперуће, ка се моли за ћишу, ка је суша голема.

Додолица боба моли/Дај, Боже, росну ћишу/Да удари росна ћиша/Росна ћиша берећетна/Дај, Боже, дај. Пир. Тека поју и стоју у воду.

Крсти носим, боба молим/Господе, Господе, помиљуј/Нек зароси ситна ћиша/Господи, Господи/Што газим, боба молим. Држ.

Ми идемо преко поље/А облаци преко небо/Ој Додоле, Додоле/Ми брже, облаци још брже/Ој Додоле, Додоле/Облаци ни претекоше/Сува земљу натопише/Ој Додоле, Додоле. Држ/Кр/Кс. И куде најду жену све ћу окупу.

СИТНА ЋИША — да пороси/Ој Додо, ој Додоле/Ситна ћиша да пороси/ Ој Додо, ој Додоле! Ор.

— заросила/Господе, Господе, дај ћишу/Да пољајеш зрно пченицу и морузе/Да пољајеш поље цело. Пк. Па се паре врљају у котле, а жене се наобпак облечу и оне прскају по пут из котле и поју.

НОВА ГОДИНА

Ајде, ако је мој, нека дојде заједно да жњемо. Пн/Кр/Држ/Кс. Ка девојка бче некоје момче, па зрното (од овс) рипне камто нега.

ПОКЛАДЕ

Бљете да иду у младете невесте. Банши Дол. Кад се обратнице изврту иде се зад врата и тека каже.

ОРАТА-КОПАТА (три-путн) — нека иду бљете/При младете невесте. Вој.
— све бује у Карпузове/Све бује у Карпузову маалу. При.

ПРОЛЕТ

Врљај, свате, лесков прут/Узимај дренџ/Пролет дојде. ВЛк.

ОД ГОЛЕМ ОБЛАК, ГРАД И ГРМЉАВИЦУ

Нек иде у-гору. Гос. Каже се ка најде лош облак, али и за другу невољу.

ПРЕНЕСИ ГА, ЏЕРМАНЕ — далéко, далéко/Куде поље нема ... Пир.

— камто Суково/Тамо се Џерман слави. Кр. (Шалива бајалица на рачун Суковчана).

ПРЕНЕСИ ГА, ЏЕРМАНЕ/КУДЕ — народ нема/Куде стока нема. Км.

— народ не бди/Куде стока не мињује/Куде су само камење/Куде се глас не чује/Куде пилишта не поју/Куде се камење ваљају у грмове/Да отиде у буку/Да отиде у шипк/Куде се камик ваља/Тамо куде је пусто/Тамо да удараш. ЦД.

— наши тичичи не лету/Куде пуцу Љутинити с пушће. Брц.

— нема да нашкóди/Кудé нема јагништарé/Кудé нема овчарé/Кудé нема берећét/Кудé нема њíве и лозја́/Кудé нема градине и слíвници. Држ/Кр/Кс.

— тичичи не лету́/Кудé тичичи не поју́/И деца́ не викају. Нш.

ПРЕНÉСИ ГА, ЦÉРМАНЕ, ПРЕКО — гóру/Далéко, далéко, кудé наро́д нéма/Кудé тиче не пиштí/Кудé ластавица не летí. Кр.

— Стáре плáнинe/Кудé нóђе не óде/Кудé пиличи не поју́. Дој. Остáви се сећíра испрéd кúћу обрнута сас рéзат нагóре, óблакат да расечé.

— Стáру плáнину. Рс. Кад се зададе óблак, ћиша, гра́д, текá óкамо.

ПРЕНÉСИ ГА, ЦÉРМАНЕ — у гóсту гóру/Кудé нема ни тичи. Кр.

— у крнó јéље/Кудé тичи не поју́/Кудé лу́ђе не óде. (Текá о́кала једна́ ка се задал́ óблак, ама се па сетíла да су нóј тáм отишли́, у јeља́кат, мýж и сýн дрва да кра́дну, па обрну́ла баја́њето:) — Немóј, Цéрмане, гóре/Гóре је мóјти мýж/Убíло га Гóспод/И гóре је мóјти сýн. Дој.

— у крнó јéље/Там пиличи не поју́ ... (Па се сетíла да су вој тáм отишли́ сýн и мýж за воји́шта да бéру, па почéла да óка:) — Немóј, тáм, Цéрмане, тáм су ми мýж и сýн. ВРж.

— ў-гору/У плáнинe, у кáмење/Кудé тичичи не поју́/Кудé човéк не óди/Немóј ў-поље. Вој.

— ў-гору, ў-воду/У крнó јéље/Кудé кáмење íма. Дој.

— у плáнинe, у кáмење, ў-гору/Немóј ў-поље да га нóсиш. Вој.

— у пýстиње, ў-гору/Кудé нéма наро́д/Да се не расíпују óблаци кудé има берећét, сто́ка и наро́д. Пк.

— у тýвно јéље/Кудé пилишта не лету́/Кудé деца́ нéма. ВС.

ПРЕНÉСИ ГА, ЦÉРМАНЕ У ТМНО — јéље. Сук.

— мљéље/Тáм ў-гору и ў-воду/Кудé нáш не óди/Кудé пилишта не поју́/Пренéси га, Цéрмане, у тýмно јéље/Кудé нáш не óди/Кудé пилишта не поју́/Куде попóве не чету́. ЦД.

Пренéси га, Цéрмане, у црнó јéље/Кудé нíкој нéма/Кудé тичи не поју́. ТД. Појé се текá пред óблак.

ПРЕТЊЕ

А и мојé ру́ће нéма кру́ше да бéру, че ти врчaм. Сук. (Претња на претњу).

А мојé ру́ће кру́ше не бéру. ЦД. (Претња на претњу).

ЂДЕ — áјде! Немóј да за́ипате (стáрога) човéка. СГл. (Блага клетва млађима).

— бре лýди, каквó вика́те?! Кој квó си је тражи́л он си је нашéл, а мóже пáк да си нáјде. Изв. (Подсмех претученом, пред другима).

АКО, АКО! — Амá ја че те íсамим, па че те исáбим. Држ.

— тí че ми се помóлиш, ама (пóсле) нéма (ни јá) да ти даде́м. Вој. (Ономе ко неће да позајми у невољи).

Ако би́јеш ћорлуци че ви́диш и тí, че доби́јеш, че ти нá-нос излéзне. НМл.

- Ако ватим штапат за друђијат крај, ти че видиш. Јал.
- АКО ВИ ДОЈДЕМ — деца! (Упозорење).
— там, че ви напрајим на нигде (и) ништа. Црн.
- АКО ВИ ДОЈДЕМ, ЧЕ СЕ — збутате на вратата (Сре); распрштите кој куде-види (Јал).
- Ако ви дојдем, че си измешате капете, текá ми изгледа. Кр.
- АКО ВИ ЈА ДОВАТИМ, ЧЕ — ми усерете рућете. При.
— си измешате капете, па нема да знајете која чија је. Вој.
- АКО ВИ ЈА ДООДИМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕТЕ КОЈИ НА КУДЕ — да бега (Чин); је (Бс).
- АКО ВИ ЈА ДООДИМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕТЕ КУДЕ — да бегате (Км); че се сџпрете (ВЈ).
- АКО ВИ — ја кажем каквó знам за вас, че поцрцате од брџгу. Км.
— јурнем, нема да знајете кој од куде је. Јал/Вој.
— појурим, нема да знајете кој одека је. Пет.
- Ако дојдем, не знаје се кој че (мртџв) падне. Пс.
- АКО ИЗМБКНЕМ МЕТЛУТУ, ЧЕ ТИ — кажем; покажем. Вој.
- АКО ЈА ПОЧНЕМ ДА КАЗУЈЕМ — из памет че те извадим. Грш.
— има ти се сви смеју. Гра.
- АКО ЈА ПОЧНЕМ ДА КАЗУЈЕМ, СЕЛО ЧЕ ЗБЕРЕМ ДА СЛУША — каквó си сас селсџи мџје рабџтила (Јал); твоја чџдила (Држ).
- Ако ја почнем да казујем, че ви пџкне тџквата, па че се усмрдџи. Брц.
- АКО ЈЕ ТОВА ОН НАПРАЈИЛ — неч му је лџко, живога чу га одерем. МСв.
- АКО КАЖЕМ ТАТИ — нема си жив дома отџдеш (Гос); че видиш (Чин).
- Ако кажеш само једну реч, че си идеш дома без бременџи. Км.
- Ако, малко су те бџли. Ја че те још бџјем, и че престанеш да ровџш. Сук.
- АКО МЕ — и са не послушаш, че узџмам колџцат. Пок.
— излџжеш, у-очи че те заплџјем. Јал.
- АКО МЛОГО ЗНАЈЕШ — зачас че ти сџџпим нџвјат кожџв (Пет); има те пџпнем од- земи док трџпнеш (Брц); млого че се кајеш (Цр).
- АКО МЛОГО ЗНАЈЕШ, ЧЕ — врџкаш ко јаре, и че ме моџиш да те пџштим. Пк.
— ти избџјем нџкалицете. Изв/Бс.
- АКО МЛОГО ЗНАЈЕШ, ЧЕ ТИ РАЗБџЈЕМ — дулицуту; нџсат; нџкалицете. Вој.
- АКО — млого знајеш, че ти стрџшим нџсат, па пџсле че знајеш пџмалко, и че знајеш куде је мџсто на женџ а куде на мџжа. Чин.
— не слџшаш, че узнем једну дренџвину, (па ка те запџцам). Вој.
— нема лџб, че утџпам нџкога. ДЦ.

- АКО НЕЧЕШ — да ми помогнеш, че ти пребијем рућете. Сре.
— руће че ти строшим. Пок.
- АКО, ОНО ЧЕ ТЕ НЕКОЈ — изгрбави по градинете, има на ерб да идеш.
Јал.
— изгрби по чуждете морузе. ВЈ.
- АКО ОЧЕШ ДА — си здрава, боље ти је да се уринеш да те не гледам. Држ.
— те запалим, мој ми и това зло направљаш. Држ.
- АКО ПУШТИМ — кучето, брже че си дом најдеш (Вој); Мурцу, нема да знају твојете краве куде че се сьпру (Сук); Шарка, нема да знајеш куде че бегаш (Вој).
- АКО СЕ — ја умешам, нема ви остане ни парам парче, све че ви потрошим, да ви врнем зло за зло. При.
— пак трљаш од мене, за гушу че те ваћам. Држ.
— ти пражш да знајеш, че презнајеш ако те уватим. Км.
- Ако си лош, че буде бијење; ако си добар — че даваш пијење. Рс. (Шала у облику претње).
- АКО СИ ТОВА НЕ ИЗЕДЕШ, ЧЕ ТИ ГА СИПЕМ У — капу; шију; шамију. Вој. (Детету, које слабо једе).
- АКО ТЕ БИЈЕМ ЧЕ ТИ ИСПРАЈИМ — грбешњакат (Гра); грбинуту (Вој); грбицу (Вој/Сук).
- АКО ТЕ — бијемо, че те увивају после у овче коже. Гра.
— ванем, твоје чудо нема нигде да га има. Об.
- АКО ТЕ ВАЊЕМ, ЧЕ ТЕ — направим на брашно (Дој); рашчепим (Држ).
- АКО ТЕ — ваћам у-руће, нема да ти буде лбо. Вој.
— вузнем, че се обрчаш ко воденично колб. Соп.
- АКО ТЕ ДУЊЕМ, ЧЕ ОДЛЕТИШ — е там; чбк там. Вој.
- АКО ТЕ ДУЊЕМ, ЧЕ — паднеш (Рос); ти одлети капата (Кр).
- Ако те сунем, че те прегрбим. Соп.
- АКО ТЕ СУЊЕМ, ЧЕ ТИ — излезну влашчичити (Пк); излету сркалата (При).
- АКО ТЕ — сьснем, има да си сьснут. Дој.
— затечемо (још једампут) тува, нема жив да искочиш. ВРж.
- АКО ТЕ ИЗДЕБЕЛОГРЧИМ — зачас че се оћутиш (Вој); ти че видиш (Сук).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ — живот че ти загорчи (Рос); жмукно, че прогледаш (Гра).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ИМА ДА — си бијен (ВСв); ужљтиш гачете (Вој).
- Ако те ја бијем, има те увивају у овче коже. Рас.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, КРВ ЧЕ — промбчаш; просереш. Вој.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ВИШЕ ДА — милујеш убавуту женицу, негб че љу друђи милују (Рс); се пењавиш на мецуту (Вој).

- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕШ — како че капијуту трéвиш у двóр да си побéгнеш; на којá врата че (да) излéзнеш. Брл.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА — мóж нíкој да те одвáрди. Сук.
— најдеш вратáта да побéгнеш. При.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА СЕ — више сéтиш текá да рабóтиш (Вој); дóма мáјни врнеш (Км); сéтиш да ми напúштат ливáдуту (Сук); скóро дигнеш (Држ).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ТЕ — збéру ни пцетáта. Кр.
— одвáрди ни Светí Пётар (Брл); побéре цел Пíрот (Пир).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ДА ТИ — помóгне ни Трívул Крóћин из Јáлботину сас бáјане. Вој.
— се скóро мáјна зарадује. ЦД.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА — те ни мáјна препознаје, а кáмо ли женá. Рс.
— ти ни бóг помóгне. Тм.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, НЕМА ТИ СЕ — најде ни стрв ни пометáр. Држ.
— скóро зарадује убавата женíца. Рс.
- Ако те јá бијем, óдма че те вóзе на грóбишта. Кр.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ПОСЛЕ — нéма да мóж на дýпе да си сéднеш. Вој.
— ти не мóж помóгну ни Јáнко, ни Стáнко. Сук.
- Ако те јá бијем, скóро че те изедý бробíнци. Соп.
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ — заборáвиш кó се óкаш. Соп.
— једéш с немíјене рýће (Км); óдиш на дрвене нóђе (Држ).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ СЕ — влáчиш ко улóгав (Вој); óдма истрéзниш (Пет).
- АКО ТЕ ЈА БИЈЕМ, ЧЕ — сéреш глéц; те увíвају у óвче кóже. Соп.
— ти óдма дóјде пáмет ý-главу. ТД.
- АКО ТЕ ЈА ВАЧАМ — нéче ти се лýко (Км); ý-руће, че рóдиш мéчку (Гра).
— че изблýјеш мáјчино млéкó што си посисáл. ВЈ.
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ, ЇМА ДА СЕ СЫПРЕШ ЧЬК — на Голéми мóс; у трнáцити у Стáро гúвно; у Црну стрáну. Вој.
- Ако те јá гóним, нéма да вíдиш ни једбн плóт преди тéбе. Држ.
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ, НЕМА ДА ЗНАЈЕШ КУДÉ ЧЕ — бéгаш (Соп); се сыпреш (Вој).
- АКО ТЕ ЈА ГÓНИМ — нéма да знајеш на кудé че бéгаш, глáву да спáсиш. Кр.
— че си глáву отћíнеш од бегáње. Трњ.
- АКО ТЕ ЈА — довáтим, нéма кóжа да мóж да те побéре. Вој.
— дрýснем, нéма да ти је лýко. Трњ.
- АКО ТЕ ЈА ЖЫЦНЕМ, ЇМА ДА — вíдиш какó се бýла чéша на Басáрчи кáмик. БЧ.
— зáјдеш (Гра); ти се испрáве крívити зýби (Пир).

- АКО ТЕ ЈА ЖЫЦНЕМ — после не́ма да сме́јеш да ка́жеш: — Овѣс! Соп.
— ти че искоко́блиш. ВСв.
- АКО ТЕ ЈА ЖЫЦНЕМ, ЧЕ — отһи́неш трóскот. ВЈ.
— ри́пнеш у́струпачһи, па у кру́шу. Зав.
- АКО ТЕ ЈА — ју́рим, не́ма да зна́јеш куде́ че се сь́преш. Вој.
— му́нем, има да изрове́ш ко гове́до. Кр.
— ола́стрим, че ви́диш бо́га, же́но. Држ. (Муж жени, да ће је истерати).
— оно́дем, не́ма да мо́ж бо́га да заду́ваш, има да оды́шињаш на мло́го ме́ста. Грш.
— пла́шим, све́ има да се умóчујеш на спа́ње. ДД.
— пропу́штим крз ру́ће, има се се́тиш квó је ла́ни билó, а ка́мо ли јуче́ра. Кр.
— сьсу́чем, не́ма да зна́јеш оде́ка си. Сук.
— трéснем, не́чеш ма́јһи да пропо́јеш. Држ.
— ува́тим, не́ма да зна́јем ко́лко че те би́јем. Вој.
- АКО ТЕ ЈА УВА́ТИМ, ЧЕ — зб́ркаш конци́ти (Вој); се окóзиш (Рс).
- АКО ТЕ ЈА УДА́РИМ — не́ма те свр́ну с котéл вóду (Ста); че заштурéјеш.
(Чин).
- АКО ТЕ ЈА УДА́РИМ, ЧЕ СЕ — умóчаш; усéреш; усмра́диш. При.
- АКО ТЕ ЈУ́РНЕМ — не́ма да зна́јеш куде́ че се сь́преш. МЈ.
— че насметéш, дупе де́тињо. Сук.
- АКО ТЕ́ — ко́рнем сас ви́ларат, че ти се истресу́ цревáта зачáс. Јал.
— лъуснем, има да ти се сви сме́ју. Чин.
- АКО ТЕ МА́РНЕМ, СВЫ́Т҃҃Е ЧЕ ТИ — излету́ (Сук); искóче (Пир).
- Ако те му́нем, че ти излэ́зне на́-нос све то́ва што си ла́ни јéл. МСв.
- АКО ТЕ МУ́НЕМ, ЧЕ ТИ ИЗЛÉЗНУ — свы́т҃҃е (Тм); цревáта зачáс (Кр).
- АКО ТЕ — насви́јем, све че ми ка́жеш, са́мо ти се јо́ш чи́ни за лъ́жу. Сук.
— на́шта кучи́шта дрса́ју, има да оста́ну са́мо дронци́ти од те́бе. Држ.
— онй ува́ну и би́ју, не́ма да се (ви́ше) се́тиш да лъ́жеш и кра́днеш.
Сре.
— опáшем једампут с ремикáт, óдма че се оһу́тиш. ВЈ.
— пёрнем, (зачáс че се оһу́тиш). Вој.
— плéснем, има да за́јдеш (При); плу́нем, че зарца́вэјеш (БЧ).
— по́чнем уда́рам по грби́нуту, че-ти́ излетí и то́ва што-си́ јуче́ра јéл.
Пк.
- АКО ТЕ РГНЕМ С ВИ́ЛУТУ, ЧЕ — ровнеш (ДД); те избу́шим (Кр).
- Ако те ргнем с ви́луту, ти че ви́диш. ВЈк.
- АКО ТЕ СПР́ЧИМ — не́ма да зна́јеш куде́ че се сь́преш. ДД.
— ти че ви́диш. Гра.
- АКО ТЕ СТИ́ГНЕМ, ЧЕ ТЕ — зга́зим (МЈ); напра́вим на лепи́њу (Пок);
поту́рчим (Соп/ВЈк).

- АКО ТЕ СТИГНЕМ, ЧЕ ТИ — изврнем кóжуту наòпако. Пок.
 — (по)кажем куде се кóњ врзýје. Вој.
 — пребијем рућете да га више не мóж удáраш. Држ.
- АКО ТЕ СТИСАМ — ти че видиш (Рос); че заборáвиш какó ти је име (ВРж).
- АКО ТЕ ТРЭСНЕМ ПО ДЛЋИТИ НОС, ЧЕ ТИ — излету цívнeте. Вој.
 — свítнe искóче. Кр.
- Ако ти һиднем, че те омáам. Кр/Сук.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТЕ — скóпим; штрóјим. Пок.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТИ — отпéрем жа́пкуту (Пет); отушим, детéнце (Вој).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЀМА ТИ ОТЋИ́НЕМ — ја́цáта; пáткуту. Пир.
- Ако те ува́нем, мéсо че сечéм од тéбе. Сук.
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ТИ́ ЧЕ — бачýјеш (Вој); бачýјеш, детéнце, па се нéма више сéтиш да тра́жиш ја́болһе ка ти се приједý (Јал).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ — бачýјеш (Сук); óкаш дедý ти Сто́јана, из грóбиштата да се дигне, да те брáни (Држ).
 — се распрштíш; сéреш глéц (Сук).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТЕ ЖИ́ВОГА — дéрем (Тм); одéрем (При).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТЕ — изђéбрам (Пок); искрш́начим/испрш́начим (Вој); наби́јем у днó у-земи (ВЛк); прекрш́начим (При).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, ЧЕ ТЕ СЕЧéМ — на парчетíја (Пир); парчé по парчé (Км).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, ЧЕ ТЕ — смáчкам (ВРж); улóжим (Вој); умр́твим (Пет).
- АКО ТЕ УВА́НЕМ, ЧЕ ТИ — кáжем куде се телé врзýје. Трњ.
 — отпéрем кóжуту (Грш); се отéпам до блáго (Вој).
- АКО ТЕ УВА́ТИМ, УБАВО ЀМА ТЕ ИЗБУ́ВАМ, ДА СЕ НЕ СÉТИШ ВÍШЕ —
 — да ме подíраш; текá да ора́тиш и текá да рабóтиш. Сук.
- Ако те ува́тим, че сéреш чич́к. ПРж.
- Ако те удáрим, áло зажмáла, óдма че проглéдаш. МЈ.
- АКО ТЕ УДА́РИМ, ЀМА ДА — изсьв́ни кóмбалицата. Зав.
 — се насмејеш ко липцáло кúче у јéндек. Ста.
- АКО ТЕ УДА́РИМ — нéма да мрднеш. Об.
 — сас чомýгуту, пóголема чомýга че ти порастé на челó. При.
 — свé че ти се тóва распрштí. Вој.
 — цívнe че ти нá-нос излéзну. Брц.
- АКО ТЕ УДА́РИМ, ЧЕ — видиш на бьлý óчи. Соп.
 — изсьв́ниш ко буре (Вој); напл́ниш бревенéцити (МЈ).
 — отђ́инеш трóскот (Грш); пр́снеш ко т́ква (Гњ); речéш коврждáњ (Рс).
- АКО ТЕ УДА́РИМ ЧЕ СЕ — прóстреш колкó-си д́г. Км.
 — распрштíш (Вој); распúчиш (При); умурдáриш (БЧ).

АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ СЕ СЕТИШ — ка те пита́м (МЈ); каквó трéбе (Сук).

Ако те уда́рим, че те зашаша́вим. Кп.

АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ — запоју́ уши (Чин); излэ́ну цив́хете (Сук).

АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ ИЗЛЕТУ́ — цив́хете (Пир); цив́хете на́-нос (Сре/Пет).

АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ ТИ — мо́чка утэ́кне. Соп.

— на но́с излэ́не црвена́ сви́ла. Вој.

АКО ТЕ УДАРИМ, ЧЕ УСЭРЕШ — кра́цѣти; но́ћете. Држ/Вој.

АКО ТЕ — чу́је му́жат, че ти ишчу́ка зуби́ти, па че се зача́с охути́ш. Вој.

— це́пнем, гла́ву че ти рашчов́кам. Држ.

Ако ти бо́г-даде́ бо́лес, не́ма да ти улэ́зем па та́мѣн да цр́цаш. Пир.

АКО ТИ ДАДЕ́М ЛАГѢМ, (ТІ) ЧЕ — ви́диш (Сук); на́пи́паш Го́леми мо́с (Вој).

АКО ТИ ДАДЕ́М ЛАГѢМ, ЧЕ СЕ СЪПРЕШ ЧѢК — на Го́леми мо́с; у Цр́ну стра́ну. Вој.

АКО ТИ — дова́тим ту́ја ка́пу ша́рену, че љу на́прајим на жво́њк. Јал/Вој.

— до́јдем! Вој. (Упозорење).

— до́јдем, има́ свé да ти се распрш́ти. Вој.

АКО ТИ ДОЈДЕМ, ЧЕ — ви́диш од коју́ се стра́ну свѣ́иња. Кр.

— ти пока́жем од које́ се др́во ложи́це пра́је. Прж.

АКО ТИ ДООДИМ, НЕ́МА ДА ТИ — бу́де лѣ́ко; је лѣ́ко. Вој.

АКО ТИ ДУ́НЕМ ЈЕДНУ́, ЧЕ — се обр́чаш ко вр́ндало на ле́д (При); те у́спим (Рс).

АКО ТИ СВІ́ЗНЕМ ЈЕДѢН, ЧЕ ТИ — запоју́ уши (Сук); раска́рам дре́мку (Брл).

Ако ти заврато́шем једну́, че ти запоју́ уши. Вој.

АКО ТИ ЈА — до́јдем, че насметѣ́ш. ДД.

— једну́шка сү́дим, до́ста че ти је. Пир.

АКО ТИ ЈА СУ́ДИМ — не́че да зна́јеш ко че ти пресү́дим (Рс); че ви́диш (Изв).

АКО ТИ НЕ — намо́дрим дупе́то, го́вна да изе́дем. Јал. (Претња-заклетва).
— уда́рим једну́ песни́цу у челó, да не бу́дем чо́век. Км.

АКО ТИ ОТСУ́ЧЕМ — има́ да се чу́диш оде́ка си (Чин); че се учу́диш (Км).

Ако ти се вр́чам, ти че ви́диш да ли је бѣ́ш тека́ или нејé бѣ́ш тека́. Сре.

АКО У́ЗНЕМ ЈЕДНУ́ — габрóвину, ти че ви́диш. ЦД.

— гра́нђу, све че љу стрóшним оди те́бе. (гра́нку/гра́нђу). Вој.

АКО У́ЗНЕМ ЈЕДѢН — ома́шља́к, че једéш стојéчѣи; у́мит, ти че ви́диш. Вој.

АКО У́ЗНЕМ ОМА́ШКУТУ — ем че ви́диш, ем че ми се мо́лиш. Соп.

— че ти на́правим прү́чѣ на дү́пе. Соп.

АКО УЗНЕМ — кáмик, че ти се распрштí мбзакат ко гнилá крúша. ДД.

— сећíруту, главу че ти расцéпим. При.

— цеплéнкуту, че ти прсне главáта ко лубенчé. Сук.

Ако улéзнем с говњáйву мóтку, че се разлетíте свитí. Држ.

АЛА, — ако ти удáрим једну гáбрóвину?! Вој.

— немóј ти отсу́чем, па че се учúдиш одéка си. Држ/Вој.

Алáлем, без зúби че једéш, и на úста рúку че тúраш ка врéвиш. Соп.

Алáлема, че си отíдеш недозрél. Гњ.

АЛО! — Кáрај-вáрај, кáрај-вáрај, па ми дојдé на прímку. Вој.

— ти усмрдéла, че си га нáјдеш. Пир. (Претња-клетва).

Ама, вíдим ја, трáжиш си ђáвола. Јал/Вој. (Претња-савет).

АМА, ЈА ВÍДИМ, ПРИСРБÉЛА ТЕ — грбíната; кóжата. Вој.

АМА — каквá тétка! Мáни се! Ако те óкнем: — Чíчо! че ти се сви смеју,
па че се чúдиш одéка си. Пир.

— сáмо да ми је да га вáнем, íма дóбро да га истéскам. Вој.

АМА, СРБÍ ГА — дупéто; кóжата. Вој.

Ама, тóва че му излéзне на нóс. Рас.

АМА, ЧЕ ТЕ ПРО́СТРЕМ ЈЕДНУ́ШКА, ДА СЕ — испру́жиш; прúжиш кóлко
си дlг. Чин.

БÉГЕ — да те не закóљем; док си чíтав. (Бéгај). Пок.

— отува, да те не млáтнем сас кáмик, па да ти óчи искóче. Пок.

— отука, да ти не наплíним шíјуту с кáмење. Држ.

— че одврндíш одозгóре. Вој. (Упозорење детету).

Бí те, бí, úбаво те натепá. Ама јóш че те бíјем, áко вíкаш. Вој.

Бíјем ли те, нéма да си доћíнеш опáнцити. Кр.

БÍЈЕМ ЛИ ТЕ, НÉМА ДА ТИ ЈЕ — згóдно (Вој); лéко (Сук).

Бíл, не бíл, нéчу те вишé трпíм. Сá че ја пóчнем мýжје да трáжим.

Дбсади ми твојé сñитáње. Пир. (нéчу ТИ вíше. Вој). (Жена мужу).

БОЉЕ — му однéси дрéјете у рéку, па узни буáљћу, па удáрај и дúмај:

— Товá ти је за тóва! Товá ти је за тóва! Товá ти је за тóва! Текá три
пути да пребáјеш. Сук. (Шáлив савет жени коју муж стално туче).

— че ти је да слóжиш уши и да си ћутíш. Какíв је, текíв је, сáма си
гá бирáла. Вој. (Савет жени коју муж стално туче).

Бúди дóбар, да не бúдеш мóдар. Пир. (Претња, упозорење, пословица).

ВÁНЕМ ЛИ ТЕ, ТÍ ЧЕ СЕ — окóзиш; опрáсиш; отéлиш. Јал.

Вáтим ли те, че мрéш без врéме. Бе.

ВÁЧАМ ЛИ ТÉ, НÉЧ — да пíснеш. Пок.

— жíв да остáнеш (Дој); жíво мáјћи да се врнеш (Брц).

ВÁЧАМ ЛИ ТЕ У-РУЋЕ, НÉМА — да пíснеш (Рос); чíтав на мáјћу да
бúдеш. Грш.

Викаш, дете, викаш! И цабе викаш! Ама, ако почнем да те бијем, че престанеш. ВЈ.

Врче се, да ти не добдим! Вој. (Детету, које бежи).

Гаџам ли те ја, нема те омашим. Гра.

ГЛАВУ ЧЕ ТИ ПРОВРТИМ, ДОК МИ ГА НЕ — врнеш (Сук); купиш (При).

Главу че ти провртим док ми не учиниш. Ја нема од кога другога да се надам, и кога другога да молим. Вој. (Молба у облику претње).

Главуту че ти из рамена искубем. Бла.

Гледаш да ти се міне по кожу, ама нече. Чин.

Гризé сас зуби камто њу, прети вој да љу бије. Вој.

Грклан че ти извадим. Рос.

ГУКНИ НЕШТО — ако смејеш. Пир.

— са глас да ти чујем, са ка си ми у-руће. Кр.

ДА ГА — дочека човек сас говнаиву мотку, па да га премлати. Сук.

— ја згазим, да му станем на шију, он че легне, нема више да мрдне.

ПРЖ.

Да је имало, да узне човек ђондёр, да га пребіје. Изв.

ДА СЕ ПРЕКЛОНИШ, НЕМА — више у кућу да те пуштам. Сук.

— да те погледам. Вој.

ДА МИ СЕ ПРЕКЛОНИШ, НЕМА ТИ (ВИШЕ) — дадем; дадем (ни) коричку леб. Вој.

— леб дадем (Вој); помогнем (Чин).

Да му припретим, да га заплашим. Сук.

Да не даде бог да те ја слуша́м, а да си ти болан. Пир. Теска је болна моја баба-Тала клела мојега деду, што нече ништа да љу послуша.

ДА САМ ТЕ ЈА ЗАТЕКАЛ — кожуту би ти набапако изврну́л. Јал.

— усрал би крац́ити. Сук.

Да ти је кожа јака. ВС.

Да узне човек дрво, па да те утепа. Рс.

ДАВАЈ ДА ПИЈЕМО — да ти не запалимо сламуту. Држ. (Шалива претња).

— док ти сламуту не запалимо. Кр. (Шалива претња домаћину).

ДЕ — кажи који је, па да му ја пресудим бдма. Црн.

— прво закопај тија што си ђи потепал до са, па после че и мене. Пет. (Шалив одговор на претњу).

— си ти, дете, боље седи на дупе. Вој.

ДЕ, СЛОЖИ МАЛКО ГЛАС, АКО ОЧЕШ ДА — будеш читав; останеш читав. Гра.

Дете, ако ти дојдем! Вој. (Упозорење).

ДЕТЕ, НЕМОЈ — да те срби́ дупе! Вој. (Упозорење).

— надворка да спиш; начьска с прашчината да спиш. Вој.

- Дéте, ти си ми на омáшку. Ако те орéпчим, че вíдиш. Пир.
- ДÉТЕ, ЧЕ — спíш надвóрка (Рос); ти рашчéним гркљáнат с два прста (Соп).
- ДЕТÉНЦЕ, АКО ТЕ ВÁНЕМ, ЫМА ТИ ОТЃИ́НЕМ — пáткуту; ушíти. Вој.
- ДЕТÉНЦЕ, АКО ТЕ ЈÁ — гáцам, нéчеш глáву да изнесéш отúка. Сук.
— соплíтам, ти че си соплéтено. Вој.
- Детéнце, ако ти дóјдем нéч мáјњи вéсело да се дóма врнеш. Вој.
- ДЕТÉНЦЕ, ТÉБЕ СРБÍ — дúпе, изглéда ми. Пир.
— кóжа, ама нéма скóро да те присрбí. Држ.
- Дéца, нéма да блáжите, пóпат че ви одрéже ушíти. Дој/Вој.
- Дéч! (=куда ћеш!). Вој. (Најчешће стоци).
- Дíже столíцуту да ћу утéпа на мр́тво мéсто. Вој.
- Дíрнеш ли ме пá(к) водúту, разврнеш ли ми ћу, глáву че ти с матíку стрóшим. Вој.
- Дóјди овáм, да ти се не врчам! Вој. (Мајка детету, које бежи од ње из страха од батина, и сл.).
- ДОК — не стрóшим једнó др́во од тéбе, нéма да ти пáмет дóјде. Сук.
— ти не затíснем úста, нéма се оћу́тиш. ВЈ.
- Доóди овáм, немóј ја да ти доóдим. Гра. (Мајка детету).
- ДОСТА — вíше с тóва! Ос. (Претња, али и наредба).
— ми се уплитá у оратú, детéнце, немóј те извúзгам. Чин.
- Дочúју ли онí да си њим га ти укрáл, нéма вíше да пројдеш на њíну пóрту, негó че идеш óколо. Сук.
- ДРЖ СЕ ПОСКРА́ЈА ОД МÉНЕ — бóље че ти је. При.
— немóј да ме кáраш да те одробúјем. ЦД.
- Држ се скрáја од мéне. С тéб че мóгу да се бíјем и ка чúјеш да су ми оставíли четíресе. Кр.
- ДУ́ПЕ — да те не л́же! (=не надај се да ћеш проћи без казне). Вој. (Детету).
— детíњо, де да вíдимо сá (кво че бóде). Вој.
- ДУ́ПЕ ДЕТÍЊО, ДЕ СÁ ДА ВÍДИМО — когá че подíраш (ВЈ); кудé че бéгаш (Км).
- ДУ́ШУ ЧЕ ТИ — вáдим (Пок); извáдим (Бе).
— извáдим, сáмо ако ми пáднеш на мáшку. При.
- Дьн́с зúб, јúтре зúб, и ако се не оћу́тиш за трíјесе и два д́на свíти зúби че си гíтнеш. Кр.
- Е, да ми нéје ср́це бóлно, тí би вíдél. Дој.
- Е-е! Е-е! Е-е! Вој. (Упозорење детету).
- Е, неч текá, черкáно! Че те кли́цнем да рíпнеш. Држ. (Оштра претња жени).
- Е, нéчеш, сíне мáјчин! Об. (Оштра претња мушкарцу).

- ЕЈ, ДЕТЕ, НЕЧ ТИ С ТУЈА ПАМЕТ — далéко (Вој); лéко (Трњ).
- Епа! Са че лéгнем тува да ме бíјеш! Км. (Омаловажавање претње).
- Женáта че те посећíрчи. ВЈ.
- За тебе íма снéг да је црн ка ти ја кáжем, или црно че ти се пíше. Пир.
(Претња, уз притисак).
- За теквó: пиштóль, па ў-чéло! Рос.
- ЗА ТОВА НЕМА — да прóјдеш без нíшта (Сук); јáлов да мíнеш (ВРж).
— лéко да прóјдеш (ВЈк); текá да прóјдеш (Гра).
- ЗА ТОВА ЧЕ — се кáјеш јед́н дéн (Вој); те вáчам за гýшу (Пк/Рс).
- ЗАКАЧИШ ЛИ МЕ ТЕКА́ ЈОШ ЈЕДНУ́Ш — жáр че ти ў-очи вр́љам. Јал.
— пéпел че ти насóлним ў-очи (Изв); прашíште че ти вр́љим ў-очи (Држ); с пипéр че те о́орáвим (Бла).
— сас сóду че те о́орáвим, па слéп по свéт че óдиш. Пир.
- Затвóри та́ја уста смрдљíва, док ти несéм глáву стрóшила. Јал.
- Затечéм ли те још једну́шка тука, нéма да те íма. Изв.
- ЗАШТО́ ДА МЕ ЦА́РА, ПА ДА САМ МОДРА́ — óчи че му искóпам. Пир.
— (у) ўста че му се намурдáрим. Дој.
- ЗÍНЕШ ЛИ, САС — песнíцуту óдма че ти затвóрим ўста. Пк.
— тилењето че те у челó удáрим. Кр.
- Зна́јеш ли, да ако те увáтим íма да ти га нагњетéм у грцмáнат. Вој.
(Оном ко краде или кришом узима, воће, храну и сл.).
- Зуб по зуб че ти вáдим, нéма ти трéбе дóктур за зýби. Кр.
- И у мéне крв һипí какó и у тебе. Сас нóж че те убодéм ако ме па бíјеш.
Бер.
- ИЗ — мóзак че те извáдим. Јал.
— моју́ рýку ви́ше нéма лéб да ўзнеш, па там́н да глéдам какó уми́раш óд-глади. ТД.
- ИЗГЛÉДА МИ, ДА ЧЕ — ми умурдáриш ру́ћете. Вој.
— мóра да ти нíцају нóви зýби. Кр.
— спíш на мéку мешíну (Вој); те дру́жи закýсују (Кр).
- ИЗГЛÉДА МИ — сас омáшкуту че ти испрáвим грбíнуту. Ор.
— скóро че пробíш на четрí нóђе (Кр); србí те кóжа (Сук).
— че извлечéш мачкáтога. Сук. (Вулгарна двосмислица).
- ÍМА ВИ — избíјемо ко пíлишта. ВЈ.
— све разнéсемо, нéма перцé једнó да остáне од вáс. Прж.
- Íма да га сцéпим, ама нéчу (да) му га дáдем. Пн.
- ÍМА ДА ÍГРАШ НА — лéвото (Зав); тáнац (Вој).
- Íма да курјáчи. Вој.
- ÍМА ДА ЛЕТÍ — копрáљата (ВЈ); остýнат (При).

- Њма да овѣва топракат. Пок.
- ЊМА ДА СЕ — искара све на видело, па се после дрште, кожа да ви је јака. Соп.
— после чѣшаш, ама ти нема помогне. Пок.
- ЊМА ДА СЕ ЧѢШАШ, АМА ЧЕ БУДЕ — доцкан; доцкан; залуду. Вој.
— нема ти ништа помогне. Гос.
- ЊМА ДА ТЕ БИЈЕМ — док се не уцвркаш. ВЈ.
— па нема око да ми трѣпне. Рас.
— све да се уцвркаш. Сук.
- ЊМА ДА ТЕ — изгрбаве, че те утѣпају там. Соп.
— набрукам ко петла у расад (Пир); потурчим (Вој).
— смѣстим (ЦД/Вој); уванем, па све че ти намодрим дупѣто (Вој).
- ЊМА ДА УЗНЕМ НЕКОЈ ОМАШЉАК, ПА — ѡма те овртам, ѡма те овртам,
ѡма те овртам, док ми не остане од њѣга парче у-руће. При.
— че ти одѣнем. Вој.
- ЊМА ДА УПЛЕТЕМО КОНЦИТИ — и смѣшамо капете, па се нема никад
расплетемо (ВЈк); па нема да мѡж да ни расплѣту. Кп.
- ЊМА ДА — штукнем, па че вѣкате за мене. Пир.
— штукнеш, па ти нема најду ни стѣв ни пометар. Бс.
- ЊМА — ѣу направим на шибу и коприву ка дојде. Гра.
— некоме да изрска грбѣна. Сре.
- Њма те бесим за јајцата. Да те не обѣсим, а да те мѡго боли. Рос.
- ЊМА ТЕ БИЈЕМ — бијем, бијем, па ка те пуштим ѡма да бѣгаш како кљусѣ
ка ускубѣ кољѣц. МЈ.
— док ми руће не отѣкну (Соп); по грбѣну, а вода че ти на-очи излази
(Кр); све док се не умѡчаш (Грш).
- ЊМА ТЕ, БРЕ — ударѣм у тѣл сас тѣлењето, да зајдеш. Сук. (тѣлењети.
ЦД).
— утѣпам сас тѣлењето у челѡ, ко говѣдо. Држ.
- ЊМА ТЕ — исечѣм све на парчетѣја, па парче по парче (че) да врѣам на
кучѣштата да те пак збирају у куп. Држ.
— лупѣм до „трѣтѣ“ (Об); савѣјем ко заклано јаре у плѣк (Кр).
— увѣтим, па че те бијем док не речѣш: — Нѣчу више! Вој.
- ЊМА ТИ — забѣву шѣлци (Зав); забѣвају шѣлци да не мѡж да си на-мира
(Вој).
— се свѣти збѣremo, па ѡма ти-сѣ убаво отѣпамо. Бер.
— турим главѣту при дупѣто, па че манѣш текѡ да се смејѣш. Црн.
- Њма тува да липчеш текѡ, болна и сама, (а јѡ) нема (да) те ни поглѣдам.
Сук.
- Њмѡл би да усѣре краѣи, вѣтим ли га. Држ.
- ЈА АКО — почнем да те бијем, нема после да ти је севтѣ. Кр.
— се умѣшам, тува че се истрѣсѣ нешто. ПРж.

ЈА АКО ТЕ БИЈЕМ — више се нема сѣтиш да пушташ овцѣте у чужду ливаду.

Кп.

— има селó да размириш од ровáње. При.

— нече да има кво (оди тебе) да однесу у гробиштата. Кр.

— по свѣт нема читава да бдиш. Тм.

ЈА АКО ТЕ — вачам у-руће, ти има да будеш вачан. Км.

— згоглазим, ти че видиш. Вој.

ЈА АКО ТЕ ПЛАШИМ, ИМА ДА СЕ — умочаш од стра (СГл); усѣреш од стра (НМл).

ЈА АКО ТЕ — стискам, крв че пропљујеш. Држ.

— удáрам, има да се обрчаш како врндало на лéd. Кр.

ЈА АКО ТЕ ЧЕШАМ — после нема кожа никад да те засрби. Кр.

— ти че си чешан. Вој.

ЈА АКО ТИ — дадем жéгу, ти че видиш. ВЈ.

— дојдем, ти че видиш. Вој. (Најчешће детету).

Ја би ти ишчукáл бујете, само ми нејé мéсто. ЦД. (Туђој, млађој жени, која га куне или вређа. Двосмислица).

Ја да знам који је, ја би му очи ископáла. Јал.

Ја зуби с песницу вáдим, па нејé лóше на време да ти кáжем, да си знајеш. Кр.

Ја има да ти испрáвим кривити зуби, па има да ти буду убави ко на бабý Сэву. Вој.

Ја искáре крáвете, немóј ти добдим тáмо. Вој. (Оном, ко са стоком прави штету).

Ја мислим да че ти дојде до-главу, и да се неч забáви. Ама ме јóш неси убаво разбрáл. ПРж. (Претња у стилу клетве).

Ја помрдну с главу, припретí му. МЈ.

ЈА САМ — божљив, ја се уплаши! Че ме пак óкну да ми се отéпу. Чин.

— полуд оди тебе. Ја ако те бијем, бѣма попá че óкају, нема те уви́вају у бвче кóже да те лéче. Об.

— те исрáл, ја че те тéпам. Држ. (Сину).

Ја си íмам мојé, ти си íмаш твојé. Сѣди си нá-страну, и немóј се закáчаш с мéне, да те кóжа (пóсле) не срби. НМл.

Ја ти се нема млóго срáмујем. Има те иши́бам, па че видиш. СГл.

ЈА ЧЕ ВИ — бијем свé од рéд. (бд-ред/одрéд). ВЈ.

— децá, свáта побéсим у вёр на црешњу́ту, ако ви само јóш једну́ш увáтим. Вој.

— одéрем (Рос); покáжем (Пир).

— раздвóјим, ви се нема сhíнете с мужатóга. Јал.

ЈА ЧЕ — ву крним нóсат. ВЛк.

— га колéцујем, само чéке да ми пáдне на мáшку. Сук.

— дојдем, па да га у цедíло изнесéм ако се млóго убаксу́зи. Држ.

- ђу направим од говно подоле. Јал.
 — кажем! Вој. (Дете детету, али и одраслом: Открићу тајну да си нешто разбио, украо, и сл.).
- ЈА ЧЕ КАЖЕМ НА ВАШТИ, ПА ЧЕ СЕ УБАВО СПРОВЕДЕТЕ, ПА ЧЕ ВИДИТЕ МОЖ ЛИ У ЧУЖДО ЛОЗЈЕ ДА СЕ БЕРЕ ГРЉЗЈЕ. Кр.
- ЈА ЧЕ МУ ДАВАМ ЦУАП. Вој.
- ЈА ЧЕ МУ — ДАДЕМ ЦУАП (Гра); НАПРАЈМ СОПЛИТКУ (Км).
- ЈА ЧЕ СИ СМРТ СТВАРАМ ОДИ ТЕБЕ, ПА ПОСЛЕ ЧЕ ВИКАШ ЗА МЕН, АМА МЕ НЕМА НАЈДЕШ. Пир.
- ЈА ЧЕ ТЕ — БИЈЕМ, БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ НАКРАЈ ПИТАМ КАКО ТИ ЈЕ, И КАКО ТИ ЈЕ ИМЕ. Трњ.
 — ванем једн дѣн, па че те убаво истѣскам. Вој.
 — дарујем (ка се не надаш). Вој.
- ЈА ЧЕ ТЕ ЖИВОГА — ДЕРЕМ; ПЕЧЕМ. НМл. (Блага клетва детету, када нехотице направи велику штету).
- ЈА ЧЕ ТЕ ЗАБЕЛЕЖИМ, ПА ЧЕ — ВИДИШ (Пет); НОСИШ БЕЛЕГУ ОД МЕН, И ЧЕ ПАМТИШ КАКВО СИ МИ ЗЛО УЧИНИЛ ДОДЕК СИ ЖИВ (Држ).
- ЈА ЧЕ ТЕ — ЗАКОПАМ. ДД.
 — залисим; залисим, да те мож народ познава. Вој.
 — заћитим (Грш); исабим (Пок).
- ЈА ЧЕ ТЕ ЈЕДНУШ(КА) УВАТИМ, ПА — НЕКА ТИ ЈЕ ПОСЛЕ ДУПЕ ЈАКО. Сук.
 — нема да ти је лѣко. Пет.
 — че се после молиш бѣгу да те прибѣре, да се не влачиш по путиштата улѣгав. Вој.
- ЈА ЧЕ ТЕ — КОЛЕЦУЈЕМ (Вој); НАКАРАМ ДА СЕРЕШ У ГРНЕ (Бла).
 — опрѣлим, па има да ти се цѣло сѣло смејѣ. Сук.
 — осакатим једн дѣн, да имаш љпомену од мене. Кр.
 — осамим (Вој); потурчим (Пир); пребѣјем (Пир); прејѣбем (ВЈ).
 — прекѣцам/претѣцам (Вој); претѣпам; пречѣстим (Сук).
 — скѣпим (Гњ); сѣкам сас нашо кѣче ка минеш пред нашту пѣрту. Вој.
 — убѣјем на мѣрто (мѣсто) (ДД); умѣрим на спањѣ (Раг); утѣпам (Вој).
- ЈА ЧЕ ТЕ УТЕПАМ — КО Кѣче (Пк); сас кољѣц на спањѣ (Држ); штрѣјим (Рс).
- ЈА ЧЕ ТИ, БРЕ, ГРКЉАН ОТСЕЧЕМ. Бла.
- ЈА ЧЕ ТИ ВАДИМ — ДУШУ; МАСЛО. Км.
- ЈА ЧЕ ТИ — ГЛАВУТУ СТѣЦАМ КО НА ЗМИЧѣ. Вој.
 — дадем једну габрѣвину (по грѣину), па нема више да ме тражиш. Пет.
 — дѣлим воду за качемак (Грш); дѣрем кѣжуту, че видиш (Брл).
 — испрајим крѣвуту шију (Јал); крѣв испијѣм (Бла); крѣјим ђулавку (Вој); мѣтам црѣвата (МЈ); најдем мѣкото (Вој).

- напрајим пакос, када се не надаш и куде се не надаш, и нема да мож да ме уватиш. Пок.
- одњем детенце! Вој. (Детету које прави штету, или изазива, и сл.).
- потковем опџници (Чин); поткопам брегат (Кр); режем шију (Чин).

ЈА ЧЕ ТИ СЕ — освétим (ВЛк); убаво отéпам, детéнце (Вој).

ЈА ЧЕ ТИ — скрóжим ђула́вку (Чин); т́ним ко́жуту (Сре).

- убаво прочьткам уш́ити, па че ме после чу́јеш, и че се сéтиш квó-сам ти рекла́. Вој. (Детету).

Ја че ти изљко удáрим једну тоја́гу, ама че ти б́уде дóста за цéл вéк. Сук.

ЈА ЧЕ ТИ УДА́РИМ ЈЕДНУ ПЕСН́ИЦУ, ПА ЧЕ — ма́неш да ме ц́анкаш. Сук.

- се ођути́ш. Пок.

ЈА ЧЕ УДА́РИМ НЕ́КОГА, ПА КОЃА — б́ило. И íма се б́раним сас свé што ми дóјде дó-ру́е. Нэчу ви се ви́ше дадéм да ме б́ијете. Вој. (Претња у самоодбрани).

Ја чу те пропу́дим. Сук.

ЈА ЧУ ТИ КО́ЖУТУ — одéрем (Пк); ољу́штим (Ор); отпéрем (Тм).

Ја чу ти отпéрем ко́жуту. Км.

Јези́к да сьв́иваш, ја да ти га не сьв́ивам. Држ.

ЈЕЗ́ИК ЧЕ Т́И — одр́ежем, па с пр́сти че ора́тиш (Вој); отсечéм (СГл).

Јези́кат че ти одр́ежем. Вој/Јал.

Јели́ш-вери́ш да не пра́виш, да не једéш б́ијење. Соп.

ЈО́Ш НЕС́И НАЛЕТÉЛИ НА — ме́не (Гра); ру́тав нóс (Тм).

Јо́ш че те б́ијем, па нема ми ви́ше пи́скаш у-ру́е. Кп.

Ју́рнем ли те, че насметéш, д́упе дет́ињо. Вој.

Јутре-за́јутре, ја че те ува́нем па че ти пока́жем. ТД.

КА — би те му́нула, ти би видéла! Држ.

- ми, б́ре, һипне, па ка те ва́тим за гу́шу, íма да те зада́вим. Сук.
- му дадéм су́чку! Брл.
- покáра кли́н по кли́н, че распра́јмо. Нэчу ти ви́ше попу́штам. При.
- по́чнем да те б́ијем, íма да јет́и цел Га́бар. Рос.
- про́јдеш пред на́шу по́рту гла́ву че ти рашчов́ркам, с ка́мне че-те га́цам. Вој.

КА СЕ ВР́НЕ БАШТА́ ТИ, О́Н ЧЕ — напра́ви бучуми́ш (Вој); ти пока́же (Пир).

КА СЕ ВР́НЕМ, НЕЈÉ ЛИ ГОТÓВО — дóбро се др́ж (ВЛк); дóм да ме не чéкате (Кп).

- че напра́вим лóм и грóм. ДД.

КА СЕ — ста́вимо óчи на óчи, óн че си поглéда у предња́кат. Ор.

- си засéва, ка се у́грме, ка почéше да се б́ију, чу́до да глéдаш. При. (Опис туче).

- ста́нем да те му́вам, има да истрчи́ш зача́с. Пок. (Овци).
- те, бре, ува́тим, па ка те запу́цам, ти че ви́диш. Пок.

КА ТЕ БЛІСНЕМ, ЧЕ ТИ — избі́јем срка́лата (Соп); испа́дну срка́лата (Гра).
— сві́тће излету́ (Соп); у́ши запоју́ (Ру).

КА ТЕ — завра́тошем! Зав.

- издлі́жим, ти че се учу́диш одéка си. Вој.
- измѣ́кнем сас ову́ја мо́тку, че се учу́диш одéка си. (сас ові́ја: прљ; прут; ремі́к; чебрња́к). Вој.
- ја ува́тим, ти че по́сле вржеш, па че си по́сле саві́јеш језі́кат, и че си ћу́тиш. Јал.
- окнем, че рече́ш земљотре́с је. Соп.
- оре́пчим, има са́мо да узд́бнеш, и има да се преса́віјеш 6-три. Пир.
- плéснем, че те напра́вим на лепі́њу. Гњ.

КА ТЕ УДА́РИМ, ЧЕ — испра́јиш па́травуту но́гу (Држ); отхі́неш трóскот (ВСв).

КА ТИ — даде́м же́гу, ти че ви́диш. ВЈ.

- до́јдем, че те диѓнем сас два прста, па че те уда́рим од-земи. При.
- сві́знем јед́н, че ти запоју́ у́ши. Сук.
- заву́штим јед́н ша́мар, ті́ че се се́тиш. Гњ.
- залéпим једну́! Брц.
- засві́рим једну́, че ти пишту́ три д́на. Грш.

ЧЕ ТИ ИСРТИ́ ДУДУ́КАТ — сінко, че ви́диш мо́же ли без та́ту и ма́му, па че-се вр́неш и без гоне́ње, и без траже́ње. БЧ.
— че те пи́там. Вој.

КА ТИ — опе́чeм вері́жњакат, че проора́тиш. Изв.
— си подбе́remo, ти че ви́диш. Вој.

Ка уз́нем ову́ја мо́тку па ка по́чнем да те овр́там, че ћу усéреш. Сук.

Кад ви́диш на-зо́р, че се ва́чаш и по́пу за бра́ду, че ви́диш. Пир. (Претња уз пословицу).

Ка́да те ши́бнем, че ти пока́жем. Пок.

Каже́те му (да) че му сту́рам ко́жља́кат. Об.

Кажеш ли ми па не́што ло́ше за сі́на, че диѓнем це́плéнку да те уте́пам.
Држ.

Кажі: „Скопче!“, ако сме́јеш. ВС/Пир.

КАКВÓ — ли ти се чини?! Вој. (Омаловажавање претње).

- са тра́жиш, че доби́јеш! Пир.
- си тра́жиш, теквó че си доби́јеш. Држ/Рс.
- ти се чи́ни! ВЈ. (Претња, омаловажавање, упозорење, савет).

КАКÓ — га мь́гли, више́ се с ме́н не зади́ра. А ди́рне ли се па́к, не́ма да му је лѣ́ко. Трњ.

- (ли) ти се чи́ни?! Пет. (Претња, и упозорење недораслом).
- су га Бугаре били, не́је мо́гла ни ма́јна да га препозна́је. Гра. (О претученом).

КАМ ГА ТИЈА, ДА МУ ОЧИ — извадим; ископам. Јал.

Квó ли ти се чíни, да те пíта човéк?! Вој. (Претња на претњу, уз омаловажавање).

Ко кúче че те утéпам, само пíснеш ли нéшто. При.

КОЖУТУ ЧЕ ТИ — огулим; одéрем; олúпим; стúрим. Вој/Сук.

КОЈ — блажи, пóпат че му одрéже ушíти. Дој/Вој. (Деци, у току поста).

— је с мéне заорáл, дúпе је звлáчил, па нéчеш ни ти бóље да прóјдеш. ВЛк.

— ли на мéне не познáва, тíја че чучúљ нóси. ВРж.

— ме не знáје, скúпо че ме плáти. Јал. (Самоистицање у облику претње).

— пíје, пóпат че му рéже уши. Дој.

— се с мéне закáчи нá-дупе че се влáчи. Сук. (Самоистицање у облику претње).

Којé гóд ме је кúче залајáло пóсле му нејé билó лóко. Ја нíкому не проштáвам, па нéче ни тéб. ВЛк.

Којú нóгу да очéпим од астáлат, па да те млáтнем? Кс. (Изазивачу).

Колко-гóд да мрдаш, нéмаш кúде! Тúва кóче че остáјиш. ПРж.

Кóче че ти стрóшим. Рс.

КРВ ЧЕ ТИ — излóчем (Пок); испијém (Пир).

Лéбац ти се огадíл. Ш. (Клетва прешла у претњу).

Лéге тúва да те бíјем. Пет. (Шалива претња).

ЛÉЦЕ СЕ ОТУВА, ДА НЕ ДОВА́НЕМ НЕКОЈ ОМА́ШЉАК, ЧЕ ТИ — испрáјим грбíнуту (Зав).

— очúкам ушíти (Дој).

Мазгú че му вáде, нéче му је лóко. Рас.

МА́НИ — га, пре, онó и дúпе дúшу íма. БЧ. (Савет ономе ко неког туче).

— дојдé до пцува́ње, дојдé за-гушу да се вáчају. Грш. (Свађа).

Млóго си образдíл, не знáм какó че побреш. Бóље ти је с мéн да се не закáчаш. Сре.

Мóж само да плáшиш мýје. Сук/Вој. (Омаловажавање онога који прети).

МОЛÍ БОГА МЕЧКА ДА ТЕ ГÁЗИ — јá да те не гáзим. Кр.

— пóљко че ти је, а акó те јá гáзим óдма попá че óкају. Рс.

Моли се бóгу да те не бíјем, а ако те бíјем пóсле нéма да мóж ни да му се мóлиш. ВЈ.

МО́РЕ, АКО ТЕ — бíјем, нéче те мáјћа познáје. Ста.

Мóре, ако те јá блскам, нéма да блскаш вратáта. Гњ.

МО́РЕ, АКО ТЕ ЈА МБГЛИМ, ЧЕ — запáмтиш (Сук); избрóјиш свéте свéзде (Пир).

МО́РЕ, АКО ТЕ — пóчнем бíјем, че изéдеш и тóва што си исрáл, само да те пуштим. Рс.

- рíтнем у мешíну, че ти се пребрне што си јел. Кс.
- стíгнем, че ти испра́јим грбешна́кат. Нш.
- трéснем у тíлат, че ти испáдну очíти. При.

МÓРЕ, АКО ТИ ДÓЈДЕМ, ЧЕ ТЕ — пребíјем (Ор); све пребíјем (Кр).

Мóre, да те наја́довим, ти че обикóлиш íжуту. ВРж.

МÓРЕ, ДÉТЕ, АКО ТИ ДÓЈДЕМ — па ако ти рашчéпим устáта, че си вíдиш ма́јху зачáс. Пир. (Детету које плаче и дозива мајку).
— че те свé искубéм. Чин.

МÓРЕ, — дéте, слóшај док несéм узéл омáшкуту. Соп.

- íма да те одéрем, па опечéм, па на пцéта врлáм. БЧ.
- ја ако те довáтим (тí че вíдиш)! Вој.
- каквó си говéдо, трéбе човéк да те бíје док не испу́штиш дýшу. Км.
- на грóб че му се посéрем. Јал.
- нéч ти ја далéм да јéднеш (Пн); прúтат че игрáје (Об).
- сас свечú че ме тра́жиш, ама ме нéма нáјдеш. Тм. (Упозорење и претња).
- ту́ја змíју ја че ú-главу тlцам. Бла.

МÓРЕ, ЧЕ — једéш и пéчене нíсалице, ко штó ђи је јéло кучéто на Турчинáтога. Пир. (Претња, уз подсећање на причу).

- отíдем у цркву, па че по свечú на свáкога дýшманина да запáлим. Брц. (Прети проклињањем).
- проједéш и пéчене нíсалице. ВС.

МÓРЕ, ЧЕ ПРОЗНА́ЈЕШ, САМО КА МИ ПАДНЕШ — на мáшку (Вој); у ша́ће (ЦД).

МÓРЕ, ЧЕ ТЕ — бíјем да чу́ју свí (Ор); извр́нем нá-уши, ја (Пок).

МÓРЕ, ЧЕ ТИ — отсечéм језíкат што млóго зна́јеш (Пк); рашчéпим устáта (Изв).

- се осу́ши језíкат што ла́јеш. МСв.

НА — бáницу че те напρά́јим. Кр.

- ко́је не мóже бóг да помóгне, мóже бóј да му помóгне. Вој. (Пословица о оправданости туче у неким случајевима).
- колбц би га надену́ла, па би га вртéла. Км/Пир.
- те́ја капíје мóра да добди да ми се отчéша или да њој се отчéшам. Зав. (Увређена позива на „двобој“).

Напράј то́ва, а дрúга ти пр́тка не трéбе. Пóсле че вíдиш! ПРж.

НЕ — бру́кај ме, не срамотí ме, не загáљај ме. Ако те ја загóлим, свí че-ти вíде то́ва што нáјвише крíјеш. Трњ. (Жена жени).

НЕ ГА́ЦЕ СЕ — Ако те ја га́цам, грбав че си дóма отíдеш. Вој.

- да те ја не га́цам. Држ.

Не да́вам вој да цíвне. ВЛк.

НЕ ДÍРАЈ — га, не тра́жи (си) ђáвола. Вој.

- ме кад ти кáжсм. Ако те ја зúнсм у грбíну íма да заштúкнеш. Км.

- (у) гóвна, да ти не смрду́ ру́не. Рс. (Понижавање онога ко изазива на тучу).
- НЕ — дрнчи́ ме, по́сле че се ка́јеш. Сре.
 — задéвај се, бóље че ти је (Вој); за́йдај се, скúпо че те кóшта (ТД).
 — мóже да ка́же: — Скопчé! од стра́. А тóлко си сýлеше, и тóлко ми прéтеше, док га не млáтну. Вој. (Понос победника у тучи).
- НЕ МÓЧАЈ — на пúт, да ти не íде чýр ý-очи. Дој. (Заобилазно упозорење подсећањем на пословицу).
 — уз вéтар, да ти не íде чýр ý-очи. Гос. (Пословица као упозорење).
- НЕ — ожéниш ли сé овúја гóдину, че те заклáпамо под кáмено корíто. Трњ. (Шалива претња и, можда, сујеве́рје).
 — пáли бгањ, да ти не искóче свíтће. Грш. (Пословица као упозорење).
- НЕ ПÍПАЈ МÓЈАТ ПИЈУ́К, ЧЕ — те скршим (Бла); ти га разбíјем óд-главу (Гра).
- НЕ — подлатí, Мýрцо, не подлатí. Че испрáјиш држа́љето. Вој. (Претња на претњу).
 — помагаш ли ми сá ка сам у мýку, нéчу да се више обрнем камто тебе, а дóста сам те помагáла. Црн.
 — послушај ме, па че видиш! Че стрóшим мóткуту оди тебе. Пок.
 — правí се лúд, да не вíснеш на дúд. НМл. (Шала у облику претње).
 — приоди́ ми, да не целíваш чýкат. Брц.
 — рíпај, и немóј небíјен да вíкаш. Сук.
- НЕ СМÉЈЕ ДА РЕЧÉ — бурђи́ја; скопчé; трт. МЈ.
- НЕ СМÉЈЕ (НИ) ДА — пíсне; шýкне. Вој.
- НЕ СМÉЈЕШ ДА — ми ка́жеш: — Пóтам! Знáјеш ли квó че добíјеш? Вој.
 — пíснеш (Пок); цíвнеш (ВС); шýкнеш (ВЛк).
- НЕ — тýрај прс ме́у врата, че ти оштíпу. Вој. (Упозорење).
 — туре́ прс кудé не трéбе, че се ка́јеш. Трњ. (Пословица као упозорење).
 — чéше се кудé те не србí. Гос. (Пословица као упозорење).
- НЕ́К — загризé јáбалкуту, ако смéје. Рс. (Упозорење).
 — си се врча на лéгалото, да му се лéгалото не о́лади. Бóље че му-је. Брц.
 — ти тóва бóде прво и последнó, и да те више не чýјем. Вој.
- Некá су трíста грéа, ама че га утéпам. Текá да му ка́жеш! Јал.
- НЕ́МА ДА ЗНÁЈЕШ — кóлко (че) мóж да понесéш хотéк, ако те ја увáнем. ВС.
 — одéка че те огрéје. Вој.
- НЕ́МА — да смéјеш да цíвнеш. Гра.
 — кóжа да те побéре, ако те ја бíјем. Зав.
 — кóј да узне да ви потéпа. ПРж. (Оштар приговор у облику претње).
 — мајни жíв да искóчиш отýка. Јá те несáм звáл штéту да ми прáвиш. Држ.
 — сáмо да се бíјемо, негó и зá-гушу да се вáчамо. Рос.

- НÉМА, СÍНЕ, ДА ТИ ДАДÉМ ЈЕДБН РЋС — ако-си на нбну пáмет. Км.
 — ако те жнáта учи какб с родитељи да се кáраш. При.
- НÉМА ТИ ДАДÉМ ЛÉБ, ПА — да викаш (Гра); тамбн да риташ бд-глади (Пет).
- Нéма те нíкој бтне ако ти јá дбјдем. Бс.
- НÉМА ТИ ВÍШЕ — отворим врáта (Тм); прескбчим прáг (Бла); улéзнем у кýћу (Гос).
- НÉМА ТИ ТÓВА ОПРÓСТИМ — додéк сам жíва (Брц); док са жíва (Ор).
- НЕМÓЈ! — Ако пбчнем јá да вој прíчам, че се учуди одéка је. Пк.
 — вíше текá! Че ти обрнем грбíну, па че се чудиш одéка си. Пир.
 — да викаш без нотéк, па да ти ишибам дупéто. Изв. (Детету).
- НÉМОЈ ДА ДРДНÉШ — глáву че ти стрбшим. Вој.
 — че си дбма бíјена отíдеш. ВС.
- Нембј да сикаш пред врáта. Држ. (Блага претња детету).
- НЕМÓЈ ДА ЖВÁНЋАШ, ДА ТИ НЕ — избíјем зубíти (Вој); одрéжем језíкат (ВРж).
 — рашчéпим устáта. Пк.
- НЕМÓЈ ДА — жвáнћаш, да ти се не насéрем у устáта. ПРж. (Вулгарна претња).
 — íгра Божáна. Вој. (Блага претња у облику шале, и упозорење).
 — излетíш на мáла врáта (Грш); испрáјиш кривáкат (При).
 — једéш јáјца на мојéга брáта, да ти не исправím нбсат. Соп.
- НЕМÓЈ ДА ЈЕДÉШ ШТО СЕ НЕ ЈЕДÉ, ДА — те не стíгне што се не нáдаш. При.
 — ти бчи не искбпам. При.
- НЕМÓЈ ДА МИ — усмрáдниш рућéте (МЈ); удивкáвиш песнícете (МЈ); целíваш песнícуту (Соп).
- НЕМÓЈ ДА — мíслиш да се нéкому плáшим. Ако те увáнем, че те изгрбáвим. Рас.
 — мрсиш. Пок. (Вулгарна двосмислица као упозорење).
 — мрсиш, да те јá не мрсим, па íма да се чудиш одéка си. Чин.
 — принбсиш, дéте, дýпе при тојáгу, ббље че ти је. Соп. (Упозорење).
 — свáриш говéцинуту, невéсто. Чин. (Вулгарна двосмислица као упозорење).
- НЕМÓЈ ДА СЕ — нацéриш, ако те удáрим. Соп.
 — чепéриш, да ти нбсат не отííнем. Соп.
 — чéшаш од мéне, да те јá не чéшам. МЈ.
- НЕМÓЈ ДА — си ми (и) дрýђи пýт пак отесáл говéдата, че те (пбсле) јá отесáм ко говéдо. Сук.
- НЕМÓЈ ДА СИ ПАК НÉШТА ЗА НЋ ОРАТÍЛА — језíкат че ти одрéжем; бчи че-ти искбпам; свé че те искубém. Сук. (Мајка брани ћерку од оговарача).

- НЕМÓЈ ДА СТРО́ШИМ — држаљето оди тебе. Мр.
 — остънат оди тебе, па че се зачас научиш ко се воде говеда. ЦД.
 (Детету).
 — столицути оди тебе. Пок.
- НЕМÓЈ ДА ТЕ — дупе лже. Вој.
 — сунем сас песницу, па че се бдма оћутиш. Соп.
 — млого срби кожа. Држ/Вој.
- Немóј да ти литну краци зачас. При.
 НЕМÓЈ ДА ТИ — обѣрем здравјето (Вој); ноћете, сас овѣја омашљак (МЈ).
 — разбијем балонат од-главу. Гњ.
- НЕМÓЈ ДА ТИ — поцрвеје дѣсечето. Вој. (Лењом надничару).
 — пѣца зад уши. Пок.
- НЕМÓЈ ДА — тртњеш (Зав); тртњеш, кад ништа не разбираш (Соп).
- НЕМÓЈ — дупе да те лже. Држ.
 — жѣно, после да јашинш магарето. Рс. (Еротска двосмислица у облику претње).
- Немóј ме више дрнчиш, бчи да ти не искóпам. ВЈ.
- НЕМÓЈ МЕ ДРНЧИШ — бóље че ти је (Пир); да ти бчи не искóпам (Сре).
- НЕМÓЈ МИ — прачаш опрлена перја, нѣче ти је лѣко ако те вачам у-руће.
 Држ.
 — се жѣмбиш, да те све не ижѣмбим. (Вој); умурдариш рућете (Пок).
- НЕМÓЈ МИ УСѢРЕШ — рућете; тојагуту. Вој.
- НЕМÓЈ МИ — усмрадиш рућете (Км); целиваш песницу (Кр).
- НЕМÓЈ МЛÓГО ДА ЗНАЈЕШ — ако бчеш да ти је здрава глава. Сук.
 — бóље че ти је. Рас.
- НЕМÓЈ МЛÓГО ДА ЗНАЈЕШ, ДА — не искóчиш на бандѣру. Пир.
 — си не отидеш дóма сас крваву главу. При.
 — те не ишчѣшкам на вратáта. Држ/Пет.
- НЕМÓЈ — ни шљовѣш млого. ВЛк.
 — окол мѣжа да ми се вртиш, да те не рашчѣпим. СГл.
- НЕМÓЈ ПО́СЛЕ ДА — сѣкаш (Вој); ламкаш јáјца (При); се ударáш у-главу (СГл).
 — ти је крив ђавол. Ста.
- НЕМÓЈ — рáно да искáраш карáње. Бóље се оћути. Изв.
 — сáмо да дѣмаш е-е! е-е! Нѣче ти бóде лѣко. Изв.
 — свáа да ми прáча опрлена перја, че ћу Гóспод убије. Нѣма нѣ
 останаем дѣжна. Кр. (Претња и клетва).
- НЕМÓЈ СЕ — играјеш сас мѣне, да не пóчнем јá да се играјем сас тебе.
 Вој.
 — издѣраш на мѣне, живóга че те одѣрем. Бс.
 — издѣргујеш, да не пóчнем јá да ти казујем. Пет.

- нeгде заву́тjујeтe по пýт, дeца, чe ви утeпам ако сe забавитe. Чин.
- пoслe удáраш y-главу. Ру.
- прáжиш на шáшавoгa, нeмóј ти запојy уши. Зав.
- рипаш кудe ти нeјe мeстo, да сe нe соплетeш (Км); сригóшeш (Ор).
- чeпáтиш, да ти нe прибóдим (Вој); чeшаш кудe тe нe србí (Јел).

НЕМÓЈ СИ — вишe yстa чeпиш! Јá ако тe чeпим, нeмa вишe нíкaд да ти стојy кaкó трeбe. Држ.

- збeрeш зубíти у нeску. Кр.

НЕМÓЈ СИ ОТИДЕШ — бeз збóгом (Брц); нeдoзрeл (Трњ/Вој).

НЕМÓЈ СИ — плáкниш yстa с мeнe, да сe пoслe нe чýдиш одeкa си. При.

- смeшaмo кáпeтe. Јá тe нeчу млóгo трпíм, ако тe трпý дрýђи. Вој.
- чeпиш тáјa твојá yстa ишчeпeнa, да ти ђи јá нe дoчeпим. Пир.

НЕМÓЈ ТЕ — гáзи кóњицa (Пок); дрýснeм óд-зeми (Пок); дýпe лýжe (Бер).

НЕМÓЈ ТЕ ЋÁВОЛ — лýжe, да ми пoчýкyјeш дeтeтo, да тe јá нe пoчýкyјeм. Вој.

- нóси, нeмóј да сe с мeн игрáјeш. ВЈ.

НЕМÓЈ ТЕ — заврáтoшeм, пa чe вíдиш кóј нe знáјe квo oрáти. Јал.

- заву́штим (Гра); за́нítим (Вој); извáдим из мóзак (Кр).
- изрeбрим да óкнeш y-глас (Соп); изрeпчим, пa да сe чýдиш одeкa си (Сук); испрáтим нeдoзрeлoгa (Сук/Вој).

НЕМÓЈ ТЕ ИСПРÁТИМ САС — окрýнeн нóс (Соп); тoјáгy (ЦД).

Нeмóј тe кýкaвицe oкýкaјy. Изв. (Упoзoрeњe: Нeмóј да зaкaснèш!).

НЕМÓЈ ТЕ НÓСИ — ђáвол (ВРж/Вој); ђáвол, нeмóј ти прибóдим (При).

НЕМÓЈ ТЕ — огрeјe oткýдe сe нe нáдaш. Држ.

- огрeјeм с нeкóјy шaмáрчинy. ДД.

НЕМÓЈ ТЕ ПÁМЕТ — лýжe, нeмóј да сe шáлoм шáлиш. Пир.

- (нeштa) лýжe. Чин.

НЕМÓЈ ТЕ — пeрнeм сaс вíлyтy, да ти излeзну црeвáтa. Вој.

- стíскам зá-гyшy (Об); трýснeм óд-зeми (Пет).
- чeшaјy кудe тe нe јeдe. Брц.
- чýшнeм у кaлíштeтo, пa чe сe дóмa врнeш кo свинá oд кyпáњe. Кр.

НЕМÓЈ ТИ — да прeгрáбyјeш, да сe пoслe нe кáјeш. Црн.

- сýнeм јeднý пeснíцy (Брц); запојy уши (Пок); испрáјим шíјyтy (Грш); нaплíним шíјy с пeснíцe (Кр).

НЕМÓЈ ТИ ПÓЈДЕ — нá-нос црeнá свилá (Држ); црeнá свилá (Бс).

НЕМÓЈ ТИ — пoтeчe црeнá свилá нá-нос. Јал/Соп.

- прибóдим, бóљe чe ти јe (БС); пýштим крвчíцy (Бер).

НЕМÓЈ ТИ СЕ — брчкa кóжa (Вој); нeштo савíјe oкол шíјy, пa чe сe чýдиш (ДД).

НЕМÓЈ — ти удáрим јeднý зaушкy. Зав.

- штáпaт óд-главу да ти стрóшим. Изв.

Несъм ја лѣсан, нѣч с мѣне лѣко на крај да искочиш. Рс.

Нѣч да јѣдеш. Вој.

Нѣч да ме послушаш, ама че ти — огулим туја непревијену шију.

Држ.

— свѣивам шијуту. Сук.

Нѣч да ми више присмрдиш у кућу. Држ.

Нѣч да мињеш — текá тићѣ, че те заkáчи кука и теб; тићѣ текá. Вој.

Нѣч да — мо́ж; мо́жеш; проби́јеш док сам тука. Сук/Вој.

— проми́неш без би́јење (ВЈ); се́днеш ви́ше на дупе (Изв).

Нѣч до́ма чи́тав да си оти́деш, изгле́да ми. Јел.

Нѣч ми ви́ше — отво́риш врата (Чин); преско́чиш пра́г (Дој).

— присмрдиш у кућу (Вој); пѣ́неш у кућу (Држ).

Нѣч при мѣн да проши́јеш. Кп.

Нѣче ви́ше да си оли́жеш пр́сти — при мѣн; у на́с. Пир.

Нѣче га — испу́аш (Вој); испу́ате при мѣне (Пир). (Вулгарна претња).

Нѣче да — те проми́не, не́ма на дупе да си се́диш. Изв.

— ти ми́не по ко́жу текá тићѣ. Вој.

Нѣче ме слу́ша, че узи́мам ко́лѣцат. Кп.

Нѣче ти је лѣ́ко — има да издѣ́жиш ши́јуту; че издѣ́жиш ши́ју. Вој.

Нѣчу да ти даде́м трн бчи да си изва́диш, са́мо ако наста́виш текá. Пет.

Нѣчу ти ви́ше — деверу́јем ко до са́, бо́же сачу́вај. Са́м че се слу́шаш.

Сук.

— попу́штам. Мо́же само крв да па́дне. ДД.

Нѣчу ти пра́г престу́пим. Вој.

НИ — једну́ мангрку, ту́рску парѣ́цу, нѣчу ти даде́м. Бо́ље че даде́м
има́њето на Ци́ганѣ. Брц. (Отац сину).

— че те шу́римо на самѣ. При.

Низ Рого́з сам те дове́л, уз Рого́з че си оти́деш. НМл. Текá рекѣ́л на
жену́ту си и искара́л љу.

НОС ЧЕ ТИ — оти́нем, пи́снеш ли (МЈ); оче́пим (Зав).

— све сти́цам, што мло́го зна́јеш. Рас.

ОД — говно́ по́доле че те напра́јим. Пир.

— мен не́ма да си ми́ран док ти крв не ло́кнем. Пок.

— мо́јту те стра́ну не́ма огре́је. Те, че ви́диш! Изв.

— са па ната́м нѣчу да ора́тим сас те́бе. Сук.

Одма че доби́јеш петопр́сницу за врат. Грш.

Одо́вде не́ма жив да искочи́ш, са́мо ако те ја још једну́ш ува́нем. Прж.

О́ко че ти изва́дим. Пок.

ОН — ако те напочѣ́пи, ти че ви́диш. ВЛк.

— че ти у́баво наду́пни опѣ́нцити. Вој.

ОНО — ни бог ніком дужан не остањује, па нечу ни ја теб. Тóва да си знајеш. Гра.

— трéбе да те је присрбéло! Вој. (Упозорење, детету).

— заштó су га издебелогрчили?! А́ко, текá му трéбе, то́ва је за не́га.

Вој. (О прстученом).

Отепáли му се сагла́м. Пет. (О ономе кога су тукли).

ОЋУТИ СЕ — (бёр) да те не искубём с кудељуту. Вој.

— да те не ргнем с овíја нóж. ВЛк.

ОЋУТИ СЕ, ДЕТЕ, ДА ТЕ НЕ ПЕРНЕМ С — машуту; прутат; тојагуту. Вој.

ОЋУТИ СЕ, ЈА ДА НЕ — зíнем (Цр); казујем, па че излэзне на големó (Об).

ОЋУТИ СЕ — немóј да те водим за-узо, дете. Пок.

— свекрво, че дóјду усранити днí, па водíцу че потражиш, па нéма да тí дадём. Држ.

ОЧÍ ЧЕ ТИ — изва́дим; иско́пам. Ор.

Очу да ти пу́штим крв, да вíдим црвенá ли је. Кр.

Па ка ђи брзнемо, че вíде. ВРж.

Писóк че ти изва́дим. Вој.

ПОЉКА, ЧЕ — дóјде ма́ца на вратáнца. Пир.

— дóјдеш да ми се мо́лиш, са́мо че́ке (Чин); че лéгнеш на бра́шно (БЧ).

ПОЉКА, ЧЕ СЕ ВА́НЕШ НА ПРИ́МКУ — е́те, че вíдиш (Вој); и тí (Сук).

ПОЉКА, ЧЕ СЕ ВА́НЕШ У-желéзо (Кр); кло́пку, па че те пíтам (ВЈ).

Пољка, че се ва́тиш и тí на прíмку. При.

Потр́чи, да те ја не стíсам. А ако те ја стíсам, не́че ти је на добрó. Сук.

ПРА́ТИ ГА ТИ ОВА́М ДА МУ — ја с мо́тку зачáс нака́рам па́мет у-главу. Кр.

— се ја ма́лко с мо́тку порáдујем. МЈ.

Пра́ти га ова́м ја да га́ колéцијем, па да вíди откуде се с́виња. ВС.

При́шло ти, изгле́да (ми), за тепáње. Трњ. (Упозорење).

Прóбај, де узни ако сме́јеш, ако íмаш тра́ву стíскавац. Пет.

Прона́јдем ли те пак та́м, нéма те више жíвога оста́вљам. МЈ.

Пу́ста мо́тка! Вој. (Претња, и увреда).

Пуштете ме, са́мо још једну́ш да га с́унем, још једну́ са́мо да му с́унем.

Вој. (Држе га, а он хоће да настави тучу).

Ра́ниш ме сас д́упе, ама ако те стíгнем че ти га одгризём. Држ.

Ру́нете че ти изв́итлим, па нéма ма́јњи (си ни) во́ду да донесéш. Пет.

С ка́мене гла́ву че ти скíцам. Пет/Вој.

С ост́н че те бíјем, ко говéдо. Гос.

Са́ си ми у-ру́ће, са́ че вíдиш каквó че б́уде. Сук.

- СА ЧЕ — вѣдимо који је појак, па се после нѣма више валиш сас снагу. Вој.
 — вѣдиш како боли ка те мѹж бѣје. При.
 — кажем на тату, па има да те увати, има кожуту да ти одѣре и на колѣц да љу закачи. Брц.
- СА ЧЕ ОКНЕМ БАТУ (односно: бају; брата-ми; башту-ми; тату; дѣду-ми; даду; сестру ми; мајћу ми, и сл.), ПА ЧЕ — се убаво спроведѣш; ти покаже. Вој.
- СА ЧЕ — окнем нашти, онѣ че ти покажу. При.
 — сѣреш чичѣк, са си ми падал на машку. МЈ.
 — сѣскам нашта пѣѣта, па нѣма да знајеш кудѣ че бѣгаш. Вој.
- СА ЧЕ ТЕ СБКНЕМ САС — нашта пѣѣта (Држ); нашто кѹче (Вој).
- СА ЧЕ ТИ — дѣлим воду за качемак (Јел/Рос); иде кожата на тупан (ВЛк).
 — језикат отсечѣм (Пок); намѣдрим дупѣто (При).
- СА ЧЕ ТИ ЈА — кажем од којѣ се дрво вретѣна праве. Бе.
 — месѣм срѣто. Ор. (Врло оштра претња).
 — покажем од којѣ дрво Цѣганѣ вретѣна прѣје. Кр.
- САМО АКО — љу једнуш блснем у грѣнуну, има да вѣди свѣзде. Гњ.
 — изедѣш това што сам за њѣ оставѣла, за-гушу че те вѣчају. Сук.
 (Мајка прождрљивом детету).
 — кажеш, че те обѣсим с прѣтен конѣц. Чин.
 — ме дѣрне још једнушка, че му наплним кѹхуту сас змије. А ја љи лѣко вѣчам, и све љи по цѣпове нѣсим. Кр.
- САМО АКО ТЕ — уватим, ја че те оклоснавим, детѣнце. Вој.
 — улѣвим, ја че ти покажем. Зав.
- САМО АКО ТИ — добдим, брже че промѣниш памет (Сук); прѣдем (Вој).
- САМО — да љу дованем, свѣ че љу искубѣм, она ли че ми мѹжа дѣра. Пир.
 — дознајем ли којѣ је, кожуту че му олѹпим. Рс.
 — има да те огрѣје од нѣкоју страну ка се не надаш. Јал.
 — кажеш ли једну рѣч, че те омѣам. Пет/МЈ.
 — ми ти дѣјди нѣзван у лѣзје, нѣчу те вѣше пуштам јалов да си отѣдеш. Држ.
 — се ти закачи сас мѣн, па че вѣдиш кудѣ че те после боли. Кр.
 — ти дѣјде, ја че те дарѹјем. Вој.
- САС — вѣле че те избодѣмо, ти си крѣва. Зав.
 — конѣц че ти душу вѣдим. Вој/Гра.
 — штап си дѣшѣл, сас штаѣ че си отѣдеш. Држ.
- Сва пѣлишта да поју, а ти да си љутѣш, да (се) не казујеш. Вој. (Упозорење: Уђути, или љу ја о твојој бруци).
- Свѣ ми се чѣни да че си дѣма отѣдеш без вѣме. Вој/Сук/Гњ.
- Свѣте кошчѣнѣ че ти стрѣшим, па нѣма ни једна чѣтава да ти останѣ. Пир.

Сви који су ме дрса́ли зу́би су њим испáдли, па не́че ни те́бе бо́ље да стигне. Трњ.

СЕДИ СИ НА — гу́з, да ти не порáсте ббз. Дој. (Шаллива претња детету).

— дупе (ВЛк); дупе, да не игра́јеш дрдавку пóсле (Вој).

— мíра, не уплíтај се куде́ ти не́је мéсто. Вој. (Претња-савет).

Се́ћирата је зад вратáта, па тí улази́ ако сме́јеш. Брл. (Претња и шала).

СКО́РО ЧЕ — позна́јеш чија́ је песница́ најтешка у селó (Кр); признаш чија́ је песница́ пóтешка (МЈ).

Ско́те, гла́ву че ти отһíнем. Гњ. (Претња, уз увреду).

Снаа́та љу све избíла, и све њој ру́ће изéла. Км. (О тучи).

СРБИ́ ГА — дупе, (па га боли́); ко́жата, че једе́ бије́ње. Сук/Вој. (Упозорење).

СРБИ́ ЛИ ТЕ — дупе; ко́жа? Пир/Гњ. (Блага претња и упозорење).

Србу́ ли те у́ши, дете́нце? Вој. (Блага претња и упозорење).

Средíл би га док ка́же: — Брíтва! Са́мо нек зíне! Пир.

Срце́ че ти изва́дим за ту́ја рéч. Рос.

СТА́РЧИНО ЈЕ́ДНА! Ї́МА ТЕ БИ́ЈЕМ СВЕ́ ДОК НЕ — потрчи́ш; про́бдиш ко мла́д. Соп.

ТА НЕ́ЧУ ТЕ — ба́бим; брíчим! Вој. (Одговор на: — Зашто́?! увре́ђеног или удареног).

Те́бе тре́бе са́мо ббј! И са́ че те стигне, гото́во ти је. Ега́ се пóсле разбе́реш! Држ.

Тéка и ја! Са́ че ти избíјем ко́је ти је најми́ло, да ми лб́кне. Држ.

ТЕ́ШКО — на ту́ја ру́ку што че на ме́не һíмне. Пк. (Претња на претњу).

— си га те́бе, ако те ја́ ва́чам у-ру́ће. Вој.

ТИ ДА ВУ́ТИШ, НЕМО́Ј СИ ОТИ́ДЕШ — незозрél; недоспéл. Вој.

ТИ́ ЈО́Ш НЕ ЗНА́ЈЕШ КАКВÓ ЈЕ БИ́ЈЕЊЕ, АМА СА́ ЧЕ — ви́диш; прозна́јеш. Држ.

ТИ́ — ли че ме́не учи́ш? Ка ти лб́пнем једб́н, че ти запоју́ у́ши. Вој.

— нари́пујеш на би́јење, ама скóро че ти не́кој стрóши њб́калиците, па че се уми́риш. Пет.

— не́ма да мо́ж дб́ньс без би́јење да помíнеш. Дај óдма да си те избíјемо. Вој. (Претња, али и шала).

ТИ СИ ЗА — говња́йву мо́тку, и то́ва (за) голему́. Пет.

— једну́ мо́тку голему́. БЧ.

— утéп; утéпување. Вој.

ТИ — си ми улéзал у́очи, и не́че да ти је лб́ко. Гра.

— че, свекр́во, ко кúче да про́јдеш, че ви́диш. Пир. (Претња, и клетва).

ТИ́ ЧЕ МЕ У́БАВО — опозна́јеш (Вој); позна́јеш (Км).

Та́ја радос не́ма да ти је на добрó, на́-нос че ти искóчи. Вој/Сук.

- ТАЈА ЧЕ ТИ СНАА — вади ћиселишту. Сре/Вој.
 — грбинуту исправља; исправља грбначат. Вој.
- ТИЈА ЛИ БАШТОЈЊАН? Море, че види он. МЈ.
- ТОВ ЈЕ ЗАЈЕМ, БИЈЕЊЕТО. А ЈА НЕ МОГУ НИКОМ ДУЖАН ДА ОСТАНЕМ, ПА НИ ТЕБ.
 Кр. (Претња, уз пословицу).
- ТОВА ДА СИ — изедеш, свао, нембј ти га сипујем у шамију; испијеш, свате, нембј да ти га насипемо у капуту ка си појдеш. Вој. (Шаливе претње на свадби).
- Това добро нече да ти је за млóго. Че ме запамтиш! Вој. (Претња, и клетва).
- ТОВА ЈЕ ЗА — утép; утépување. Вој. (Претња, уз омаловажавање).
- ТОВА — му је за памет. ВЛк. (О претученом).
 — сам те чула, и више да те не чујем. ВЛ.
 — смејање нема да ти је на árно (Чин); те нече мине по кожу (Сре).
- ТОВА ТИ НЕМА — мине по кожу (Вој); текá (тићé) мине по кожу (Чин).
- Това ти се нече лбко мине по кожу. При.
- ТОВА ЧЕ — је све теб на шију (МЈ); ти излезне на-нос (ВРж).
- ТОВА ЧЕ ТИ НА-НОС — излезне (Об); излезне, штó си ми узéла (Вој).
- Това што ми рече, че ти дошкóди једн дбн, че видиш. Гра.
- ТОВА ШТО СИ — отéл, на нóс че ти излáзи. Пир.
 — укрáл, на нóс че ти излэзне. Соп.
- Тóлко га би, дорím га на клубе сáви. Соп. (О претученом).
- Трéбе ли да те ишérбам, па да ти дупéто бóде свé на прúће. Пк.
- Тува че те закóпам, у мецúту, да ти бóде дóста. Јал. (Претња, и клетва).
- Тупáну, тупáну, ако те стíгнем че ти кáжем. Вој. (Тепáње детету у облику претње).
- Турај како трéбе, нембј ти овúј мóтку стрóшим бд-главу. СГл.
- Ђéв че си прáјим с тебе, свекрво, душу че си слáдим, че видиш. Сáмо у-руће да ми пáднеш. Пир.
- ЋУТИ, БРЕ, ЧЕ ТЕ — огулим. При/Држ.
 — ујáшим ко јáзавац шáшку, па че те свé сцéпним. МЈ.
- Ћути, да те не мёрнем с качемíлхуту. Вој.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ДА МЕ — оставиш без штáп (ТД); пóсле рúће болú (Бз).
- ЋУТИ, НЕМОЈ ДА — пóчнем да кáзујем (Рас); си квáрим матíкуту (Дој).
 — стрóшим колъцат оди тебе; усéреш песнiцуту. Држ.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ЈА ДА — отвáрам твојете кнiћe. Пир. (Претња свађалици:
 Да ја не почнем о твојој бруци).
 — ти затвáрам уста, че се кáјеш. Км.
- ЋУТИ, НЕМОЈ ТЕ — пёрнем сас тојáгуту. Вој.
 — цéпнем сас овúја цeпéнку. Брц.

ЋУТИ — си, ћути! Немој ти дојде до шију. Немој ти се одужим. Рс.
(Упозорење и савет).

— тебе ти је на опашкуту врзана белѣга. Кр. (Претња и сујеверје).

У дно у-земи че те накарам. Вој.

Ў-ЗУБИ ЧЕ ТЕ — издигнем (Прв); нѡсим, бре, кво бчеш ти од мѣне (ВРж).

У моју кућу нѣма ни воду да пинеш. Изв.

У стање сам да те съ зѹби згризѣм. (със). Вој.

У Тунцу че те прекáрам. Вој.

Ўбаво ни онá благосѣвља, ама ако љу јá благослѡвим онá че је благослѡвена.

Пир. (Претња у облику благослова).

Увáнем ли те, јá че ти кѡжуту стѹрим. Пир.

УВАНѢМ ЛИ ТЕ, УБАВО ЧЕ — те издрѹсам (Јал); ти се одрѹсам (МЈ).

Увáтим ли те, јá че те жѣвога одѣрем. Сук.

Ўво че ти отѣинем. Рос.

Удáрам ли те, че ти прсне главáта ко лубенѣца. ВСв.

Узѣл сам те на зѹб, нѣч ти је лѣко. ВС.

Ўзнеш ли пáк, нѣч ти се вѣше приједѣ. При.

ЎЗНЕШ ЛИ ПÁ(К), ЧЕ ТИ — загорчѣ (Бс); се згáди (Пок).

Утепáл би те с тојáгу. ДД. (Претња, и жеља).

Цѣвни, ако смѣјеш. Вој.

ЧЕ ВИ — испотрѹјем (Км); насѣкам (Вој); покѡљем ко пѣлишта. (ВЈ).

ЧЕ ВИ ПОТѢПАМ — без зрѣно барѹд (Јал); ка се врнем, ако нејѣ гѡтѡво (Км).

ЧЕ ВИ — разјѹрим на свѣ стрáне, па нѣма да знáјете кудѣ че се сѣпрете.
Вој.

— се распрштѣ газдинлѣкат, ли почѣсте да се кáрате и дѣлите, па вѣше
нѣма да се силите. А јá че се рáдујем. Сук.

— утѣпам обојѣцата с тојáгу.

Че вѣди, ако му дојдем, бѣлѹ у гáче. Брл.

ЧЕ ВѢДИШ — ка те тѡва тѣгне по тѣл, па се нѣма нѣкому смејѣш. Гра.

— мѡже ли без рáботу лѣб да се једѣ, че курјáчиш. Вој.

— па че глѣц сѣреш (Гњ); Чáчине мѹће (Пир).

ЧЕ — вѣјеш кáкѡ кѹче на пртѣну за трѡшку лѣб, ама нѣма ти дадѣм. Чин.
(Детету).

— вѣка, па че си дѹпе одѣре. Вој.

— вѣкаш, дѣтенце. Пир.

ЧЕ ГА БѢЈУ ДО — нѣчу (Вој); прткѹ (Гра).

ЧЕ ГА БѢЈУ — дѡк се магáре ѡд-воду не врне. Сук.

— ко говѣдо у зѣље (Вој); сѣлсѣи (Пир).

— те да речѣ: — Кѣча! ВРж.

ЧЕ ГА — гази коњица (Об); згази коњица (Гњ); клица ко град грснице (Вој).

ЧЕ ГА НАЈДЕМ, ПА ПОД-ЗЕМИ ДА — је (Трњ); је, и има да му се осветим (ДРж).

ЧЕ ГА — накара у днó у-земи (Изв); однесé ко бумбар слáмку (Пир).
 — однесéш ко златка трн (Соп); осуши од бијење (ВЈ); прокóрми (Вој).
 — пропу́ди у Турско (Чин); пи́ујем, та нечу да га ба́бим (Вој).
 — сечу парчé по парчé. Изв.
 — турамо у веру. Гос. (Претња-изрека: Опаметићемо га женидбом, батинама, и сл.).
 — шлѝснем. Пет.

ЧЕ — глeдаш дрéзгаво. Сук/Вој.
 — ди́гнем столи́цу да те утeпам на мeсто. Кп/ДД.

ЧЕ ДОЈДЕ — ба́та, па че ти оту́ши. Вој.
 — врeме да ми сeднеш на теквóјате, са́мо чeке. Рс. (Вулгарна претња, псовка).

ЧЕ ДОЈДЕ МА́ЧКА ЗА ПОГÁНЦА, (па че ме мо́лиш). (че ми се). Вој.

ЧЕ ДОЈДЕ ТА́ТА, ПА ЧЕ ТЕ — преби́је ко куче (ВС); улóжи (Вој).

ЧЕ — до́јде та́та, па че ти покáже (СГл); до́јдем, па че ви сви потeпам (Пк).

ЧЕ ДОЈДЕШ ДА МЕ ЦЕЛѝВУЈЕШ У — руку, да ти опрóстим. Км.
 — руку, па да-ми-се мо́лиш, да ти опрóстим, ама нечу. Вој.
 — дупе, да ти опрóстим, ама ја ти нѝкад не́ма опрóстим. Бла.

ЧЕ ДОЈДЕШ НА ЗОБНИ́ЦУ, ја че те увáтим. ЦД.

ЧЕ ДОЈДЕШ ТИ У — Клад́је, па че ви́диш (Рос); теснѝкат (ВЈ).

ЧЕ — до́јду усрани́ти днѝ, че ти потрeбем, свeкрво. Јал.
 — др́нкаш сь зуби. (Вој). дува́ш у прсти (Сук).
 — ђу скубeм, та нечу ђу лóљам. Пир.
 — зга́зим то́га смра́да да ми ви́ше душá не смрдѝ. Јал.
 — зли́каш за ле́бац. Држ/Вој.
 — и́дем у-свет оди ва́с, па че ви́дите како́ је без ме́не. Пк.
 — и́деш на-сѝт, ако те ја би́јем. Соп.

ЧЕ И́ГРАШ ДР́ДАВКУ — ала́лем (Гос/Вој); изгле́да ми (Пок).

ЧЕ И́ГРАШ — пиперeвку; преперeвку. (игра́јеш). Сук/Вој/Држ.

ЧЕ избрóјиш свeзде. Соп.

ЧЕ ИЗВЛEЧЕШ — мачка́тога. Јал. (Претња у виду вулгарне двосмислице).
 — тртаво би́јење. Соп.

ЧЕ — изгóрите ко пи́лишта (Сук); изди́гнем столи́цу да те снѝжем (Вој).
 — излeзне нагрбeн (Соп); излeзнем да ви потeпам (Пок).
 — излeзнеш на ма́ла врата́ (Сук/Вој); излетѝш на дѝје ви́ле (ВРж).

ЧЕ ЛЕ́ДЕШ — би́јење; обј, детeнце. Вој.
 — дрóбено (Км); дрóбено, ала́лема (Гњ).

- ЧЕ ЈЕДЕШ КАМЕНЕ — ја за теб нечу да рабџим. Вој. (Упозорење, и претња).
 — ка те оделим, синко. Сук.
- ЧЕ ЈЕДЕШ — немијен (Гњ); перде (Соп); стојечћи (Јал); хотек (ВЈ).
- ЧЕ — ковеш клинци (оди стѹд), ако си сам дрва не насечеш. Ја ти-ћи нечу више ни сечем, ни уносим. Вој.
 — кука црнога Маринка. Сук. (Претња, клетва, и подсмех на нечију тужбалицу).
 — курјачиш; лега на меку мешину. Сук/Вој.
- ЧЕ ЛЕГНЕШ НА БРАШНО, ДЕ — полџка; полџка; попољчка. Вој.
- ЧЕ — легнеш на брашно, само полџка, па че те тегáј питам. ВЈ.
 — лежиш улогав. Гњ.
 — легиш по вѣрат чѣк горе, ако те ја гоним. Пок. (Овци).
- ЧЕ МЕ — бијеш?! Ама си блан, не мож се рипнеш. Рос. (Омаловажавање онога ко прети, и шала).
 — накараш да се обесим. Ама је боље прво теб да обесим. МЈ.
 — одгледаш у грбину. Сук. (Детету).
 — тражиш усред пладне сас свечину, ама ме нема најдеш. ВЛк/Гос.
- ЧЕ МИ ДОЈДЕ — на легало (ЦД); тија бесник у тесник (Гњ).
- ЧЕ МИ ДОЈДЕШ НА — воз (Пир/Бе); лежиште (ВЛк); лесу (Вој); мамац (Ста); машку (ВЈ); нѣзбрдицу (При).
- ЧЕ МИ МИНЕШ ПРЕД — порту (МЈ); порту, па че видиш (Вој).
- ЧЕ МИ ПАДНЕШ НА — лесу (Ор); машку (Вој).
- ЧЕ МИ СЕ — молиш (Вој); помóлиш (Трњ).
- ЧЕ МИ ЋИПНЕ КРВ, ПА КА ТЕ УДАРИМ, ЧЕ — зајдеш; те затајм. Вој.
- ЧЕ ми усмрадиш рућете. Држ.
- ЧЕ МИНЕШ НА — густо сито (Сук); дѣје вѣле (Вој).
- ЧЕ МИНЕШ НА МАЛЕ — бучће (Зс); вѣле (Гос/Вој).
- ЧЕ МИНЕШ — на чепѣљушку. Вој.
 — ти при нашу порту, че те сѣкнем с Кѣшу, с нашто голѣмото куче. Сук. (Дечја претња).
- ЧЕ — мињује на мале бучће. Зс/Зав.
 — мора скóро да те стѣсам, сине. Држ. (Упозорење).
- ЧЕ МУ ВАДИМ — мазгу (Вој); цѣвцу маз (Гра).
- ЧЕ МУ — га кажем, па че се ти после убаво спроведеш. Вој.
 — даде жѣгу. Вој.
 — запалим плѣвњу ка има весѣље. Ја му дѹжан не́ма о́станем. Зав.
 — идеш на папонци. Вој.
 — извадим кѣшљѣцат, тека да му кажеш. Вој.
 — једе голó дѹпе баницу. Чин.
- ЧЕ МУ ЈЕДЕ ДѹПЕ — баницу (МЈ); попару (Гњ).

- ЧЕ МУ — одлетѣ главата ко на врапчѣ (Гра); потковѣм опѣнци (Сук).
пошчукам роговети (ВЛк); режем колач (Пет/При).
- ЧЕ МУ СЕ — насладимо, че га побожимо на сламу (Ру); пуши чело (Вој).
- ЧЕ МУ — скрој ђулавку (Сре); скроје ђулавку (При); ишчука рогове (Сук).
- ЧЕ — нагазите мечкуту, изгледа ми. Изв.
— најдеш дебѣлијат крај, изгледа ми, невесто. Рс. (Претња, и еротска двосмислица).
— намокрим конопчето, па има да те овивам, овивам, овивам, по нође, по руће, по нође, по руће, куде заврнем, догод се не усереш. Сук.
- ЧЕ НАПІПАШ — днѣ, ако те ја чушкам. МЈ.
— Крупѣц, па че си отидеш мајни непремењена на-госје. Вој. (Жени).
— Ливађе; Суково, па че се сѣпреш чѣк на Голѣми мѣс. Вој.
— Црну страну, ако те ја гоним. Вој.
- Че ни ти убаво запамтиш. Зав.
- ЧЕ НОСИШ — од мѣн крваву главу (Соп); улѣпѣнцити (Вој).
- ЧЕ — њим литну нође и њим. Пир. (Претња, и клетва).
— њој дадем дѣксу. Вој. (Муж жени).
— одврнѣиш одозгоре. Вој. (Упозорење, са призвуком клетве).
- ЧЕ ОРЕШ НА ШАЋЕ, САМО АКО ТЕ — завушим (ВРж); завуштим (Зав).
- ЧЕ — останеш без јајца, текá ми изгледа (Држ); отидеш грбав, текá ми изгледа (Држ).
- ЧЕ ОТИДЕШ НА МАЉЕ — бучѣ (Зав); вѣле (Гос).
- ЧЕ — отидеш недозрѣл, без врѣме (Чин); недоспѣл (Вој).
— погорѣте у кућу ко врапчетѣја. Само ако ме пак текá карате, има да ђу накладѣм. Пир.
— преврнем и небо и зѣмљу, ама че те пронајдем да ти се осветим. Држ.
— признаје чалма привѣј, че дојде врѣме. Км. (Изрека као претња).
— признаш, и ти, гáзду! Сук.
- ЧЕ ПРОЈДЕШ ко куче, че видиш (Пир); на маље бучѣ (ТД).
- ЧЕ — работиш, па че ти капа падне. Нѣч више јáлов да пробдиш. Вој.
— рѣзнем ма́лко месцѣ оди тебе, само то́лко ко́лко да те осакáтим. Кр. (Претња, и шала).
— речѣмо на Мѣту да те исцѣлива, штѣм си то́лко убáва. Пир. (Претња-увреда).
— рѣпнем у вѣду да се удавим, па пѣсле че ме потрајите. Изв.
— рѣди и нашата врбá грѣје, че ти потрѣбѣм. Кр. (Претња, и позив на помирење).
- ЧЕ СЕ — бѣјемо, па кој побѣди. Ама се пѣсле нѣма смѣјеш вáлиш сас то́ва бѣјење, текá ми изгледа. Кр. (Претња на претњу).
— брже испрáвиш, ако затрѣбе (Вој); вáне на прѣмку (При).
— вáнеш на прѣмку, че те вáчам ѣ-руће. Чин.

- гушкаш с кутриштата начѣска. Вој. (Непослушном детету).
- лелѣјеш на њиву пoсле сама, још ли ме љутиш. (ако ме још). ПРЖ.
- најде појак и оди тебе, скоро-скоро. Сук/Вој.
- научиш дупе, чеке. Вој. (Детету).
- обесим, па че ме тражите, ама ме нема најдете теквога блѣсавога да ви слѣшам. Рс.
- оћутиш, ка ти с песницуту затворим уста. Соп.
- ЧЕ СЕ ПОСЛЕ — кајеш, и има това да памтиш док си жив. Гос.
- удараш у-главу, ама че буде доцкан. Трњ.
- ЧЕ СЕ — распришти кoј (на) куде види. Пир.
- распучиш, ако те ударим. Вој.
- растуе обје на кравјци, че видиш! Само ако ћи поднесем! ПРЖ.
- тлицнеш у-главу, ама чеке (Држ); уапеш за дупе, ама че буде доцкан (Пк).
- Че се ре јексе, ако га само ванем. Кр. (Детету).
- ЧЕ СЕРЕШ — дрѣне (Грш); на треску (Изв).
- ЧЕ СИ ВИДИШ БЕЛОГА — бoга (Вој); бoга од мене (Км). (Претња, и сујеверје).
- ЧЕ СИ ЗБЕРЕШ ЗУБИТИ У — шаку; шакуту, само ако те мазнем. МЈ.
- ЧЕ СИ — избрoјиш зубити (Кр); измѣшамo кaпете (Вој).
- искусаш попаруту. Вој. (Блага претња-шала).
- кaпете једн дн измѣшамo сас тебе, па нема да знамо која чија је. Сук.
- нoсиш зубити у ћеску кoлко без зyби да несѣ. Кр.
- обереш милосат, изгледа ми. Вој.
- ЧЕ СИ ОТИДЕШ ДОМА — ама те нема познаје дома мајна ти (Кр); с дрвене нoђе (Рс).
- ЧЕ СИ ОТИДЕШ НА — дрвене нoђе (Пир); шевѣљ, на девѣљ (Вој).
- ЧЕ СИ ПОГЛЕДАШ — прегњакат (Вој); у прегњакат (Дој).
- ЧЕ СПИШ, ИЗГЛЕДА МИ — при кутриштата начѣска. Вој.
- с половин цревo (Сук).
- ЧЕ СПИШ ПРИ — говѣдата (ВЛк); свиѣте (Гра).
- ЧЕ — стојиш на сaгњете нoђе, че видиш кoј је Пѣра. ПРЖ.
- стрижеш (с) уши (Пок/ДД); те бѣјем (Пир).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА — закоглицнеш (Соп); иде чур (Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА НЕ МОЖ — да се дигнеш док си жив. Бла.
- на дупе да сѣднеш. ДД.
- Че те бѣјем да речѣш: — Што-је това! Сук.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА СЕ — надујеш (При); умурдариш (ВЈ); усѣреш (Кр).
- Че те бѣјем, да сѣреш глѣтаво. ЦД.

- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДА ТЕ — нѐма збѐру ни сас лопáту. Кр.
— осушим (Гра); расту́рим (При).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДО — блага (ВЈ); нѐчу (Вој).
— нѐчу, па и мálко пóвише, сáмо увáтим ли тѐ пáк (Кр); пр́тку (Јал).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДО СТО́ И — једно́ (Вој); једн (При).
- Че те бијем док ми не лѝкне. Рас.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ — áкнеш, док ти дýша не испáдне. Гра.
— помодрѐјеш (Трњ); признáјеш (Гра).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ ПРИЗНА́ЈЕШ — кој је пóјак (МЈ); мајчино млекó (ВС).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК НЕ — признáш мајчино млекó што си посисáл. Гњ.
— речѐш: — Нѐчу ви́ше! Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК МИ — дýша не одѝне. Чин.
— док не кáжеш кудѐ си билá и квó си работíла. Пир.
- Че те бијем док овíја омáшљак не пребíјем. Сук.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК СЕ — магáре бд-воду не в́рне (ВЈ); не надúјеш (Сук).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК ТЕ НЕ — удíплим; умр́твим; утѐпам. Пок.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ ДОК ТИ — дýпе не утрнí. ТД.
— не отђíнем бубрѐснити (Сук); пáмет не дóјде (Држ).
- Че те бијем (и) јутрам, (и) вечер(њ)áм, док не савíјеш ту́ја дебѐлу ши́ју. Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ И РИТАМ — док се не савíјеш на клýбе (Ста); све док не испу́штиш дýшу (Јал).
- Че те бијем још јѐдампýт, па и да ти нејѐ прáво. Соп.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ КО — вóла у зѐље (Вој); грáд гр́снице (Вој); срдít кúчку (ДЦ); што се магáре бíје (Кр).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА — íма ти бчи излáзе (ДЦ); нѐма да знáјеш одѐка си (Вој).
— сáкат по свѐт да се влáчиш (Држ); се нѐма свр́неш три гóдине (Гра).
— там́н да си још тóлђи. Вој.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ТИ НѐМА НИ — бóг помóгне (Пир); Светí Пѐтар помóгне (Сук).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА — нѐма ти ни бóг, ни Светí Пѐтар, помóгну. Вој/Пир.
— че д́нем, па че бијем, па че д́нем, па че бијем, док ме знóј не избíје. Изв.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ СЕ — надúјеш (Км); опу́лиш (Сук); све умóчаш (Држ); усѐреш (Држ).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ — ошúрим (МЈ); разнесѐм (Држ); расíпем (Вој); свѐ исќбрам (Зав); удíплим (Км).

- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ ТИ — дупе одерем (МЈ); кожуту стурим (Чин);
напрајим грбину на мешину (Кр); одњем (Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ПА ЧЕ УСЕРЕШ ГАЧЕТЕ. Ста.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ САС — говнаиву мотку (Држ); слпџ ко говедо (При); љмит
(Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ — све док ти не дојде из дупето у главуту. Гра.
— та да речеш обрни. Брц/Изв.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧЕ — сигурно капу да ти купим (Сук); те чешам
(Вој).
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧЕ ТИ СЕ — срамујем. Вој.
— срамујем, рђо скапана. Теб језик само с големо бијење мој да се
скрати. Јал.
- ЧЕ ТЕ БИЈЕМ, ТА НЕЧУ ДА ТЕ — бабим (Вој); брѣнујем (Пир); брѣчим
(ВС).
- ЧЕ ТЕ БИЈУ, ПА ЧЕ — се опулиш (Вој); те опуле (Кр).
- ЧЕ ТЕ — блсне по тиквуту, да разбереш. Држ.
— истрѣсем из бревенѣтити. Соп.
- ЧЕ ТЕ БОДНЕМ — да ровнеш (Бер); у мѣкото (Држ); у шѣмбѣто (ВЈ).
- ЧЕ ТЕ, БРЕ — запалим да изгориш, па после че се питаш који је по гѣзда,
и че се одучиш чуждо да отѣмаш. Сук.
— стрѣшим ко жетварско стовне. Об.
- ЧЕ ТЕ — бутнем надѣле да-тѣ свѣ скѣрам по камењето. Сук.
— бѣцнем, да рѣпнеш уштрапачѣи. Вој.
- ЧЕ ТЕ ВАЊЕМ — на комѣт. Вој. (Детету).
— па свѣ че-тѣ искубѣм. Брц. (Жна жени).
- ЧЕ ТЕ ВАТИМ НА — комѣтѣт (Кр); лѣгало (ЦЦ). (Детету).
— прѣмку. Држ.
- ЧЕ ТЕ ВАЧАМ ЗА — гушу. Вој. (Претѣа, и шала).
— гушу, ја ти-нѣ могу више-проштѣвам. Км.
- ЧЕ ТЕ ВАЧАМ НА — лѣгало. Вој. (Детету).
— прѣмку; там у тесѣкат. Сук/Вој.
- ЧЕ ТЕ — ваѣају за-гушу. Вој. (Детету, када једе храну намеѣену другима).
— вѣтар однесѣ, Пѣтре. (Стојѣне, Мѣлѣо, и сл.). Кр. (Претѣа, али и
клетѣа).
- ЧЕ ТЕ ВУЗНЕМ — па че ти бѣи искѣче. ВС.
— сас прѣт оди рѣѣѣту, да виѣиш како бѣли. Вој.
- ЧЕ ТЕ ГАЗИ — коѣѣѣа (Пир); мѣѣѣа (Рас).
- ЧЕ ТЕ — гаѣа нѣѣѣѣ с камеѣѣѣ, па че си доѣѣиш доѣа с крѣѣѣѣ глаѣѣѣ. Вој.
— гоѣѣѣѣ док си жив. Јѣл.
- ЧЕ ТЕ ДРѣСНЕМ — да се изѣѣѣѣѣѣ. Пок.
— у грѣѣѣѣѣѣ сас песѣѣѣѣѣѣ. Пк.

- ЧЕ ТЕ ДУНЕМ ДА — одлетѣш, с чѣк там (Вој); те успим (ТД).
- ЧЕ ТЕ — жѣним сас ожѣг (по дупе). Вој. (Детету; претња, али и мажење).
— жѣнимо, амá сас ожѣг. При. (Шалива претња детету).
- ЧЕ ТЕ ЖИВОГА — дѣрем (Вој); одѣрем (ТД). (Непослушном детету).
- Чѣ те жѣцнем да искокоблиш. ДД.
- ЧЕ ТЕ СУНЕМ ДА — заштѣкнеш (Соп); те затáјим (Јал/Вој).
- ЧЕ ТЕ — сѣмбим док ти душá не излѣзне. Сук.
— завѣштим, да се обрнеш на врнда́ло. ВЈ.
— зада́вим; задѣшим. Вој.
- Чѣ те зака́чи кѣка. Вој. (Претња, али и шала).
- ЧЕ ТЕ ЗАКА́ЧИ КУКА И — теб, áко измѣци́наш дупе (При); тебе (Чин).
- ЧЕ ТЕ — зако́љем (Пир); зако́љем ко пѣле (ТД).
- ЧЕ ТЕ ЗАПА́ЛИМ — да изгори́ш. Гра.
— па има да ти изгори́ газдинлѣкат зачáс, па нѣма по́сле да би́јеш мо́јата сирочетѣ́ја. Сук.
- ЧЕ ТЕ — заплѣ́јем (Вој); заплѣ́јем љ-очи (Пет).
— за́трѣм у ко́рен. ВЛк.
— зга́зи ко́ница (Пир); зга́зим ко пи́јан ба́нку (БЧ); звѣ́знем (Соп).
— згмо́чим ко му́лача грѣ́је. Сук.
- ЧЕ ТЕ ЗГРИЗѢМ — сас зѣби; сѣс зѣби; сѣ зѣби. Вој.
- ЧЕ ТЕ — и ја тека́ заљо́пам пред на́род, како́ што ти ме́не заљо́па ни крѣ́ву ни дѣ́жну, па да ви́диш до́бро ли је. Сук.
— изгрба́вим (Вој); изгрба́вим, па уло́гав че се вла́чиш (Кр); изгрбѣ́им (Км).
— издѣ́гнем да ти прѣ́сне цѣровѣ́л, па билѣ́ грѣ́ј (или) не билѣ́. Пир.
— изѣ́брам љ́баво, па нѣма да мо́ж на́-дупе да си сѣ́днеш. Вој.
- ЧЕ ТЕ ИЗЕДѢМ — без ле́б; са(с) свѣ́ дре́је. Рс.
- ЧЕ ТЕ — изсѣ́мбим (ВЈ); излѣ́нсим (Соп).
- ЧЕ ТЕ ИЗРѢ́ГАМО ДА — ни љ́баво запáмтиш (Зав/Пок); искáрамо из акѣ́л (СГл).
- ЧЕ ТЕ — изрѣ́брим сас штáпат једнѣ́ш, да речѣ́ш: — Штѣ́ је това́! Сук/Вој.
— изѣ́бивам, (па по́сле нѣма ни ма́јжа да те позна́је). Соп/Зав.
— исáбим (Вој); исáмим (Брл).
— искáрам пред в́рата, па че се следѣ́ниш. Кр. (слѣ́диш/слѣ́дениш. Вој.).
— исклѣ́чим (Вој); искривоклѣ́чим (Соп); искрш́начим (Вој).
— испѣ́рдашим (Сук); испрáтим на дѣ́је ви́ле. Пир.
— испрш́начим, па уло́гав че се вла́чиш (Зав); испрш́начим/испш́начим (Вој); истѣ́скам (Вој); исѣ́илчим (Вој); ишврѣ́скам, дѣ́те (Сук); ишѣ́рбам (Вој); ишлѣ́йскам (Вој/Сук); ишѣ́мбим (Пир).
— кáрам на зави́јачку (Сук); клкнѣ́м, да ме пáмтиш до́к си жѣ́в (Соп).
- ЧЕ ТЕ КО́ВНЕМ ДА — заштѣ́кнеш (Гра); те затáјим (Вој).

- ЧЕ ТЕ — кóвнем у колéната, па ако веч víкаш, да не víкаш зáлуду, а и подалеко да те чýју. Пет.
 — кóлем врзи шíју. ВРж. (врзъ шíју. Вој).
 — мéсим, ка остарéјеш, свекрво, ко погáчу. Држ.
 — мýвам, слáбинете да ти прокóпам. ЦД.
- ЧЕ ТЕ МýНЕМ ДА — искокóлиш; рóвнеш. Вој.
- ЧЕ ТЕ — мýглим, па има да víдиш. Вој. (Детету).
 — насýмбим. Соп.
- ЧЕ ТЕ НАКÁРАМ — три мéтра ý-земи (Сук); у днó ý-земи (Пк).
- ЧЕ ТЕ НАóШКАЈУ КАКó СВИЊУ. Гра.
- ЧЕ ТЕ НАОШКАЈУ САМО АКО — нýм идеш нá-госје. Држ.
 — те пак víде у нýну кýћу. Км.
- ЧЕ ТЕ НАПРАЉИМ НА — жвоњáк (Вој); лепíњу (Пир); пéглану кобáсицу (ВРж).
- ЧЕ ТЕ — насýмбим (Соп); насвíјем, па че казýјеш свé по рéд. Пок.
 — натрúпам на пчéшњи крс (Соп); обéсим на највисоку грáнћу (Гњ).
- ЧЕ ТЕ ОГýЛИМ — како крáставицу горчíвку. Пир.
 — ко горчíву крáставицу. Кр.
- ЧЕ ТЕ — одерéм (Бз); однесé чýма (Соп); однесу дóма на магáре (Соп).
- ЧЕ ТЕ ОДРОБÍЈАМ, АМА ЧЕ — си направим вољу (Вој); ти затвóрим голéмата úста (Држ).
- ЧЕ ТЕ ОКЛЮСНÁВИМ, ПА — пóсле че си жáлиш живóтат. Сук.
 — че бдиш нóпав, и улóгав че се влáчиш. НМл.
- ЧЕ ТЕ — омáам (Пок); опердáшим сас расукáљћуту, па че прóгледаш одједнýш (Брц).
 — бпне збр, па че ми се мóлиш (Км); осакáтим (Рс); осáмим (Вој).
 — откáрају дóма на колесáр. Грш.
 — отпратí нéкој на мáле víле (ПРж); оһíмам сас тојáгуту (Пок).
 — оћорáвим, нóрав по свéт да бдиш. Изв.
 — пáлим цéлога, па ако си ти лýд јá че излéзнем пó-луд. Рс.
 — пéглам сас габрóвину (Вој); пёрнем по дупéто, па да víдиш (Км).
 — плéснем, да ти главá засвнí. Соп.
 — плýнем да зарцáвéјеш (Кр); потýрчим (Чин); пребíјем (Пир).
- ЧЕ ТЕ ПРЕБÍЈЕМ — ко кýче (Ор); нá-мртво (Грш).
- ЧЕ ТЕ ПРЕБÍЈЕМ, ПА ЧЕ ТЕ ВОДЕ ПРИ — вражáлицу (Пир); Дýшка Шáјтинога, из Гостýшу, да ти намéшта рућéте. (Пк).
- ЧЕ ТЕ — прегрбим (Км); прекл́цам (Пет); прекрш́начим (Вој).
 — преһ́нем ко глистý (Пок); прокáрам у Тýрско (Гњ).
 — пропýдим; пропýдим у тýњи свéт. Вој.
 — прóстрем (Соп); прóстрем пред нáрод, па че се чýдиш (Вој).
 — пúштам на клíс. ПРж.
 — разбúбам (Зав); раздрндам ко бугарску скýпштину (Соп).

- расипем, ако те уватим (Вој); распљескам (Мр); распиздрим, па че ти свитће искоче (Пир); растурим ко љутеницу (Држ); ргнем, ребра да ти строшим (Соп); ребнем, да ти свитће искоче (ЦД).
- ЧЕ ТЕ РЕБНЕМ — па че се учудиш одэка си (МЈ); сас тојагугу (Сук).
— сас штапат, па че се оћутиш, дупе детињо. Држ.
- ЧЕ ТЕ — репнем, па че се чудиш (Бер); рчнем, па че ти бчи искоче (ЦД).
— сь зуби згризём. Вој.
— с пручкуту ишибам да се више не сетиш текá да рабóтиш. Км.
- ЧЕ ТЕ САС — пручку оди дрэн вўзгам догбд ђу-не стрóшим оди тебе. Грш.
— туп нбж дерем. ВРж.
- ЧЕ ТЕ (СВЕ) — згребём, па има лице да ти-бўде на-пруђе, на-пруђе. Сук.
— искубём девбјченце, па че-тї после мајна ти поскрати мáлко језичекат. Сре.
— намбдрим, сáмо ако ўзнем конбпчето (Јал); скбрам (Вој); смáчкам (Км).
- ЧЕ ТЕ СЕЧЁМ — парче по парче (Сук); парче по парче, черék по черék (ВЈ); черék по черék (ДД).
- ЧЕ ТЕ — скїцам (Вој); смáлим (Кр); смáчкам (Држ); смáчкам, ако те уватим (БЧ); снїжем (Вој); спепéлим (Гос); спљескам (Соп); србї кожа (Вој); стїцам (Вој).
- ЧЕ ТЕ СТЇСКАМ — да се умбчаш. Км.
— за гушу, сáмо ако изедеш и мбјат дёл. Вој. (Блага претња, али и шала са дететом када се подстиче да више поједе).
- ЧЕ ТЕ — сбкам с нáшата кўчишта. Вој. (Претња, и шала у виду претње).
— тїцам, тїцам, у главўту, док не пбчнеш да млчїш. Гра.
— трпїм, трпїм, па ка ми једнуш ћипне, че те згáзим ко говнб. При.
- ЧЕ ТЕ ЋИДНЕМ ДА — заштўкнеш (Вој); отћїнеш трбскот; те ўспим (Брц).
- ЧЕ ТЕ ЋИМНЕМ, БРЕ, ДА — те утёпам (ДД); ти главу стрóшим (Пн).
- ЧЕ ТЕ ЎБАВО — изгњасам, па се нёма више сетиш да ми пасеш ливáткуту крїшома. При.
— ишврскam, детёнце, да се умбчаш. Вој.
- Че те ватим на лéгало. Км.
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА КУДЕ — гбд да се скрїјеш (Нш); да побéгнеш (ВРж).
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА — има те излўнсим. Зав.
— тамбн и пбд-земи да се скўташ. Сук.
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА ЧЕ ЇГРАШ — дрдавку (Вој); ко мётка на вáшар (ВСв).
- ЧЕ ТЕ УВАТИМ, ПА ЧЕ — се спроведеш (ко кўче на вáшар). Пет.
— те пребїјём. Пир.
- ЧЕ ТЕ — увївају у бвче кбже. Гра/Кс.
— удавим у кáпку вбду. ЦД.
— удáрим, бре, нёкад ка ми ћипне, па че те сас зёмљу срáвним. Соп.

- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА — зајдеш (Кр); заштукнеш (Бс); излетиш крз пэнцеруту (Рас).
 — не мбж да се свэстиш додека си жів. Јал.
 — отһинеш трбскот (Цр); речеш: — Што је това! (Сук).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА СЕ — прбстреш кóлко си длг. Вој.
 — распучиш (Држ); сригбшеш (Ор).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТЕ — запелуштим (Вој); заслутим (Сре); затајим (НМл); снйжем (Држ); успим (Сук).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ — зајду влашчичнти (Вој); запоју уши (ВЛк);
 — на-нос излэзне црвенá свйла. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ ОДЛИТИ КАПАТА — еј, чбк там (Вој); у пошэ (Брл).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ ДА ТИ — пропоју двéте уши (Вој); свйтһе излэзну (Сре);
 — цйвһете излэзну, да више не пуаш на-нос. Вој.
- Че те удáрим, па че зајдеш. ВС.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ, ПА ЧЕ СЕ — распрштиш на парáм-парче(тйја). ВЈ.
 — сéтиш кво си (и) лáни јел тйја рэд. Пок.
- Че те удáрим, па че ти сáмо панталóнете останау. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ, ПА ЧЕ ЦЙВҺЕТЕ ДА ТИ — излэзну (Вој); излету (МЈ);
 истрчу (НМл).
- Че те удáрим по тйквуту, па че разбérеш. Кс.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ САС ЧУК — па у лисото, у челóто (Вој); по челó (ВС).
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ — мец рóгове, ко волá ка кбљу. Соп.
 — сас ссһйру у челó, па че те снйжем. При.
 — у рóгове, па че мбра да пáдаш. Соп.
- ЧЕ ТЕ УДАРИМ У ЧЕЛÓ С — маљйцу (Вој); песнйцу (Пк).
- ЧЕ ТЕ — удйплим (Гњ); улóжим (Трњ); умртвим (Пет); усмртим (Кс);
 утéпам (Пир); утéпам ко куче (Бер).
 — цéпнем (Кр); цéпнем сас овóва дрво да те успим (Пок).
 — цйцнем ў-главу (Вој); чéкам на прбмку (Сук); шљйснем (Чин);
 шљуснем (Држ).
 — шутнем с овуја моју нóву ципéлу, па че бдма да вйдиш какó се
 обрча овйја мбј нов сáат. Кр. (Подсмех кицошу у облику претһе).
- ЧЕ ТИ — áрне притужнéје, ако ми па искýсаш шиһérчекат. Сук. (Детету).
 — вáдим мазгу. Вој.
 — га у дрбб забодém. Зав. (Лопову, украдени предмет).
- ЧЕ ТИ ГЛАВУ — одрубим; отсечém; отһинем; прочовркам. Вој.
- ЧЕ ТИ — грклáн извáдим (Соп); дáвам цуáп/цувап (Вој).
 — дадém пбвише сйреңе од лéб. Брл. (Оном, ко тражи више него што
 је могуће).
 — дéлим вóду за качемáк. Пир.

- ЧЕ ТИ ДОЈДЕ — до-главу, само чеке. Сук. (Претња и клетва).
 — Црни петак и теб. Пк. (Претња и клетва).
- ЧЕ ТИ — свизнем једну да ти запоју уши. Вој.
 — сџмбим (од) увото. Рос.
 — загорчи лебацат што си га при мѣн толхе године појела. Вој.
 (Претња и клетва).
 — запишим устата с песницуту (Соп); запоју ушити (Пир).
 — зубити избјем, па че глташ ко плѡвка. Пир.
- ЧЕ ТИ ИЗБЈЕМ — вилицете (Вој); зубити (Чин).
 Че ти избројим ребрата. Пк.
- ЧЕ ТИ ИЗВАДИМ — акѡлат (Изв); гркланат (Кр); сркалата (ВС); кѡшљѡцат (Вој); окѡто (Кс); писѡкат (Вој).
- ЧЕ ТИ — изгори дѡсечето! Вој. (Шала у облику претње, а за подстицање лењих надничара на рад).
 — изедѡм пченичкуту! Грш. (Врло оштра претња и клетва).
 — излѡзне нѡ-нос. Гњ.
- ЧЕ ТИ ИЗЛѡЗНУ СВѢТЊЕ, АКО — те удѡрим (Пок); ти удѡрим једну песницу (Пн).
- ЧЕ ТИ — исврљим све из кѡћуту и че те исѡрам, па мѡкар ѡдма цркла, па мѡкар ми се сви насрѡли у уста. Пир. (Претња-заклетва).
 — исѡрам сркалата. ВС.
- ЧЕ ТИ ИСКУБѢМ — јѡѡкат (Држ); лѡрмуту (Ор); ушити (Пок); чулѡмкуту (Држ).
- ЧЕ ТЕ — исѡсам пченичкуту! Пир. (Врло оштра претња, и клетва).
 — исправѡм жѡмбавата уста. Вој.
- ЧЕ ТИ ИСПРѡЈМ — грбѡнуту; грбѡцуту; грбѡчат. Кр. (Грбавом, али и другима).
 Че ти исрти дудѡкат. Пир.
- ЧЕ ТИ ИСРТИ ДУДѡКАТ, ПА ЧЕ — видиш (Држ); те питаѡ (Сук).
- ЧЕ ТИ ИШЧѡКАМ — бујѡте (ЦД); прѡшиштето (Гра).
- ЧЕ ТИ ЈА ДАДѢМ — пѡвише сѡрење од лѡб. Пк.
 — шѡтку. Ру. (Овци која се одваја од стада, шета).
- ЧЕ ТИ ЈЕДѢ ДѡПЕ — бѡницу (Сук); бѡјење (Км); попѡру (Рс). (Детету).
- ЧЕ ТИ — кажем кудѡ се телѡ врзује. Сук. (Блага претња детету).
 — кѡѡе разглавим (Соп); крѡв пуштим (Држ); лѡтну краѡи, алѡлема (Гра).
 — лѡкне ако ѡмрем, ама (ѡдма) че ме потражиш. Пир.
 — насѡмбим кожљѡкат. Држ.
- ЧЕ ТИ НАМОДРИМ — дѡпе (Чин); дупѡнце, детѡнце (Гњ).
- ЧЕ ТИ — наплним шију с песнице (Соп); напѡјм модриње (Вој).
 — натовѡрим, сѡнко, и ѡм, и самѡр, да мѡж и да тѡгљиш, и да нѡсиш,

- да те принудим да се мánеш оди то́ва проклéто с́читáње. ПРж. (Отац прети сину да ће га ожени́ти и оку́ћити).
 — нóс стрóшим. Соп.
- ЧЕ ТИ ОБÉРЕМ — грéјовeте (Држ); грéјовити (ВСв); грeбeте (Вој); грeовéти (Гњ).
 — но́ћeте (Сук); пáтравeте но́ћe (Вој); пáтравцити (МЈ).
- ЧЕ ти обрнeм кóжyту набпакo. Пир.
- ЧЕ ТИ ОДÉРЕМ — кóжyту; кожл́акат. Сук.
- ЧЕ ти одзвóне звóна. Пир. (Претња и клетва).
- ЧЕ ТИ ОДЛЕТÍ ГЛАВÁТА КО НА — врапчé; петл́а; петл́е; пíлe. Вој.
- ЧЕ ТИ ОДЛЕТÍ ГЛАВÁТА КО — шишáрка (Чин); шишáркaтa (Вој).
- ЧЕ ТИ ОДРÉЖЕМ — језíкат (Км); крáстaвицyту (Соп); пáткyту (Пир); ушíти (Сре).
- ЧЕ ТИ — одéрем кóжyту (При); одрýбим главýту (Кп).
- ЧЕ ТИ ОКР́НИМ — нóсат (Вој); рóговeте, штo си ђи дигал тóлкo високó (Сук).
- ЧЕ ТИ — олýпим кóжyту (Јал); олýштим кóжyту (Рс); од́нем (Вој); од́нем, гáдe мáлeчђи ти (Брц);
 — остáну панталонéте сáмe, сáмo аco те поткáчим сac пeсн́ицyту. Тм.
 — отíдe кóжaтa нa тупáн. При.
- ЧЕ ТИ ОТПÉРЕМ — дупéто (Вој); жáпкyту (Вој); кóжyту (Гњ); кожл́акат (Јал).
- ЧЕ ТИ ОТЃИНЕМ ГЛАВýТУ КО — нa врапчé (МЈ); шишáрку (Кр).
- ЧЕ ТИ ОТЃИНЕМ — јaјцáтa (Пир); језíкат (Вој); крáстaвицyту (Пир); пáткyту (Пир); чулýмкyту (Пет); чулýмчицyту (Сук); шишáркyту (Сук).
- ЧЕ ТИ — оту́шим. Вој.
 — отън́ејe шíјa. Сук.
 — плýснем јeд́н да ти бчи искóчe кo пeтлицáњe. Соп.
- ЧЕ ТИ ПО́ЛДЕ ЦРВЕНÁ — мaзн́ицa (Соп); свилá (Вој); свилá нá-нос (Гра).
- ЧЕ ТИ — појý ушi, изглéдa ми (Вој); покáжeм кaкó сe дарýјe млáдa нeвéстa (Трњ).
 — порастé нóсат кo бaбу́рa. Пир.
 — потeчé црвeнá свилá нá-нос (Пир); потковéм оп́нци́ти (Сук).
 — потрeбeм и зa дрýђи-пут, чe вíдиш. Сук. (Незахвалнику).
- ЧЕ ТИ ПРЕВ́ИЈЕМ — но́ћeте (ЦД); пáтравцити (Трњ); прст́ити (Пир).
 — ру́ћeте, пa чe те дрýђи закýсујy, нeчe дa мóжeш сaм дa сe рáниш. При.
- ЧЕ ТИ ПРЕВ́ИВАМ — нeпрeв́ијeнyтy шíјy (Сук); шíјy (МСв).
- ЧЕ ТИ ПРЕВ́ИЈЕМ — шíјy нeпрeв́ијeнy (ПРж); шíјyтy (Сук).
- ЧЕ ТИ ПРЕСÉДНЕ — аco те јá вáчaм y ру́ћe (Вој); тóвa штo си изéл и испíл при мéн. Гра.

- ЧЕ ТИ — примрда брада. Вој.
— притрпају зуби, ако те искарамо пред врата, на студат. Пет.
- ЧЕ ТИ ПРИШИЈЕМ — једну шамарчину, па че се завртиш (Соп); једн (Чин).
- ЧЕ ТИ — пропоју уши. Км.
— прочбкам ушити, па нема да се праж залуав. Сук.
— пуштам конче мје поди забн ка се ванеш у-оро, само ако се сас мене још једампут потшегујеш преди народ. Вој. (Момак девојци).
- ЧЕ ТИ РАЗБИЈЕМ — луду главу еј сас онја чук. Видиш ли га? Сук.
— носат (Вој); нокалиците (Кр); нушкату (Пир).
- ЧЕ ТИ — распучим главуту (Вој); расцепим главуту (Км).
- ЧЕ ТИ РАШЧОВРКАМ — главуту (Сук); мозакат (Држ).
- Че ти све потепам. Вој.
- ЧЕ ТИ СЕ БРЧКА — кожа (Вој); кожа, алалем (Рс); кожата (Вој); чело (Сук).
- ЧЕ ТИ СЕ — запали шја (Кр); мозакат распршти, придим ли ти (Пир).
— набере чело, нема да минеш (Пир); набрчка чело (Бс).
- ЧЕ ТИ СЕ НАСЕРЕМ У — капуту; нове дрје. Гра.
— уста (Пир); шамјуту (Изв); шубаруту (Држ). (Шала и увреда у облику претње).
- ЧЕ ТИ СЕ — одбрусим убаво; отепам до благо. Вој.
— помурдарим у това што једеш. Пир. (Скаредна увреда у облику претње.
— посерем у това што имаш. Пир. (Скаредна претња-увреда).
— пресрамујем (Вој); пуши чело од брије и од стра (Гра).
- ЧЕ ТИ СЕ РАЗЛЕТІ СВЕ — това (Бс); това, ако те ударим (При).
- ЧЕ ТИ СЕ — распршти све това зачастк. Вој.
— тресу гачете још некој пут, па че видиш. Вој.
- ЧЕ ТИ СИПУЈЕМО У — капу; шамјуту, ако си не искусаш. Вој. (Претња-шала).
— скратим дљити нос (Км); сплескам бабуруту (Кр/Пир).
- ЧЕ ТИ СКЛЦАМ ГЛАВУТУ — ко на змиче; прстити. (склцам/стлцам). Вој.
Че ти спрегнем табакат. Пир/Сук.
- ЧЕ ТИ СТЛЦАМ — главу (Држ); луду главу (Сук); рућете (Вој).
— рућете, па че се научиш ко се плетје. Држ.
- ЧЕ ТИ СТЛЦАМ ГЛАВУТУ КО НА — змију (Нш); змиче (Гњ).
- ЧЕ ТИ СТРОШИМ — главуту; дулицу; кривјат нос; носат; ребрата; роговете. Вој.
— роговети. Соп.
— празнуту главу; прлицу; туја твоју празну главу. Вој.
— челото. Држ.
- ЧЕ ТИ СТУРИМ — кожлакат; кожуту. Вој.

- ЧЕ ТИ СЦЕПИМ — кожљакат (МЈ); кожуту (Пир); убавуту капу док трепнеш (Рс).
- ЧЕ ТИ — това загорчи (Вој); трну зуби, алалем (Сук); турају кожуту на шилци (Вој); тури белу (Вој).
- ЧЕ ТИ ТУРАМ — кораву перицу у гузицу, па че обикוליш цело село. Гра.
— тупанат на грбину, па че само ударам. Пк.
- ЧЕ ТИ ТЊНИ НЕКОЈ — грбинуту, само чеке да се ожениш, черко. Држ.
— кожуту, само још неси дошла у чужде руке. Вој. (Њерки девојци).
- Че ти њиднем једну, да ти излезну влаштити пред очи. Чин.
- ЧЕ ТИ — ударимо сучку (ДЦ); уши запоју (Соп); уштавим кожуту (Бс).
— цревата изврнем напак (При); шчукам рогови (ВРж).
- Че трни некому шија. Вој. (Још неоткривеном кривцу).
- Че убије душу, само ако те увати. Чин.
- ЧЕ УБИЈЕМ — душу (Км); кучку (При).
- Че уватим, па че убијем кучку. МЈ.
- ЧЕ УЗНЕМ ОСТРУШКУ, ПА ЧЕ — га утепам (Брц); те убијем ко куче (Сук);
утепам кучку (Пет/МЈ).
- ЧЕ УСЕРЕШ — гачете, ако те уватим (Јал); краци (МЈ).
- Че шеваш ко пред змије. Бс.
- ЧЕК ДА — видиш! (Чск/Чёке/Чёкај). Вој. (Најчешће блага претња у игри
са децом, а каткада и врло оштра претња).
— испијем ређијуту, па че види како ја бијем. Пк.
- ЧЁКА ГА НА — прѣмку (Вој); загѣн (ДЦ).
- Чёкај, па че знајеш с кога си се зајел! МЈ.
- ЧЁКЕ ДА ДЉДЕ МОЈ ДЊН, ПА ЧЕ — видиш (Рас); си видиш срёћу (МЈ).
- ЧЁКЕ — да се ја прво успрајм на сагњете ноје, па че видиш каквѣ че те
стигне. Брл.
— нек дѣде башта ти, па че видиш. Вој.
- ЧЁКЕ, ЧЕ — дѣде маѣка за погѣмца. ВС/Сук.
— се уапсш за дупе, ама че буде доцкан. Км.
— че удариш на руду, полѣка Изв.
- Черко, ѡмам, ѡмам! Ама, земља га чува. Земља ѡма да га изедѣ ама
нема ви га дадѣм, ако га лоше поштујете. Држ/Пет. (Претња и клетва).
- Чѣвек да узне чуѣ, па да ви сви поѣпа. Сук.
- ЧУ ТЕ — бијем (Вој/Пет/Сук); земљѣшем (Соп); згазим (Вој/При).
— изгрѣвим; искѣрам из дрѣјете. Соп.
- ЧУ ТИ — главуѣ отѣнем. Вој. (Претње са ЧУ имају оштрији призвук).
— крв лѣкнем (Соп); се осветѣм, па какѣ да је (Вој).
- Чујеш ли ме ти или ме не чујеш? Не смѣјеш више да му речѣш ни поѣтам,
ако ѣч небѣјен да мињеш. При.

Шишѐ! Вој/Пир/Рс. (Деци, да не шапућу, да сасвим ућуте).

ШТО — да ти се плашим? Неси мѣчка, па да ти се плашим. Приди пбблиска, па се пбсле вали како че ме бијеш. Вој. (Претња на претњу).

— има ти да побѣреш бијење, још никој неје побрал до са. Вој.

— не узó крпóљ, па пб-главу да те удáрим. Држ. (Разјарена жена мужу, пошто је истукао).

— си се тува издлжѝл! Ако те јá издлжим, че видиш. Вој.

— че ти видиш, ни кúче у воденицу нече да види. Сук.

Штрбљо, нембóј ти ишчúкам и тѝја два зúба однапрѣд, децáта да не плашиш.

МЈ. (Увреда у облику претње).

Шукни, ако смејеш. Чин.

ТУМАЧЕЊЕ НЕПОЗНАТИХ РЕЧИ*

Айр м — вајда, корист	Алнуло га перф. — одузети се (ноге, руке, уста, тело)
Акне свр. — нагазити у празно (и пропасти); испустити душу изговарајући „а“	Алосија/ала ж — ала; рђа, подлац
Алавуџда ж — лажов, прождрљивац, чанколиз	Алтав,-а,-о прид. — изобличен; оштећених удова, али и тела
Алалем(а) прил. — изгледа, вероватно	Алчак место м — влажно, забарено место
Аламанин м аламање мн — безочан гост; нерадник, човек који живи на туђи рачун	Аманет м — порука преко посредника; заклетва на самрти
Аламуња ж — превртљивац; беспосличар; безочан гост	Амин(ат) м — тренутак у коме се изречена клетва одмах остварује
Ала(та) ж — уста	Анџма ж — ханума, турска госпођа
Але и њиле мн (од ала ж и њила ж) — нерадници, прождрљивци, наметљивци	Апање/преапување/уапување с — угриз (језика, усне), уједање
Алело, багатело једна! — ништаријо!	Арам да-је! — да је проклето!
Алица ж (дем. од ала) аугм. — ала	Арам и катран! — црно и проклето!
Алиштата си казује — говори о својим манама и изопаченостима	Арли да-је! — нека је са срећом!
	Арне прил. — јако, прилично јако
	Ашџм/ашџн м — (нека) болест
	Баби несвр. — умиљавати се око (своје) жене

*Искључива сврха овог списка је да олакша читање грађе која претходи.

Пиротски полуглас ь унет је у азбучни ред на крају азбуке, а африката s (=дз) испред „з“. Таква пракса у оба случаја одговара старословенској азбуци, а и поступку који је применио Александар Белић у свом чувеном делу „Дијалекти источне и јужне Србије“. Глаголи се наводе у облику трећег лица једине презенте, а када је то изричито наведено, реч је протумачена другим глаголским обликом, нпр. перфектом.

- Ба́бине девети́не ж мн — врацбине; празноверице
- Ба́пка ж — клетвена реч (према речи баба)
- Ба́пци м мн — клетвена реч (према речи баба)
- Бау! узв. — подражавање медведа
- Бачу́је несвр. — живети (на масној храни) на бачији; извући дебеле батине
- Бездéтка, нероду́ља ж — нероткиња
- Бездíр м — бестрагија, недођин
- Бéла ка́ња ж — друго име за кокошку (из загонетки и бајалица)
- Белéжен прид. — нáчет са белегом од рођења
- Бéлћи(ма) прил. — можда, ваљда
- Белја́ ж — невоља; наметнута кривица; досадан човек
- Бесн́ик м — крвник; побеснео, ухватио га бес
- Бесóвица ж — спаривање паса; курварлук
- Блáзни (свéт) несвр. — брукати се; саблажњавати
- Блáјне свр. — заблејати
- Блéк м — клетвена реч (према блејати)
- Блéкне свр. — заблејати; замекетати
- Блска́ (áле) несвр. — правити глупости, млатити се
- Блсне свр. — блеснути, синутти; ударити неразумно и уз тресак
- Бл́та несвр. — бесциљно ићи, лутати
- Божíка несвр. пеј. — претерати у молитвама и призивању бога
- Бóтур м — високи пањ; стабло са великим пресеком, или пањ; намћор
- Брáниште с — браник
- Бревенéци м мн — традиционалне чакшире
- Бр́зне свр. — појурити (некога); изгрдити
- Броби́њак м броби́нци мн — мрав
- Буáљћа/бува́љћа ж — пракљача
- Бубу́љачка/бубу́љашка/бубáчка ж — буба; инсекат уопште
- Бу́ка ж — део воденице кроз који пада вода на витло, под косим углом
- Булулéја/бубулéја ж — буљина
- Бучка́ ж — бућкалица
- Бучуми́ш м — неред; бука; туча
- Бьдб́њ м — велико (шупље) дрво; тежак предмет који смета; лењ човек кога сви обилазе а он се не помера
- Бб́з м — зова (биљка)
- Бьлá/балá, буја́ ж — бува
- Бьлѓза ж — женина сестра
- Вáди мáсло несвр. — бућкати млеко; тући некога до бесвести
- Вáл м — вео
- Вáлци м мн — омање округло камење; комади цигала и сл. при обрушавању грађевине
- Вáне свр. — ухватити; (нá-очи) ухватити уроке; отићи негде без поздрава, одлутати (у шуму и сл.)
- Вáрди се несвр. — бранити се, чувати се
- Вáрка се несвр. — журити се
- Вáча нá-очи несвр. — хватати урок, бити урокљив
- Верíжњак м — мотка о којој висе вериге над огњиштем

- Вѣтрушка/вѣрушка ж — вихор, ваздушни ковитлац
- Веч/вѣчим(а)/вечѣмка, веш/вешѣм(а)/вешѣмка прил. — већ
- Вѣш прид. — вешт; прави мађије
- Вештегáр м, вештегáрка ж — вештац, вештица; opak човек одн. жена
- Вѣла/вилáр м — (дрвена) вила за сено
- Вира́је несвр. — успевати, расти. Не вира́је — болешљиво, једва преживљава
- Вирја́н м — персонификација ветра
- Влачѣг м — примитивна направа за вучу запрегом
- Влкодáвина ж — грло стоке које је вук давио
- Влчешѣи/влчѣи прид. — вучји
- Вóчка ж вóчѣе мн — сушена воћка, најчешће шљива. Вóчѣе вари — кува компот од (сувих) шљива
- Врá м — вршај
- Вражалѣц м, вражали́ца ж — врач, врачара
- Вра́же несвр. бајати, врачати; весело покретати удове (беба најчешће)
- Враж́ука/вра́же, врачѣ́, ба́је несвр. — врачати
- Врвиште с — стаза
- Врэви несвр. — говорити
- Врѣк м — болест козе; клетвена реч према речи „врѣк“, одн. кози која мекеће
- Врѣк(áвица) м(ж) — козја болест која подстиче козу на мекетање
- Врэка несвр. — мекетати (коза)
- Вр́кну (ми ў-срце) свр. — устрептати; уплашити се
- Вр́ља се несвр. — бацакати се, праћкати се
- Вр́ндало с — чигра
- Вр́сан (с гóру, и сл.) прид. — висок и снажан (као стабло у шуми)
- Вртѣ́ несвр. — вртети; користити без мере туђе добро; мучити некога, кињити
- Вртѣ́и́чка/вратѣ́и́чка ж дем. од вратѣ́и́ца — вратнице (на огради и сл.)
- Вртоломá (човѣк) м — превртљивац; покварењак
- Врчѣ́ несвр. — фрктати од љубавне страсти, хладноће, и сл.
- Ву́зга несвр. — шибати
- Ву́зне свр. — ошамарити, шибнути
- Ву́кне се свр. — изненада упасти (у рупу, воду, просторију)
- Ву́на ж — вуна; пара изнад рупе у земљи у којој зимују змије
- Ву́ска ж — бубуљица
- Габрóвина ж — батина од граба
- Гад м, гáдина ж, гавѣдина ж, нѣвед м — звери, свиње, змије, све што је опасно по здравље и летину
- Гáдина ж — змија; вештица; сабласт; покварењак
- Галáти несвр. — грдити „женски“, злим речима, али без зле намере
- Глав́ина ж — главчина (од кола)
- Гледѣ́ц м — зеница ока
- Глѣ́тав, -а, -о — жидак, редак
- Гмѣ́це с гмѣ́цета/гмуцѣ́и́ја мн — гука, оток
- Гњѣ́тѣ несвр. — ждрати, јести халапљиво
- Говѣ́цина ж пеј. — пенис

- Горéвина ж — опекотина
- Горчíвка (крáставица) ж — горак краставац (па му се због тога скида дебели слој коре)
- Горчулáк м — напитака од горких трава
- Гóс/Госјáнин м — гост
- Готурáч/Гутурáч м — катар грла (код стоке)
- Грáба се несвр. — отимати се, захватати више од осталих
- Градíнка ж дем. од градíна — башта
- Граплíв/грапав, -а, -о прид. — рапав; лоше очишћен од чворова
- Грбешнáк, грбнáч м пеј. — леђа; плећа
- Гргúтав, -а, -о прид. — промукао
- Грлица ж — болест свиња; клетвена реч према речи „грди“; врста птице
- Грцмáн м — ждрело
- Грчíло с — грч
- Гутур/гутурáч/гутурáчица м/ж — катар грла (код стоке)
- Гуцуур/гуцуурица м/ж — отров
- Гушка се несвр. — грлити се на спавању
- Гýглом зéмљу да пропáдне — да одједном пропадне, нестане без трага и гласа
- Даврандíше се свр. — опоравити се
- Дáде лагъм свр. — појурити веома брзо; принудити
- Дáде се на нéшто несвр. — посветити се нечему
- Дваш прил. — у два маха
- Двíзе, звишчé с — двизац
- Двор м — двориште
- Деверúје несвр. — дворити; покоравати се
- Девóјћа ж — девојка; друго име за овцу из сујевеља
- Дéлник м — радни дан
- Дé-ч! — где ћеш! куда ћеш! (љутито, најчешће стоци)
- Дилбáз/дилбез м — рђа, угурсуз, намћор
- Добриња ж — срећа; зло (иронично)
- Дóбрица ж — овде: клетвена реч од „добар“
- Довáне свр. — ухватити; дохватити
- Довíје (му) се свр. — дојадити, доћи до гуше
- Дóда ж — старија сестра, рођака, жена; вулва
- Додолéје свр. — постати неподношљив (брига, мука, болест, живот, човек)
- Дозагртује (морúзу) несвр. — завршавати друго прашење кукуруза
- Дозóри се свр. — сазрети (воће, поврће, и сл.)
- Дојда несвр. — доједати; завршавати оброк
- Докáра свр. — дотерати
- Докóпује свр. — завршавати прашење
- Дóми несвр. — кућити
- Допрва прил. — тек сада, са закашњењем
- Дор/дóри/дóрим/дорíма/дорíмка прил. — чак, штавише
- Дорíстрашан, -на, -но прид. — врло велики
- Досíпује несвр. — доливати
- Досúне (совéљу) свр. — још једном провући чунак при ткању

- Почини свр. — завршити бојење пређе
 Драмка ж — циција, на драм мери и боји
 Дрвник ж — дрвљаник, место где се секу дрва за огрев у авлији
 Дрво/дрвце с — родно дрво
 Дрдавка ж — врста народног кола
 Дрдње несвр. — бесмислено говорити, тртљати
 Држаље с држаљица (алатке)
 Дрезгав, -а, -о прид. — гледати бојажливо (са сузама у очима)
 Дреја/дрешка ж — комад одеће
 Дреновина ж — дреново дрво; дренова батина
 Дренћа ж — дрењина (плод)
 Дрешка ж дем. од дреја — комад одеће
 Дрешлак м пеј. — комад одеће
 Дрљавје несвр. — постајати крмељив
 Дрнка несвр. — звечати; лупати, брбљати, бесмислено говорити
 Дрнка с зуби несвр. — цвекотати; гладовати
 Дрнчи се несвр. — изазивати; пецкати
 Дрсне (куче) свр. — ујести (пас)
 Дрт, -та, -то прид. — стар, престар
 Друсне свр. — ударати (јако)
 Дрча ж — ситна дуга киша из магле
 Дулица ж — свињска њушка
 Дупка ж — рупа; уста; чмар; вулва
 Ђаволци! Че буде, ђаволци! — неће тако моћи!
 Ђондер м — батина
 Ђулче/ћомуга с/ж — задебљање (на телу)
 Жапка ж — део опанка који повезује кожу и врпцу; вулва
 Жванћа несвр. — говорити бесмислице; оговарати
 Жвоњк м, жваканица ж — оно што је жвакано
 Жежак, -шка, -шко прид. — врућ; топао
 Жив жал м — непребол, жива рана
 Живак м — митолошка буба коју упућује онај ко поставља мађије да неком поједе утробу
 Живиница ж — врста болести
 Живовлак м — боквица, биљка чијим се лишћем извлачи гној из рана
 Животинка ж — животињска врста
 Жито/пченичка/пченица с/ж — обредно кувана пшеница
 Жлтеница ж — жутица (болест); горушица, синапис (биљка)
 Жлтица ж — дукат, златник
 Жлчка ж — жуманце јајета
 Жмикав/жмукав, -а, -о прид. — жмиркав, зрикав, болесних очију
 Жмби се несвр. — крвевљити се
 Жбце свр. — убости иглом, речју, и сл.
 Зив м — зифт
 Зуне свр. — ударити јако (песницом или тупим предметом) некога у леђа; треснути
 Змби несвр. — тући; бушити рупице на кожи, и сл.
 Знка несвр. — звонити (звоно)
 Зсне свр. — ударити песницом у нос, главу

Забовáри свр. — заборавити

Зáбра несвр. — почињати чинити; почињати грдити, тући и сл.

Забрáзди свр. — пустити прву бразду, заорати; узјогунити се, тврдоглаво истеривати „правду“

Завијáчка ж — вијак. Кара на завијачку — стеже конопцац на товару на вијак

Зави́ка свр. — заплакати

Завратóше свр. — ударити снажно (по врату, темену)

Завр́же свр. — завезати. Завр́зан — одузетог тела, језика, удова

Завр́зак м — заметак; први плод

Завр́зана торба́ ж — завезана торба; утроба трудне жене

Завр́та се несвр. — задржавати се; преживети детињство, болести; бити у свом дому (или близу њега)

Завр́ча се/завр́та се несвр. — задржавати се; преживети

Заву́тује се несвр. — намерно постављати глупа питања; причати безобразлуке, а и сам не знати зашто

Заву́ши/заву́шти свр. — ударити снажно у главу иза увета; онесвести-ти; зачарати, померити некоме памет

Зага́ља несвр. — задизати хаљину (жени); брукати, срамотити (жену)

Загóди/згóди свр. — погодити, устрелити (чума)

Загóн м — узан пролаз за стоку (при мужи, бројању, и сл.)

Заду́ва (огњиште) свр. — подложити ватру; засновати дом

Заду́ши свр. — угушити

Зáжни свр. — зажмурити; погледати тупо, глупо, деконцетрисано. Зажмáла ала́ — тупак, будала

Заи́да/заји́да несвр. — пецкати кога; омаловажавати

Заи́злази несвр. — почети излазити

Зајрэ с — житарице, хлебно жито; залиха житарица за породицу

Закара́ се свр. — почети се свађати

Зáкаса несвр. — упасти у невољу и не моћи се извући из ње

Закатáнчи свр. — закључати, запечатити

Закáчушка ж — препирка, сукоб, нерашчишћени односи

Заклóп м — затварање; закључавање. Оп-заклоп — дечја игра заклињања у дужину ћутања

Заклóпи (се) свр. — поклопити; закључати; победити у вербалном дуелу

Закоѓлице свр. — испустити душу (под батинама)

Залеж́и несвр. — коначити; почети боловати

Зали́си свр. — направити некоме белегу на челу

Зáлок/зáлак м зáлчек дем. — залогај

Запáл перф. — упасти у невољу

Запéл се несвр. — не попуштати; узети ђаво под своје

Запељу́шти свр. — ударити преко ушију, блокирати некоме чуло слуха jakim ударцем

Запéрак м — бокор (на кукурузу, парадајзу, паприци, и сл.)

Запéче (га на срање) свр. — добити тврду столицу

- Запи́ра несвр. — не прихватати, одупирати се; гурати са супротне стране
- Заплéми (племе) свр. — засновати породицу, лозу, породично стабло
- Запови́ва (овце, краве, и сл.) несвр. — заснивати запат
- Запу́не свр. — дахнути у некога; засмрдети (тело, одећа, и сл.)
- Запу́ца свр. — припуцати; почети јако тући (некога)
- За́рова свр. — почети рикати; почети плакати, ридати
- Заскуи́че свр. — почети скичати (пас, прасе, свиња)
- Заслушу́је несвр. — ослушкивати
- Зата́ј(и) свр. — одузети дах јаким ударцем; загушити
- Затира́чка/затира́ње, трјење ж/с — сатирање, пропаст, назадовање
- Затка́вује несвр. — почињати ткање
- Затру́па свр. — покрити; сахранити
- Зачаста́к прил. — зачас, одмах, истог трена
- Зачу́ри свр. — задимити; запалити лулу, цигарету
- Збира́ње ж — породична свечаност (свадба, слава, и сл.); сакупљање
- Збра́ло (те грч) перф. — склупчати се (од бола, грчева, бриге)
- Збрани́л се перф. — клетвена реч према имену Бранко
- Збули́ла се (Бу́ло) перф. — клетвена реч према имену краве Буле
- Збу́тају се 3. л. мн — сабити се на вратима, клупи при седењу, и сл.
- Згмóчи свр. — спљескати
- Згогла́зи свр. — ухватити изненада и пребити
- Згри́зе свр. — искида зубима (од беса)
- Здра́во-жи́во/жи́во-здра́во! — измена поздрава при сусрету, поздрав је исти као и отпоздрав
- Здриго́ше се свр. — распасти се на житку масу (тенац, трула тиква, и сл.)
- Зду́ва се свр. — иструлити (грозд, тиква, човек од нерада и болести)
- Здувани́ца/здуво́тина ж — трула маса (увреда за нерадника, болесног или нечистог, најчешће за жену)
- Зе́вка ж — размак између нити основе при ткању, кроз који се провлачи чунак
- Зевни́к м — подрум; сутерен
- Зеља́ник ж — пита зељаница (са купусом) за Бадње вече, али и у другој прилици
- Зе́тен трпни прид. — призећен, пришао у дом жене
- Зла́тка ж — инсекат са златастим преливом на хитинском омотачу; мило (женско) чељаде
- Зли́ка (за ле́б) несвр. — трпети велику глад
- Зри́ка (за ле́бац)/зли́ка несвр. — жудно гледати у (туђи) хлеб гладним очима
- Изалтави се свр. — изобличити се; дегенерисати се; постати сакат
- Изалтави́ше се године — најбоље неродне године
- Избува се свр. — истући добро
- Изва́ља се свр. — скотрљати се (предмет); изненада изаћи из земље (кромпир, камен); неочекивано наћи (нежељени догађаји, невоља)

Извилнѐ (детѐто за мајћу-си, и сл.) свр. — заценити се од велике чежње, радости, и сл.

Изви́ло му кучето гла́ву — пас је завијао и призвао смрт газде

Изви́скује/извр́скује несвр. — вришти, необуздано се смеје

Извузга свр. — ишибати

Издебелогр́чи свр. — ударити врло јако шибом

Издл́жи (не́кога) свр. — ударити по дужини тољагом, каишем, шибом

Издри́гује се несвр. — клеветати; повраћати (храну)

Издр́нка свр. — одзвечати, откотрљати се, при паду, уз звекот

Издү́је ђавол свр. — наговори и изобличи ђаво

Издү́мује се несвр. — говорити оно што се не сме; оговарати

Иззв́ни свр. — зазвечати

Излп́пчу 3. л. мн — полипсати

Излү́нси свр. — претући и најурити

Изль́ко прил. — опрезно, лагано

Изми́та се несвр. — уклањати метењем

Измр́да га свр. — извући се из постављене замке (уз призвук вулгарног)

Изм́кне свр. — извући (метлу, тојагу и сл.) па запретити или ударити њом

Изрга свр. — избости; израсти одједном врло висок

Изрѐбри свр. — ударити преко ребара (тољагом, шибом)

Изровѐ свр. — рикнути

Изрýска свр. — испуцати (кичма, кост, врат, вилица)

Изруча/изрү́чка свр. — појести

Илјади несвр. — увећати стадо на преко хиљаду грла; јако увећати богатство, новац, и сл.

Иље и миље с — све најбоље што се може имати (Можда: квантитет и квалитет?)

Иса́бен, -а, -о трпни прид. — туп, иступљене оштрице. Исаби́ла се (жена́, кра́ва) — побацила

Иса́би свр. — учинити да побаци; искилавити

Иса́л/исб́л/исы́нул перф. — усахнути

Иса́ми свр. — осамити некога, одвојити га од других

Исану́л/исб́л перф. — сасушити се

Искл́чи/искривокл́чи свр. — извадити (све) кости из зглобова; изаћи из свог лежаја (кост)

Искокóли, изрóвчи бчи свр. — избуљити очи; сулудо гледати

Искрш́начи/прекрш́начи/исприш́начи свр. — пребити; пребити леђа, преломити

Искубѐ (не́кога) свр. — почупати (некоме) косу; ишчупати

Искýра свр. — изломити

Испáсал. Голѐм порáсал, убаво девојче испáсал — велики порастао, лепу девојку нашао

Исприш́тоше се свр. — извршити велику нужду

Истѐска свр. — истући, изубијати; изгњечити (рукама)

Истри́ша несвр. — истресати

Истри́шче с — последње рођено дете

Иш́илчи свр. — искилавити

Исы́не свр. — усахнути

Ишвр́ска свр. — ишибати

- Ишѣрба свр. — ишибати (каишем, прутом)
- Ишлѣйска свр. — ишамарати
- Ишчоврка свр. — искључати (птице)
- Ишчука свр. — избити чекићем; извући из нечега макар и малу добит
- Јана ж — вулва, стидница; женско име
- Јегá/јегáто/егá — да бог да да
- Јегрѣк м — тор на отвореном простору ограђен лесама или трњем
- Једнодѣнци м мн — рођени истог дана
- Једномѣсечета с мн — рођени истог месеца
- Једнуш(ка) прил. — једном
- Јексѣк м — кало; празнина између врха чаше и нивоа течности у њој
- Јѣла! импер. — дођи!
- Јелиш-верѣш с — превара, подвала, одступање од договора
- Калина, калина-малина ж — бубамара (инсект)
- Кам/ка́мто предл. — ка, према
- Камилѣчка шуга ж — камиља шуга
- Кандѣше свр. — пристати
- Кансѣр м — намћор; пакосник; зао човек
- Кáни несвр. — нудити
- Кáпак м — поклопац
- Кáпе/капóше несвр. пеј. — окапати, остајати дуго на једном месту
- Катрањóше свр. — оболети од болести коју карактерише црн измет
- Кáче с качетѣја мн — качица
- Кáцав, -а, -о прид. — тамносмеђ, кафене боје
- Клајѣ (огњат) несвр. — тињати (ватра)
- Клѣс/клѣса м/ж — дечја игра, клис
- Кóвне свр. — ударити као кад се ексер закуцава на месту удара
- Кó-ка! Кó-ка! — подржавање гласа вране злосутнице
- Кóкац! Кóкац! — део коледарске бајалице (нејасног значења)
- Колѣцује несвр. — ићи у коледу; тући некога (иронично)
- Конопниште с — место где се сеје конопља
- Коњóштип м — ровац
- Копрáља ж — троугласта гвоздена плочица на остану, орачевом штапу, за чишћење рала од блата
- Кóрне свр. — убости (рогом, вилом, штапом)
- Корушка ж — кожа
- Косѣчњак, грабан леб м — прстенаста погача коју невеста баца у току свадбеног обреда међу омладину, а момци се труде да је дохвате и да сваки од њих откине што веће парче од ње
- Кошáра ж — стаја за говеда
- Кравај(че) м(с) — обредна (мала) погача; обред обиласка породиље од стране жена рођака и других жена које се зову кравајарѣ
- Кравајáрка ж — жена која иде у прву посету породиљи, са поклоном
- Крак м кра́ци мн пеј. — нога
- Крату́нчес, -ста, -сто (ја́гне) прид. — јагње са главом у виду лејке, крату́не

Кречѐта/крѐѐта несвр. — тандркати (полуга у воденици која у ритму окретања камена регулише дозирање млива)

Кречѐтало с — дрвена полуга изнад горњег воденичног камена, која тандрче и омогућава дозирање, притицање, млива

Кривáк м — овчарева тољага заврнута на доњем, дебљем крају; пеннис

Крка/крчи (црѐва) несвр. — крчати

Кркне свр. — цркнути; попустити; пропасти

Крмíло с — смеша исецкане зелене хране, мекиња, и сл. уз додатак лишћа селена, пошкропљена сланом водом

Крн, -на, -но прид. — окрњен

Крни (нос) несвр. — ломити (нос)

Крпóљ м пеј. — крпетина, прљава крпа

Крстí ж мн — литије

Крúпа ж — врста житарице

Крúпа, крупíце! — речи из бајалице нејасног значења

Кука и разонóцује несвр. — кукати и „загревати се“ за свађу

Кукумáвка ж — врста птице

Куп м — гомила; тумор, кврга. У куп — на гомилу, заједно

Курjáчи несвр. — гладовати; завијати као курјак од глади

Кутачкóм прил. — кришом

Кутре с кúтришта/кúтришка/кутретíја мн — младунац пса, кученце

Куту! Куту! — из бајалице: У кут! У кут!

Кутурáч/гутурáч/гúтур м — катар код стоке

Късветан, -а, -о прид. — способан и телесно и душевно

Къшљѐц м пеј. — гркљан

Лáмка несвр. — хватати устима покладно јаје везано о конач у виду клатна

Ламтí се несвр. — хтети све приграбити (на рачун других)

Лекúје несвр. — лечити; истући; истеривати инат из некога

Лесарíна ж пеј. — леса

Лѐца се несвр. — уклања се; тргне се, освести се

Лíнга се/лíнда се, одлáти несвр. — креће се као клатно, ландара (нога, рука, део конопца, и сл.)

Линдрóше свр. — црћи као животиња

Литне свр. — одлетети (птица); (као) полетети, појурити (човек). Литнуше му краци — оклизну се, паде

Ломóти несвр. — говорити гласно и без много смисла

Лóмци м мн — окрајци (хлеба)

Лóпот м — обичај убијања старих

Лулѐјћа/љуљћа ж — љуљашка

Лулúче несвр. — певати (буљина)

Лъмне свр. — халапљиво поједе, одједном; одједном се размилети (инсекти)

Лѐцка несвр. — штуцати

Лѓóља/љуља несвр. — мазити; љуљати (?)

Лѓусне свр. — ударити шамар

Љутеница ж — врста салате са (су-
вом и куваном) љутом паприком,
луком, сирћетом, уљем

Љутини — фамилија из Градашњи-
це, у којој је било ловаца

Мавје/манавје/мавће мн од мавка
ж — духови некрштене умрле деце
који крште и цвиле као птице

Мазни несвр. — прелазити лагано
руком преко нечега; миловати; гла-
дити

Мазница ж — глатко стабло младог
дрвета, и право; (свежа) крвава
слина

Мажно/мангџко прид. — проклето;
тешко; нежељено. Дупе ти мајно —
иди у материну!

Маљница ж — маљ (дрвени)

Мамка ж — порођајна грозница

Мамци м мн — клетвена реч према
речи „мама“

Манастирац м — калуђер; онај ко
се занима за манастире

Манастирка ж — калуђерица; жена
које је предана религији; она која
открива рушевине манастира и за-
лаже се за њихово обнављање

Мангрка ж — ситан турски новчић

Мангусија ж — проклето, прљаво и
нежељено створење (најчешће стока)

Мангџи, -а, -о прид. — проклети

Марен м — (можда) богиња Море-
на, чује се само у клетвама

Маренџи, -ка, -ко прид. — проклет

Марта ж — персонификација краја
зиме

Масиљ м — сифилис

Масленица ж — посуда за масло;
нечистоћа, прљавштина

Мачџк м — мачак; пенис

Маџоре (знаје) ж мн — мађије

Машка ж — замах руком; прилика,
згода. Че ми дојде на машку — доћи
ће ми под руку (да га казним)

Мџо, вџо! — позивање медведа и
вука на бадњу вечеру

Мџото. Че те бџнем у мџото —
убошћу те у стомак

Мешина ж — трбушна дупља; сто-
мак

Мџав, -а, -о прид. — болесних
очију; болестан

Мџрка ж — мир, спокој

Мирџано дрво с — освећено дрво
са усеченим крстом на кори

Мџне свр. — ударити (као) муња

Мџне свр. — јако ударити пес-
ницом или тупим предметом по
глави, нози, руци

Мџца несвр. — замуцкивати

Мокрџ м — висока влажност тла
(и ваздуха)

Молитвиљ се перф. — ишао на
молитву код попа у цркву

Морија/мориљка ж — болест; помор

Моч/мочџ м/с — пенис код стоке.
Црни мочџ — болест мокраћних ор-
гана код стоке

Мџча несвр. — мокрити, пишати

Мџчка ж — мокраћа

Мрдно му од пут — склони му се с
пута

Мрџка ж, смрт м, това с — смрт

Мрза м омражени син (често игром
случаја једини наследник)

Мртвило с — зимовник змија, рупа
у којој зимују змије

Мукљје несвр. — туговати

Мљгли несвр. — тући

Набелљше, набѣди свр. — окривити невиног

Набрдила с мн — део разбоја у који се ставља брдо кроз које се нити ос- нове провлаче

Нављне (га) несвр. — почети мрзети и прогонити некога

Нављл си перф. — омотати око себе; наметнути себи (туђу) обавезу

Навка/нав ж/м навље/навље/нави мн, некрштенци, некрштена деца — духови умрле некрштене деце

Нављ м — примитивна направа на отвореном простору где се рас- поређује и припрема грађа за ткање

Наврље свр. — повезати, навезати

Наглавка ж мн — стопало чарапе; чарапа без горњег дела

Нагњетѣ свр. — нагурати у стомак

Надѣва се несвр. — навлачити се (вулгаризам!)

Надѣја (некога) свр. — отровати дахом, затровати дахом (ласница пилиће, и сл.)

Надѣса несвр. — галамити; гово- рити громко; подићи и поставити више предмета високо (дуње, јабу- ке, вазе)

Надисљле се ране свр. — орањавити

Надокрљју прил. — на самом крају, на крају свега

Надолѣ свр. — постати непод- ношљив (брига, мука, болест, живот, човек)

Надупни свр. — избушити рупе на кожи (за опанке, каиш, и сл.)

Насљдиса ж — назадак, пропадање, сатирање

Насљне свр. — погледати (кроз рупу); навратити у кратку посету

Насљмби свр. — избушити рупе на кожи (за опанке, сл.); добро истући

Најљдови свр. — наљутити

Најљбича несвр. — највише волети

Најљсад/најнасад прил. — сасвим позади

Накаље свр. — казнити; унаказити

Наказа свр. — напричати зле речи некоме; изгрдити; понизити речима

Накара (га) свр. — сатерати; нате- рати (силом) некога да послуша

Наклљл перф. — наложити (ватру)

Наковања ж — наковањ

Накрљвује несвр. — храматити по- мало

Намљсли свр. — замислити; имати намеру учинити

Намљжи се свр. — намножити се, проширити се

Намљдри свр. — претући; учинити тур плавим од отекина

Намљва свр. — нагурати у стомак

Наљди несвр. — налазити

Наљка свр. — позвати

Наљшка свр. — џтерати као свињу

Напљпа свр. — пипнути, додирнути (чак)

Напочљпи свр. — намрзнати, узети на зуб

Напрљтен му живљк — упућен му, мађијама, живак, митска буба која разара јетру и утробу

Напрљти му свр. — упутити, мађи- јама, зло некоме

Нарљпи свр. — скочити и почети (се) тући

- Нару́си (си око) свр. — натрунити (око)
- Наса́ди свр. — засадити; поставити квочку да лежи на јајима
- Насви́је свр. — (физички) принуди
- Насе́ча, наду́ша, намери́сује несвр. — осећати по мирису присуство некога или нечега; наслућивати даљи ток догађаја
- Насмете́ свр. — омести (у послу); не знати куда бежати
- Насту́пи/сту́пне свр. — нагазити
- На́тежа свр. — постати неподношљив (брига, мука, болест, живот, човек)
- Натри́опашка с пеј. — бесвесно стање; пијанство; смрт
- Нату́ка, сѣкне свр. — напујдати (псе)
- Нау́ка (некога) свр. — отровати дахом, затровати дахом (ласица пилиће и сл.)
- Не́вед м/не́веда ж — зло, животиње које наносе зло (вук, змија и сл.). Пра́ј не́вед — прави глупости, ради насупрот разуму и реду. А́ле и не́веде — зли и наопаки
- Неве́ска / неве́ста / невесту́ља ж — ласица
- Недозре́л, -а, -о прид. — истучен и сл. (човек)
- Нежи́т м — изазивач болести; смрт (?) — недовољно јасна реч из бајалице
- Не́ло/нел св. — него, већ
- Не́мац м — мутавко; Немац
- Не́мско — клетвена реч од „нем“, ћутљив
- Непреме́њен, -а, -о трпни придев — који се није свечано обукао
- Несре́тникат м — друго име за вука из сујеверних разлога
- Ноч(њ)а́м/но́чу прил. — ноћу; у току (сваке) ноћи
- Њба́лица ж ъба́лице мн пеј. — вилица, кост вилице
- Обеле́је свр. — оседети
- Обе́ре ми́лосат свр. — изгубити нечију љубав и поштовање
- Обика́ља га несвр. — обилазити око некога
- Обико́ли свр. — обићи; направити круг око нечега
- Оби́ча несвр. — волети, осећати се пријатно у нечијем друштву
- Обла́жа ж — мрс, масна храна; коитус
- Обла́зи свр. — (гусеница и сл.) прећи преко коже и изазвати свраб и црвенило
- Обли́чје с — знак који наговештава невољу
- Ова́јди си ми́шће свр. — окористити се (иронично!)
- Овете́је свр. — похабати се, дотрајати (одећа)
- Ови́ка свр. — оплакати, тужити дуго за неким ко је умро или нестало
- Овилне́/извилне́ свр. — изгубити разум од јаке глади, чежње, страсти, дугог чекања
- Оврта́ несвр. — ударати (некога) непрекидно
- Оградисал/ограјисал перф. — омађијан, зачаран, замајан
- Одварди свр. — одбрани
- Одврндí свр. — одлетети и пасти као чигра (са висине)

Одноша́ва се несвр. — понашати се, односити се

О́ка несвр. — викати; дозивати

Ока́л се перф. — звати се, имати своје име

Ока́пе свр. — остати предуго у некорисном чекању, чекати прави тренутак

Оклопи́ло ме перф. — притиснути душу, очи (брига, болест, сан)

Оклосо́нави свр. — оштетити пенис; израњавити се

О́кну свр. — викнути; позвати

Оковé се несвр. — не моћи умрети од старости

Оку́ају ку́кавице 3.л.мн — предсказати некоме блиску несрећу (кукавице)

Оку́пе свр. — полити водом (преко одеће); окупати

О́лалија, бра́тница/бра́тњица ж — покладна бакља. Ѐде на о́лалију — иде без журбе, опуштено

Ола́стри свр. — опустити, омакнути, препустити самом себи

Ома́а свр. — ударити (некога) врло јако, као када се млате ораси

Ома́шљак/ома́шка м/ж — батина, мотка, оно чиме се може замахнути

Оморчина ж — помрчина; ала из помрчине

Она́ја/пустиња́та ж — стидница, вулва

Она́ја ра́бота, ставља́ње, сироти́н-ската блажица ж, с — коитус

Она́цује се несвр. — очекивати; на-дати се

Онбв(а) с — оно; полни орган, пенис

Онбде несвр. — пребити; силовати

Опалéје свр. — изгорети (само у клетви!)

Опали́ја/опалéло/опáлно ж/с — оно што је изгорело, што треба да изгори (само у клетвама!)

Опа́рли/оп́рли свр. — опрљити

Опа́ше (с ремíк; прут) свр. — уда-рати, ши́бнути

Опа́шка, реп ж, м — реп

О́пне (зор) свр. — принудити (мука), невоља

Опра́ј ни! — усмери нас!

Опре́шка, престíлка ж — прегача, кецеља

Опрзóли (не́кога) свр. — гурнути низ клизавицу; подвалити некоме

Опрзóли се свр. — оклизнути се

Опри́ди свр. — узнатредити; додати још мало свом иметку

Опу́ли се свр. — породити се (као) магарица (под батинама)

Ората́ ж — раговор

Ората-ко́пата! — део покладне ба-јалице нејасног значења

Орати́ несвр. — говорити

Оре́пчи свр. — ударити по дужини (од репа до главе)

Орља́к м — звери и птице грабљи-вице (које развуку и поједу леш)

Орни́ца ж — напуштена ораница; засад воћа; део плаца под воћем; гај

Оровé свр. — оплакати (умрлог)

Осањ м — врста демона који ус-пављује путнике ноћу

Осотóњи свр. — замајати, зачарати, омамнити

Оста́њује несвр. — остајати

- Остојѝ свр. — одстојати; остати дуго у истом положају
- Острижѝ свр. — пострићи (вуну, косу, реп)
- Острица (трава) ж — (трава) оштрика
- Отарѝше свр. — ослободити се (беде, невоље)
- Отѝса се несвр. — устезати се
- Отклѝпи свр. — отворити; откључати
- Отѝди несвр. — одлазити; нестајати; истицати
- Отпѝдлица(та) ж пеј. — рука
- Отсѝну/отсѝну свр. — усахнути
- Отсѝпе свр. — преручити (део течности)
- Отсѝча свр. — одсецати (дрво); приањати; лечити од болести при бајању
- Отсѝче свр. — одбрусити, рећи отворено и увредљиво
- Отчѝша свр. — истући; добро почесати
- Ќчеп м — пркос; понашање мимо света, обичаја, разума
- Очѝпи (га) свр. — понашати се тврдоглаво, јогунити се; преломити грану
- Очѝпи се свр. — одвојити се од (тела, стабла, гомиле)
- Ќчи/нѝ-очи/вачѝње (нѝ)-очи/урѝци м мн — урок, чини
- Очѝвѝчи се свр. — олечити се; постати човек како ваља
- Очука свр. — одбити од (тела, главе, стабла)
- Оштурѝ свр. — опразноглавити, излапегити; изгубити сваку вредност
- Оштурѝтина ж — одузете памети
- Пѝзука ж — дојка; дојке; груди
- Пѝмрака ж — велика брига (обавеза, ризик)
- Пѝница ж — чанак, здела. Паничѝ с дем. — мали чанак
- Пѝпанци/пѝпонци мн — папуче; стопала чарапа. Че му ѝдеш на пѝпонци — ѝћи ћеш да му се покорно молиш
- Парѝлија ж — низак, и најчешће дуг и правоугаони, сто за обедовање породице
- Парѝсѝна ж — запуштени виноград (или ѝвива)
- Пармѝк м — тараба
- Пѝска ж — клетвена реч према глаголу „пасѝм“
- Пењѝви се несвр. — кочоперити се
- Пепѝруга, препѝруга ж — доколица
- Перѝшка ж — обојено ускршње јаје
- Пердѝ с — завеса; алатка за равнање зидова при малтерисању. Че једѝш пердѝ — ударићу те летвом за равнање зида (мајстор шегрту!)
- Пѝрне свр. — ударити прutom, штапом, и сл.
- Пѝрница ж — неоснована подршка неком
- Перцѝ с, дем. од перо ж — перо; угао. Сѝдал на перцѝ — сео уз угао стола
- Петѝпрѝсница ж — шака; песница
- Пѝне свр. — попити
- Пѝсак/писѝк/кѝшљѝц м — гркљан
- Пѝска несвр. — пиштати, цвилити
- Плѝвче с — пиле пловке
- Плѝсне/плѝсне свр. — ошамарити; ударити

Пљисне/плисне свр. — просути течност или зрнелу, брашно и сл.

Поален, -а, -о прид. — размажен

Побије кољџ свр. — засновати (село, дом)

Побућују се, почућују се 3. л. мн — гуркају се, сабијају се

Повал/повала м/ж — похвала

Повије несвр. — лепршати се извесно време

Повлече се (нога) свр. — повући (ногу); омогућити почетак посла, тока догађаја, долазак среће

Повојница ж — одећа новорођенчету коју као поклон доноси рођака или друга жена. Идем на повојницу — носим дар новорођенчету

Поврта/поврча несвр. — повраћати, поново враћати

Поврча се несвр. — поваћати се (стока)

Поганштрак м — мишији измет

Поглецује несвр. — погледавати (у некога или нешто), гледати с времена на време

Подáva се свр. — попуштати; поћи за руком при стицању (и сл.)

Подбѐру се 3. л. мн през. — сакупити се, договорити се и кренути заједно да се чини нешто (зло)

Подбуне (у лице) свр. — отећи (у лицу)

Подира несвр. — изазивати

Подлажа ж — прва посета о Коледи, Божићу, или на послу

Подлизује (котле, грне) несвр. — додирује (као) језиком одоздо (пламен)

Подрићује несвр. — потискивати; гурати у страну (некога); ударати ногом повремено (некога)

Подудар м — запаљење вимена, маститис

Подује се несвр. — имати надув

Пожалћује се несвр. — повремено се жалити

Позаплаши свр. — унети мало страха у некога, да се тргне, да се држи реда

Позаслуша свр. — потрудити се чути

Позастане (девојче, момче) свр. — не оженити се/удати се на време

Позбѐре свр. — прикупити

Позглава/позглавница ж — јастук

Појутрина ж — парастос сутрадан изјутра после сахране

Покре/окре/кре, прѐке/прѐкре/прѐкај предл. — поред, у близини, око

Полансе свр. — разнети (леш), растргнути

Полѐшкује несвр. — излежавати се; бити често болестан

Пољаје свр. — наводнити (башту); поквасити земљу, под

Поморчина ж — мрак; мемла

Помурдари/намурдари свр. — загадити изметом

Понадвѐр иде несвр. — ићи у клозет

Пондрак м — велика слина која виси из носа

Попрекрсти се свр. — прекрстити се покоји пут

Попѐра (кокѐшка) свр. — прхнути у више махова (као кокошка везаних ногу)

Порани се несвр. — јести

Порас м узраст, — стас

- Порезаница ж — половина обредне погаче коју поп узима за себе
- Посврће се свр. — повратити се, доћи себи, свести; прездравити
- Посеклици ж — загађена рана у виду посекотине на прегину прста, и сл.
- Посирка/понадворица ж — пролив
- Посмеши се свр. — обрукати се, посрамити се
- Постилак м — пелена између ногу новорођенчета уз тело
- Потепа свр. — побити; претући
- Потица се свр. — нестати, изгубити се без трага и гласа
- Поткарује несвр. — подстицати у раду, задовољству
- Поткачи се свр. — попети се на столицу или нешто друго да се нешто дохвати
- Потргне (страове)/превлече страове свр. — претрпети велике страхове
- Потурчи свр. — претући и тако принудити некога на пристанак
- Почем св. — пошто, чим
- Почитује несвр. — поштовати
- Пошчука рогове (некому) свр. — вратити батицама на праву меру
- Прајејомо 1. л. мн имперф. — тада смо правили, чинасмо
- Прашиште с — прашина
- Прашћинка ж — прасад
- Преапује несвр. — не моћи лећи у своје лежиште (гред, језик, усна)
- Пребори свр. — савладати снагом
- Превлече свр. — превући терет; претрпети велику невољу, бригу
- Превразује/преврзује несвр. — усудити се упркос сујеверном страху
- Прегалати несвр. — престати клети, врећати, прекоревати
- Прегњак/предњак м — шлиц (на панталонама)
- Прегрби свр. — пребити (некоме) леђа
- Предбне свр. — претети
- Предузе га (ђавол) аор. — ђаво га узео под своје
- Предузела мужа — претела мужа
- През предл. — преко; кроз
- Презнаје свр. — претерано се наметати другима
- Преказује несвр. — предсказивати, најављивати неким знацима будући ток догађаја
- Преказује се несвр. — изговарати се (прича, бајалица, и сл.)
- Преликује се несвр. — преоблачити се и маскирати се за шљиву, или обредну игру
- Прелјева несвр. — преливати се
- Премазни свр. — прећи руком преко
- Премена ж — (нова) преобука
- Премета се несвр. — превртати се
- Премине/пресрете (пут) свр. — пресећи некоме пут
- Премрежа ж/премреже с — смртни страх; избегнута смртна опасност
- Преперуга ж — лептир
- Пререди (болка) свр. — ухватити једног за другим (болест)
- Пресрете свр. — сусрести на путу
- Престилка, опрешка, прегача ж — кецеља, прегача
- Претроши свр. — пребити, сломити
- Претуца свр. — преварити, подвалити

- Пречисти свр. — убије
- Прибѣре свр. — прихватити, примити к себи
- Привати га свр. — прихватити некога; понети нешто са собом; украсти
- Привбј м — веза (од коже) између руде на ралу и јарма, при орању
- Прикапе свр. — почети капати; ејакулирати
- Приклобне/прикљубне (га) свр. — ухватити некога болест (и сатрти га)
- Примка ж — замка у виду омче
- Примрда свр. — почети се покретати
- Примучнело му перф. — ухватити чежња, мука, стрепња
- Присрби свр. — засврбети; пожелети батине
- Пристањује несвр. — пристајати
- Притропа свр. — почети лупкати
- Притужнеје свр. — постати мучно
- Приштоше се свр. — покрити се приштевима (кожа); обавити нужду где не треба (дете)
- Пркне свр. — расти (усев, младунче)
- Прлена перја/опрлена перја, мн од перо с — изазов, „рукавица за двобој“
- Прљ м — кратка дрвена полука за сабијање брашна у врећу
- Прндоше свр. — црћи (из клетве)
- Провира се несвр. — провлачити се кроз рупу (и сл.)
- Продѣре (ме у гушту) свр. — промукнути
- Просрѣта се несвр. — прозирати се
- Пројјри га свр. — ухватити (некога) пролив
- Прокарује несвр. — протеривати (стоку); пролазити под притиском
- Прокарује несвр. — терати; протеривати
- Проклетисује несвр. — клети
- Прокѡпше свр. — унапредити
- Пролати (снег) несвр. — пролетати (снег)
- Промлне свр. — ударити као гром; јако жигнути (бол)
- Промѡча свр. — почети мокрити (крв)
- Промѡциња/промиња несвр. — пролазити
- Проница несвр. — клијати
- Проорати свр. — проговорити
- Пропљусне свр. — отворити се и цурити (рана)
- Прочоврка свр. — пробити рупу у лобањи
- Прочуди (народ) свр. — изазвати згражавање
- Прочудњак м — човек који није свестан простора, времена и ситуације, што се види из његовог изгледа, понашања и одевања
- Прпње/прпче, чурулисује несвр. — гунђати
- Пуа/пува несвр. — дахтати; љутити се (на некога); понашати се уображено
- Пузна (пузава) ж — кратковида, глупа и неумешна жена
- Пукне свр. — цркнути
- Пул м — дугме
- Пупурка ж — пупољак
- Пустасује несвр. — љуто клети

Пустиња(та) ж пеј. — вулва

Пустиња́к м, пустиња́ци мн — човек без куће, имања и породице; комад одеће умрлог

Пѣшне свр. — безгласно пустити ветар, смрад

Раванли́ја ж — коњ који је издресиран да меко хода; црква (из бајки)

Разбу́мба свр. — тако јако истући да све кошчице изађу из својих зглобова

Разгубја́са се / разгубја́ше се / разгубја́ше се несвр. — распадати се на живо од болести

Разлеті́ се (чове́к) несвр. — размахивати се; правити се важан; јурити у разним правцима без посебног резултата. Разлетеше́ се — разбежаше се

Разми́ри свр. — унемирити

Разни́же свр. — распасти се (као буре)

Разоно́цује в. кука

Разѣ́пне се (не́кој) свр. — пркосити, одупирати се без разлога

Ра́јко м — мушко име; персонификација сунца

Ра́ни (не́кога сас) несвр. — говорити некоме да поједе гадно (измет, полни орган, и сл.)

Расве́сти се свр. — доћи себи, осветити се

Расе́де се свр. — клетвена реч према глаголу „сести“

Расі́пе се свр. — просути се; распасти се

Расі́пе се (у земаи) свр. — распасти се (у земљи)

Раска́пе се свр. — распасти се, иструлити

Раско́вњак м — расковник (чаробна трава за откривање закопаног блага)

Распа́дле (ћу) ране свр. — распасти се од рана

Расплу́л се перф. — распући се

Распу́ва се/распења́ви се свр. — разгоровадити се

Распу́чи свр. — шукнути уз велики прасак

Расука́ља/сукáља ж — оклагија

Рашту́м се свр. — раскисне се, набубри од влаге и распадне се

Рашчов́рка свр. — разбити (некоме) лобању, отворити (некоме) рупу на лобањи

Рашчу́вци м мн — клетвена реч према глаголу „чува“

Рѓне свр. — налетети слепо и нагло на нешто; јако боцнути некога

Реди́ несвр. — клети; ређати

Рети́шка, дем. од рети́ја ж — мало парче хартије

Реци́ља/рецеља́ча ж — врста тикве за припрему рецеља, тикве у слатком вину, укуваном вину

Речни́к (ка́мик) м — заобљен камен из речног корита

Роже́ство с — обичај приношења жртве (?)

Роспи́ја/роспијѣ́тина ж — курва; проклетница

Рус м — трун (у оку)

Русавѣ́л м — врста траве којом врачаре „лече“ нероткиње

Ру́тав/ру́ндав/ру́нсава, -а, -о прид. — длакава

Рукá ж — рука; врста, сорта. Болка од девет ру́ће — болест од девет врста

Рѣ́чне свр. — пробости; јако мунути нечим (врхом мотке, ножем, и сл.)

Сави́је/сви́је (срце, болка) несвр. — јако заболети (па се болесник склупча)

Садé прил. — само, једно

Сайри несвр. — згражавати се над туђом невољом

Са́ка несвр. — тражити

Самови́ла/самови́лка/ви́ла ж — вила

Сарлѣ́к м — камени масив поред Пирота

Саси́пује/сѣ́сипује несвр. — секирати се, много бринути; премарати се на послу

Сватни́на, мн од сват м — сродство и пријатељство на основу женидбе-удадбе, својта

Свѣтовете ми се не́че врну (допр́ва) — моје је време прошло

Сви́тка ж — муња; изненадна светлост; искра; светилка

Сви́ткавац м — свитац

Сѣ́ба се/сѣ́па се несвр. — трзати се (у сну; страху; љутњи); доћи к себи

Сев м — муња

Севтѣ́ с — почетак посла, и сл.

Севтели́ше свр. — почети први; први пут обући, пробати

Сѣ́рма ж — зубобоља; костобоља; сифилис

Сѣ́чко м — персонификација нај-хладнијег дела зиме

Си́ли се несвр. — показивати моћ; разметати се

Ска́зује несвр. — говорити бесмислице

Скамени́л перф. — ућутао

Скапо́ше/ска́пе свр. — распасти се, иструлити

Ска́ра се свр. — посвађати се

Склоќлине (га) свр. — изненадити некога јак бол (а затим смрт)

Скоќљчи (болка) свр. — ухватити некога болест, стрефити

Ско́па (га меши́на) свр. — јако заболети (стомак)

Скопчѣ́ с — копча

Ско́рње, мн од ско́рња ж — комади коже за заштиту цеваница и колена пастира

Скро́ји му ћула́вку свр. — увући некога у замку, и казнити затим

Скуко́љи се свр. — згрчити се, савити се у клупко

Ску́та свр. — сакрити

Слепачи́на ж — гнојна рана; гука; оток

Сѣлпѣ́ц/слѣпѣ́ц м — један од 4 бочна држача каната на рабацијским колима

Слу́ња се несвр. — луњати, скитати се

Слут́и несвр. — лутати бесциљно; имати злу намеру, припремати се за чињење зла

Сма́чка свр. — згњечити

Сми́та несвр. — сметати

Сми́сти свр. — стуцати; пребити

Смок м — смук

Смочи́ца (змија) ж — смук

Снака́же (болка) свр. — упропастити (болест)

- Сна́каза/на́каза/унакази 3. л. јд аор. свр. — унаказити
- Сни́же свр. — оборити као прут (некога)
- Сове́љна/сове́лња ж — чунак при ткању
- Сб́ли несвр. — вређати некога дуго, „женски“
- Сб́те, прэ́соте! — вероватно искривљени елементи молитава унети у обредне бајалице. Можда: Пресветли?
- Сб́ше свр. — достати, бити довољно
- Сплу́а́л се/сплува́л се перф. — испустио душу и распао се
- Сплéште свр. — сплэскати се, срушити се. Да се сплéште ижла́кат — да се сруши кућерина (пеј.)
- Спри́ја ж — олуја
- Спр́чи свр. — појурити брзо (као јарац козу при мркању)
- Срамб́та(та) ж — стидница; пенис
- Сре́халија/срétалија/срétлија м — срећник
- Срéча ж — сусрет
- Сригб́ше се свр. — распасти се као пихтије при посипању, сурвати се као житка маса
- Срчка ж — болест срца
- Ставля́ју се 3. л. мн през. — узајамно се посещивати, одржавати рођачке и пријатељске односе; спаривати се (љубавни пар)
- Ста́љенине, дома́ћине! — из здравице: нејасно значење, али домаћину у прилог
- Стéса се, решава се несвр. — одлучивати се, припремати се
- Стíса несвр. — остваривати се (клетва); достизати, достићи
- Стíскавац м — чаробна трава којом се уклања страх
- Стíкал перф. — смлатити, умлатити
- Стíца/сќлца свр. — смлатити, умлатити, пребити; смрвити
- Стóвна ж — крчаг
- Стојéћни прил. — на ногама, стојећи
- Столовб́н/становб́н (ка́мик) прил. — камен станац (у облику стола)
- Стр́в и пóмен (да не остане од не́га) — да не остави никакав траг иза себе и да га се нико не сећа
- Стрв и пометáр. Ни стр́в ни пометáр — никакав траг (за собом да не остави)
- Стр́ви (вóду, лéб, грóзје) несвр. — просипати, расипати
- Стрóши свр. — сломити
- Стрúпа свр. — нагомилати; одједном и неочекивано некоме свашта рећи
- Стрúпа се свр. — накупити се; стрпати се
- Сту/Устý/Устýкни/Устубéч! узв. — при бајању са значењем: Одступи зло!
- Стубал/Стубел/Стубóл м — уређено појилиште за стоку са укопаним шупљим стаблом ради сакупљања воде
- Ступáло/стопáло/ступáлка/ступáљна м/ж — доњи део чарапе; стопало на нози, чарапи, чизми
- Стúпка ж — стопало; траг стопала
- Стúра несвр. — скидати
- Шíне свр. — поцепати; докидати
- Шии́нчи (га не́што) несвр. — ухватити (некога) болест

Сугреб м, сугребје мн — траг
псећег гребана, који се, према
сујеверју, не сме газити

Сугрушти свр. — оболети (и црћи)
од туге или јада

Сузе/узе (ме на стѹд) 1. л. јд аор. —
ухватити језа (од страха, студени,
и сл.)

Сукáлђа/сукáло, расукáлђа ж — ок-
лагѣја

Суне се свр. — машити се за,
пружити руку

Сѹни-мѹни! — гурни, убаци!

Сурѣне свр. — обрушити се (земља,
зид), сурвати се

Сучка ж — грана (сува); неизглача-
на батина

Сушенѣца ж — траке свињског
меса, дуго сушене (и чуване) близу
огњишта

Сѹкне свр. — напујдати пса на
некога

Сѹпре се свр. — задржати се (чак
на)

Сѹсѹпује (га) несвр. — мучити,
кињити, одузимати некоме кињ-
њем снагу

Сѹсирило се перф. — згрушати се
(крв, млеко, густо сок од шљива)

Сѹсуче свр. — појурити; принудити;
притеснити

Татабица ж — стеница; циција

Татка ж — клетвена реч према речи
„тата“

Татне — клетвена реч према речи
„тата“

Твасује несвр. — стасавати, кисели-
ти се (о тесту)

Тегáј/тагáј/тѹг/тѹга прил. — онда,
тада

Теквóја/теквба, онѣјате с/м — уч-
тивѣ називѣ пениса

Телетѣтиђа/телѣнца дем мн — те-
лад

Тѣнтав, -а, -о, прид. — тегљив,
тешко се меси (тесто) или обрађује
(земља)

Тентаа земља ж — земља која се
тешко обрађује, смоница

Тѣнчи се несвр. — јављати се ноћу
као утвара; повремено се ђудљиво
понашати

Тенѹ м — тенац, утвара

Тесник м — сужени пролаз

Тѣл м — теме, затиљак

Тѣлење м — ушице секире

Тињаје несвр. — тињати, једва свет-
лити; живети своје последње дане

Тиштѣ несвр. — лежати беспослен;
остати дуго на тихој ватри

Тканица ж — вишебојни изаткани
појас из народне ношње; дуга (не-
беска)

Тлајѣ (огњат) несвр. — тињати (ва-
тра)

Тлаканá ж — сајван

Тѣцне/кѣцне свр. — ударити (као)
чекињем

Товáри несвр. — вређати вулгарним
изразима; товарити

Топне свр. — присмакати, квасити
залогај па га стављати у уста

Топблница ж — познато лечилиште
за душевне болести близу Ниша, То-
поница

Топрáк м — шикара, шипраг

Топрѣв(а) прил. — тек сада, касно

Точѣло с — точило

Тракло с — упрта, дебела упредена трака за везивање терета на леђима, која је саставни део цедила, љуљашке, и сл.

Трѐв м — згодитак; прави тренутак; случајни успех

Трѐвља се несвр. — дешавати се случајно

Трендáвил/онíја/онóвајте м — лепо и учтиво име за пенис

Трепетли́ка ж — јасика

Трес/трѐсак м — тресак грома; гром

Трѐска несвр. — ударати са треском

Трилетница ж — трогодишња грозница

Трмка ж — пчела

Трнци мн — жмарци

Трба ж, трбје мн — мрвица

Трѐпче (бонбѐне у устáта) несвр. — лупкати бомбонама у (крезубим) устима

Трѐскот м — хоћу-нећу (трава)

Трѐшка/трошíца ж, трошíце/трѐше/трошíнће мн — мрвица

Тртње несвр. — бесмислено говорити, тртљати

Трта ж — обредни колачић за Младенце и Благовести

Трубí несвр. — јако плакати, ридати

Тру́сне свр. — ударити (некога) о земљу

Тужíца ж — јак болан јак у невољи, призивање бога (богородице, мајке, и сл.)

Туња бѐда ж — тешка (наметнута) невоља

Тупи́ца ж — прибор за уткивање пређе при ткању ћилимова

Ту́ра у вѐру несвр. — дуго и јако тући некога, вршити велики притисак на некога да одустане од свога става, намере

Турка ж — турчинак, булка

Турта ж — обредна погача

Туртáрка, кравајáрка ж — жена која иде у прву посету породиљи и доноси јој погачу и поклоне за бебу

Тутули́н м — недођин

Тѝк! Тѝк! узв. — вабљење живине

Тѝни ко́жу (не́кому) несвр. — тући

Тѝно је́ље/тѝно (мље́ље) с — тамна јелова (пра)шума

Тѝпне/та́пне свр. — ударити (тупим) предметом у главу

Тѝпче несвр. — тапкати (нестрпљиво) у месту, играти

Ћѐле, врѐнђе, шу́ђе да-ви́ ва́ну! — Да оћелавите, оболите од сифилиса, од шуге, и сл.

Ћелеме́ с — несташко; невоспитанко

Ћидне свр. — јако ударити изненада

Ћи́ја несвр. — кијати

Ћира — друго име за вука из сујеверних разлога

Ћислѐ с — висока влажност тла (и ваздуха)

Ћи́шка ж — ковачки прибор за влажење каљеног предмета при хлађењу

Ћорлук м — пркос, неразумно супротстављање; пребацивање за учињену измишљену кривицу

Ћорна (ћѐрава) ж — слепа, слепица

Ћорча (ћѐрави) м — слепац (слепи)

Ћосав прид. — са ретком и слабом брадом

- Ћотѣк м — батине
 Ћула́вка ж — купаста кеса; капуља-
ча
 Ћуны́ц м — чунак, ћунак (за
шпорет); цев од печене земље
 Ћуту́к м — пањ
 У/ју́ зам. — њу/ју; не, је
 Уáli свр. — изобли́чити
 Уалта́ви свр. — унаказити (некога);
унаказити удове, лице, тело
 Уáпе свр. — ујести (некога)
 Убѣ́ли свр. — постати прозиран,
побледети због болести
 Уга́лати се несвр. — почети клети,
грдити, вређати
 Угло́би свр. — забити зубе
 Угни́леје свр. — угњилити, припре-
мити се за смрт
 Угрме́ се свр. — почети грмети
 Угр́чи га/згр́чи га свр. — парали-
сати се (у згрченом положају) рука,
тело, одузети се
 Ударíло го́рњити у до́лњити (праг)!
— пуна кућа свега, дупке пуна, бо-
гата
 Уж́лти га́че свр. — усрати се
 Уср́та се/уси́ра се несвр. — загледа-
вати се
 Ука́чи свр. — попети се (у дрво, на
висину)
 Укне́ свр. — хукнути, дунути, дах-
нути на цвет, руке, и сл.
 Уковé се/оковé се свр. — замрзнути
се заледити се; не моћи умрети
 Уко́нци се свр. — укрутити се; за-
ледити се; исушити се и постати
тврд (као кочан)
 Укорóсује/укор́њује несвр. — наво-
дити некоме лош пример међу ка-
рактерима
 Уле́пњак м, уле́пњаци мн — прљава
и крпљена одећа
 Уло́гав, -а, -о, прид. — одузет, па-
рализован
 Уло́жи (не́кога) свр. — пребити
некога да не може да се покреће
 Улуле́јћа, булуле́ја/бубуле́ја ж —
сова, буљина (птица)
 Умит м — велика грабова метла
 Умо́чује се несвр. — мокрити у
кревету; упишавати се
 Умр́тви свр. — пребити (готово) до
смрти
 Умурда́ри свр. — усрати
 Упи́рчи се свр. — одупирати се бе-
зобразним речима и свађом, без
чињеница, и не попуштати
 Ури́не се свр. — нестати, изгубити
се; повући се (болест)
 Уро́душће/урóдушће/урóдушњаци
ж/м мн — суђаје (из митологије)
 Ускр́ци м мн — окрајци (текстила)
после кројења и резана
 Усмра́ди свр. — пустити ветрове (од
страха); усрати се
 Устиска́ (време́то) свр. — не падати
(киша, снег)
 Уструпа́чћи/уштрапа́чћи, из место с
— из места (скочити)
 Усб́л/исб́л/иса́л перф. — усахнути;
сасушен
 Уте́кне (мо́чка) свр. — упишати се
 Уте́нчи свр. — постати тенац, ут-
вара; укочити се од хладноће,
мраза; одузети се од страха

Утрпне (болка) свр. — смањити се (болови)

Ћна м — ујак

Уцивкави свр. — замазати слином

Учавчил (очи) свр. — почети гледати нетремице (и искоса) у некога

Уцврка се свр. — усрати се (због пролива)

Цар м — усев који битно одступа по морфолошким карактеристикама од осталих јединки — два клипа у једној овојници (кукуруз), рачвање стабла (кукуруз), два класа на једној влати (пшеница), и сл.

Цврка несвр. — цичи, пишти; вришти од радости

Цевка ж — цев уопште; цевчица од зове или чешљике за намотавање конца

Цепленка/цепенка ж — цепаница

Цепне свр. — јако ударити цепаницом, и сл.

Церица ж — (тање) стабло цера

Церовл м — црева; трбушна дупља. (Чуо сам само од једног саговорника. Можда бугаризам?)

Цецелъ. Катран и цецелъ (да сѣре) — да му буде црн и крвав измет

Цивка ж — слина

Цивне свр. — рећи тихо „ц“, шапнути

Цинћав, -а, -о, прид. — плачљив

Цицне (с песницу) свр. — ударити песницом право у нос

Црга ж — пртен или вунен покривач

Црновлаца м — припадник номада који су напасали стада на Старој планини

Црца несвр. — црквати

Цуне свр. — пољубити

Цупър-цупър! — део коледарске бајалице са значењем куц-куц!

Чандије ж мн — кров

Чардоше. Да не чардоше — да нема напретка. (Само у клетвама!)

Чарило с — лоше обучено и незверено створење (жена, девојка)

Чебрнак/чабрнак м — дрвена полуга за ношење чабра

Челенка, чомуга ж — чворуга (на телу)

Чѣпав, -а, -о, прид. — наопако, како не треба

Чепѣлушка ж нејасно значење. Че мѣнеш на чепѣлушку! — премлати-ћу те!

Чѣпи се/чѣпати се несвр. — викати, без много разлога, час на овог, час на оног

Чѣре! ж вок. — ћерко!

Чѣрман/Чѣрман-Антон м — божанство из паганске митологије, зло које наводи градоносне облаке

Чѣрмане, лѣзо! — вероватно: улази, Цермане (у кућу на вечеру)

Чѣрмане, обљече! — вероватно: изједначавање Цермана/Чермана са облаком

Чѣті (поп) несвр. — читати из „поповске“ књиге

Ч-ѣ-м/Че (да) идем л.л. јд фут. — ићи ћу

Чипа (овца), -о прид. — краткоуха овца

Чѣр м — чир уопште; незгодно место за седење или стајање, па се омета кретање присутних, домаћинце и сл.

Човече с — пеј. човек

Чомуга ж — чворуга (на челу);
задебљање било где на телу, гука,
дебела тољага

Чудило с чудила мн — брука,
срамота; чудо

Чула, чипа (овца) прид. — кратко-
уха (овца)

Чулумка ж, дем. чулумчица — ђуба
(на глави живине, на капи, и сл.)

Чуљћа ж — ђуба на глави живине
Чупър! Чупър! — Куц-куц! (део
коледарске бајалице)

Чур м — дим; пара; прашина

Чурулисује несвр. — налазити стал-
но некое мане

Чутура ж пеј. — глава

Чучул м — ђуба код живине; креста
код петла

Чушне свр. — гурнути

Цанка несвр. — непрекидно моља-
кати

Цвркавица, посирка ж — пролив

Церман м — зло паганско божан-
ство које наводи олујне облаке,
град, громове

Цивца мас ж маст од врапца. Че
му вадим цивцу маз — исцедићу
из њега све, пребићу га

Цуап/цуап м. Дава му цуап —
присиљава га да се држи реда,
васпитава га

Шашка ж — окруњени клип куку-
руза; сува кукурузна стабљика

Шева несвр. — ићи пијано, лево-
-десно; склањати се некое с пута

Шевел-девел. Иде на шевел, на
девел — кривуда, иде пијано, вр-
тоглаво; превртљиво се понаша

Шибба се несвр. — ударати ре-
пом (змија); правити се важан
(каһиперка)

Шибба и коприва. Че те направим
на шиббу и коприву — ишибаћу те
шибом и копривом

Шилџак/шилџк м, шилци мн —
шилџак

Шилеварка ж — шиластог врха
(шубара; колиба, и.с.я.)

Шишарка ж — шишарица (храста,
букве)

Шише с, шишетија мн — флаша,
флашица; стакло за лампу

Шловé несвр. — нејасно значење

Шљу́сне/шљисне свр. — ошамарити

Шњува се несвр. — шуњати се
(човек)

Штом св. — пошто, чим

Штрбља м — крезуб човек

Штрк м — рода

Штрбкна штрбкава ж — прљава то-
лико да не може више да се упрља
(жена)

Шту́кне свр. — (одједном) нестати

Шу́кне свр. — писнути, рећи „ш“

Шум м — да ли: митолошко биће?

Шушенiца/шушенiчка ж — траке
свињскога мяса, дуго сушене (и чу-
ване) близу огњишта.

Драголюб Златковић

ФРАЗЕОЛОГИЯ СТРАХА И НАДЕЖДЫ В ПИРОТСКОМ ГОВОРЕ

Р е з ю м е

Автор дает материал, содержание которого охватывает малые фольклорные формы: клятвы, благословения, здравицы, молитвы, колдование, заклинания, угрозы и подобные фраземы в говоре города Пирота (восточная Сербия) и его окрестностей. В конце работы автор дает небольшой словарь, включающий лексику семантического ряда: „страх и надежда“.

КАРТА ОПШТИНЕ ПИРОТ

